

JAAARSTUKKEN GEMEENTE RIJSWIJK 2023

Leeswijzer

Voor u liggen de jaarstukken 2023 van de gemeente Rijswijk. Hiermee legt het college van burgemeester en wethouders verantwoording af aan de gemeenteraad over het gevoerde beleid, de geleverde prestaties en de besteding van middelen in 2023.

Dit gebeurt via de programmabegroting 2023-2026 die kaderstellend is geweest voor de activiteiten van het college. De wet schrijft voor dat de opbouw van de jaarstukken analoog moet zijn aan de programmabegroting. Dit komt de vergelijkbaarheid tussen beide documenten ten goede.

Leeswijzer

Inleiding

De jaarstukken starten met een inleiding, waarin kort en bondig wordt ingegaan op de belangrijkste inhoudelijke en financiële ontwikkelingen in 2023 en bevat ook de rekening in één oogopslag.

Jaarverslag

Programma's

Hierin staat de verantwoording van:

- Alle programma's;
- Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien;
- Overhead.

De verantwoording voor de programma's gebeurt met de volgende vragen:

- Wat wilden we bereiken?
- Wat hebben we er voor gedaan?
- Wat heeft het gekost?

Elk programma kent doelstellingen, indicatoren en onderliggende beleidsproducten.

Paragrafen

In dit onderdeel worden onderwerpen behandeld die van belang zijn voor het inzicht in de financiële positie van de gemeente.

Jaarrekening

Hierin staat de financiële verantwoording over 2023 met een balans en een toelichting daarop. De jaarrekening is onderworpen aan de accountantscontrole en leidt tot een controleverklaring van de onafhankelijke accountant met een oordeel over de getrouwheid en rechtmatigheid van de jaarrekening.

De jaarrekening bevat ook:

- Single Information Single Audit;
- Overzicht taakveld.

Verplichte indicatoren volgens het Besluit begroting en verantwoording

Op grond van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) zijn gemeenten gehouden in de programma's in de begroting en in de programmaverantwoording in het jaarverslag de beoogde en gerealiseerde maatschappelijke effecten van de verschillende programma's toe te lichten via zogenaamde beleidsindicatoren. Deze indicatoren dragen bij aan het beleidsmatiger maken van begroting en jaarverslag. Raadsleden kunnen zich zo op de belangrijke momenten in een beleidscyclus een beeld vormen over de behaalde en te behalen beleidsresultaten. Omdat het wenselijk is de resultaten van gemeenten onderling te kunnen vergelijken, is in de Regeling

beleidsindicatoren gemeenten een uniforme lijst van beleidsindicatoren vastgesteld. De cijfers worden gegeven "waarstaatjegemeente.nl". Echter deze site is niet altijd actueel omdat de informatie uit veel verschillende bronnen afkomstig is. Om deze reden zullen er veel indicatoren in de programma's niet ingevuld zijn.

Inleiding

Financieel beeld jaarrekening

Het financieel resultaat van Rijswijk over 2023 is bijna € 11 mln. negatief. Dit is iets minder negatief dan eerder verwacht, bij de 2^e Halfjaarrapportage werd een negatief saldo van € 13 mln. voorzien. De belangrijkste oorzaken van het negatieve resultaat over 2023 zijn de stijgende uitgaven als gevolg van de groeiende stad. In 2023 betrof het vooral extra uitgaven in het programma sociaal domein.

Financiële gezondheid

De financiële gezondheid van de gemeente is robuust, maar de algemene reserve krijgt een tik. Het resultaat over 2023 bedraagt € 10,8 mln. negatief. Dit zal in 2024 ten laste van de algemene reserve worden gebracht, die daardoor op € 10 mln uitkomt. De financiële gezondheid is kwetsbaar: de solvabiliteit daalt tot net onder de 20% en de weerstandsratio zakt naar (net) voldoende, in de voorgaande jaren was deze steeds uitstekend. In de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing is dit verder uitgewerkt. Deze ontwikkelingen onderstrepen het belang van een weerbare en wendbare financiële huishouding.

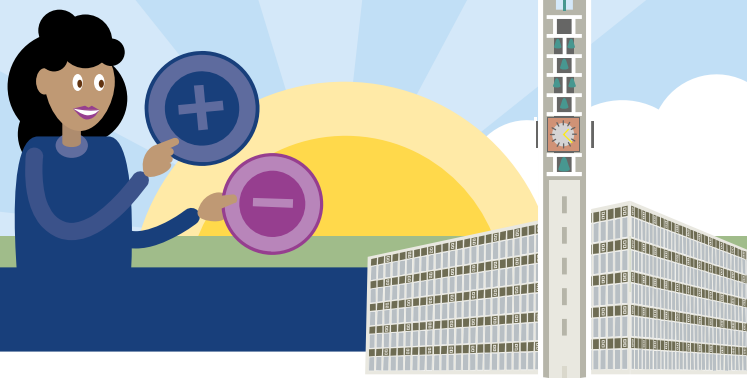
In de jaarstukken wordt ook teruggeblikt op de inhoudelijke resultaten die in 2023 behaald zijn. En dat zijn er veel, zo blijkt ook uit de rekening-in-één-oogopslag hierna. Hierin is een mooie balans te zien tussen resultaten voor de korte termijn en werken aan doelstellingen op de langere termijn. De dienstverlening is verbeterd en via het participatieplatform samen.rijswijk.nl betrekken we al meer dan 2.000 inwoners vroegtijdig bij de plannen voor de stad. De Rijswijkse pandbrigade is ingevoerd en er is een meldpunt opgezet. Er zijn goede resultaten geboekt bij de verkeersveiligheid rond scholen en er is een strategie bedacht om ook in 2030 te kunnen voldoen aan de stijgende vraag naar laadpalen. Er wordt gewerkt aan een compacter winkelgebied Bogaard Stadscentrum en Oud Rijswijk wordt nadrukkelijker onder de aandacht gebracht. Het nieuwe sportpark Elsenburg is geopend met maar liefst vier olympische sporten. De inzet op het begeleiden van inwoners naar werk heeft mooie resultaten opgeleverd. De Flexwoonlocatie Hof van Elsenburg is in gebruik genomen door 125 spoedzoekers en 125 statushouders. En op het gebied van speelvriendelijkheid gooide Rijswijk hoge ogen in 2023.

Gezonde groei

Rijswijk groeit. Het aantal inwoners steeg in acht jaar tijd van 49.000 in 2016 naar 59.000 in 2023. De groei gaat na 2023 door, in Rijswijk Buiten en in de binnenstedelijke gebiedsontwikkelingen. Naast de groei van de stad vragen ook andere opgaven om inzet. Denk aan de energietransitie, de veranderende sociale dynamiek in de samenleving en ondermijning door het verweven raken van bovenwereld en onderwereld. De groeiende stad leidt tot groeiende uitgaven. Aan de inkomstenkant is die groei niet vanzelfsprekend, in 2023 is er geen duidelijkheid gekomen over grote vraagstukken die in het gemeentefonds spelen. De marges om nieuwe tegenvallers op te vangen zonder dat het gevolgen heeft zijn beperkt. Ondanks de uitdagende financiële omstandigheden en het tegenvallende financiële resultaat over 2023 werken we gestaag verder aan de Gezonde Groei van Rijswijk.

Gemeente Rijswijk Jaarrekening 2023

Elk jaar legt de gemeente verantwoording af waar het geld naar toe gaat. Dat gebeurt in de jaarrekening. Dit overzicht is een samenvatting van de inkomsten en uitgaven, verdeeld over de acht genoemde programma's.

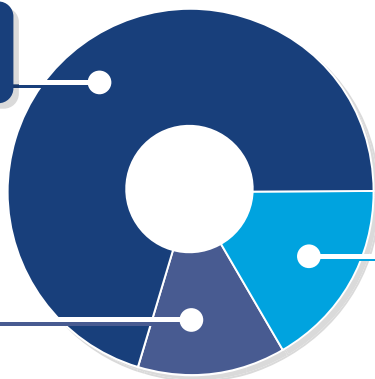
Totaal inkomsten € 229.484.000

**Inkomsten Rijk
€ 162.316.000**

**Overige inkomsten
€ 29.196.000**

**Lokale heffingen
€ 37.972.000**

Onroerendezaakbelastingen	€ 13.276.000
Afvalstoffenheffing	€ 10.580.000
Rioolheffing	€ 5.702.000
Precariobelasting	€ 24.000
Parkeerbelasting	€ 4.042.000
Toeristenbelasting	€ 338.000
Leges	€ 3.828.000
Marktgeden	€ 81.000
BIZ-belasting	€ 102.000

Totaal uitgaven € 240.305.000

Rijswijk sluit af met een negatief saldo van € 10.821.000

**Algemene dekkingsmiddelen
€ 43.201.000**

**Wonen en Leven
€ 40.204.000**

**Sociaal Domein
€ 106.027.000**

**Sport, Cultuur en Recreatie
€ 11.068.000**

**Onderwijs
€ 9.165.000**

**Algemeen Bestuur en Organisatie
€ 8.096.000**

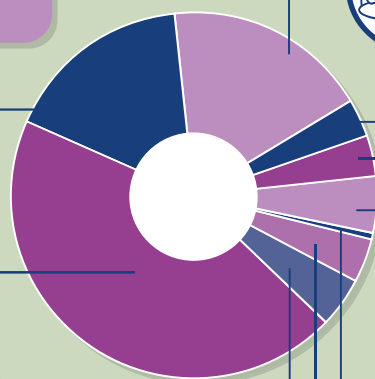
**Openbare Orde en Veiligheid
€ 9.161.000**

**Verkeer en Vervoer
€ 11.929.000**

**Economie en werken
€ 1.453.000**

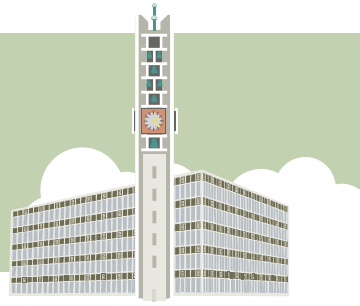
Rijswijk

Jaarrekening 2023

Highlights

In het oog springende actiepunten in het jaar 2023, per programma.

- Advisering aan senioren over langer thuis wonen in passende woning.
- Transformatie van ruim 500 sociale huurwoningen naar 'wonen met een plus'-woningen.
- Aanpak jeugdconsulent in de school geborgd.
- De ketenaanpak Valpreventie is gestart.
- Start van 'Automaatje', met veel enthousiasme van deelnemers en chauffeurs.
- Rijswijkse visie op normaliseren en reikwijdte jeugdhulp is vastgesteld.
- 2.020 Rijswijkers ontvingen hulp bij huishouden.
- 34.981 ritten door de Regiotaxi uitgevoerd.
- Aanpak energiarmede (kwetsbare huishoudens helpen de energierekening te verlagen).

Algemeen bestuur en organisatie

- Uitrol nieuwe werkplekken in relatie tot verhuizing naar het Huis van de stad.
- De telefonische bereikbaarheid van het Rijswijks Contactcentrum is verbeterd.
- De nieuwe website van de gemeente is live.
- 2000 deelnemers platform samen.rijswijk.nl.
- Meeleesgroep kijkt brieven van de gemeente na op leesbaarheid en begrijpelijkheid.
- Burgemeester en wethouders ontvangen veel belangrijke gasten in Rijswijk, waaronder ZM Koning Willem-Alexander.

Openbare orde en veiligheid

- Aanpak (digitale) oplichting d.m.v. voorlichting aan senioren en burgers over online fraude.
- Focus op de aanpak van drugscriminaliteit (jongeren).
- Bewustzijn, de kennis en de meldingsbereidheid van ondermijning verhoogd.
- Taken en verplichtingen Omgevingswet en Wet kwaliteitsborging bouwen (Wkb) uitgevoerd.
- Rijswijkse Pandbrigade ingevoerd en meldpunt opgezet.
- Efficiency toezicht parkeren verhoogd
- Wijkveiligheid: aanpak aandachtslocatie Stationsgebied (cameratoezicht).
- Efficiënter toezicht m.b.t. Bijzondere Wetten APV.

Verkeer en vervoer

- Nieuwe fietspadenkaart en investeringen: fijner fietsen in Rijswijk met het Fietsplan.
- Start participatie nieuw station in RijswijkBuiten
- Grote hoeveelheid maatregelen voor bereikbaarheid Bogaard stadscentrum, Havenkwartier, Kessler Park en Te Werve Oost.
- Verkeersveilige schoolzones uitgebreid met 3 scholen: nu bijna 100% dekking.
- Strategie vastgesteld om te kunnen voldoen aan de laadbehoefte van Rijswijkse autorijders: naar 1000 publiek toegankelijke laadpalen in 2030.
- Rechtvaardiger gebruik van openbare ruimte door 3e en 4e vergunning voor autoparkeren dunder te maken dan 1e vergunning.

Economie en werken

- Herontwikkeling Bogaard Stadscentrum en versterking profilering Oud Rijswijk.
- Doorontwikkeling van de 'Energie Cave' (medefinanciering door MRDH).
- Opknappen van het Middengebied in de Plaspoelpolder (medefinanciering door MRDH).
- Het strategisch en (pro)actief onderhouden van relaties in de regio.

Onderwijs

- Plan van aanpak GALA (Gezond en Actief Leven Akkoord) ingediend.
- Vanaf 1 januari 2023 is de leeftijd voor de peuteropvang verlaagd naar 2 jaar.
- Kinderrechtenambassadeurs heel actief bij evenementen en adviezen over nieuw beleid
- Eerste goede resultaten van het invoeren van online jongerenwerk zijn zichtbaar geworden.
- In het schooljaar 2022 – 2023 meer dan 250 scholieren ontvangen in de Energy Cave.
- JINC organiseerde activiteiten om onderwijs en arbeidsmarkt te verbinden, zoals bliksemstages (884 deelnemers), sollicitatie trainingen (253 deelnemers) en carrière coach (176 deelnemers).

Sport, kunst en Cultuur

- Opening vernieuwde Sportpark Elsenburg – 4 Olympische sporten.
- Verenigingsondersteuning en clubkadercoaching ingezet op thema vitale sportverenigingen.
- 2e kunstgrasveld voor VV Semper Altius.
- 36 Beweegactiviteiten georganiseerd op nieuwe Krajicek Playground in Rijswijk Buiten.
- Start ontwikkeling en realisatie MFA op Sportpark Elsenburg.
- Opening bibliotheek in Huis van de stad
- Ondersteuning TheaterCinema en start Cultuurcafé.
- Terugkeer Avondvierdaagse.
- Nieuw kunstgrasveld op Sportpark Vredenburg.

Sociaal domein

- Actieplan Armoedebestrijding+ met 5 maatregelen om minima een steun in de rug te geven.
- Door inzet op participatie zijn 111 inwoners met een grote afstand tot de arbeidsmarkt uitgestroomd naar o.a. vrijwilligerswerk.
- Doorontwikkeling van schulddienstverlening; inzet op drempelverlaging en vroegsignalering.
- Begeleiding van ruim 40 stathouders naar (parttime) werk.

Wonen en leven

- Flexwoonlocatie Hof van Elsenburg in gebruik genomen voor 125 stathouders en 125 Rijswijkse spoedzoekers.
- Tweede plaats in verkiezing "Meest speelvriendelijke gemeente van Nederland" van Jantje Beton.
- Resultaat ganzenbeheer: 153 nesten met 809 eieren behandeld.
- 8 plantsoenen en 60 boomspiegels geadopteerd door bewoners!
- 5.961 tegels uit tuinen gehaald voor vergroening, 60 huishoudens hebben tegels ingeleverd.
- Nieuw Groenbeheerplan en Wegenbeheerplan 2024-2028 aangenomen door de raad.
- Veel reparaties aan de beschoeiingen gedaan zodat er weer veilig gemaaid kan worden.
- Nieuw afvalbeleid aangenomen; Rijswijk gaat over op nascheiding van pmd.
- De nieuwe skatebaan is, in samenwerking met de buurt en jongeren, gerealiseerd en geopend!
- Voorbereiding warmtenet Rijswijk West: publiek warmtebedrijf (HVC) gekozen, intentieovereenkomst getekend met woningcorporaties en HVC.
- Rijswijkse aanpak voor klimaatverandering RAAK 2023 – 2030 vastgesteld

Gebiedsontwikkelingen

- Bogaard stadscentrum: The Minister klaar, start bouw The Orchard, subsidie voor bouw Hof van Rijswijk. Ter inzagelegging ontwerpbestemmingsplan ING-blok.
- Havenkwartier: sluiten van diverse anterieure overeenkomsten en ter inzage legging ontwerpbestemmingsplannen.
- Te Werve Oost: vastgesteld Ontwikkelkader
- Kessler Park: sluiten van intentieovereenkomsten, ter inzage legging ontwerpbestemmingsplan.
- Rijkssubsidie van 7 miljoen voor ontwikkelingen in de Stadsas.

Rijswijk

LEESWIJZER.....	2
INLEIDING.....	4
REKENING IN ÉÉN OOGOPSLAG.....	5

Programma's

Algemeen Bestuur en Organisatie	10
Openbare Orde en Veiligheid	16
Verkeer en Vervoer	23
Economie en Werken	31
Onderwijs	38
Sport, Cultuur en Recreatie	49
Sociaal Domein	56
Wonen en Leven.....	69
Algemene Dekkingsmiddelen en Onvoorzien	86
Toelichting Algemene Dekkingsmiddelen en Onvoorzien	87
Overhead	90

Paragrafen

Weerstandsvermogen en risicobeheersing	92
Onderhoud kapitaalgoederen	98
Bedrijfsvoering	103
Verbonden Partijen	118
Grondbeleid.....	129
Lokale Heffingen	132
Financiering.....	138
RijswijkBuiten	143
Subsidies	147

Jaarrekening

Balans	151
Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening	153
Grondslagen	155
Toelichting op de balans	164
Overzicht van de incidentele baten en lasten	187
Toelichting op het overzicht van incidentele baten en lasten	189
Rechtmatigheidsverantwoording	192
Single Information Single Audit (SiSa)	196
Overzicht taakvelden.....	207
Wet Normering Topinkomens	209

Inhoudsopgave

Aangenomen amendementen 2023.....	210
-----------------------------------	-----

Programma's

Algemeen Bestuur en Organisatie

Wat wilden we bereiken?

Visie op het programma

1. We stimuleren dat mensen zelf verantwoordelijkheid nemen en we faciliteren eigen initiatieven van inwoners en ondernemers zo goed mogelijk. Bij maatschappelijke opgaven denken we van tevoren na over hoe we inwoners betrekken en welke rol en bevoegdheden zij hebben. We geven bij elk project heel duidelijk aan of en hoeveel samenwerkingsruimte er is.
2. In onze communicatie is participatie met inwoners en ondernemers het vertrekpunt. We communiceren daarom niet alleen voorafgaand of na projecten, maar juist ook tijdens de uitvoeringsfase. We blijven daarbij gebruikmaken van traditionele media als de website en huis-aan-huisbladen. Maar ook leggen we meer nadruk op de inzet van social media als Facebook, WhatsApp, YouTube en Instagram. Hierbij is webcare onmisbaar. Daarnaast zetten we andere communicatiemethoden in, zoals online communities en peilingen. We willen voor iedereen goed benaderbaar zijn, om actief te kunnen samenwerken met Rijswijkers en partners in Rijswijk. We geven hier actief invulling aan door het wijkwethouderschap en de werkbezoeken.
3. De gemeente Rijswijk is een toegankelijke en dienstverlenende organisatie die de wensen en behoeften van al haar inwoners, bedrijven en instellingen centraal stelt. We sluiten als gemeente tijdig aan op de snel veranderende omgeving. Daarnaast streven we naar servicegerichte dienstverlening: digitaal waar het kan, persoonlijk waar het moet.

Doelstellingen

- Samenwerken vanuit eigen kracht;
- consequent zijn in communicatie;
- kwalitatief goede dienstverlening;
- we verbeteren onze dienstverlening en maken het daardoor met onze dienstverlening gemakkelijk voor de inwoners, bedrijven en instellingen;
- we stellen inwoners, bedrijven en instellingen centraal in onze processen en werken op een effectieve, efficiënte en transparante wijze;
- we komen onze afspraken na en informeren de inwoners, bedrijven en instellingen op een begrijpelijke wijze tijdig en volledig;
- we bieden waar nodig dienstverlening op "maat" aan inwoners, bedrijven en instellingen;
- we streven naar eenzelfde kwaliteitsniveau/serviceniveau onafhankelijk van het door de bezoeker gekozen dienstverleningskanaal (digitaal, telefoon, balie, e-mail, social media of post);
- de bezoeker kan kiezen van welk dienstverleningskanaal hij/zij gebruik wil maken en waar mogelijk sturen we om van het meest effectieve en meest efficiënte dienstverleningskanaal gebruik te maken.

Wat hebben we er voor gedaan?

Participatie en communicatie

De inwoner (of ondernemer of andere belanghebbende) staat centraal in het communicatiebeleid, dat betekent dat we vooraf in kaart brengen aan wie we welke boodschap willen of moeten overbrengen of wie we waarbij willen betrekken en hoe we die doelgroep dan het best kunnen bereiken. Ook in de Participatieverordening en het daaruit voortvloeiende participatiebeleid staat de inwoner centraal.

Participatie

In 2023 hebben we gewerkt aan de *Handleiding Participatie* die initiatiefnemers handvatten biedt om de omgeving bij hun plannen te betrekken. Deze handleiding komt na vaststelling door het college beschikbaar voor grote en kleine initiatiefnemers. Zo kunnen zij in één oogopslag zien welke stappen zij moeten of kunnen nemen.

Het platform Samen.Rijswijk.nl heeft inmiddels bijna 2.000 geregistreerde deelnemers. De verdere doorontwikkeling van dit participatieplatform - met bijvoorbeeld een initiatievenloket - krijgt verder vorm met het nieuwe participatiebeleid.

Daarnaast hebben we in 2023 eerste verkenningen gedaan naar hoe we het amendement *De jeugd in Rijswijk een stem in Rijswijk* kunnen uitvoeren.

Communicatie

Direct Duidelijk

In 2023 zijn we doorgedaan met trainingen voor het schrijven van duidelijke brieven. De Meeleesgroep heeft een aantal standaardbrieven tegen het licht gehouden, waarna deze zijn aangepast. Om informatie op een zo toegankelijk mogelijke manier te presenteren, hebben we infographics, ondersteunende video's of animaties ingezet. Dit hebben we gedaan bij o.a. de verkiezingen, de begroting en de Omgevingswet.

Relatiemanagement

In 2023 hebben we een aantal events (mede) georganiseerd om onze relaties met mede-overheden, bedrijfsleven, kennisinstellingen en andere (maatschappelijke) partners te versterken. Voorbeelden zijn: de lunchlezing van de Vrede van Rijswijk, het 70 jarig jubileum van het IPP Haaglanden en natuurlijk de officiële opening van het Huis van de stad. Maar ook het ambtsbezoek van de Commissaris van de Koning en de aanwezigheid van ons college bij Prinsjesdag in Den Haag zijn vermeldenswaardig.

Werkbezoeken

Het college heeft een deel van haar vergaderingen op locaties in de stad of in de regio gehouden of gecombineerd met aansluitende werkbezoeken. Ook de individuele collegeleden zijn regelmatig op locatiebezoek geweest. De burgemeester heeft in haar eerste jaar een groot aantal kennismakingsbezoeken in Rijswijk afgelegd.

Bereikbaarheidsinformatie

Het was ons uitgangspunt om inwoners tijdig te informeren over wegwerkzaamheden, afsluitingen en andere aanleidingen die tot verkeersomleidingen of overlast kunnen leiden. Dit ging niet altijd goed, met name als het werkzaamheden van derden betrof. Zo zorgde de gedeeltelijke afsluiting van de Prinses Beatrixlaan voor de aanleg van WarmtelinQ tot een klein verkeersinfarct. Daarom zijn met WarmtelinQ betere afspraken gemaakt over de communicatie.

Pers en media

Net als in het voorgaande jaar hebben we in 2023 (concept)besluiten van het college met collegeflitsen en persberichten naar de media gecommuniceerd. Via de newsroom hebben we signalen uit de samenleving binnengehaald. Hier hebben we op gereageerd of meegenomen in onze communicatieaanpak.

Publieke Dienstverlening

Vanaf november 2023 ontvangen we de inwoners van Rijswijk in het Huis van de stad. Wie langskomt helpen we graag aan het gemeentelijk loket, met en zonder afspraak. Bij binnenkomst wordt elke bezoeker op ons burgerplein verwelkomd met een warm welkom door onze gastheren en -vrouwen. De publieksbalies zijn in het hart van het gebouw (het atrium) en zijn voor iedereen toegankelijk. In 2023 hebben wij in totaal ruim 27.000 bezoekers mogen ontvangen aan de gemeentelijke balies. Dit waren er ongeveer 2.000 minder dan in 2022.

Om nieuwe inwoners van de gemeente Rijswijk welkom te heten, zijn we in 2023 begonnen met het uitdelen van een “Welkom in Rijswijk” pakket. Hier krijgen wij veel positieve reacties op. In een negental naturalisatieceremonies hebben wij nieuwe Nederlanders een warm welkom geheten. In totaal zijn er 118 personen tot Nederlander genaturaliseerd.

Door het onverwacht vallen van het kabinet in juli 2023, heeft de afdeling Burgerzaken naast de geplande Provinciale Staten- en Waterschapsverkiezingen, een extra verkiezing moeten organiseren. Deze Tweede Kamer-verkiezingen zijn organisatorisch goed verlopen.

Het Klant Contactcentrum heeft een nieuwe naam gekregen. Vanaf november worden telefonische vragen beantwoord door het Rijswijks Contactcentrum (RCC). Deze wijziging is naar aanleiding van de motie 'de gemeente is geen bedrijf'. Deze nieuwe naam past ook beter bij onze visie op dienstverlening. Het afgelopen jaar heeft het RCC 70.051 inkomende telefoongesprekken afgehandeld. Dit is ongeveer hetzelfde aantal als in 2022. Het RCC heeft samen met het team Belastingen een terugbel-agenda ontwikkeld. Inwoners of ondernemers kunnen daarin zelf aangeven op welk moment zij teruggebeld willen worden.

In 2023 was de toegankelijkheid voor minder digitaal vaardige inwoners een belangrijk uitgangspunt. Voor deze groep is waar nodig hulp en ondersteuning geboden. Zoals hulp bij het invullen van formulieren en hulp bij het ontwikkelen van digitale vaardigheden. Dit was in samenwerking met o.a. Welzijn Rijswijk en het Informatiepunt Digitale Overheid (onderdeel bibliotheek). Ook heeft onze nieuwe Sociaal raadvrouw inwoners ondersteund met onafhankelijk advies voor vragen over wetten en regels.

Naast de hierboven genoemde activiteiten hebben we verder uitvoering gegeven aan de in 2022 vastgestelde strategie Publieke dienstverlening. Dit loopt via een tweetal uitvoeringsplannen: Uitvoeringsplan Dienstverlening DNA en Uitvoeringsplan Digitalisering dienstverlening & informatievoorziening. Deze lopen allebei tot 2027.

Het uitvoeringsplan Dienstverlening DNA

Het uitvoeringsplan Dienstverlening DNA legt de nadruk op bereikbaarheid, kwaliteitsmanagement, gedrag & cultuur.

Bereikbaarheid

In 2023 hebben we verder uitvoering gegeven aan het plan van aanpak telefonische bereikbaarheid (opgesteld in 2022). In dit plan zijn een vijftal resultaten gedefinieerd:

- Afspraken maken over bereikbaarheid vak afdelingen;
- visie op bereikbaarheid;
- implementeren van een nieuw contact systeem;
- behalen service normen;
- continue verbeteren.

De eerste drie resultaatdoelstellingen zijn inmiddels afgerond.

In 2023 zijn we gestart met het ontwikkelen van een dashboard om meer data te genereren voor het halen van de in- en extern gestelde service normen. Deze service normen kunnen we zo kwantitatief en kwalitatief beter meten en op basis daarvan kunnen we onze dienstverlening verbeteren.

Om de interne bereikbaarheid te verbeteren, zijn in 2023 voorbereidingen getroffen voor een nieuwe en moderne telefooncentrale. De servicenormen voor de telefonische bereikbaarheid van het RCC voldeed in 2023 ruim aan de gestelde norm. De gemiddelde wachttijd was 1:38 minuten. Daarmee wordt de servicenorm van 2:30 minuten ruim gehaald. In 2022 was de gemiddelde wachttijd 2:21. Alleen in oktober was de wachttijd vanwege een hoog ziekteverzuim iets boven de gestelde norm.

2023	Januari	Februari	Maart	April	Mei	Juni
Aantal calls	5.938	5.376	6.829	5.447	5.539	6.141
Gemiddelde wachttijd	01:57	01:47	01:46	01:36	01:29	01:17
Juli	Augustus	September	Oktober	November	December	Totaal
5.439	5.410	5.386	6.498	7.002	5.046	70.051
01:05	01:09	01:30	02:56	01:48	01:06	01:38

Kwaliteitsmanagement

Eind 2023 zijn we gestart met het project Klant contact Monitor (KCM). Met KCM kunnen wij nauwkeuriger en vollediger de tevredenheid van onze inwoners en ondernemers over de geleverde diensten meten.

We zijn gestart met de pilot gemeentereizen. Een gemeentereis is de route die een inwoner/ondernemer aflegt voordat hij of zij bij ons product of onze dienst terecht komt. Het gaat hierbij om de ervaring van de inwoner/ondernemer. Hoe ervaren zij onze dienstverlening en wat kunnen wij als gemeente eventueel verbeteren? Producten en diensten die veel worden gebruikt worden als eerste onderzocht.

Gedrag & cultuur

Alle medewerkers hebben een online training gastgerichtheid gevolgd. Naast deze training heeft het volledige team van Publieke Dienstverlening een workshop gastgerichtheid gevolgd. Ook andere afdelingen die veel contact met burgers en ondernemers hebben, hebben deze workshop gedaan.

Het Uitvoeringsprogramma Digitalisering dienstverlening & informatievoorziening

Onder dit uitvoeringsprogramma vallen de projecten Domein Zaakgericht Werken, het verder verbeteren van de digitale dienstverlening en de Berichtenbox.

Met het Uitvoeringsprogramma Digitalisering dienstverlening & informatie werken we aan een informatiehuishouding die bijdraagt aan de toegankelijkheid van informatie en digitale dienstverlening die meer plaats- en tijdsafhankelijk is. Alle afdelingen binnen de gemeenten gaan werken met een zaakstelsel. De taak specifieke applicaties waarmee vakteams werken worden op dit zaakstelsel aangesloten, zo krijgen het team Publieke Dienstverlening en de bezoekers inzicht in de status van hun vraag.

In 2023 hebben we de volgende resultaten bereikt:

- In maart 2023 is de nieuwe gemeentelijke website live gegaan;
- we zijn aangesloten op de landelijke Berichtenbox t.b.v. Belastingen (WOZ-aanslagen);
- we zijn gestart met het digitaliseren van aanvraagformulieren. Hiermee krijgen inwoners en ondernemers een digitale ingang voor aanvragen. Van de honderd te digitaliseren formulieren, zijn twaalf formulieren inmiddels gedigitaliseerd (o.a. indienen bezwaar en energiesubsidies);
- de technische verbinding tussen de e-formulieren op de gemeentelijke website en het zaakstelsel is gerealiseerd, zo kunnen digitale formulieren direct (zonder menselijke handelingen) door naar het zaakstelsel. Verder zijn er in 2023 technische verbindingen gerealiseerd tussen het zaakstelsel en de applicaties voor evenementen, wonen, bezwaar & beroep en sociale zaken, om ingediende e-formulieren direct door te kunnen sturen naar de (digitale) werkvoorraad van de vakafdeling. Ook worden zo de (technische) omstandigheden gecreëerd om de voortgang van de zaken te kunnen volgen.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie (bedragen x € 1.000)						
Algemeen Bestuur en Organisatie		Realisatie 2022	Primitief 2023	Gewijzigde raming 2023	Realisatie 2023	Afwijking (+ = voordeel)
0010 Bestuursorganen	Lasten	1.292	1.410	1.758	1.357	401
	Baten	163			99	99
Saldo		-1.129	-1.410	-1.758	-1.258	500
0011 Bestuurlijke samenwerking	Lasten	450	427	427	439	-12
	Baten				1	1
Saldo		-450	-427	-427	-438	-11
0030 Burgerzaken	Lasten	1.330	1.267	1.387	1.421	-34
	Baten	903	586	746	841	95
Saldo		-427	-681	-641	-580	61
0031 Verkiezingen / referenda	Lasten	208	209	474	428	46
	Baten					
Saldo		-208	-209	-474	-428	46
0032 Publieke dienstverlening	Lasten	2.178	3.465	3.578	3.439	139
	Baten	2	3	3	4	1
Saldo		-2.176	-3.462	-3.575	-3.436	139
0060 Bestuursondersteuning raad en rekenkamerfunctie	Lasten	777	729	965	964	1
	Baten					
Saldo		-777	-729	-965	-964	1
5801 Mediabeleid	Lasten	43	46	46	47	-1
	Baten					
Saldo		-43	-46	-46	-47	-1
Programmatotalen	Lasten	6.279	7.555	8.636	8.096	540
	Baten	1.067	589	749	945	195
Saldo		-5.212	-6.965	-7.887	-7.152	736

Het verschil tussen de begroting (na wijziging) en het werkelijke saldo van baten en lasten is € 736.000 voordelig. De belangrijkste afwijkingen zijn de volgende:

0010 Bestuursorganen

Lasten voordeel € 401.000

Het voordeel op dit beleidsproduct wordt veroorzaakt door een lagere dotatie aan de voorziening pensioenen wethouders. Deze lagere dotatie is het gevolg van de gestegen rente en de afkoop van een pensioenpolis en geeft een voordeel ten opzichte van de begroting van € 263.000.

0032 Publieke dienstverlening

Lasten voordeel € 139.000

Op het uitvoeringsbudget van het project/programma digitale dienstverlening is er sprake van een lasten voordeel van circa € 139.000. Voor het realiseren van de doelstellingen binnen dit programma heeft de Raad op 20 december 2022 hiervoor een budget van € 1.018.880 euro beschikbaar gesteld (RV22-023). Op basis van een initiële planning en begroting is dit budget verdeeld over een periode van 3 jaar ('23, '24 en '25). De uitvoering van het programma is in mei 2023 van start gegaan.

Uiteindelijk zijn er, t.o.v. de initiële planning en begroting, minder applicaties ontsloten en processen gedigitaliseerd in 2023, wat heeft geresulteerd in een lasten voordeel.

Investeringen

Investering (bedrag x € 1.000)	Begr.Lasten	Werk.Lasten	Saldo			Saldo baten
			lasten	Begr.Baten	Werk.Baten	
Vervanging mid-office publieke dienstverlening	14	10	3			
Eindtotaal	14	10	3			

Openbare Orde en Veiligheid

Wat wilden we bereiken?

Visie op het programma

De visie bestaat uit het borgen en voortdurend verbeteren van Rijswijk als een prettige, leefbare en veilige gemeente om in te wonen en te werken. Aangezien veiligheid een gedeelde verantwoordelijkheid betreft die de grenzen van de openbare orde overstijgt, vraagt dit om inspanning van de gemeente, de professionele partners, én van de bewoners en bedrijven in Rijswijk.

Uitgangspunten daarbij zijn een brede kijk op veiligheid met een integrale aanpak, een goede samenwerking met alle betrokken partijen op lokaal en regionaal terrein en een centrale regierol voor de gemeente in het algemeen en de burgemeester in het bijzonder.

Doelstellingen

De meeste thema's die in het beleid zijn genoemd lopen ook door in 2023, mede door wettelijke taken maar ook omdat deze thema's altijd wel een onderdeel vormen van de brede aanpak in Veiligheid. Te denken valt aan de High Impact Crimes en de regierol die de gemeente hierin heeft.

Op structurele basis vindt monitoring, aan de hand van cijfers en gebeurtenissen, plaats en indien nodig wordt in samenspraak met de veiligheidspartners her-geprioriteerd binnen de vastgestelde thema's.

Het Strategisch Veiligheidsbeleid 2022-2025 gaat voort op de drie uitgangspunten van het Strategisch Veiligheidsbeleid 2017-2021 die nog steeds actueel zijn. Deze uitgangspunten zijn de dragers voor alle activiteiten die Rijswijk onderneemt in het brede veiligheidsdomein.

1. Brede kijk op veiligheid

- Veiligheid is een maatschappij brede opgave die de grenzen van de openbare orde overstijgt. Rijswijk werkt aan een integrale aanpak en integrale organisatie van veiligheidsopgaven.
- Maatschappelijke ontwikkelingen kunnen om snel en flexibel handelen vragen, waardoor eerder vastgestelde prioriteiten moeten kunnen wijken. Niet het aanbod, maar de maatschappelijke vraag is leidend. Verschil mag er zijn tussen wijken, bewoners, instellingen en bedrijven.

2. Samenwerken aan veiligheid

- Veiligheid is ieders verantwoordelijkheid. Bewoners, bedrijven, maatschappelijke instellingen en de overheid, iedereen is medeverantwoordelijk om Rijswijk vertrouwd en veilig te houden en draagt hieraan bij naar eigen kennis, kunde en draagkracht.
- Eigen verantwoordelijkheid betekent ruimte voor eigen initiatieven. Daarbij wordt het algemeen belang altijd goed afgewogen. Uitgangspunt voor de gemeente is dat alle belanghebbenden een vergelijkbare plek en rol krijgen.
- We onderkennen het belang van samenwerking om de vraagstukken en de maatschappelijke opgaven van de toekomst de baas te zijn. De gemeente Rijswijk is een toegankelijke, betrouwbare partner om mee samen te werken. Voor de strategische partners in het veiligheidsdomein, maar net zo goed als voor de bewoners die met eigen initiatieven komen.
- Als betrouwbare samenwerkingspartner geeft Rijswijk zelf het goede voorbeeld, onder meer door vergunningverlening, door toezicht te houden en regels te handhaven. Daarbij zijn handhaving en inspectie geen doel op zich, maar een middel om maatschappelijke effecten te bereiken.

3. Regie op veiligheid

- De gemeente Rijswijk heeft de regierol in het veiligheidsdomein. De burgemeester coördineert vanuit haar wettelijke taken voor Openbare Orde en Veiligheid.

- Rijswijk brengt partijen samen, faciliteert en ondersteunt samenwerking in het veiligheidsdomein. Ook als de gemeente zelf geen partner is in het samenwerkingsverband.

Indicatoren

Indicator	Begroting 2023	Realisatie 2023
Verwijzingen HALT	32	nrb
Winkeldiefstallen	2,6	2,7
Geweldsmisdrijven	4,0	4,1
Diefstal/inbraak uit woning	1,5	2,4
Vernieling en beschadiging	4,8	3,8

Indicator	Eenheid	Bron	Bijzonderheden
Verwijzing naar HALT	Aantal	HALT	Meer investeren in preventie, waardoor verwijzingen kunnen afnemen
Winkeldiefstallen	Aantal geregistreerd per 10.000 inwoners	Waarstaatjegemeente.nl	
Geweldsmisdrijven	Aantal geregistreerd per 10.000 inwoners	Waarstaatjegemeente.nl	Geweldsmisdrijven worden niet dusdanig geregistreerd. Onder geweldsmisdrijven wordt verstaan; openlijk geweld, bedreiging en mishandeling.
Diefstal/inbraak uit woning	Aantal geregistreerd per 10.000 inwoners	Waarstaatjegemeente.nl	
Vernieling en beschadiging	Aantal geregistreerd per 10.000 inwoners	Waarstaatjegemeente.nl	

Wat hebben we er voor gedaan?

In 2023 hebben we o.a. ingezet op de thema's van de Veiligheidsagenda 2022-2025. Voor alle (geprioriteerde) veiligheidsproblemen gold een integrale aanpak waarbij we probleemgericht, informatiegestuurd en met zoveel mogelijk burgers en bedrijven hebben samengewerkt.

Naast de reguliere thema's in de Veiligheidsagenda, zoals bijvoorbeeld wijkveiligheid, woonoverlast, etc., hebben we in 2023 ook ingezet op onderstaande zaken. Zowel in de aanpak van wijkveiligheid als woonoverlast hebben we constructief samengewerkt met onze (veiligheids)partners zoals de politie, woningcorporaties en Welzijn Rijswijk.

Bijzondere gebeurtenissen met een maatschappelijk impact

Naast de reguliere onderwerpen vonden er in Rijswijk ook een aantal incidenten plaats. Deze gebeurtenissen hebben veel capaciteit van ons en onze samenwerkingspartners gevraagd.

Zo was er een grootschalige verstoring van de openbare orde bij een Eritrees evenement in een horeca-inrichting in Rijswijk. In de aanloop naar dit evenement hebben we diverse maatregelen en voorbereidingen getroffen om het evenement en mogelijke tegengeluiden zo goed mogelijk te faciliteren, maar ook voorbereid te zijn op mogelijke wanordelijkheden. Toch werd de openbare orde verstoord en zijn er slachtoffers gevallen. Dankzij de gedane voorbereidingen was het wel mogelijk om die maatregelen te treffen die op dat moment noodzakelijk waren om de openbare orde en veiligheid te kunnen waarborgen. Zo werd besloten om de horecainrichting voor een korte duur te sluiten en de reischoppers met de Mobiele Eenheid weg te sturen. Daardoor werd de rust en orde snel hersteld.

Naar aanleiding van deze gebeurtenissen hebben we procedurele afspraken gemaakt om in de toekomst de openbare orde en veiligheid nog beter te kunnen waarborgen. Ook hebben we contact gezocht met diverse ministeries en aandacht gevraagd voor dit soort bijeenkomsten en de spanningen die zich binnen deze gemeenschap op lokaal niveau manifesteren. Kernboodschap was dat deze spanningen niet alleen lokaal opgelost kunnen worden.

Daarnaast vonden twee gezinsdrama's plaats waarbij twee vrouwen zijn omgebracht. Deze gebeurtenissen hadden een grote maatschappelijke impact in Rijswijk. Het deed veel met de buurtbewoners en met heel Rijswijk. Samen met de partners hebben we de nabestaanden op alle mogelijke manieren ondersteund en gezorgd voor een collectieve rouwverwerking.

Cameratoezicht

In juli 2023 werden er in het stationsgebied drie Mobiele Camera Units geplaatst om de openbare orde en veiligheid te handhaven. De sociale veiligheid in het Stationsgebied stond onder druk, daarom werd besloten om extra aanvullende maatregelen te treffen. In de maanden voor het cameratoezicht waren al diverse maatregelen genomen om de overlast in het Stationsgebied terug te dringen en het gevoel van veiligheid bij de ondernemers, omwonenden en andere gebruikers van het gebied te verhogen. Zo zijn we regelmatig met de ondernemers in contact geweest om hun meldingsbereidheid te verhogen en werd de samenwerking tussen de politie en partners zoals handhaving, Jongerenwerkers, Welzijn Rijswijk, de NS en scholen geïntensiveerd. De vervoers-maatschappijen hebben rondom en in het stationsgebouw zowel opvallend als onopvallend (extra) gesurveilleerd.

Week van de Veiligheid

Regionaal

In oktober vond de Week van de Veiligheid plaats. Dit hebben we regionaal vertaald naar enkele activiteiten voor ondernemers in de regio, dus ook in Rijswijk. Het thema was 'Agressie & Geweld tegen ondernemers'. De campagne richtte zich primair op ondernemers en hun medewerkers.

Onderwerpen die onder de aandacht zijn gebracht zijn onder meer cybercrime, het voorkomen van overvallen, het tegengaan van winkelcriminaliteit en ondermijnende criminaliteit. Om aandacht te vragen voor de gevaren van cybercriminaliteit werd een Regionaal Cybercongres in het ADO stadion georganiseerd.

Lokaal

De Week van de Veiligheid is op lokaal niveau verder uitgewerkt naar een 'Veiligheidsmarkt op Wielen'. Deze 5 dagen durende veiligheidstour door Rijswijk heeft zich primair gericht op alle inwoners, met de thema's Leefbaarheid (overlast), MijnGemeenteApp (werving voor buurtpreventieteams) en Veiligheid (ondermijnende criminaliteit, woninginbraken/donkere dagen offensief, diefstal voertuigen en cybercriminaliteit).

Naast deze algemene activiteiten zoomden we met een lokale campagne in op twee specifieke doelgroepen: ouderen (Senioren en Veiligheid: de Seniorenroute) en jongeren (Jongeren en Veiligheid: voorkomen van jonge aanwas). Voor de jeugd werd een freestyle voetbal clinic georganiseerd waarbij de politie en Handhaving aanwezig waren en ook hebben meegedaan. Tijdens deze bijeenkomst hebben de burgemeester en wethouder 'gadgets' uitgedeeld met de boodschap, 'ga niet voor het 'snelle geld'.

Ook is in de Week van de Veiligheid de Seniorenroute gevolgd, en hebben we op specifieke locaties informatie over -met name- babbeltuisc en cyberveiligheid, uitgedeeld. Daarnaast hebben we een informatiebijeenkomst voor senioren georganiseerd over online veiligheid.

Communicatie

We hebben de landelijke en regionale communicatie ondersteund door berichten met onze regionale partners te delen. Om een zo groot mogelijk bereik te realiseren zijn alle gemeentelijke communicatiemiddelen ingezet (website, Facebook, Instagram en LinkedIn). Daarnaast hebben we een persbericht en een interview met burgemeester naar de lokale media gestuurd. De lokale communicatie was gericht op het inhoudelijk delen van informatie over de verschillende thema's zoals tips tegen cybercriminaliteit.

Cybersecurity en digitale criminaliteit

In het eerste kwartaal van 2023 is -in samenwerking met Belangen Bedrijven Rijswijk (BBR), Redhead Technology en ExpelT - een cybercrime seminar gehouden om ondernemers in Rijswijk mee te nemen in de wereld van phishing, ransomware en andere online gevaren. Met behulp van praktische tips & tricks zijn de ondernemers geïnformeerd hoe ze zich tegen online gevaren kunnen wapenen. In het tweede kwartaal van 2023 hebben we binnen de gemeentelijke organisatie twee cyberaanval oefeningen georganiseerd. Dit om meer bewustzijn te creëren en ons beter voor te bereiden op een cyberaanval.

Huiselijk geweld

In de eerste helft van 2023 waren er in Rijswijk 290 meldingen van huiselijk geweld. Dit komt neer op minimaal één melding per dag. Omdat huiselijk geweld vaak achter de voordeur plaatsvindt, kan het zijn dat het nog vaker voorkomt. Vorig jaar overleden twee vrouwen in Rijswijk door de gevolgen van huiselijk geweld.

Tijdelijke werkgroep huiselijk geweld

Om dit probleem aan te pakken, hebben we de tijdelijke Werkgroep Huiselijk Geweld opgericht waaraan ook zeven raadsleden deelnemen. In september 2023 bracht de werkgroep alle partijen die zich in Rijswijk bezighouden met huiselijk geweld samen. Tijdens deze avond stond het delen van kennis en ervaringen centraal. De gemeente, Veilig Thuis, huisartsen, scholen, de politie en politiek waren aanwezig. Ook deelde een ervaringsdeskundige openhartig haar ervaring met huiselijk geweld. Dit zorgde voor mooie gesprekken over wat er in Rijswijk op dit gebied verbeterd kan worden. Niet alleen de zorgen, maar ook de kansen werden in kaart gebracht.

De praatplaat die het gesprek op gang gaat brengen

De gesprekken die deze avond plaatsvonden zijn vastgelegd op een praatplaat. Deze praatplaat zal door Rijswijk 'reizen': van de bibliotheek en het stadhuis, tot consultatiebureau en wijkcentra. De werkgroep hoopt dat deze praatplaat mensen stimuleert om meer over het onderwerp te praten en tot actie over te gaan. Tijdens de bijeenkomst werd het namelijk erg duidelijk dat het belangrijk is om met elkaar in gesprek en tot actie over te gaan.

Regiovisie Huiselijk Geweld en (Kinder)mishandeling

Vanuit de Regiovisie Aanpak Huiselijk Geweld werken het Jeugd- en Sociaalwijkteam samen met de ketenpartners aan het voorkomen van huiselijk geweld en het zo snel mogelijk stoppen ervan. Zie het programma Sociaal Domein voor de resultaten die in 2023 vanuit het lokale plan van aanpak "Samenwerken aan een veilig thuis voor iedereen" zijn behaald.

Verandering gemeentelijke Crisisbeheersing

De regionale crisisorganisatie bestaat uit de hulpverleningsdiensten (brandweer, politie en geneeskundige hulpverlening) en de gemeente (team bevolkingszorg). Bij een incident moeten zij vanuit hun dagelijkse werkzaamheden snel kunnen omschakelen naar één organisatie die het incident bestrijdt. De gemeente heeft hier medewerkers voor opgeleid.

Sinds 2017 hebben alle gemeenten van de Veiligheidsregio Haaglanden de intentie om het huidige systeem van crisisbeheersing binnen de organisatie te veranderen naar een nieuw systeem: het Gemeentelijk Team Incidenten (GTI). Hiermee kan soepeler en monodisciplinair ingegrepen worden bij incidenten. Het huidige systeem van bevolkingszorg sluit minder goed aan bij de praktijk. Zo bleek uit eerder onderzoek dat de multidisciplinaire opschalingsstructuur steeds minder rigide werd toegepast. Waar team Bevolkingszorg in het verleden alleen bij multidisciplinaire incidenten met een duidelijke uitstraling naar de omgeving werd geactiveerd, blijkt nu steeds vaker dat het team Bevolkingszorg ook bij kleinschalige incidenten wordt ingezet waarbij geen multidisciplinaire aanpak nodig is. Hierdoor wijkt bevolkingszorg steeds meer af van haar oorspronkelijke functie.

In 2023 zijn we gestart met het implementeren van het GTI. Er zijn concrete functieprofielen opgesteld en de werving van gemeentelijke medewerkers voor het GTI zijn inmiddels gestart.

Ondermijning

Om ondermijning in Rijswijk te voorkomen en te bestrijden, hebben we in 2023 de eerder ingezette lijn voortgezet, waarbij we samen met de veiligheidspartners gecoördineerd en onder regie van de gemeente hebben gehandeld. De ontwikkeling van de georganiseerde misdaad en ondermijning is zeer dynamisch en wordt daarom nauwlettend gemonitord. Om de aanpak van ondermijning effectief te houden bij veranderingen moet de (interne en externe) informatiepositie op orde zijn en blijven. Om een beeld van de (georganiseerde) criminaliteit te krijgen, wordt door middel van onderzoek informatie verzameld en geanalyseerd. Het daarmee ontstane criminaliteitsbeeld vormt de basis voor de juiste inzet van instanties en middelen.

Hiervoor zijn we nieuwe werkvormen en samenwerkingsverbanden aangegaan met de veiligheidspartners. Zo komt een analist vanuit het RIEC de gemeente een half jaar lang versterken.

Begin 2023 hebben we integrale acties uitgevoerd bij een doorlichting van branches in de Plaspoelpolder. Hier zijn enkele misstanden aangetroffen en aangepakt. Zo werd 25 kilo ketamine aangetroffen en hebben we een bedrijf dat nep-merkartikelen verkocht opgedoekt. Ook werden er overtredingen van het bestemmingsplan vastgesteld.

In 2023 hebben we met name aandacht gevraagd voor het anoniem melden van ondermijning via Meld Misdad Anoniem. Ook is er een gemeentelijk meldpunt voor ondermijning ingericht. Tijdens de Week van de Veiligheid hebben we Rijswijkse bewoners bewust gemaakt van ondermijning en het (anoniem) melden hiervan. Eind november was er een bijeenkomst voor ondernemers uit de vastgoedsector.

In de laatste drie maanden van 2023 is er een campagne geweest over crimineel misbruik van vastgoed.

Dealbreakers

Om jonge aanwas in de (georganiseerde) misdaad te voorkomen, zijn we in september 2023 gestart met het project Dealbreakers. In dit project krijgen leerlingen lessen om hen weerbaar te maken tegen (drugs)criminaliteit. Docenten krijgen les over signalen waar ze op kunnen letten als een leerling actief is in (drugs)criminaliteit. Signalen die hieruit voortkomen worden besproken in al bestaande overleggen tussen onze ketenpartners, zoals het Veiligheid In en Rond Scholen (VRIS) overleg.

Verbeteren en borgen van de inrichting van de BIBOB processen

De aanstelling van een Bibob-Coördinator (een van de adviezen uit de bestuurlijke weerbaarheidsscan en de werkgroep Afstemming van het RIEC) heeft tot een actualisatie van het Bibob-beleid geleid. Zo kunnen we nu de volledige reikwijdte van de wet in beleid en uitvoering benutten. Voor het onderzoek zijn de noodzakelijke in- en externe contacten gelegd en administratieve maatregelen getroffen. Doordat de andere afdelingen zijn meegenomen in de actualisatie van het beleid, hebben we ook de eerste stappen gezet in een organisatie brede bewustwording van het Bibob instrument. Naast de (bestaande) Bibob toetsen in de horeca zijn in 2023 inmiddels ook drie Bibob-toetsen gedaan op het gebied van vastgoed.

Inspectie

Toezicht bijzondere wetten

Wij vinden het belangrijk dat Rijswijk een leefbare, betaalbare, duurzame en gezonde stad is en blijft. De bebouwde omgeving is veilig, leefbaar en tast de gezondheid niet aan. Wij zorgen ervoor dat het oprichten, slopen of wijzigen van gebouwen voldoet aan de regels en procedures van (nieuwe) landelijke en lokale wet- en regelgeving (Omgevingswet en Wet kwaliteitsborging voor het bouwen). Wij doen dat betrouwbaar, professioneel en servicegericht. Het leefmilieu beschermen wij tegen

aantasting van milieubelastende activiteiten. Daarbij is het beperken van overlast voor de omgeving een belangrijk aandachtspunt.

Als voorbereiding op de nieuwe Omgevingswet en samenhangend de Wet kwaliteitsborging hebben we in 2023 werkprocessen opgezet waarin integraal wordt gewerkt en het team voldoende toegerust is op de komst van deze Omgevingswet. Daarbij hebben we ingezet op de speerpunten:

1. ICT: zorgen dat de systemen en formats voldoen aan de omgevingswet;
2. bewustwording: zorgen voor voldoende kennis en bewust worden van een andere wijze op (samen)werken, houding en gedrag;
3. procesvorming: vastleggen van werkprocessen tussen de teams en ketenpartners om te komen tot een effectieve uitvoering.

We hebben gewerkt aan nieuw handhavingsbeleid (vaststelling in 2024) op de onderdelen Vergunningen, Toezicht en Handhaving. De toezichtstaken milieu of taken van andere disciplines die raakvlakken hebben met milieu zijn opgenomen in de jaarlijkse werkplannen van de Omgevingsdienst Haaglanden.

De toezichthouders bijzondere wetten werken efficiënt samen binnen de taken van toezicht en advisering als het gaat om de regels van Algemene Plaatselijke Verordening. Daarbij is er extra aandacht op de aanwezigheid van een leidinggevende in een horeca- of slijtersbedrijf en werken ze nauw samen met de boa's in de controle op de naleving van de Alcoholwet (verstrekken van drank aan minderjarigen en wederverstrekking). Met het toezicht op openbare inrichtingen bevorderen we de kwaliteit van bedrijven en beogen we de negatieve effecten zoveel mogelijk tegen te gaan. Daarbij steken we in op een veilig verloop bij evenementen en horeca en het tegengaan en beperken van hiermee gepaard gaande overlast.

Toezicht openbaar gebied en parkeren (Handhaving)

Onze huidige aanpak op overlast, kleine ergernissen die de leefbaarheid aantasten in de openbare ruimte (afval, verkeer, hondenbeleid) en sporen van strafbare feiten binnen de openbare ruimte hebben we verder voortgezet. Handhavers en toezichthouders hebben primair een handhavende en toezichthoudende functie en stellen zich dienstbaar op. In eerste instantie spreekt de handhaver of toezichthouder burgers aan om gedrag te corrigeren maar tegelijk moet van meet af aan duidelijk zijn dat er sancties kunnen volgen als dat gedrag niet wordt bijgesteld. De handhaver of toezichthouder kiest daarbij uit een reeks van onderling samenhangende strategieën – informeren, adviseren, waarschuwen, sanctioneren – die oplopen in de mate waarin zij een ingrijpend karakter hebben.

1. Er zijn twee boa's geworven die zich specifiek gaan richten op ondermijningszaken en het toezicht op het digitaal opkopersregister. Ook is er een boa's speciaal voor bijzondere wetten/ pandbrigade aangenomen;
2. in 2023 is de formatie van het parkeertoezicht uitgebreid om deze op het juiste niveau te brengen. Hiermee is het team voldoende toegerust om adequaat de parkeerregulering te handhaven.

De Rijswijkse pandbrigade

De woningmarkt staat onder grote druk. Dit leidt tot diverse misstanden zoals oneigenlijk gebruik van woningen en panden en achterstallig onderhoud. Om deze misstanden op te sporen en aan te pakken, is structureel extra geld uitgetrokken voor een Rijswijkse pandbrigade. In 2023 hebben we alle voorbereidingen getroffen en de processen ingericht. We zijn gestart met het werven van medewerkers. Ook hebben we een meldpunt opgericht waar huurders (inclusief arbeidsmigranten), woningzoekenden, omwonenden en anderen, kosteloos en indien gewenst anoniem, terecht kunnen met signalen en klachten over panden en woningen.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie (bedragen x € 1.000)						
Openbare Orde en Veiligheid		Realisatie 2022	Primitief 2023	Gewijzigde raming 2023	Realisatie 2023	Afwijking (+ = voordeel)
1100 Openbare Orde en Veiligheid	Lasten	1.809	2.784	2.915	2.896	19
	Baten					
Saldo		-1.809	-2.784	-2.915	-2.896	19
1200 Brandweer	Lasten	5.399	5.678	5.740	6.187	-447
	Baten					
Saldo		-5.399	-5.678	-5.740	-6.187	-447
1201 Rampenbestrijding	Lasten	51	98	108	78	30
	Baten	9			20	20
Saldo		-42	-98	-108	-59	50
Programmatotalen	Lasten	7.259	8.559	8.763	9.161	-398
	Baten	9			20	20
Saldo		-7.250	-8.559	-8.763	-9.141	-378

Het verschil tussen de begroting (na wijziging) en het werkelijke saldo van baten en lasten is € 378.000 nadelig. De belangrijkste afwijkingen zijn de volgende:

1200 Brandweer

Lasten nadeel € 447.000

De werkelijke lasten voor de FLO (Functioneel Leeftijd Ontslag), zijn ondanks de bijstelling van 113.000 in de 1e halfjaarrapportage, nog hoger uitgevallen. Daarnaast zijn er ook hogere kosten gemaakt voor de RVU (Regeling Vervroegd Uittreden).

Investerings

Investering (bedrag x € 1.000)	Begr.Lasten	Werk.Lasten	Saldo		Saldo baten
			lasten	Begr.Baten	
Vervangen brandkranen 2023	20	14	6		
Eindtotaal	20	14	6		

Verkeer en Vervoer

Wat wilden we bereiken?

Visie op het programma

De groei van onze stad en regio, en de mobiliteit, vraagt om een mobiliteitstransitie. De opgave voor Rijswijk op het gebied van mobiliteit is het vinden van een nieuw evenwicht tussen bereikbaarheid, leefbaarheid en veiligheid in een stad die groeit. Dit kan door het mobiliteitssysteem én de mobiliteitskeuzes te veranderen. Dit noemen we de mobiliteitstransitie.

Een samenhangend pakket van maatregelen is nodig waarmee om de bereikbaarheid veilig te stellen en waarmee de leefbaarheid en veiligheid van Rijswijk wordt verbeterd. Een gedeelte van dit pakket zal voortbouwen op reeds bekende investeringen en beheer & onderhoud en een gedeelte zal komende jaren nieuw opgenomen worden.

In het laatste kwartaal van 2021 is het Mobiliteitsprogramma Rijswijk door de raad vastgesteld, met een vooruitblik naar 2040. Dit wordt in 2023 verder uitgewerkt in een Mobiliteitsstrategie en een Uitvoeringsagenda 2030 met investeringsopgaven. Deze documenten vormen de basis voor nieuw beleid en investeringen in de komende jaren en worden verwerkt in de reguliere meerjarenbegroting, in de investeringsbegroting met een scope van vijftien jaar en het jaarlijkse Programma Verkeer en Vervoer

In het Mobiliteitsprogramma vormen 7 uitgangspunten de leidraad voor beleid en investeringen:

Uitgangspunt 1: we maken de stad samen met de bewoners en de ondernemers

Uitgangspunt 2: we stellen de mens centraal

Uitgangspunt 3: we verdelen de mobiliteitsbehoefte over de verschillende vervoerssoorten

Uitgangspunt 4: we kiezen een gebiedsgerichte aanpak

Uitgangspunt 5: we gebruiken gebiedsontwikkeling als vliegwiel

Uitgangspunt 6: we maken gebruik van innovaties en experimenten

Uitgangspunt 7: we doen het samen met de regio

Beleidsindicatoren

Onderstaande indicatoren worden niet jaarlijks vastgelegd, waardoor in de kolom realisatie 2023 geen cijfers zijn opgenomen.

Indicator	Begroting 2023	Realisatie 2023
Lengte aangelegd fietspad in asfalt/comfortklinkers in meters	500	
Aantal nieuwe schoolzones per jaar bij bestaande en nieuw tevestigen basisscholen	3	
Aantal (semi) openbare e-laadpunten	140	
Aantal fietsklemmen in openbare (bewaakte) stallingen en bij OV haltes	800	

Wat hebben we er voor gedaan?

Verkeer en Vervoer

Mobiliteitsstrategie

In 2023 is het mobiliteitsprogramma 2040 uitgewerkt en op basis hiervan heeft de gemeenteraad het Fietsplan 2040 vastgesteld. Dit omschrijft een brede aanpak en maatregelen op gebied van infrastructuur, gedrag en verkeersveiligheid om het fietsen in Rijswijk te verbeteren en aantrekkelijker te maken.

Tevens waren er een aantal ontwikkelingen in de deelmobiliteitsmarkt die ervoor hebben gezorgd dat we een samenwerking met omliggende gemeenten zijn gestart. Zo is de deelmobiliteit op een goede manier gemeentegrens overschrijdend gemaakt. Bij station Rijswijk zijn, om overlast te beperken, een aantal deelscooterparkeervakken aangelegd.

Fietsvoorzieningen en routes

Er is verder gewerkt aan goede fietsvoorzieningen. Op het bedrijventerrein Broekpolder zijn in het kader van groot onderhoud fietsstroken en plateaus aangebracht om het fietsen naar het werk te stimuleren en de verkeersveiligheid te bevorderen.

Daarnaast zijn voor een aantal infrastructuurprojecten de voorbereidingen zo goed als afgerond.

Oversteekbaarheid en verbindingen verbeteren

We hebben de oversteekbaarheid voor fietsers en voetgangers verbeterd bij de oversteken van de Koopmansstraat en Van Benthemlaan bij de Limpergstraat en bij de kruising Burg. Elsenlaan en Handelskade.

De geplande verbeteringen van de verkeersveiligheid en oversteekbaarheid van de kruising Prinses Beatrixlaan en Terras van Sion zijn, in verband met de werkzaamheden van WarmtelinQ, uitgesteld naar 2024.

Verkeersveiligheid

Samen met de scholen en kinderopvanglocaties hebben we gewerkt aan een veilige inrichting van de schoolzone in het Rembrandtkwartier. De schoolzone is met Nijntjes zichtbaar gemaakt en we hebben met ouders en kinderen gecommuniceerd om het verkeer bij de scholen veiliger te maken.

Bij een aantal kruisingen zijn de voorrangregels aangepast om de veiligheid voor de fietsers te verbeteren. Hier gaat het om de kruisingen van de Steenvoordelaan met de Henri Ter Hallsingel en met het Wethouder Hillenaarplantsoen.

Vanwege de volledige openstelling van de Laan van Sion hebben we veel gesproken over, en gestudeerd op de verkeersveiligheid van de Van Rijnweg en een mogelijke afsluiting voor autoverkeer. De raad heeft besloten om niet voor deze afsluiting te kiezen maar in te zetten op het verminderen van het sluipverkeer en het verbeteren van de verkeersveiligheid.

Vanwege de werkzaamheden (en bijhorende omlleidingen) van WarmtelinQ op de Beatrixlaan zijn in overleg met de bewoners van de Presidentenbuurt drempels gelegd om sluipverkeer te verminderen.

De Politie heeft diverse handhavingsacties (snelheid) uitgevoerd, onder ander op de Huis te Landelaan. De flitspalen op de kruising Steenvoordelaan/Generaal Spoorlaan zijn inmiddels geplaatst. De flitspalen op de kruising Prinses Beatrixlaan/Laan van 't Haantje zijn nog niet geplaatst omdat het project WarmtelinQ nog niet is afgerond.

In 2023 hebben we ook een aantal verkeersveiligheid-campagnes uitgevoerd: MONO, Ken je Limiet, Wij gaan weer naar school (met oa een kleurplaatwedstrijd), Licht Aan!, Zomer BOB, Doortrappen voor senioren en Fietsexamen.

Meekoppelkansen A4 Haaglanden - pauzering verbreding rijksweg A4

De komende jaren zijn we belanghebbende bij de duurzame inpassing van de nieuwe wegdelen op de zogeheten A4 Passage van Rijkswaterstaat. De A4 is een economische belangrijke toegang, maar

snijdt de stad ook fysiek doormidden. In 2020 werd een Bestuursovereenkomst Meekoppelkansen A4 Haaglanden afgesloten met het Rijk en Rijkswaterstaat.

Als gevolg van deze afspraak is in de begroting een investering vrij gemaakt voor het verminderen van de barrière van de snelweg voor langzaam verkeer en een bijdrage aan twee viaducten: een voor verbindingen van langzaam verkeer en een voor ecologie (Van Rijnweg en Wilhelminapark).

In 2023 heeft het ministerie van IenW besloten deze verbreding van de A4 voor onbepaalde tijd uit te stellen. Dit kan consequenties hebben voor de mogelijke reconstructie van het viaduct Van Rijnweg over de A4 en het door het Rijk nakomen van de afspraken uit de Bestuursovereenkomst. Om de verkeerseffecten van dit besluit voor onbepaalde tijd te mitigeren, hebben we samen met MRDH gekeken naar compenserende maatregelen op regioniveau.

Verkenning herinrichting Geestbrugweg -oversteek Haagweg-entree Oud-Rijswijk

In overleg met de omgeving van de Geestbrugweg, kruising Haagweg, Herenstraat/ Willemstraat is in co-creatie gewerkt aan een schetsontwerp voor de herinrichting van deze straten. Dit is in het voorjaar van 2023 afgerond. In het uiteindelijke schetsontwerp van de Geestbrugweg en oversteek Haagweg krijgen fietsers meer ruimte op een vrijliggend fietspad. Ook worden de voetpaden verbreed en krijgen de straten een meer groene uitstraling.

Voor de Herenstraat/ Willemstraat is een voorlopig ontwerp opgesteld met uitgangspunten. Een verdere – meer integrale – uitwerking volgt. Om stapsgewijs te komen tot een gedragen plan voor de herinrichting, doen we dit samen met bewoners en de winkeliersvereniging.

Bereikbaarheid CID-Binckhorst e.o.

Medio 2023 is de verkenningsfase van het project Bereikbaarheid CID-Binckhorst afgerond: het voorkeursalternatief is vastgesteld en de Bestuursovereenkomst (BOK) is getekend. Dit is in de raadsvergadering van 1 juni 2023 bekrachtigd (inclusief aangenomen moties en één amendement). Daarna is de planning- en studiefase van het project gestart, waarin het voorkeursalternatief en flankerende mobiliteitsmaatregelen nader worden uitgewerkt. Dit is conform de inrichtingsuitgangspunten welke door de raad zijn vastgesteld.

Prinses Beatrixlaan

De gemeente Rijswijk zet in op een duurzame toekomst van de Prinses Beatrixlaan. Het huidige verkeer op de Prinses Beatrixlaan zorgt voor filevorming en een lagere oversteekbaarheid en daarmee ook tot een verslechterde bereikbaarheid van Rijswijk. Het vele verkeer zorgt daarnaast voor een slechte luchtkwaliteit, geluidsoverlast en leefbaarheid in de directe omgeving. In 2023 stond het project “Bovengronds Verstedelijkingsontwerp Beatrixlaan” (een fysiek en flankerend pakket aan maatregelen) en de afstemming met de projecten WarmtelinQ, A4 passage en Bogaard stadscentrum centraal. Vooralsnog heeft dit nog niet geleid tot een ontwerp voor de prinses Beatrixlaan dat de beoogde doelstellingen waar kan maken. We zijn in nauw contact met onze partners (de MRDH en gemeente Den Haag) op zoek naar verbeteringen in het huidige ontwerp en alternatieve oplossingen. De uitkomsten hiervan wegen we af tegen de lange termijn wens van Rijswijk om een tunnel aan te leggen.

Parkeerbeleid

We zijn volop in ontwikkeling en dat betekent dat ook het parkeerbeleid mee moet ontwikkelen. De komende jaren staan er veel (woning)bouwprojecten op de planning die invloed gaan hebben op parkeren. In goed overleg met interne en externe partners is in 2023 gewerkt aan een toekomstbestendig parkeerbeleid met een logische en eerlijke verdeling van de schaarse ruimte.

De strategische richtlijnen uit de mobiliteitsstrategie vormen de basis voor de te vernieuwen Parkeernormennota en de Kadernota Parkeren.

Op het gebied van elektrisch laden hebben we stappen gezet. Zo hebben we een laadpalenstrategie ontwikkeld. Deze is afgestemd op toekomstige behoeften en vastgesteld door de gemeenteraad.

Daarnaast zijn de beleidsregels voor parkeervergunningen aangescherpt, zodat deze beter aansluiten op de praktijk.

Parkeervergunningen

Het uitgiftebeleid en de prijsstelling van parkeervergunningen hebben een relatie met het mobiliteitsbeleid, deelmobiliteit en gebiedsontwikkelingen (parkeernormen). Het uitgiftebeleid kan mede helpen om de leefbaarheid en bereikbaarheid te verbeteren.

In 2023 hebben we het uitgiftebeleid van parkeervergunningen herzien en aangepast. Dit betekent dat vanaf 1 januari 2024 een progressief tarief van kracht is en dat er per woonadres een maximum aantal bewonersvergunningen geldt.

Ontwikkelingen parkeersituatie in (buur)gemeente

Ons uitgangspunt is “de juiste parkeerder op de juiste plek”. Hiervoor meten we regelmatig de parkeerdruk in onze gemeente. Ook in 2023 hebben we zo’n meting uitgevoerd. De resultaten gaven geen directe aanleiding tot het wijzigen van de parkeerregulering.

Ieder jaar stemmen we af met onze aanliggende gemeenten. Hieruit blijkt dat er in Den Haag ontwikkelingen plaatsvinden die naar verwachting van grote invloed zijn op de parkeersituatie in Rijswijk. We hebben een proactieve benadering nagestreefd en een raadsvoorstel ingediend.

Scanoplossing parkeerregulering

Om uitvoering te geven aan ons parkeerbeleid maken we gebruik van een scanoplossing. In 2023 is een Europese aanbesteding uitgevoerd om een nieuwe partij aan te trekken. Deze innovatieve oplossing omvat een geavanceerde scanauto, een backoffice voor de beoordeling van scanfoto's, een backoffice voor rapportage- en kwaliteitscontrole en een mobiele app voor het opvolgen van potentiële overtreders op straat.

Deze implementatie vervangt onze vorige scanoplossing, die we sinds 2019 gebruikten voor de parkeerhandhaving. Het hoofddoel van deze aanbesteding was om de parkeerketen verder te professionaliseren. Hierbij zijn ook verschillende subdoelen geformuleerd, zoals onder andere handhaven op basis van een individuele parkeervakkenkaart (voor een nauwkeurigere en efficiëntere handhaving) en het verwerken van de reguleringsstijden in de oplossing (handmatige bediening is niet meer noodzakelijk en het risico op foutieve naheffingen wordt kleiner).

Fietsparkeervoorzieningen

De gemeente Rijswijk investeert in goede, veilige en voldoende fietsparkeervoorzieningen. De pop-up fietsenstalling in Oud-Rijswijk heeft een structureel karakter gekregen en is daarmee ook onderdeel van de overeenkomst met ‘Fietsenwacht’. In de uitwerking van de herinrichting Herenstraat, wordt een eventuele definitieve inrichting van een fietsenstalling in het winkelgebied meegenomen.

In 2023 hebben we een proef uitgevoerd waarbij inwoners bij bestaande (woon)complexen een fietsvlonder konden aanvragen. Met deze fietsvlonders kunnen we vraaggestuurd extra fietsparkeercapaciteit creëren op één bestaande auto parkeerplaats. Als deze extra fietsparkeercapaciteit gewenst is na de proefperiode, wordt het parkeervak definitief ingericht als fietsparkeervoorziening.

Ook hebben we de fiets-parkeerdruk en verblijfsduur onderzocht. Hieruit bleek dat 10% van de fietsen buiten de aangewezen parkeervoorzieningen staan en er relatief veel sprake is van lang parkeerders in de openbare fietsparkeervoorzieningen.

Openbaar Vervoer

De reizigersaantallen zijn nog niet op het niveau van voor Corona. Daarom zijn de eerder afgesloten drie haltes in 2023 nog steeds afgesloten.

Er is een nieuwe bushalte in voorbereiding voor buslijn 61 in RijswijkBuiten. Ook hebben we voorbereidingen getroffen voor de aanleg van een deel van de busbaan voor buslijn 61 langs de Prinses Beatrixlaan tussen de A4 en de Admiraal Helfrichsingel.

In de pre-verkenning Zuidwestlandcorridor is een mogelijke tangent verbinding door Rijswijk opgenomen om Rijswijk meer te verbinden met Westland/Wateringen en Ypenburg/Zoetermeer.

Vanaf 2023 nemen we ook deel aan een verdiepende verkenning van mogelijke HOV-verbindingen Den Haag-Naaldwijk-Maassluis-Rotterdam en Naaldwijk-Delft.

Stationsgebied en station Rijswijk Buiten

Het centraal station wordt doorontwikkeld tot belangrijke mobiliteitshub in Rijswijk. Samen met Prorail, NS, HTM, EBS en de Metropoolregio Rotterdam Den Haag onderzoeken we de kansen voor verbetering van de knooppunt. Rijswijk coördineert dit proces. In 2023 is een plan van aanpak opgesteld. Dit plan van aanpak moet nog definitief gemaakt worden. Daarnaast heeft Rijswijk groot onderhoud gepleegd aan de lift en roltrappen.

In 2023 hebben we ook verder gewerkt aan de MIRT-verkenning Oude Lijn. Enerzijds richt deze MIRT-verkenning zich op een intensivering van het aantal treinen. Anderzijds wordt ook de aanleg van nieuwe stations onderzocht, waaronder ook een station in Rijswijk Buiten. Voor het station Rijswijk Buiten hebben we inmiddels een werkgroep opgestart waarin we een inpassing van het station verder uitwerken.

Economie en mobiliteit

In het kader van de afstemming van wegwerkzaamheden in Rijswijk hebben we een nieuwe start gemaakt met de verkeersregie. De afsluiting van de Hoornburg had op een aantal wegen grote impact, maar is over het geheel goed verlopen. Ook de gedeeltelijke afsluiting van de Prinses Beatrixlaan door WarmtelinQ heeft stevige impact op Rijswijk, maar over het algemeen stroomt het verkeer, met uitzondering van sommige spitsen, nog redelijk door. Op een aantal wegen evenwijdig aan de Prinses Beatrixlaan is het duidelijk drukker. We hebben de samenwerking met Zuid Holland Bereikbaar en Den Haag voor de regio-regie van wegwerkzaamheden verstevigd. Om verkeersoverlast in de regio te beperken, blijft het zaak om (langdurige) afsluitingen voor projecten af te stemmen met de buurgemeenten, te prioriteren en integraal te plannen.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie (bedragen x € 1.000)		Realisatie 2022	Primitief 2023	Gewijzigde raming 2023	Realisatie 2023	Afwijking (+ = voordeel)
Verkeer en Vervoer						
2100 Wegen, straten en pleinen	Lasten	8.126	8.087	7.805	7.887	-82
	Baten	1.098	205	205	941	736
Saldo		-7.028	-7.882	-7.600	-6.946	654
2110 Verkeer	Lasten	1.298	1.576	1.529	1.518	11
	Baten	-3	23	23		-23
Saldo		-1.301	-1.553	-1.506	-1.518	-12
2120 Openbaar vervoer	Lasten	146	188	158	158	
	Baten					
Saldo		-146	-188	-158	-158	
2140 Parkeren	Lasten	834	878	979	1.081	-102
	Baten	3.619	3.481	4.253	4.042	-211
Saldo		2.785	2.604	3.274	2.961	-313
2400 Waterwegen	Lasten	981	1.220	1.513	1.286	228
	Baten					
Saldo		-980	-1.219	-1.513	-1.286	228
Programmatotalen	Lasten	11.386	11.948	11.984	11.929	54
	Baten	4.715	3.710	4.481	4.983	502
Saldo		-6.671	-8.239	-7.503	-6.946	556

Het verschil tussen de begroting (na wijziging) en het werkelijke saldo van baten en lasten is € 556.000 voordelig. De belangrijkste afwijkingen zijn de volgende:

2100 Wegen, straten en pleinen

Baten voordeel € 736.000

De hogere baten zijn deels toe te rekenen aan leges vergoedingen voor kabels en leidingen, waarbij €240.000 aan opbrengst is gegenereerd, maar geen baten zijn begroot. Daarnaast is er positief verschil bij de opbrengsten degeneratiekosten, waarbij er €120.000 is begroot, maar werkelijk €400.000 aan opbrengsten zijn gegenereerd.

Lasten nadeel overig

Tijdens het samenstellen van de begroting 2023 wordt op basis van de verwachte salarislasten de doorbelasting berekend voor de directe salarislasten vanuit de overhead naar de beleidsproducten. In de realisatie is de doorbelasting hoger dan geraamd, dit wordt veroorzaakt door hogere salarislasten en het doorbelasten van overige overheadkosten welke tijdens de begroting niet inzichtelijk waren. Hierdoor wordt een lasten nadeel veroorzaakt op het betreffende beleidsproduct.

2140 Parkeren

Lasten nadeel € 102.000

De hogere kosten zijn voornamelijk te wijten aan extra uitgaven voor de installatie van laadpalen, de inrichting van laadplaatsen, en de kosten van de voormalige scanoplossing. Daarnaast zijn er ook hogere uitgaven door het inhuren van personeel, deels door de structurele inhuur bij het parkeerloket (RCC).

Baten nadeel € 211.000

Vanwege capaciteitsproblemen bij team Toezicht en Parkeren is er in het najaar van 2023 minder gehandhaafd op foutparkeren. Dit resulteerde in minder naheffingsaanslagen en hierom minder opbrengsten (+/- 200.000).

Tijdens het samenstellen van de begroting 2023 wordt op basis van de verwachte salarislasten de doorbelasting berekend voor de directe salarislasten vanuit de overhead naar de beleidsproducten. In de realisatie is de doorbelasting hoger dan geraamd, dit wordt veroorzaakt door hogere salarislasten en het doorbelasten van overige overheadkosten welke tijdens de begroting niet inzichtelijk waren. Hierdoor wordt een lasten nadeel veroorzaakt op het betreffende beleidsproduct.

2400 Waterwegen

Lasten voordeel € 228.000

De storting in de voorziening Baggeren moet plaatsvinden conform het vastgestelde baggerplan. De raming sloot hier niet op aan, waardoor de gerealiseerde storting lager is dan geraamd. Dat levert een voordeel op in de lasten.

Investeringen

Investering (bedrag x € 1.000)	Begr.Lasten		Saldo lasten	Begr.Baten		Saldo baten
	Werk.Lasten			Werk.Baten		
Aanleg en inrichting Laan van 't Haantje	33		33			
Aanleg tweerichtingenfietspad						
Veraartlaan route a4	366	12	354	100		-100
Fase 2 Bogaardplein	207		207	100		-100
Fietspaden in asfalt 2023	616	115	501	308		-308
Fietsroute RijswijkBuiten-Den Haag (sterroute 2)	173	1	172	250	16	-234

Investering (bedrag x € 1.000)	Begr.Lasten		Saldo lasten	Begr.Baten		Saldo baten
	Werk.Lasten			Werk.Baten		
Fietsroute Romeinse route (SW ChurchillIn)fase 2	100	4	96	295		-295
Fietsstraat Delftweg	57	2	55			
Fietstunnel spoor Den Haag-Rotterdam	4.440	77	4.363	2.150		-2.150
Herinr.vrijkomend openb.geb.voorm.tunnel Haagweg	230		230			
Herinricht.incl. fietspaden Steenlaan+Tulpstraat	318	343	-25	150		-150
Herstel asfaltwegen 2023	1.018	1.008	10	21	21	
Herstel kademuur Sammersweg	529	33	496	149		-149
Herstellen (duiker)bruggen 2023	928	43	885			
Impuls verkeersveiligheid	231		231	207		-207
Infrastructuur Prinses Beatrixlaan	166	146	19			
Inrichting autotunnel Laan van 't Haantje	282		282			
Integrale herinrichting probleemstraten 2023	5.453	667	4.787	789	474	-314
Investering station Rijswijk	1.210	307	904			
Invoeren nieuwe inzameling 2023	587	213	374			
Kwaliteitsimpuls Plaspoelpolder	124		124			
Kwaliteitsimpuls Stationsomgeving	5		5			
Kwaliteitsverbetering onderdoorgang Hoornbrug	444	46	398			
Langzaamverkeersbrug over de Pr. Beatrixlaan	1.500		1.500			
Meekoppelkansen voorbereidingskrediet	26	9	16			
Opwaarderen grote probleemstraten 2022	548		548			
Opwaarderen kansrijke plekken 2023	300	25	275			
Opwaarderen Karel Doormanlaan	39	11	28			
Opwaarderen kleine kansrijke plekken	226	47	178			
Oversteek Vrijenbanselaan KFC/Shell	74	1	72			
Rotonde Diepenhorstlaan + groen assenkruis	950	32	917	1.023		-1.023
Talking Traffic verkeerslichten				187	187	
Tweerichtingen fietspad Beatrixl i.c.m. Warmteling	850		850	680		-680
Verb. verkeersveiligheid Schaaapweg tussen Samw.GSL	43	27	15	75		-75
Verb.comfort tegelfietspad Sammersweg ism gem.D-H	566	63	503	328		-328
Verb.fiets en verkeersveiligheid Laan van Beens	860		860	470		-470
Verbeteren wandelroutes van/ naar RijswijkBuiten	71		71			
Verkeersaanpassing Ireneln/ Beatrixln HBG-locatie	210		210	105		-105
Verkeersveilige herinr. Geestbrugweg (fase 2)	129	113	16	120		-120
Verkeersveilige schoolomgeving	1		1	38		-38
Verkeersveilige schoolomgeving 2021-2022	71	5	66	36	36	
Verkeersveiliger maken kruispunt Pr. Beatrixlaan	528		528			
Verkeersveiligheid oversteekplaatsen	29		29			
Verkennd ontwerp Geestbrugweg	151	97	53	50		-50
Vervangen beschoeiingen 2023	1.404	291	1.113			
Vervangen gasvoorziening	30	30				
Vervanging armaturen 2023	239	176	63			

Investering (bedrag x € 1.000)	Begr.Lasten		Saldo lasten	Begr.Baten		Saldo baten
	Werk.Lasten			Werk.Baten		
Vervanging beschoeiing Sion RijwijkBuiten	839		839			
Vervanging kabelnet openbare verlichting 2023	804	624	181			
Vervanging verkeerslichteninstallaties 2023 (20jr)	241	186	54	190		-190
Vervanging verkeerslichteninstallaties 2023 (40jr)	943		943	60		-60
Vorbereiding herinrichting Lange Kleiweg	297		297			
Vorbereidingskr.gebiedsontwikkeling station Rsw	188	35	153			
Vorbereidingskrediet Lindelaan	-1		-1			
Vorbereidingskrediet ondertunneling Pr.Beatrixln.	365	35	330			
Eindtotaal	30.034	4.824	25.210	7.878	734	-7.144

Economie en Werken

Wat wilden we bereiken?

Visie op het programma

De Rijswijkse economie is sterk afhankelijk van (inter)nationale economische ontwikkeling. Uit de laatste cijfers over de economische groei in ons land blijkt dat de economie na een periode van grotere groei dan verwacht (na corona) nu tot stilstand lijkt gekomen. Er was vrees voor een recessie, maar daar is geen enkele sprake van. Dat het met de economie goed gaat, heeft zeker niet alleen voordelen. De nadelen zie je vooral in de krappe arbeidsmarkt. Een hoge inflatie hoeft vanuit historisch perspectief geen directe relatie met economische groei te hebben (bron CBS).

Landelijk wordt nagedacht over maatregelen ter versterking van de koopkracht. Maar de economie blijft weerbarstig, vaak ook onvoorspelbaar en heeft een grote invloed op een (lokale) maatschappij. (Herstel) cijfers met betrekking tot de economische groei in Nederland wisselen sterk en verschillen vooral ook per sector.

In coronatijd werden de sectoren leisure, horeca en retail hard geraakt. Zij kruipen echter duidelijk weer uit het dal maar vanuit de lokale oriëntatie op deze sectoren heeft dit ook voor 2023 blijvend aandacht gevraagd in ons economisch beleid en accountmanagement. Via ons economisch beleid richten we ons verder op het versterken van het vestigingsklimaat voor ondernemers via actief accountmanagement, herstructurering en gebiedsontwikkeling van onze winkelcentra en werklocaties. Blijvende aandacht is er voor aanscherping en verbetering van onze dienstverlening aan ondernemers.

We streven naar een sterke betrokken lokale economie met een sterke organisatiegraad. Met een positionering van aantrekkelijke en toekomstbestendige werklocaties passend binnen de regionale ambities. Dit alles met als doel het behoud en waar mogelijk creëren van nieuwe werkgelegenheid.

De economische strategie, strategie toekomstbestendige werklocaties en retail- en horecavisie geven mede de richting van de uitvoering aan ons economische beleid. Onderdeel van dit alles is actief accountmanagement met stevige regionale positie.

Doelstellingen

1. Sterke netwerken: actief accountmanagement en een goede organisatiegraad tussen bedrijven;
2. sterke werk- en winkelgebieden: transformatie en revitalisering van de Plaspoelpolder en herontwikkeling en versterking van de winkelcentra;
3. sterke economische structuur: integratie van innovatie, digitalisering en duurzaamheid;
4. sterk, onderscheidend en helder profiel: positionering van Rijswijk in de regio.

Beeld van Lokale economie

De indicatoren *functiemenging*, *vestigingen*, *werkgelegenheid* en *waardering van ondernemers* vormen de terugkerende thermometer voor de ontwikkeling van de Rijswijkse economie en worden elk jaar in de begroting getoond. Deze indicatoren zijn afhankelijk van diverse factoren, zoals de economische conjunctuur, ontwikkelingen binnen de sterk vertegenwoordigde bedrijfssectoren in Rijswijk en de lokale inwonersgroei.

Economische groei en herstel

In vergelijking met onze buurlanden was de krimp van de Nederlandse economie na de economische klap van de coronacrisis in 2020 kleiner, waardoor de Nederlandse economie per saldo sneller herstelt. In 2021 was de arbeidsmarkt historisch krap en vertaalde die zich niet in sterke loongroei. De lonen namen gemiddeld 2,2% toe, de inflatie in 2021 was gemiddeld 2,7%. (bron: CBS jaaroverzicht van de Nederlandse economie in 2021).

In 2022 is de inflatie wel fors toegenomen. Er spelen grote mondiale ontwikkelingen als gevolg van de oorlog in Oekraïne. De prijzen van zowel graan- als gas staan onder druk en hebben daarmee een grote impact op de economie en maatschappij.

Het beeld en de prognoses die hieronder worden geschetst zijn op basis van cijfers van 2021. We monitoren jaarlijks dezelfde indicatoren met terugblik naar het jaar daarvoor. Het is verder complex om de indicatoren op het niveau van Rijswijk 'smart' te voorspellen, laat staan te beïnvloeden. Op basis van historische trends en actuele ontwikkelingen maken we een inschatting voor de komende jaren, uitgedrukt in een positieve (+) of negatieve (-) groei.

Indicatoren

De gegevens over 2023 zijn niet beschikbaar en ontbreken in onderstaande overzichten, waardoor gegevens die betrekking hebben op eerdere jaren zijn vermeld (indien beschikbaar).

Indicator	Realisatie 2022	Begroting 2023	Realisatie 2023
1 Functiemenging	52,8%	-	n nb
2 Vestigingen (van bedrijven)			
a) Totaal	5.960	+	n nb
b) Totaal per 1.000 inwoners 15-75	151,7	+	n nb
3 Werkgelegenheid			
a) Totaal	34.980	+	n nb
b) Totaal per 1.000 inwoners 15-75	997,2	+	n nb
4 Waardering ondernemers			
a) Vestigingsklimaat	6,39	7	n nb
b) Ondernemersklimaat	6,44	7	n nb
c) Algehele dienstverlening	6,47	7	n nb

Economie	
Functiemenging	Vestigingen (van bedrijven)
52,8% ¹	151,7 ²

1 Meerdere bronnen 2021

2 LISA 2021

Functiemenging Rijswijk in % ¹	Rijswijk	Nederland
2018	52,9	52,9
2019	53,7	53,3
2020	52,6	53,3
2021	52,2	53,3
2022	52,8	53,8

1 De index loopt van 0% alleen wonen tot maximaal 100% alleen werken, bij een waarde van 50% zijn er evenveel woningen als banen.

Functiemenging; Rijswijk nog altijd een werkstad

Zoals in de tabel hierboven te zien, is de index de afgelopen 10 jaar gedaald. Dit komt vooral door de sterke bevolkingsgroei in Rijswijk. Rijswijk is nog steeds te typeren als een 'werkgemeente'. Ondernemen en wonen kan in Rijswijk in een prettige omgeving waar de voordelen van stad én dorp aanwezig zijn.

Banen in Rijswijk, per 1.000 inwoners van 15 - 64 jaar ¹	Rijswijk	Nederland
2018	1.016,2	778,6
2019	1051,3	795,0
2020	997,9	796,3
2021	982,2	805,6
2022	997,2	825,3

¹ Het aantal banen per 1.000 inwoners (in leeftijd 15-64 jaar) in Rijswijk ligt nog steeds fors hoger vergeleken met Nederland. In de begroting 2022 verwachten we toen een lichte verdere afname van banen door een economische recessie als gevolg van het coronavirus. De cijfers 2022 zijn nog niet gepubliceerd. Tegelijkertijd is er een positieve trend te zien van het aantal vestigingen binnen de gemeente. Dit is ook landelijke een trend en wordt verklaard door de blijvende opmars van ZZP'ers. Een groot aandeel in de werkgelegenheid in Rijswijk wordt gecreëerd door het MKB, waarvan weer een groot aandeel startende ZZP'er. Dit is ook een landelijke trend; de opmars van ZZP'ers en start-up's.

Vestiging (van bedrijven) in Rijswijk, per 1.000 inwoners 15 - 64 jaar	Rijswijk	Nederland
2018	121,3	145,2
2019	128,9	151,3
2020	136,1	158,1
2021	144,7	164,9
2022	151,7	174,1

Wat hebben we er voor gedaan?

In 2023 hebben we de volgende beleidsstukken vastgesteld;

- Economische Visie 'Rijswijk Onderneemt,
- Economische analyse strategie toekomstbestendige bedrijventerreinen,
- (nieuw) Retail-en horecabeleid.

Hiermee hebben we de kaders en randvoorwaarden vastgesteld voor een goed ondernemersklimaat met een aantrekkelijke en toekomstbestendige dynamiek. Ze vormen het uitgangspunt voor verder beleid en uitvoering. Dit gaan we verder vormgeven op de thema's:

1. Sterke netwerken;
2. sterke werk- en winkelgebieden;
3. sterke economische structuur;
4. sterk onderscheidend profiel en positionering van Rijswijk.

Sterke netwerken: actief accountmanagement en lokale samenwerking

Accountmanagement

In 2023 hebben we ons strategisch en actief accountmanagement geïntensiveerd en zijn de duurzame relaties met individuele ondernemers en lokale netwerken versterkt. Hierbij lag extra focus op de strategische accounts die een groot aandeel hebben in onze lokale economie. In 2023 hebben we circa 220 bedrijfsbezoeken gedaan. De verbinding met de arbeidsmarkt versterkten we door bedrijven met de accountmanager van het Werkgevers Service Punt te bezoeken. Via ons bedrijfscontactcentrum beantwoordden we dagelijks vragen van ondernemers en we spraken ondernemers in ons digitale 'open coffee spreekuur'. Ondernemers stelden vragen over het opstarten van een bedrijf en benodigde vergunningen. Via de website en ons LinkedIn account 'Rijswijk Onderneemt' delen we nieuws vanuit Rijswijk en blijven we verder in contact met ondernemers. In lijn met onze ambitie om frequent de tevredenheid van onze bedrijven te peilen en verbeterpunten op te halen, hebben we eind 2023 samen met bureau I&O Research een volgende ondernemerspeiling voorbereid.

Voortzetting lokale en regionale samenwerkingen

In 2023 hebben we samen met Industrieschap Plaspoelpolder (IPP) en de Belangenvereniging Bedrijven Rijswijk (BBR) verdere stappen gezet in de aanpak van het regionaal tekort aan kleinschalig bedrijfsmatig vastgoed en de transformatie- en herstructureringsopgaven in het Middengebied van de Plaspoelpolder. In lijn met de gesloten samenwerkingsovereenkomst tussen deze partijen werkten we verder aan het verbeteren van het vestigingsklimaat. In het Middengebied in de Plaspoelpolder was een gebiedsmakelaar actief. Via de aanpak van kansenzones, openbaar gebied en veiligheid wordt het vestigingsklimaat verbeterd en werkten we o.a. verder aan de oprichting van een BIZ (bedrijveninvesteringszone). Ten aanzien van de veiligheid is er gestart met de inzet van particuliere beveiliging in het Middengebied, gedurende de avonduren en nacht.

Binnen de Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH) werken we met 20 andere gemeenten in de regio verder aan het versterken van het economisch vestigingsklimaat. Hier wordt samengewerkt op het gebied van: sturen op de voorraad van kantoren (plannen en aanbod), aanbod van bedrijventerreinen en detailhandel, vitale winkelgebieden en het doorontwikkelen van campussen. In 2023 werkten we samen aan toekomstbestendige werklocaties en markt evenwicht in vraag en aanbod. Ook werd de geactualiseerde bedrijventerreinenstrategie MRDH 2023-2030 door de provincie aanvaard.

Rijswijk pakt hier een prominente rol. Het gaat hierbij om revitalisering van bedrijventerreinen, transformaties van verouderde kantoren, aanpak van leegstand en aanpak van onze (kern)winkelgebieden naar vitale centra. Rijswijk trok binnen deze thema's nauw op met de MRDH.

MRDH ondersteunt de gemeente met inzet en financiën. In 2023 heeft MRDH vanuit de bijdrageregeling 'stimulering economisch vestigingsklimaat' een financiële bijdrage verleend aan de revitalisering van het Middengebied in de Plaspoelpolder en aan de doorontwikkeling van de campus en het privaat publieke samenwerkingsverband De Energy Cave.

Binnen het samenwerkingsverband Business Park Haaglanden werkten we samen met de gemeenten Den Haag, Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp, Zoetermeer, Leidschendam-Voorburg en Delft aan het verbeteren van het vestigingsklimaat van de Haagse regio en omstreken. Op de schaal van dit samenwerkingsverband kunnen we slagvaardiger en meer uitvoeringsgericht te werk gaan. Via het frontofficeteam, bestaande uit accountmanagers van de deelnemende gemeenten, werden bedrijven die bedrijfsruimte zochten uitgewisseld en signalen vanuit de markt opgepikt.

Gemeente Rijswijk werkt daarnaast ook nog samen met buurgemeenten Delft, Den Haag en Leidschendam-Voorburg en de Provincie Zuid-Holland op basis van het bestuurlijk woonwerkakkoord 'Durf te kiezen'. Hierin zijn afspraken gemaakt over het toevoegen van aantallen woningen in de transformatielocaties Havengebied en Kesslerpark, en het behouden of compenseren van bedrijfsruimte op basis van feitelijk gebruik (i.p.v. planologisch) per 1 januari 2021. Daarnaast zijn aanvullende afspraken gemaakt om niet alleen op de korte maar ook op de lange termijn te borgen dat er voldoende bedrijfslocaties blijven. Ook in 2023 hebben we hier verder aan gewerkt o.a. door het inzichtelijk maken van vraag en aanbod en het beter benutten van potentie.

Doelstelling in alle samenwerkingen is het behoud van bedrijven en werkgelegenheid voor de regio en het blijven aanbieden van aantrekkelijke werklocaties. In 2023 ging extra aandacht uit naar het thema 'beter benutten'. Zo is een ruimtelijke verkenningsscan gemaakt op alle werklocaties die gemeente Rijswijk verder zal gebruiken. In navolging op de vastgestelde strategie Toekomstbestendige werklocaties, zijn we gestart met een plan van aanpak met uitvoeringsagenda en een verkenning van koppelkansen op het gebied van duurzaamheid. Met bijvoorbeeld een energiehubs of groen of zon op daken kunnen onze werklocaties ook beter benut worden.

Sterke werk- en winkelgebieden

We hebben verdere uitvoering gegeven aan de transformatieplannen van de deelgebieden Havenkwartier, Middengebied en Kesslerpark e.o. in de Plaspoelpolder. We brengen het aantal leegstaande kantoren terug, verbeteren het vestigingsklimaat voor bedrijven en leveren een bijdrage aan de enorme vraag naar woningen in de regio door het toevoegen van woningen aan de randen van de Plaspoelpolder. Havengebied en Kesslerpark transformeren we naar gemengde

woonwerkgebieden. Op Kesslerpark is daarbij een campusontwikkeling voorzien. Functiemenging draagt bij aan sociale veiligheid en aan een aantrekkelijk verblijfsklimaat. Het Middengebied blijft een 100% werkengebied en wordt gerevitaliseerd. In 2023 werkten we met eigenaren, projectontwikkelaars en andere stakeholders verder om deze ambities te realiseren. Afdeling Economische Zaken heeft daarbij oog voor de belangen van zittende en nieuwe ondernemers.

Havenkwartier

Het Havenkwartier wordt getransformeerd van een verouderde bedrijvenlocatie naar een locatie waar ondernemerschap en bedrijvigheid wordt gecombineerd met woningbouw en voorzieningen zoals restaurants, cafés, buurtsupermarkt en maatschappelijke voorzieningen. In het ontwikkelkader staat hoe de verschillende functies wonen, bedrijvigheid, natuur en verkeer hier een verdere plek gaan krijgen. We willen bedrijvigheid behouden en zorgen dat passende bedrijven zich hier vestigen. We versterken het gebied door woningen te bouwen, de openbare inrichting te verbeteren en met aanvullende functies zoals horeca de verblijfskwaliteit aantrekkelijker te maken.

Kesslerpark en omgeving

In navolging op het eerder vastgestelde ontwikkelkader voor Kesslerpark en omgeving zijn eind 2023 het ontwerpbestemmingsplan ter inzage gelegd voor de (her)ontwikkeling 'Campus (Here) At the Park -Kesslerpark' samen met een besluitaanvraag voor de omgevingsvergunning voor fase 1 van de bouw van de gebouwen.

Samen met Kadans Science Partner werkten we verder aan de ontwikkeling van een campusecosysteem. We voegen binnenstedelijk ook woningen toe voor (young) professionals en talent en realiseren een tijdelijke studentenhuisvesting aan de Polakweg. De campus functioneert hierbij ook als vliegwiel en katalysator voor de transformatie van de rest van de Plaspoelpolder.

Andere werklocaties

Rijswijk kent daarnaast nog zeven grotere en minder grote, maar zeker niet minder belangrijke werklocaties. Ook voor de regio is de waarde van deze werklocaties groot.

In 2023 stelden we de strategie Toekomstbestendige werklocaties vast, die onze ambitie borgt om passende en aantrekkelijke werklocaties aan te blijven bieden. Onze werklocaties moeten kwantitatief en kwalitatief blijven aansluiten op huidige en toekomstige behoeften van ondernemers. Het helder opgestelde gebiedsprofiel en de strategie per werklocatie dragen hieraan bij. Op basis van deze strategie zijn we eind 2023 gestart met het opstellen van verdere uitvoeringagenda's en een plan van aanpak.

Toekomstbestendige winkelcentra Bogaard Stadscentrum en Oud-Rijswijk

In 2023 stelden we nieuw retail- en horecabeleid vast. Hierbij zetten we in op het verder versterken van de winkelcentra en hun eigen profilering. We hebben handelingsperspectieven per winkelcentrum en een toetsingskader voor solitaire vestigingen (met spelregels voor plannen en initiatieven) uitgewerkt. Er was daarbij extra aandacht voor lokale retail- en horecaondernemers en hun onderlinge samenwerking. In 2023 werd in navolging een verder 'spoorboekje' met uitvoeringsagenda en -actiepunten opgesteld.

Herontwikkeling Bogaard Stadscentrum

In 2023 hebben we verdere uitvoering gegeven aan het vastgestelde masterplan voor de herontwikkeling van Bogaard Stadscentrum. Dit Stadscentrum wordt getransformeerd tot een stadscentrum met een compacter winkelcentrum en een levendig verblijfsgebied met meer diversiteit aan functies. In 2023 hebben we verdere invulling gegeven aan de positionering met nieuw beeldmerk, gebiedscommunicatie over deelprojecten en de daaraan gelieerde verbouwingswerkzaamheden. Zo blijft het winkelcentrum aantrekkelijk als vestigingslocatie voor ondernemers en als verblijfsgebied voor bezoekers.

Versterking historisch karakter winkelcentrum Oud-Rijswijk

We hebben verder ingezet op het dorpse en karakteristiek historische karakter van Oud Rijswijk, waar we trots op zijn. We jaagden verdere samenwerking tussen de ondernemers en bedrijven uit de investeringszone (BIZ) in Oud-Rijswijk aan. In 2023 financierde de gemeente de schaatsbaan en werd het succesvolle Dickensfestival georganiseerd. Samen met de ondernemers versterkten we het historisch karakter via actieve gebiedscommunicatie en (ruimtelijke) aanpassingen in de openbare ruimte (denk aan het eerdere herstel van de waterpomp). Ook is in 2023 een succesvolle Koningsdag georganiseerd. Er zijn mogelijke ideeën bedacht voor het versterken van de entrees en we hebben een eerste schetsontwerp voor de herinrichting van de Herenstraat opgesteld. Hier moet nog verder onderzoek en participatie op plaatsvinden. In 2023 is hoofdstuk 2 van de verordening fysieke leefomgeving (de Marktverordening) voor Oud Rijswijk geactualiseerd en vastgesteld door de raad.

Centrummanagement in winkelcentra

Juist in deze periode waarin we als gemeente met de lokale ondernemers hard moeten werken aan de her- en doorontwikkeling van de winkelcentra, is een goede samenwerking in het gebied cruciaal. Om die reden hebben we ook in 2023 bijgedragen aan het centrummanagement van de winkelcentra en werken we samen op gebied van evenementen, zoals de georganiseerde Koningsdag. De centrummanager is de verbinder tussen de ondernemers, vastgoedeigenaren en gemeente bij de organisatie en uitvoering van marketingcommunicatie over evenementen en activiteiten, die een belangrijke bijdrage leveren aan het winkelcentrum. In 2023 waren twee centrummanagers actief, in Bogaard stadscentrum en in Oud-Rijswijk.

Met de stichting Hoteloverleg Rijswijk is de onderlinge samenwerking tussen hoteleigenaren en cultuur, horeca en retail voortgezet. Met deze samenwerking en arrangementen promoten we Rijswijk en onze evenementen om meer bezoekers en bestedingen aan te trekken.

In 2023 hebben we verder overleg gevoerd om te kijken hoe we dit structureel willen voortzetten.

Sterke economische structuur: aandacht voor en integratie van innovatie en duurzaamheid en digitalisering

We hebben verder gebouwd aan onze economische positie binnen de regio en het benutten van de unieke kansen die onze centrale ligging in Haaglanden biedt. Verdere samenwerking met zowel lokale als ook regionale partners leidden tot sterkere werklocaties en ecosystemen, zoals bij de Energy Cave en netwerken waarin ondernemers kunnen floreren. We promoten Rijswijk als aantrekkelijke plek voor innovatieve bedrijven, zo werken we aan de praktische toepassing en technieken voor duurzame energie en warmte in en rondom het samenwerkingsverband Energy Cave. In 2023 hielpen we bij de realisatie van meerdere bedrijfsconceptplannen, zoals een bedrijfsverzamelgebouw. Hiermee versterken we onze economische structuur en creëren we aanstekelijke spin-offs voor nieuwe vestigers en werkgelegenheid.

Samenwerkingsverband Energy Cave

Voor de verdere doorontwikkeling van het privaat publiek samenwerkingsverband 'Energy Cave', hebben we in 2023 een cofinancieringtoezegging van € 558.000 vanuit MRDH gekregen. Met partijen uit overheid, onderwijs en (innovatieve) bedrijven hebben we een intentieovereenkomst gesloten voor de verdere regionale samenwerking en opschaling rondom geo/warmtethermie toepassingen en de energietransitie. (Vak)onderwijs, bedrijven en overheden hebben een gezamenlijke uitvoeringsagenda. Daarin is expliciet aandacht voor een goede aansluiting tussen arbeidsmarkt en onderwijs (opleiden van talent en vakmensen), kennisoverdracht en innovatie. Niet alleen voor Rijswijk maar voor de hele regio, of zelfs (inter)nationaal.

Sterk, onderscheidend en helder profiel

Met het samenwerkingsverband Energy Cave hebben we ingezet op het versterken van de samenwerking tussen onderwijs, overheid en het (innovatieve) bedrijfsleven. Daarnaast is meer lading

gegeven aan gerichte, adequate en stevige profilering van onze werklocaties én een nieuw retail- en horecabeleid opgesteld die nieuwe initiatieven uitlokken. Rijswijk kent relatief veel werklocaties en daarmee nemen we een unieke plek in bij de verschillende economische regiotafels. We hebben in 2023 de relatie onderhouden met de bijzondere organisaties en belangrijke werkgevers die we huisvesten. Daarnaast hebben we unieke faciliteiten zoals de testlocatie Rijswijk Center for Sustainable GeoEnergy van TNO.

Als we bedrijven en organisaties willen behouden, aantrekken en laten starten vraagt dit om voldoende kwalitatief goede werklocaties, een goed vestigingsklimaat, goed accountmanagement en een goede dienstverlening. Hier hebben we in 2023 (gerichte) inzet op gepleegd.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie (bedragen x € 1.000)						
Economie en Werken		Realisatie 2022	Primitief 2023	Gewijzigde raming 2023	Realisatie 2023	Afwijking (+ = voordeel)
3100 Economische aangelegenheden	Lasten	1.281	1.408	1.759	1.453	306
	Baten	227	204	467	450	-16
Saldo		-1.054	-1.204	-1.292	-1.003	289
3300 Nutsbedrijven	Lasten					
	Baten	319		285	427	142
Saldo		319		285	427	142
Programmatotalen	Lasten	1.281	1.408	1.759	1.453	306
	Baten	545	204	752	877	125
Saldo		-735	-1.204	-1.007	-576	431

Het verschil tussen de begroting (na wijziging) en het werkelijke saldo van baten en lasten is € 431.000 voordelig. De belangrijkste afwijkingen zijn de volgende:

3100 Economische aangelegenheden

Lasten voordeel € 306.000

Tijdens het samenstellen van de begroting 2023 wordt op basis van de verwachte salarislasteren de doorbelasting berekend voor de directe salarislasteren vanuit de overhead naar de beleidsproducten. In de realisatie is de doorbelasting lager dan geraamd. Hierdoor wordt een lasten voordeel veroorzaakt op het betreffende beleidsproduct.

3300 Nutsbedrijven

Baten voordeel € 142.000

Bij de eerste halfjaarrapportage 2023 is het dividend van Stedin bijgesteld op basis van de jaarstukken 2022 van Stedin. In deze bijstelling is geen rekening gehouden met een inhouding voor de kas van de aandeelhouderscommissie (AHC) ad € 53.000 en met het dividend dat betrekking heeft op de cumulatieve preferente aandelen ad. € 203.000. Hierover is weliswaar afgesproken dat dit dividend (na aftrek van de rente) wordt toegevoegd aan de bestemmingsreserve, de opbrengst dient wel verantwoord te worden op het beleidsproduct Nutsbedrijven.

Investerings

Investering (bedrag x € 1.000)	Begr.Lasten	Werk.Lasten	Saldo lasten	Begr.Baten	Werk.Baten	Saldo baten
Verbeteren straatbeeld Treubstraat fase 3	600	79	521			
Eindtotaal	600	79	521			

Onderwijs

Wat wilden we bereiken?

Visie op het programma

Jeugdigen moeten zich vrij kunnen ontwikkelen om te kunnen opgroeien tot verantwoordelijke, zelfstandige, zelfredzame en maatschappelijk betrokken volwassenen. Primair zijn ouders/verzorgers verantwoordelijk voor het welbevinden van hun kinderen. Daar waar zij hier tijdelijk niet toe in staat zijn, krijgen zij een steuntje in de rug.

De gemeente Rijswijk zet actief in op het creëren en stimuleren van een zo goed mogelijk opgroei- en ontwikkelklimaat en het bevorderen van kansengelijkheid. Eventuele problemen worden zo vroeg mogelijk gesignaleerd en opgelost zodat zwaardere (jeugd)hulp voorkomen wordt.

Het onderwijs en de aanbieders van diverse jeugdactiviteiten op het gebied van sport, spel, kunst, cultuur en vrijetijdsbesteding spelen hierin, naast de ouders/verzorgers, een belangrijke rol. Ze zijn essentieel voor de wijze waarop jeugdigen zich kunnen ontwikkelen en ontplooien, zodat zij als jongvolwassenen klaar zijn voor hun zelfstandige deelname aan de maatschappij. Het beleid is erop gericht om alle jeugdigen dezelfde kansen te bieden vanuit een positieve benadering waarbij een preventieve aanpak voorop staat.

Het is onze ambitie om met de organisaties die met jeugdigen werken het beleid en de uitvoering af te stemmen en deze organisaties ook actief te laten samenwerken. Hierbij werken we vanuit de volgende uitgangspunten:

- Jeugdigen staan centraal;
- versterken van eigen kracht;
- werken vanuit een integrale aanpak;
- aandacht voor jeugdparticipatie.

Het Rijswijkse jeugd- en onderwijsbeleid richt zich op jeugdigen in de leeftijd van 0-23 jaar en sluit aan op de diverse levensfasen. We verdelen het jeugd- en onderwijsbeleid daarbij in drie thema's: Opgroeien en Opvoeden, Educatie en Persoonlijke Ontwikkeling.

Doelstellingen

Opgroeien en Opvoeden

Vanuit een gezamenlijke inzet realiseren we een breed, laagdrempelig en op elkaar afgestemd aanbod van opvoedings- en ontwikkelingsondersteuning aan ouders en hun kinderen. De vraag van ouders en hun kinderen staat hierbij centraal. Hierbij wordt goed aangesloten op de diverse levensfasen en de daarbij behorende vragen.

Educatie

Goed onderwijs draagt bij aan gelijke kansen voor mensen. Daarbij heeft iedere in Rijswijk wonende jeugdige recht op onderwijs op een voor hem/haar passende plek en behaalt, indien mogelijk, een startkwalificatie (een diploma havo, vwo, mbo2 of hoger). Het optimaal ontwikkelen van het individueel talent is hierbij een belangrijk uitgangspunt. Er is een goede aansluiting met het bedrijfsleven en er is voldoende aanbod van stageplekken. In het kader van volwasseneneducatie/bestrijden laaggeletterdheid stimuleren we inwoners zichzelf te ontwikkelen en zorgen voor een goede toeleiding van de taalvrager naar het aanbod.

Persoonlijke ontwikkeling

Jeugdigen ontwikkelen zich breed en ontdekken hun talenten. Hierbij is het streven dat zij doorstromen naar het regulier aanbod op het gebied van sport, kunst en cultuur, techniek, natuur en milieu en taal. We waarborgen voldoende (veilige) voorzieningen om buiten te spelen, te ontmoeten,

te sporten en in aanraking te komen met de natuur Jeugdigen hebben hierin hun eigen stem en worden betrokken bij het tot stand komen van het aanbod.

Beleidsindicatoren verplicht

Indicator	Begroting 2023	Realisatie 2023
Absoluut verzuim aantal per 1.000 leerlingen	5,0	3,3
Relatief verzuim aantal per 1.000 leerlingen	36	3,8
Voortijdig schoolverlaters (VSV-ers)	2,1%	2,2%

Toelichting verplichte indicatoren

Absoluut verzuim

De verplichte indicator 'Absoluut verzuim' is het aantal leerplichtige leerlingen per 1000 leerlingen dat op enig moment in het schooljaar niet staat ingeschreven op een school of onderwijsinstelling. De Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) is aangewezen als gegevensbron.

De laatst gepubliceerde gegevens bij DUO zijn van het schooljaar 2021-2022. Het aantal Rijswijkse absoluut verzuimers was toen 3,3 leerlingen per 1.000 leerlingen. In absolute getallen ging het toen om 26 leerlingen.

In de voorgaande schooljaren waren deze cijfers als volgt:

- Voor het schooljaar 2020-2021 3,8 leerlingen per 1.000 leerlingen. In absolute getallen ging het om 26 leerlingen;
- voor het schooljaar 2019-2020 6,6 leerlingen per 1.000 leerlingen. In absolute getallen ging het om 47 leerlingen.

Relatief verzuim

De verplichte indicator 'Relatief verzuim' is het aantal leerplichtige leerlingen per 1000 leerlingen dat staat ingeschreven op een school of onderwijsinstelling maar deze niet of niet geregeld bezoekt. DUO is aangewezen als gegevensbron.

De laatst gepubliceerde gegevens bij DUO zijn van het schooljaar 2021-2022. Het aantal Rijswijkse relatief verzuimers was toen 38 leerlingen per 1.000 leerlingen. In absolute getallen ging het toen om 297 leerlingen.

In de voorgaande schooljaren waren deze cijfers als volgt:

- Voor het schooljaar 2020-2021 35 leerlingen per 1.000 leerlingen. In absolute getallen ging het om 260 leerlingen;
- voor het schooljaar 2019-2020 22 leerlingen per 1.000 leerlingen. In absolute getallen ging het om 158 leerlingen.

Voortijdig schoolverlaters (VSV-ers)

De verplichte indicator 'VSV-ers' is het percentage van het totaal aantal 12- tot 23-jarigen dat zonder startkwalificatie (minimaal diploma mbo2, havo of vwo) het onderwijs verlaat. Ingrado/DUO is aangewezen als gegevensbron. De cijfers van DUO hebben betrekking op de postcode en gemeente waar de scholen voor VO en MBO gevestigd zijn. Dit betekent dat het hieronder genoemde percentage betrekking heeft op alle leerlingen die ingeschreven staan op deze Rijswijkse scholen voor VO en MBO, ongeacht de woonplaats van deze leerlingen.

De laatst gepubliceerde gegevens bij DUO zijn van het schooljaar 2021-2022. Het percentage VSV-ers van het Rijswijkse Voortgezet Onderwijs/MBO-onderwijs was toen 2,2%.

In de voorgaande schooljaren waren deze cijfers als volgt:

- Voor het schooljaar 2020-2021 was dit 1,6%;
- voor het schooljaar 2019-2020 was dit 2,0%.

Beleidsindicatoren optioneel

Indicator	Begroting 2023	Realisatie 2023
Voldoende kindplaatsen Voorschoolse educatie	150	160
Aantal projecten samen met het Team Brede Impuls		24
De Ontdekkers bieden door het jaar heen diverse activiteiten in verschillende wijken	10	10
Alle basisscholen zijn vertegenwoordigd in de Raad van Kinderrechten- ambassadeurs	12	14
Jeugdigen geven gevraagd en ongevraagd advies op minimaal 3 onderwerpen (Speaking Minds Methodiek)	5	3
Aantal Rijswijkse deelnemers aan het MDT Follow Your Dreams Project	5	9

Toelichting indicatoren

Voldoende kindplaatsen Voorschoolse educatie

De gemeente wil er voor zorgen dat alle peuters met een achterstand in de Nederlandse taal terecht kunnen op een Rijswijkse peuterspeelschool. Zodat ieder kind voorschoolse educatie kan krijgen. Hiermee wordt de taalachterstand verminderd of ingehaald. Ook worden kinderen goed voorbereid op de basisschool. Ouders mogen zelf kiezen of ze van deze voorziening in Rijswijk gebruikmaken. Met de opening van een nieuwe locatie aan de Lange Kleiweg (Hof van Elsenburg) zijn er 160 plaatsen, en daarmee voldoende plaats om alle Rijswijkse kinderen met een indicatie ook in Rijswijk naar een peuterspeelschool te laten gaan.

Aantal projecten samen met het Team Brede Impuls

Met de Brede Regeling Combinatiefuncties wordt een intensieve samenwerking gestimuleerd tussen partners, waaronder scholen en het Team Brede Impuls. Samen maken zij een school- en/of wijkprogramma op het gebied van natuur, taal, techniek, cultuur en sport. Op basis van de jarenlange monitoring en diverse evaluaties heeft het Rijk besloten om voor de periode 2023-2026 een nieuwe regeling op te stellen waar de Brede Regeling Combinatiefuncties onderdeel van is. Deze SPUK GALA is bedoeld voor het bevorderen van gezondheid, sport- en beweegstimulering, cultuurparticipatie en het versterken van de sociale basis in gemeenten. Gedurende 2023 zijn de diverse activiteitenprogramma's uitgevoerd en is er voor de nieuwe regeling eind 2023 een plan van aanpak opgesteld.

De Ontdekkers bieden door het jaar heen diverse activiteiten in verschillende wijken

De Ontdekkers bieden het hele jaar door een divers en laagdrempelig programma van kinder- en jeugdactiviteiten aan. De activiteiten vinden zo veel mogelijk plaats in alle wijken van Rijswijk.

Alle reguliere basisscholen zijn vertegenwoordigd in de Raad van Kinderrechtenambassadeurs

De Raad van Kinderrechtenambassadeurs (KRA) bestaat uit leerlingen van groep 7 van de Rijswijkse basisscholen. De coördinatie van werving die de KRA doet vindt plaats op alle basisscholen. Het blijft een keuze van de scholen of zij leerlingen voordragen. In 2023 waren 14 van de 20 basisscholen in Rijswijk vertegenwoordigd in de KRA.

Jeugdigen geven gevraagd en ongevraagd advies op minimaal 3 onderwerpen (Speaking Minds Methodiek)

We willen vanuit jongerenpanels de jeugdigen advies vragen. De panels afhankelijk van de adviesvraag veranderen van samenstelling. Bij de Speaking Minds methodiek worden praktisch opgeleide jongeren betrokken bij het gemeentelijk beleid. Zij geven de gemeente advies over verschillende beleidsvragen.

Maatschappelijke Diensttijd (MDT) project Follow Your Dreams (FYD)

De gemeente Den Haag is in 2019 gestart met een MDT proeftuin FYD. MDT is een nieuwe aanvulling op bestaande ondersteuningsprojecten voor jongeren. Met de “MDT-reis” leren jongeren werken aan talentontwikkeling, elkaar ontmoeten en maatschappelijke gevolgen. De gemeente Rijswijk doet sinds 2021 mee met dit project.

Wat hebben we er voor gedaan?

Het is onze wens om met de organisaties die met jeugdigen werken het beleid en de uitvoering af te stemmen. Graag willen we deze organisaties ook actief laten samenwerken. Hierbij werken we vanuit de volgende uitgangspunten:

- Jeugdigen staan centraal;
- versterken van eigen kracht;
- werken vanuit een integrale aanpak;
- aandacht voor jeugdparticipatie.

Het Rijswijkse jeugd- en onderwijsbeleid richt zich op jeugdigen in de leeftijd van 0-23 jaar. Het sluit aan op de diverse levensfasen. We verdelen het jeugd- en onderwijsbeleid in drie thema's: Opgroeien en Opvoeden, Educatie en Persoonlijke Ontwikkeling.

Opgroeien en Opvoeden

De gemeente stimuleert, faciliteert en verbindt partijen om een samenhangend en sluitend stelsel van voorzieningen aan te kunnen bieden. Zo worden (tijdelijke) knelpunten rondom opvoeden vroeg gesignaleerd. Om een zwaardere zorgvraag te voorkomen of te beperken, worden jeugdigen en/of hun ouders begeleid naar passende, preventieve voorzieningen. Het gemeentelijk aanbod stemmen we o.a af op de basisondersteuning en preventieve initiatieven vanuit het onderwijs. Focus ligt op normaliseren en het versterken van de eigen kracht. De resultaten voor 2023 zijn terug te lezen in het programma Sociaal Domein.

Preventief aanbod

In een goed functionerend jeugdstelsel is, naast een sterke pedagogische basis, effectieve preventie cruciaal. Preventie richt zich op het voorkomen en vroegtijdig signaleren van risico's en problemen en voorkomt dat alledaagse opgroei- en opvoedproblemen escaleren.

Met ons algemene en preventieve jeugdbeleid zetten we in op het beperken van risicofactoren en het stimuleren van de beschermende factoren. Dit doen we onder andere door de driehoek thuis, op school en vrije tijd met elkaar te verbinden.

In 2023 hadden we een breed aanbod van algemene (basis)voorzieningen voor de jeugdigen en hun ouders. Daarnaast hebben we een aantal interventies voor jeugdigen/ouders met een verhoogd risico, zoals bijvoorbeeld een aantal maatjesprojecten ouder/kind of sociale vaardigheidstrainingen.

Om het aanbod aan algemene en licht curatieve preventie goed aan te laten sluiten op het curatieve en geïndiceerde aanbod, is een interne samenwerking met het Sociaal Domein (dat gaat over de zwaardere vormen van jeugdbegeleiding en jeugdzorg), van cruciaal belang.

Kinderopvang, als voorschools aanbod, draagt bij aan een goede en gezonde ontwikkeling van het kind in een veilige en gezonde omgeving. We stimuleren dat in alle vormen van kinderopvang (nog) meer gewerkt wordt met een ontwikkelingsgericht educatief aanbod. De verlaging van de leeftijd voor peuteropvang naar 2 jaar is hier onderdeel van.

Educatie

Voorkomen en bestrijden van onderwijsachterstanden, bevorderen van taalvaardigheid

Het voorkomen en bestrijden van onderwijsachterstanden en het bevorderen van kansengelijkheid vraagt om een op maat gesneden en vroegtijdige aanpak. Het beheersen van de Nederlandse taal is hierbij essentieel.

Om de taalvaardigheid al vanaf jonge leeftijd te vergroten, werken we samen met partners zoals het onderwijs, de kinderopvang en de bibliotheek.

Zo stimuleren we een kwalitatief hoogwaardig voorschools aanbod op de peuteropvang en werken we met een gestructureerd, ontwikkelingsgericht educatief aanbod. Ouders worden hierbij actief betrokken en onderwijsachterstanden worden voorkomen en/of verminderd (onder andere door het bieden van voorschoolse educatie).

Peuters met een (dreigende) achterstand worden actief toegeleid naar de voorschoolse educatie (VVE) op de peuteropvang. In 2023 zijn we uitgebreid naar 16 groepen. Hiermee is het totaal aantal plaatsen voor VVE verhoogd naar 170. De verdeling van locaties over Rijswijk is zo meer in balans.

De voorschoolse educatie loopt door in de vroegschoolse educatie in het basisonderwijs. Met het onderwijs en de kinderopvang zijn (hernieuwde) prestatieafspraken gemaakt over de resultaten van de voor- en vroegschoolse educatie. Onderdeel van deze afspraken zijn een doorgaande lijn en een goede overdracht. De monitoring hiervan is gemaakt en vastgesteld.

Bestrijden Laaggeletterdheid/Volwasseneducatie

Om mee te kunnen doen in de samenleving is een goede beheersing van de talige basisvaardigheden (lezen, schrijven, rekenen en digitale vaardigheden) noodzakelijk. Mensen die laaggeletterd zijn hebben moeite met deze vaardigheden met alle (negatieve) gevolgen van dien.

Om laaggeletterdheid te voorkomen en te bestrijden zetten we samen met onze taalpartners in op een laagdrempelig, vraaggerelateerd aanbod van activiteiten en cursussen. Laaggeletterden worden op een snelle en simpele manier geholpen en doorverwezen naar het juiste aanbod (onder andere bij het Taalhuis). Het aanbod heeft ook in 2023 zijn meerwaarde bewezen.

Met de uitvoering van het in 2022 aangenomen taalbeleidsplan “Het start met Taal” geven we uitvoering aan bovenstaande ketenaanpak.

Passend onderwijs en voorkomen van schooluitval

Iedere leerling volgt zo passend mogelijk onderwijs. Meestal is dat op een reguliere school. Maar soms is dat niet mogelijk of kan dit alleen met een jeugdhulp arrangement.

Scholen hebben een goed zicht op de kinderen en kunnen problemen vroegtijdig signaleren. Het schoolmaatschappelijk werk biedt preventieve en kortdurende hulp en vervult een belangrijke schakelfunctie tussen het onderwijs en het jeugdteam.

Binnen het jeugdteam heeft iedere school een maatje. Zo kan er snel geschakeld worden binnen de driehoek onderwijs-schoolmaatschappelijk werk-jeugdteam. Ook team leerplicht vervult, indien nodig, een belangrijke preventieve taak binnen deze driehoek.

Samen met de Samenwerkingsverbanden Passend Onderwijs, het jeugdteam en overige partners binnen het preventieve voorveld, hebben we ook in 2023 ingezet op het (nog) sneller signaleren van mogelijke problemen en het maken van slimme combinaties waar passend onderwijs en passende jeugdhulp bij elkaar komen. We realiseren samen een dekkende zorg-onderwijs-structuur, zetten in op zo “thuisnabij onderwijs” als mogelijk is. Zo dringen we het aantal (dreigende) thuiszitters terug en voorkomen we schooluitval.

Ook als onderdeel van de regiovisie Jeugdzorg Haaglanden wordt het verbeteren van de aansluiting op het onderwijs en het voorkomen van thuiszitters, genoemd. Samen met de gemeenten Leidschendam-Voorburg en Den Haag (H3) en de betrokken samenwerkingsverbanden zijn we hier al langere tijd mee bezig waarbij we in 2021 onze subregionale ambities hebben vastgesteld voor verbetering van deze samenwerking. Binnen de ambities worden zowel lokaal als regionaal diverse pilots uitgevoerd. In 2023 hebben we een nieuwe werkagenda voor 2024 opgesteld, hier wordt waar mogelijk samengewerkt.

Vanwege de vervlechting van de opdracht vanuit de Jeugdwet en Passend onderwijs is er behoefte ontstaan aan een aparte boekpost waarin de kosten voor deze pilots zichtbaar kunnen worden gemaakt.

Lokaal continueren we het project “Elkaar versterken” voor betere samenwerking tussen de partners in het onderwijs. We evalueren de pilot Consulent in de school en nemen besluiten over de aanbevelingen uit de evaluatie.

Vanuit de NPO-gelden (Nationaal Programma Onderwijs) zetten we in op het bestrijden van ongelijkheid in het onderwijs door een gerichte aanpak waarbij ondersteuning van de school meer gebaseerd wordt op hun context, op de wijk en/of de problemen waarmee scholen worden geconfronteerd. Uitgangspunt voor de activiteiten is dat met het incidentele NPO-budget zoveel mogelijk structurele verbeteringen worden aangebracht. De activiteiten zijn op maat per school of groep samenwerkende scholen in de wijk.

Leerplicht

Onderwijs is essentieel voor jeugdigen om zich te kunnen ontwikkelen en te kunnen bouwen aan een goede toekomst. Een diploma biedt meer kansen op een baan. De leerplichtwet zorgt ervoor dat iedereen met gelijke kansen begint en de benodigde algemene kennis heeft om goed te functioneren in een zich steeds sneller ontwikkelende maatschappij. De leerplichtwet zorgt niet alleen voor leerplicht, maar garandeert ook dat ieder kind leerrecht heeft. Daarom zetten we in op het handhaven van de leerplichtwet en worden voortijdig schoolverlaten, of schooluitval, tot een minimum beperkt. De leerplichtambtenaren werken daarbij volgens de methodiek “MAS”. Doel van deze aanpak is terug- en/of toeleiding naar een passend onderwijsprogramma, waarbij vroegtijdige inzet van ondersteuning en/of (jeugd)hulp bij verzuim voorop staat. Het terugbrengen van het aantal thuiszitters stond ook in 2023 hoog op de agenda.

Bij jeugdigen die niet meer onder de leerplichtwet vallen is onze doelstelling dat zo veel mogelijk jeugdigen een startkwalificatie behalen. Extra aandacht wordt besteed aan de begeleiding van jeugdigen in kwetsbare positie. Dit zijn jeugdigen uit het Praktijkonderwijs, het voortgezet speciaal onderwijs, de basisberoepsgerichte leerweg van het vmbo en de entreeopleiding (mbo niveau 1).

Deze doelgroep wordt tot hun 27ste jaar extra gevolgd en begeleid (vanuit het onderwijs en gemeente) in hun overstap naar het (vervolg) mbo of de arbeidsmarkt. Hierbij wordt nauw samengewerkt met o.a. de Jongerencoach bij het WSP.

Onderwijshuisvesting

De gemeente is wettelijk verplicht om te zorgen voor voldoende huisvesting voor de scholen. Samen met de schoolbesturen werken we aan een goede kwaliteit van de schoolgebouwen en dragen daarmee bij aan de ontwikkeling en leerprestaties van kinderen en het werkplezier van de leerkrachten.

In samenwerking met de schoolbesturen PO en VO zijn de ambities en huisvestingsvraagstukken uitgewerkt in het Integraal Huisvestingsplan (IHP). Op basis hiervan is de tijdelijke huisvesting van de Steenvoordeschool op het terrein van de voormalige dependance aan de P. van Vlietlaan geplaatst en in 2023 in gebruik genomen. De huisvesting blijft ongeveer twee jaar in gebruik totdat de nieuwbouw op de Dr. Poelslaan 2-4 klaar is. Het gebouw van de Steenvoordeschool aan de Dr. Poelslaan is in 2023 gesloopt.

Aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt

In december 2019 is het Plan van Aanpak aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt “nieuwe Onderwijs Energie” (NOER) door het college vastgesteld. Het programma heeft als primair doel de verbinding tussen onderwijs en arbeidsmarkt in Rijswijk te versterken. De gemeente speelt een faciliterende rol; we moedigen een samenwerking tussen scholen, bedrijven en andere stakeholders aan en zorgen voor een gunstig ondernemersklimaat met kansen voor stages en werktrajecten. De focus ligt hierbij op voldoende en aansprekende stageplaatsen op het VMBO, het voorkomen van uitval op school en

een goede voorbereiding van leerlingen op het arbeidsproces. Het programma gaat door onder de naam onderwijs & arbeidsmarkt programma (O&A programma).

Middelen die we hierbij inzetten zijn bliksemstages, sollicitatietrainingen, carrière coach (georganiseerd door JINC). In 2023 hebben:

- 884 Rijswijkse leerlingen deelgenomen aan bliksemstages;
- 253 Rijswijkse leerlingen deelgenomen aan een sollicitatietraining;
- 176 Rijswijkse leerlingen gebruik gemaakt van aan carrière coach.

Onderzoeksbureau SEOR van de Erasmus Universiteit Rotterdam heeft, in opdracht van JINC, de impact van deze activiteiten onderzocht. Het onderzoek concludeert dat JINC vooral een verschil maakt in het leven van jongeren door het vergroten van hun persoonlijke veerkracht, wat belangrijk is voor het vinden en behouden van een baan. Hiermee zetten we in op twee focuspunten van het Plan van Aanpak aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt. Ten eerste het versterken van het vak het onderwijs en het bedrijfsleven en ten tweede voldoende stageplaatsen voor VMBO. De samenwerking met JINC blijven we voorzetten.

Sinds december 2019 is het programma geborgd binnen de organisatie en hebben we een netwerk opgebouwd met scholen en met het bedrijfsleven. Dit heeft geresulteerd in goede contacten met betrokken stakeholders, daarmee hebben we ingezet op de aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt (een van de focuspunten vanuit het Plan van Aanpak aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt), We zullen de bestaande relaties, netwerken en activiteiten binnen het onderwijs-arbeidsmarktlandschap koesteren en versterken. Er zal blijvend worden ingezet op concrete activiteiten om de verbinding tussen leerlingen, docenten, vervolgonderwijs en het bedrijfsleven te stimuleren.

Sinds de start van het O&A programma hebben we gewerkt aan het verbreden van het onderwijsaanbod: aantrekken van relevant (mbo en hbo) onderwijs, gevoed door de behoefte uit het bedrijfsleven. Van daaruit zijn we in het bijzonder aangesloten bij de energietransitie. Voldoende en goed gekwalificeerde medewerkers, vooral op het gebied van techniek en technologie, zijn randvoorwaarde om de opgaven te realiseren. Daarom werken we intensief samen met regionale partners aan de realisatie van de "Energy Cave": een regionale samenwerking rondom geothermie en energietransitie op At the Park, het voormalig Shellcomplex op Kesslerpark. Voor techniekonderwijs en de maatschappelijke opgave van de Energietransitie wordt hier een groot deel van de ambities en activiteiten van het O&A programma geborgd, zoals schoolexcursies, masterclasses voor het VO en MBO en relevante onderwijsontwikkelingen. In het afgelopen schooljaar (2022-2023) hebben we meer dan 250 scholieren ontvangen in de Energy Cave. Het educatiespoor binnen de Energy Cave wordt samenwerking met regionale partners voortgezet.

Persoonlijke ontwikkeling

Het is belangrijk dat kinderen en jongeren opgroeien met een brede bagage en hun talenten ontdekken en ontwikkelen en het beste uit zichzelf halen. Zowel op school (PO/VO) als in de eigen buurt wordt er een activiteitenprogramma aangeboden waarbinnen jeugdigen hun interesses kunnen verbreden en/of intensiveren en kansengelijkheid wordt vergroot. Het streven is dat de jeugdigen doorstromen naar het reguliere aanbod. Ook in 2023 hebben we een breed activiteitenprogramma aangeboden.

Het aanbod is gebaseerd op de behoefte en de vraag van de jeugdigen, ouders, scholen en andere partijen en draagt bij aan de gezondheid, de algemene ontwikkeling en/of de sociale vaardigheden en kansengelijkheid van de jeugd. De activiteitenprogramma's zijn gericht op sport, kunst, cultuur, techniek, natuur en milieu, gezondheid en taal. De gemeente Rijswijk, scholen, kinderopvang en andere betrokken partners hebben hierin een gedeeld belang en droegen ook in 2023 samen de verantwoordelijkheid voor het organiseren van het totale activiteitenprogramma.

We waarborgen voldoende (veilige) voorzieningen om buiten te spelen, te ontmoeten, te sporten en in aanraking te komen met de natuur (openbare speelplekken, speeltuinen, scouting, kinderboerderij, natuurtuin, schooltuin). Jeugdigen hebben hierin hun eigen stem en worden betrokken bij het tot stand komen van het aanbod.

Brede regeling combinatiefuncties

Voor het coördineren en realiseren van deze activiteitenprogramma's maakt Rijswijk gebruik van de Brede regeling combinatiefuncties (Team Brede Impuls). Binnen deze regeling wordt op een projectmatige manier gewerkt, met een divers en laagdrempelig aanbod van activiteiten. We willen ervoor zorgen dat verschillende activiteiten en organisaties beter samenwerken en elkaar ondersteunen. Het doel is het bereiken van jeugdigen en het verhogen van de deelname aan activiteiten. Hierbij wordt ook een beroep gedaan op het verenigingsleven in Rijswijk.

Op basis van de jarenlange monitoring en diverse evaluaties van de Brede Regeling combinatiefuncties heeft het Rijk besloten voor de periode 2023-2026 een nieuwe regeling op te stellen. De nieuwe regeling komt in de vorm van een Specifieke Uitkering (SPUK). Deze uitkering is bedoeld voor het bevorderen van gezondheid, sport – en beweegstimulering, cultuurparticipatie en het versterken van de sociale basis door gemeenten. De Brede Regeling Combinatiefuncties is hier onderdeel van. Op basis van de regeling Brede Regeling Combinatiefuncties is er eind 2023 een plan van aanpak opgesteld voor 2024-2026, hierbij zijn er een aantal wijzigingen opgenomen. De leeftijd is verhoogd naar 23 jaar, er is meer aandacht voor cultuur, extra aandacht voor de ondersteuning van het verenigingsleven en de integrale samenwerking.

In 2023 hadden we de volgende activiteitenprogramma's:

De Ontdekkers

Het aanbod van de vakantieactiviteiten en het cursusaanbod blijft continue inspringen op de behoefte van de kinderen, maar ook op trends. Er is veel aandacht om een gevarieerd programma-aanbod aan te bieden. Om dit aanbod te realiseren werken we samen met diverse lokale aanbieders op het gebied van sport, cultuur, natuur, taal, techniek en verkeer. De Ontdekkers hebben als doel dat de kinderen kennismaken, ontdekken, verdiepen, verbreden en verbinden. Hiermee worden de kinderen mede gestimuleerd om lid te worden van één van de lokale verenigingen. De activiteiten vinden zo veel mogelijk plaats in alle wijken van Rijswijk.

Expeditie Rijswijk (12+)

In samenspraak met de oudere jeugd wordt vanuit "Expeditie Rijswijk" een aansprekend activiteitenaanbod georganiseerd. De Expeditie is opgezet tijdens de coronapandemie (vanuit een extra doeluitkering vanuit het Rijk) en is een groot succes. Reden om dit aanbod voort te zetten en verder uit te bouwen.

Vanaf 2023 vormt Expeditie Rijswijk een blijvend structureel aanbod voor de oudere jeugd.

Epic Youth (Online activiteiten aanbod .)

Tijdens de coronapandemie hebben de partners veelal digitaal met (vooral de oudere) jeugd gecommuniceerd en activiteiten georganiseerd. Tijdens de pandemie hebben we gemerkt dat we digitaal een andere doelgroep kunnen bereiken. Het online jongerenwerk heeft via het aanbod van Epic Youth vorm gekregen. Via activiteiten sluiten jongeren zich aan bij een discord waar jongerenwerkers ook bij aangesloten zijn. Het is gebleken dat de jongeren met elkaar, maar zeker ook met de jongerenwerkers digitaal makkelijker over bepaalde onderwerpen, of wat hen bezighoudt communiceren. Vandaar dat we ook in 2023 in Rijswijk een compleet pakket van zowel fysiek als digitaal jongerenwerk wilden realiseren waarbij de medewerkers (en jongeren) onderling contact hebben over aanbod en samenhang. De medewerkers van Epic Youth, alsmede de uitvoerende partijen werken samen om met de jeugdigen te komen tot een samenhangend en op elkaar afgestemd programma.

De Helden van de Natuur

Helden van de Natuur is een binnen- en buitenschools programma met verschillende activiteiten om jeugdigen en hun ouders te stimuleren meer naar buiten en op avontuur te gaan in de natuur. Op school geven groenpartners, leerkrachten en vrijwilligers lessen over natuur- en milieu. Buiten schooltijd kunnen leerlingen deelnemen aan activiteiten die hen stimuleren om ook in hun vrije tijd meer bewust met de natuur om te gaan. Verder worden binnen het programma "Helden van de Natuur" netwerkbijeenkomsten georganiseerd voor (groen)partners uit Rijswijk. Activiteiten en

bijeenkomsten worden onder andere georganiseerd vanuit het educatiecentrum in de Natuurtuin, de kinderboerderij en het kindertuincomplex.

De energietransitie is een vast onderdeel in het programma van Helden van de Natuur. We hebben sinds 2023 een leerlijn energietransitie die op de scholen gepromoot wordt. De scholen kunnen de hele leerlijn of onderdelen ervan in hun lesprogramma opnemen. Ook komt de energietransitie terug in andere programma's, zoals in dat van de Ontdekkers.

Tussen Team Brede Impuls, De Ontdekkers, Expeditie Rijswijk en Helden van de Natuur bestaat een nauwe samenwerking. Al deze programma's zijn gericht op kennismaking, verdieping, toeleiding naar bestaande activiteiten en verenigingen en borging.

Jeugdparticipatie

Bij het ontwikkelen van gemeentelijk beleid en de uitvoering daarvan, betrokken we ook in 2023 de jeugdigen; zij zijn tenslotte de volwassenen van de toekomst.

Met de kinderrechtenambassadeurs van de basisscholen hebben we blijvende aandacht voor participatie en de rechten van kinderen. Het doel is om betrokkenheid van kinderen in maatschappelijke vraagstukken te creëren door hen gevraagd, maar ook ongevraagd advies te laten leveren aan het gemeentebestuur.

De oudere jeugd betrekken we op beleidsthema's en onderwerpen die hen aanspreken, maar ook waar we als gemeente graag over willen praten. Het streven is om vanuit jongerenpanels de jeugdigen advies te vragen. De panels kunnen variëren qua samenstelling afhankelijk van de adviesvraag.

Speaking Minds Methodiek

Bij de Speaking Minds methodiek betrekken we (praktisch) opgeleide jeugdigen meer bij het gemeentelijk beleid. Zij adviseren vanuit hun rol en perspectief de gemeente over een specifieke beleidsvraag. De jeugdigen presenteren vervolgens hun ideeën aan de wethouder.

Om deze jeugdigen hierin te begeleiden hebben we twee coaches opgeleid met de SpeakingMinds methodiek. Deze coaches gebruiken hun opgedane kennis om ook andere thema's via deze methodiek samen met de jeugdigen uit te werken.

Maatschappelijke Diensttijd (MDT)

MDT is een programma voor jeugdigen van 14 tot en met 27 jaar. Het is een kans om hun talenten te ontdekken, van betekenis te zijn, nieuwe mensen te ontmoeten en keuzes te maken voor de toekomst. Binnen dit programma staat maatschappelijke impact voorop en daarbij zijn drie kernbegrippen van belang: iets doen voor een ander en/of de samenleving, talentontwikkeling en elkaar ontmoeten.

In Rijswijk doen we mee aan twee MDT projecten; "*The Real Social*" en "*Follow Your Dreams*".

The Real Social

The Real Social: is een project voor alle jeugdigen in Rijswijk tussen de 14 en 27 jaar. Jeugdigen voeren, op basis van hun interesses en talenten, uiteenlopende activiteiten van maatschappelijke waarde uit. Zo helpen ze bijvoorbeeld bij het uitvoeren van sportieve en culturele activiteiten voor kinderen, jongeren en senioren in de buurt. De jeugdigen worden gekoppeld aan een teamcoach. Samen bekijken zij wat de jeugdige graag wil doen en met welke activiteiten zij willen meelopen. De teamcoach begeleidt de jeugdigen en biedt workshops gericht op talentontwikkeling aan. Deelname duurt zes maanden (totaal 100 uur). Na afloop ontvangt de jeugdige een certificaat van deelname.

Follow Your Dreams

De doelgroep van Follow Your Dreams zijn jeugdigen tussen de 18 en 30 jaar zonder werk en/of startkwalificatie. Deelname aan het project duurt 20 weken (320 uur). De jeugdige wordt intensief begeleidt en gaat 16 uur per week aan de slag met een gevarieerd programma. Het programma bestaat uit deelname aan maatschappelijke activiteiten en werkervaringsplekken. Het doel is om 70% van de deelnemers naar werk of een opleiding te begeleiden. Na afloop krijgen de deelnemers een MDT-certificaat.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie (bedragen x € 1.000)						
Onderwijs		Realisatie 2022	Primitief 2023	Gewijzigde raming 2023	Realisatie 2023	Afwijking (+ = voordeel)
4010 Huisvesting scholen	Lasten	3.623	3.950	4.124	3.795	328
	Baten	103	45	90	35	-55
Saldo		-3.520	-3.905	-4.033	-3.760	274
4030 Lokaal onderwijsbeleid	Lasten	4.459	2.331	2.379	4.976	-2.597
	Baten	2.660	256	256	2.791	2.535
Saldo		-1.799	-2.075	-2.123	-2.185	-62
6500 Kinderopvang	Lasten	351	774	524	394	129
	Baten	9				
Saldo		-342	-774	-524	-394	129
Programmatotalen	Lasten	8.432	7.054	7.026	9.165	-2.139
	Baten	2.772	300	346	2.826	2.480
Saldo		-5.660	-6.754	-6.680	-6.339	341

Het verschil tussen de begroting (na wijziging) en het werkelijke saldo van baten en lasten is € 341.000 voordelig. De belangrijkste afwijkingen zijn de volgende:

4010 Huisvesting scholen

Lasten voordeel € 328.000

De geraamde kapitaallasten voor de nieuwbouw van een schoolgebouw zijn lager gerealiseerd doordat in eerste instantie de nieuwbouw gepland stond in 2023. Deze investering is nog niet opgeleverd in het boekjaar waardoor het kapitaliseren door zal schuiven en dit een voordeel oplevert in het boekjaar.

4030 Lokaal onderwijsbeleid

Lasten nadeel € 2.597.000

Baten voordeel € 2.535.000

Voorheen kon het onderscheid tussen jeugd -en leerlingenvervoer niet goed worden gemaakt doordat vervoerders kinderen zowel vervoeren naar school als naar jeugdzorginstellingen. In de loop van 2023 hebben we het factureren en boeken van vervoerskosten geprofessionaliseerd, de splitsing tussen deze twee categorieën vervoer is nu goed te maken. De raming in de begroting was nog gemaakt vanuit de vervuilde informatie. De kosten voor het leerlingen vervoer zijn daarmee ten opzichte van de begroting hoger. Hiernaast zien we in het schooljaar 2023/2024 dat het aantal leerlingen met leerlingenvervoer is opgelopen. Deze stijging was bij het opmaken van het 2e halfjaarrapportage, rond de start van het nieuwe schooljaar, nog niet inzichtelijk.

De post onderwijsachterstandbeleid verloopt altijd budgettair neutraal; aan eind van jaar worden de daadwerkelijke uitgaven ook als inkomsten opgenomen (vanuit Spec. rijksuitkering onderwijsachterstandenbeleid waar de jaarlijkse inkomsten staan en eventueel aangevuld vanuit de voorziening onderwijsachterstanden beleid).

De post NPO-gelden verloopt altijd budgettair neutraal; aan eind van jaar worden de daadwerkelijke uitgaven ook als inkomsten opgenomen (vanuit NPO-gelden waar de jaarlijkse inkomsten staan en eventueel aangevuld vanuit de voorziening NPO-gelden).

6500 Kinderopvang

Lasten voordeel € 129.000

De kosten peuteropvang betreft een open-einde-regeling. Het begrote bedrag is mede daardoor ruim. De afgelopen jaren is wel al te zien dat de kosten omhoog gaan. Dat heeft te maken het feit dat de leeftijdsgrens waarop gebruik kan worden gemaakt van de peuteropvang verlaagd is van 2 ½ naar 2 jaar en dat er meer peuters die in aanmerking komen voor de tegemoetkoming peuteropvang, de peuteropvang bezoeken.

De kinderopvang op basis van sociaal-medische indicatie betreft een open-einde-regeling. Het begrote bedrag is mede daardoor ruim.

Investerings

Investering (bedrag x € 1.000)	Begr.Lasten	Werk.Lasten	Saldo		Saldo baten
			lasten	Begr.Baten	
Haalbaarh.onderz. nieuwbouw/renovatie de akker/GSR	25	25			
Haalbaarheidsonderz. nieuwe school Plaspoelpolder	25		25		
Haalbaarheidsonderz.disloc.de Piramide in Pasgeld	25		25		
Haalbaarheidsonderzoek uitbreiding de Melodie	25		25		
Herbouw 4 lokalen Steenvoordeschool na brand	786	379	407		
Meerkosten ENG de Akker	286		286		
Meerkosten ENG Steenvoordeschool	228		228		
Nieuwbouw school Pasgeld	8.592		8.592		
Permanente huisvesting basissch.Kronenburgh	82	83			
Revitalisatie voormalige J.H. Snijdersschool	1.470	1.472	-1	178	178
Tijdelijke huisvesting Kindcentrum Buitenrijck	380	1	379		
Uitbr. 1e inrichting olp/meubilair IKC Buitenrijck	26	26			
Uitbr. 1e inrichting olp/meubilair Rehobothschool	161	13	147		
Uitbr.1e inr.olp/meubilair Montessorisch.Parkrijk	161		161		
Uitbreiding basisschool de Melodie	1.247		1.247		
Uitbreiding basisschool de Piramide	1.452		1.452		
Verv.nieuwbouw de Akker en GSR (incl.gym.lok.)	10.627		10.627		
Vervangende nieuwbouw Steenvoordesch(incl.gym.lok)	13.840	678	13.162		
Eindtotaal	39.437	2.677	36.761	178	178

Sport, Cultuur en Recreatie

Wat wilden we bereiken?

Visie op het programma

Cultuur

Het gemeentelijk cultuurbeleid is opgenomen in de Cultuurvisie 2016-2030 'Rijswijk vrij gedacht'. Cultuur heeft waarde voor Rijswijk en haar inwoners. Het maken of beleven verruimt het gezichtsveld en draagt bij aan ontwikkeling. Wij hechten waarde aan een breed cultureel aanbod in onze gemeente.

Naast de waarde van cultuur op zich, gaat het juist ook om de bijdrage van cultuur aan de Rijswijkse samenleving. De ambitie is om kunst en cultuur als een verbindende kracht in te zetten voor de samenleving en economie van Rijswijk. Cultuur biedt inwoners de gelegenheid tot ontmoeting en meedoen. En het zorgt voor binding met de omgeving en elkaar.

Omdat het bijdraagt aan het welbevinden willen wij graag dat meer inwoners gebruik (kunnen) maken van culturele voorzieningen. Wij hechten aan een laagdrempelig en toegankelijk aanbod.

Ten aanzien van cultuur zijn er ook een aantal wetten voor de gemeente van belang. Die hebben verband met het bibliotheekwerk, de lokale omroep en behoud en beheer van cultureel erfgoed.

Sport

Sport heeft van oudsher een sociaal maatschappelijke functie. Sport brengt niet alleen plezier en gezondheid, het brengt ook mensen bij elkaar, helpt talenten ontwikkelen, zorgt voor sociale cohesie, biedt een platform voor vrijwilligerswerk en zorgt voor veiligheid in buurten. Deze maatschappelijke functies maken dat sport gewild én kansrijk is voor het realiseren van maatschappelijk verantwoord beleid.

De afgelopen jaren zijn de rollen en verantwoordelijkheden van de gemeente in de maatschappelijke ondersteuning, de zorg voor jeugd en de participatie van kwetsbare inwoners, sterk veranderd.

De gemeente zet met een continuering van de nota Sport en Bewegen, het lokaal sport- en preventieakkoord en de uitvoeringsagenda Gezondheid – Sport – Preventie in op het vergroten van de deelname van kwetsbare mensen aan de samenleving en de bestrijding van eenzaamheid. We leggen hierbij de nadruk op eigen verantwoordelijkheid, het gebruikmaken van het sociale netwerk, op preventie en op zoveel mogelijk voorkomen in plaats van genezen. De uitvoeringsagenda Gezondheid – Sport – Preventie vormt de basis om de doelstellingen te bereiken.

Sport wordt niet gezien als een doel op zich, maar als een middel om maatschappelijke doelen zoals sociale cohesie en een gezonde leefstijl te bereiken. Bijzondere aandacht krijgt de duurzaamheid bij de vervanging van sportvelden en onderhoud en pragmatische invulling van de binnensport accommodaties.

Doelstellingen

Cultuur

De Cultuurvisie gaat uit van de volgende zes beleidspijlers, die samen met onze partners verder worden ingevuld met acties:

- Clustering en samenhang: Door het stimuleren van afstemming en samenwerking worden krachten meer gebundeld en samenhang gecreëerd. Ook het clusteren van activiteiten en voorzieningen draagt naast een betere benutting bij aan zichtbaarheid.
- Creatieve vrijheid in de openbare ruimte en ruimte voor cultuurbeoefening: Het bieden van ruimte aan nieuwe en tijdelijke initiatieven.

- Aanbod voor jeugd en jongeren: Het aansluiten van het aanbod op de behoeften van jeugd en jongeren.
- Cultuureducatie: Het stimuleren van kunst- en cultuureducatie, met name voor jeugd en jongeren, om bij te dragen aan hun brede vorming en de creativiteit van de samenleving. Het gaat zowel om binnenschools cultuuronderwijs als een toegankelijk aanbod in de vrije tijd.
- Ouderen en cultuur: Het benutten van het potentieel van vitale ouderen en het bereiken van kwetsbare ouderen om bij te dragen aan hun betrokkenheid bij en in de samenleving.
- Cultureel en historisch erfgoed en architectuur: Het bekend en meer zichtbaar maken van het lokale erfgoed bij de inwoners van de gemeente en de regio.

Sport

Het stimuleren van de Rijswijkse bevolking tot deelname aan sport, door het in standhouden van een breed aanbod. Hierdoor willen we een brede ontwikkeling bevorderen, sociale cohesie versterken, onderling respect vergroten en een gezonde leefstijl stimuleren. Er wordt met name ingezet op de breedtesport. De verbinding tussen gezondheid, sport en preventie wordt door de verschillende akkoorden (sport- en preventieakkoord) verder geïntensiveerd en geoptimaliseerd. De verschillende uitgangspunten zijn, in samenwerking met partners uit Rijswijk op het terrein van sport en gezondheid, vertaald in een gezamenlijke uitvoeringsagenda Gezondheid – Sport – Preventie (2020-2023).

De belangrijkste thema's hierbij zijn:

1. Iedereen mag meedoen - inclusief sporten en bewegen;
2. bewegen in de buitenruimte;
3. vitale aanbieders - maatschappelijke verenigingen toekomstbestendig;
4. positieve sportcultuur - leuk, veilig, eerlijk en zorgeloos sporten en bewegen;
5. van jongs af aan vaardig in bewegen – jeugd meer laten bewegen en sporten;
6. rookvrije generatie;
7. gezond gedrag.

Wat hebben we er voor gedaan?

Cultuur

Samen met onze partners hebben we uitvoering gegeven aan de gemeentelijke cultuurvisie. Door culturele voorzieningen te ondersteunen met subsidies hebben onze inwoners het hele jaar door van een veelzijdig kunst- en culturaanbod kunnen genieten. In 2023 ontvingen - op grond van de Algemene subsidieverordening Rijswijk 2020 (Asv)- in totaal 17 culturele instellingen structurele subsidiëring. Het gaat hier om zowel professionele als amateurkunstorganisaties.

Daarnaast hebben we 23 incidentele subsidies verleend, hier ging het in 17 gevallen om een tegemoetkoming in de stijgende kosten waar culturele organisaties, net als anderen, het afgelopen jaar veel last van hadden. Met de inzet van de bestemmingsreserve cultuur konden we hier een bescheiden tegemoetkoming in bieden. Deze reserve is vervolgens komen te vervallen.

Om de kwaliteit van cultuureducatie in het onderwijs verder te versterken, is de landelijke regeling *Cultuureducatie met Kwaliteit* opgesteld. Zo werkten Trias Centrum voor de Kunsten en de Bibliotheek aan de Vliet in 2023 samen met 16 deelnemende Rijswijkse basisscholen.

Half juli opende de Bibliotheek aan de Vliet haar vestiging in het Huis van de stad. Deze werd in het najaar volledig operationeel. De nieuwe locatie werd meteen goed bezocht.

De bibliotheek geeft ook uitvoering aan het Informatiepunt Digitale Overheid. Met ingang van 2023 nam de gemeente de financieringsrol en regie van de Koninklijke Bibliotheek over. Wij vroegen een eenmalige specifieke uitkering lokale bibliotheekvoorzieningen aan. Hiermee konden we de bemande openingstijden van de bibliotheekvestiging tot en met 2025 met 10 uren per week verruimen. Deze uitkering werd in september toegekend.

Met het innovatiebudget kunst en cultuur, waar de raad in juli mee instemde, konden we een nieuwe activiteit ondersteunen: TheaterCinema. Dit is een samenwerking van de Rijswijkse Schouwburg, de Bibliotheek aan de Vliet en Theater Ludens uit Voorburg. Met ingang van het seizoen

2023-2024 maken zij onder één naam een breed filmprogramma, met hierop aansluitende activiteiten. Toegankelijk voor onze inwoners en die van de buurgemeente.

In 2023 deden we voor het eerst sinds een aantal jaar weer mee aan de Open Monumentendag. Dit om het lokale erfgoed bekender te maken bij de inwoners van Rijswijk, Ook de erfgoedtentoonstellingen, zoals van de Hoornbrug, van Museum Rijswijk en de open dagen van Museum Bescherming Bevolking droegen bij aan dit doel.

In afwachting van mogelijke aanwijzing tot rijksmonument, hebben we voor Museum Bescherming Bevolking in 2023 voorbereidingen getroffen voor het geplande groot onderhoud.

Het Cultuurcafé, een netwerkmogelijkheid voor het culturele veld, hebben we in 2023 nieuw leven in geblazen. Het Cultuurcafé is twee keer georganiseerd door de partners van de Kracht van Rijswijk. Dit kwam voort uit ons halfjaarlijks overleg voor het stimuleren van samenwerking.

Voor kunst in de openbare ruimte stelde de raad begin 2023 de wijzigingsverordening *Percentageregeling 2008* vast. Naast nieuwe kunstopdrachten werd hiermee ook de herplaatsing van bestaande kunstwerken financieel mogelijk met de bestemmingsreserve '*Realisatie kunst in de openbare ruimte*'. Ook zijn er voorbereidingen getroffen voor het realiseren van een kunstwerk bij het IKC Montessori Parkrijk.

Evenementen

In maart 2023 werd de *Kadernota voor evenementen in de openbare ruimte* vastgesteld. Hiermee konden wij verder invulling gaan geven aan het evenementenbeleid. In dit beleid hebben we vastgelegd dat we ondersteunen en faciliteren en een uitgestoken hand bieden aan organisatoren. Voor stadsbrede evenementen hebben we aanvullende subsidievoorwaarden opgesteld. Zo wordt het mogelijk om grotere evenementen met een lokaal karakter te subsidiëren en deze evenementen aan te laten sluiten bij de waarden van de stad.

De Stichting Strandwalfestival heeft gebruik gemaakt van een stadsbrede subsidie en een groot meerdaags festival georganiseerd. Hier kregen verenigingen alle ruimte om zich op diverse wijze te profileren. Van een strandwalmarkt tot diverse podia, waaronder een cultuurpodium in samenwerking met de Kracht van Rijswijk, en een lampionnenoptocht werd iedereen in Rijswijk betrokken.

Na enkele jaren van afwezigheid is er in 2023 ook weer een avondvierdaagse georganiseerd rondom diverse parels in Rijswijk. Veel mensen hebben genoten van dit vierdaagse wandelevenement voor jong en oud.

Na een motie van de raad heeft de gemeente zelf de Sinterklaasintocht georganiseerd. Een groot feest door heel Rijswijk, vanaf de haven tot in de Bogaard. Met op verschillende podia in de stad een mooi programma en – ondanks het slechte weer- veel kinderen langs de route in afwachting van de Sint.

In 2023 is de UITagenda gelanceerd. Deze agenda toont zoveel mogelijk evenementen in Rijswijk, om actief aan deel te nemen of te beleven. Op de agenda staan evenementen op het gebied van cultuur, recreatie en ontspanning en sport en bewegen.

Ook werden vanuit de stad veel wijkgebonden festiviteiten georganiseerd. Zo zijn er door heel Rijswijk veel Halloweenfestiviteiten gehouden. Ook Koningsdag werd door de hele stad georganiseerd, de gemeente heeft met subsidies bijgedragen.

Sport en recreatie

In 2023 hebben we de *uitvoeringsagenda gezondheid-sport-preventie* verder uitgevoerd. Daarnaast nemen wij sinds februari 2023 actief deel aan de Brede SPUK-regeling (specifieke uitkering). Deze Brede SPUK-regeling is een regeling die gemeenten in de periode 2023-2026 kunnen inzetten voor het bevorderen van gezondheid, sport- en beweegstimulering, cultuurparticipatie en het versterken van de sociale basis. Deze specifieke uitkering wordt verstrekt aan activiteiten voor de ambities en doelen uit het *Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA)* en het *Hoofdlijnen Sportakkoord II*.

De SPUK richt zich op drie thema's:

1. Sport, Bewegen en Cultuur;
2. Gezondheid en Sociale Basis;
3. Ondersteunende Middelen.

Voor Rijswijk betekent dit een verdere verdieping en verbinding tussen gezondheid, preventie en sport.

Het ge-herijkte *Sportakkoord II* is een belangrijk onderdeel van de Brede SPUK. Dit nieuwe sportakkoord heeft een achttal (verplichte) thema's:

1. Iedereen kan/mag meedoen/ inclusie en diversiteit;
2. Bewegen in de buitenruimte;
3. Vitale sportaanbieders;
4. Positieve sportcultuur/ sociaal veilige sport;
5. Van jongs af aan in beweging/ vaardig in bewegen;
6. Fundament op orde (nieuw);
7. Een groter bereik (nieuw);
8. Meer zichtbare betekenis (nieuw).

In 2023 hebben we het volgende voor de Rijswijkse sport uit kunnen voeren:

Iedereen kan/mag meedoen/inclusie en diversiteit

De beweegmakelaar staat klaar voor alle inwoners van Rijswijk met een verstandelijke, lichamelijke, zintuigelijke beperking, autisme of een chronische aandoening. De rol van de beweegmakelaar is in 2023 uitgebreid naar de doelgroepen senioren, inwoners met een lage sociaal-economische status en inwoners met overgewicht.

De beweegmakelaar heeft in 2023 in totaal 90 inwoners geholpen bij het vinden van passende sport- en beweegactiviteiten. Naast de kerntaken heeft de beweegmakelaar ook aanvullende taken uitgevoerd en onder ander een bijdrage geleverd aan de Parkinson Games, de regionale G-sportdag in Den Haag, Impulsproject Autisport en een promotiestand op het Strandwalfestival waar 5 nieuwe sportvragen uit voortgekomen zijn.

Het programma Klas op Wielen is in 2023 op totaal 15 scholen uitgerold. Tijdens deze combi-les sporten leerlingen in een rolstoel en gaan zij in gesprek met een ervaren rolstoelgebruiker over leven en vooral sporten met een rolstoel.

Bewegen in de buitenruimte

De wandel- en hardlooproutes en de QR-fit paaltjes zijn verder gepromoot. Daarnaast is in april 2023 de nieuwe skatebaan aan de Treubstraat geopend. Deze wordt veelvuldig gebruikt en is een groot succes. In RijswijkBuiten is in mei 2023 een Krajicek Playground met de naam 't Krijntje geopend. Dit is een multifunctioneel sportveld met een tennis- en voetbalbelijning. Er zijn twee grote en vier kleine voetbaldoelen. Op het naastgelegen basketbalveld kan 3x3 basketbal worden gespeeld. De basket is in hoogte verstelbaar, zodat het basketbalveld toegankelijk is voor jong én oud, klein en groot. Ook mensen in een rolstoel kunnen meespelen. Al vanaf de start is 't Krijnte heel succesvol en voorziet het duidelijk in een behoefte. In de tweede helft van 2023 zijn hier 36 activiteiten georganiseerd met in totaal 642 deelnemende kinderen.

Herstructurering Sportpark Elsenburg

Zaterdag 30 september 2023 was de officiële opening van het vernieuwde Sportpark Elsenburg. Op dit sportpark zijn een extra hockeyveld, een nieuwe wielrenbaan, een nieuwe MTB-baan en een nieuwe BMX-baan aangelegd. Hiermee is fase 1 afgerond en huisvest het vernieuwde sportpark vier Olympische sporten: hockey, mountainbike, BMX en wielrennen. In april 2023 heeft de raad een krediet beschikbaar gesteld voor het realiseren van een Multi Functionele Accommodatie op Sportpark Elsenburg. Naast de drie sportverenigingen worden ook een kinderdagopvang, buitenschoolse opvang, fysiotherapeut en podoloog gehuisvest.

Vitale sportaanbieders

Met de inzet van extra verenigingsondersteuning hebben we in 2023 een flink aantal verenigingen begeleid. Onze inzet zat met name op strategisch beleid, het werven van vrijwilligers, leden en sponsors en het rookvrij maken van sportparken. Naast deze verenigingsondersteuning hebben we ook actief ingezet op clubkadercoaching, om het sportieve kader te versterken dan wel uit te breiden.

Van jongs af aan vaardig in bewegen

We hebben actief sportactiviteiten aangeboden om een gezondere leefstijl van de jeugd te bevorderen:

1. Cruyff Court: 2 middagen per week. In totaal 80 activiteiten en 1280 deelnemende kinderen;
2. Sportmix: 3x per week in BS Muziekburch en De Altis In totaal 117 activiteiten en 2223 deelnemende kinderen;
3. Sport in de Wijk: 2 avonden per week in gymzaal 't Kristal. In totaal 77 activiteiten en 750 deelnemende jongeren 18+.

Gezond gedrag

Met Happy Fit motiveren, inspireren en activeren wij alle Rijswijkse inwoners naar een gezonde(re) leefstijl in een zo optimaal sociale, prettige en veilige omgeving. Samen met de verschillende partners hebben we activiteiten ontwikkeld, zoals: boksen, tennis, bootcamp, yoga, surfen, superchef, pump, aquavaria, mindfulness, hardlopen, zumba, wandelen, Tai Chi May en spinning.

Zo konden alle Rijswijkers deelnemen aan een gevarieerd aanbod en er een gezondere leefstijl op nahouden.

Groei Rijswijk en meer behoefte aan maatschappelijke (sport)voorzieningen

De Rijswijkse bevolking groeit en dat vraagt ook om meer faciliteiten. Om hier invulling aan te geven realiseren we onder andere een sportzaal bij de nieuwbouw van de Steenvoordeschool. Daarnaast is bij voetbalvereniging Semper Altius een tweede kunstgrasveld aangelegd en is het hoofdveld van KRSV Vredenburg optimaal gerenoveerd.

In het najaar van 2023 zijn wij ook gestart met een onderzoek naar de ruimte voor buitensport.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie (bedragen x € 1.000)		Realisatie 2022	Primitief 2023	Gewijzigde raming 2023	Realisatie 2023	Afwijking (+ = voordeel)
5100 Openbaar bibliotheekwerk	Lasten	1.448	1.488	1.561	1.486	75
	Baten			113	54	-59
Saldo		-1.448	-1.488	-1.448	-1.432	16
5300 Sport	Lasten	3.711	4.352	4.950	4.818	132
	Baten	1.715	1.491	2.385	2.361	-24
Saldo		-1.996	-2.861	-2.565	-2.457	108
5400 Kunst en cultuur	Lasten	2.635	2.848	2.947	2.525	423
	Baten					
Saldo		-2.635	-2.848	-2.947	-2.525	423
5410 Cultureel erfgoed	Lasten	1.035	1.086	1.637	1.647	-10
	Baten	27	18	18		-18
Saldo		-1.007	-1.068	-1.619	-1.647	-28
5800 Speeltuinwerk	Lasten	622	715	674	592	81
	Baten					
Saldo		-622	-715	-674	-592	81
Programmatotalen	Lasten	9.450	10.488	11.769	11.068	701
	Baten	1.742	1.509	2.516	2.415	-101
Saldo		-7.708	-8.979	-9.253	-8.653	600

Het verschil tussen de begroting (na wijziging) en het werkelijke saldo van baten en lasten is € 600.000 voordelig. De belangrijkste afwijkingen zijn de volgende:

5300 Sport

Lasten voordeel € 132.000

Tijdens het samenstellen van de begroting 2023 wordt op basis van de verwachte salarislasten de doorbelasting berekend voor de directe salarislasten vanuit de overhead naar de beleidsproducten. In de realisatie is de doorbelasting voor dit beleidsproduct lager dan geraamd. Hierdoor wordt een lasten voordeel veroorzaakt op het betreffende beleidsproduct.

5400 Kunst en Cultuur

Lasten voordeel € 423.000

Dit is grotendeels te verklaren door het in 2023, op basis van de Algemene subsidieverordening Rijswijk 2020 (Asv), lager vaststellen van subsidies aan de Rijswijkse Schouwburg. Hierdoor was sprake van het gedeeltelijk terugvorderen van verleende subsidies. In het bijzonder gaat het om de vaststelling van de subsidie voor het seizoen 2021-2022 en de incidentele subsidie overbruggingssteun coronacrisis 2021-2022. In dat seizoen heeft de schouwburg namelijk ook veel steun ontvangen uit de landelijke NOW en TVL regelingen in het kader van de coronacrisis.

Investerings

Investering (bedrag x € 1.000)			Saldo		Saldo baten
	Begr.Lasten	Werk.Lasten	lasten	Begr.Baten	
Div. investeringen voortvl. MJOP					
sportparken 2023	67	5	62		
Herstructurering sportpark Eisenburg	978	527	450		
Lichte topplaagrenovatie veld 110	25		25		
Multifunctionele accommodatie Sportpark Eisenburg	13.066	225	12.841		
Ombouw veld 302 Hoekpolder naar kunstgras	745	650	95		
Overlagen asfaltverharding Sportpark Irene	97		97		
Ren./verv.terreinafstering sportpark Hoekpolder	16		16		
Renovatie beachveld Vredenburg	39		39		
Renovatie terrein en beachveld 405 Sp.Vredenburg	51		51		
Renovatie topplaag veld 111 Sp.Irene+ballenvangers	25		25		
Restauratie tuinderschoorsteen Hof van Sion	60		60		
Sportcomplex Burgemeester Eisenlaan	2.361	57	2.304		
Toplaagrenovatie veld 106 Prinses Irene	101		101		
Toplaagrenovatie veld 107 Prinses Irene	79		79		
Toplaagrenovatie veld 114 sportpark Prinses Irene	41		41		
Toplaagrenovatie veld 303 Hoekpolder	73		73		
Toplaagrenovatie veld 306 Hoekpolder	36		36		
Toplaagrenovatie veld 401 Sportpark Vredenburg	739	50	689		
Toplaagrenovatie veld 403 Vredenburg	75	2	72		
Toplaagrenovatie veld 404 Vredenburg	100		100		
Toplaagrenovaties sportvelden sportpark Pr.Irene	16		16		
Verv. en herstr.elementenverhard. sportp.Elsenb.	44		44		
Verv.en renov.asfalt Sportpark Hoekpolder	195		195		
Verv.en renov.asfalt Sportpark Prinses Irene	197		197		
Verv.en renov.asfalt Sportpark Vredenburg	111		111		
Vervanging topplaag veld 306 Sportpark Hoekpolder	40	2	38		
Vervanging verharding wielersbaan de Spartaan	29	26	3		
Eindtotaal	19.401	1.544	17.857		

Sociaal Domein

Wat wilden we bereiken?

Visie op het programma

De gemeente Rijswijk is een prettige woonplek waar iedereen mee kan doen in en aan een veilige en vitale samenleving. Onze ambitie is dat de inwoners van Rijswijk zo lang mogelijk op eigen kracht mee kunnen doen. Ze hebben de regie in eigen hand en bepalen zoveel mogelijk zelf wat goed voor hen is. Voor wie dat (nog) niet mogelijk is, bieden we ondersteuning.

Er zijn diverse beleidsstukken die bijdragen aan deze ambitie. Denk aan de Uitvoeringsagenda Armoede, de Uitvoeringsagenda Gezondheid, Sport en Preventie en de Uitvoeringsagenda Welzijn. Er wordt goed gekeken welke verbindingen gelegd kunnen worden tussen deze agenda's en hoe bepaalde zaken gezamenlijk opgepakt kunnen worden.

De wereld heeft momenteel te maken met diverse uitdagingen die van grote invloed (kunnen) zijn op het dagelijks leven van onze inwoners. De uitbraak van het corona virus heeft in 2023 nog gevolgen in de samenleving en ook de stijgende inflatie bijvoorbeeld. Dit kan tot gevolg hebben dat het voor sommige inwoners lastiger wordt om volledig op eigen kracht mee te kunnen doen. Voor het gevoel van eigenwaarde en zelfvertrouwen is het echter wel belangrijk dat inwoners zo lang en zo veel mogelijk naar eigen vermogen zo zelfstandig mogelijk mee kunnen doen aan het dagelijks leven. Preventie is daarom een belangrijk uitgangspunt evenals een integrale benadering waarbij we actief samenwerken met onze partners. De gemeente neemt daarom bijvoorbeeld een regierol bij het (preventief en integraal) tegengaan van armoede, huiselijk geweld, schulden en eenzaamheid. Ook geven we via het welzijnsbeleid aandacht aan mantelzorg en andere vormen van informele thuiszorg. Dit draagt bij aan het zo lang mogelijk in de eigen buurt en woning te kunnen blijven wonen. Daarnaast blijft inclusie een belangrijk onderwerp. We staan voor een samenleving waarin ruimte is voor iedereen en iedereen gelijk is en waar iedereen welkom is.

Waar inwoners dus de kans krijgen om mee te doen naar vermogen en naar elkaar om kijken.

Mochten inwoners op een moment ondersteuning nodig hebben om deel te nemen aan het dagelijks leven dan ligt de verantwoordelijkheid voor het organiseren van deze ondersteuning in eerste instantie bij de inwoners zelf. Deze ondersteuning kan zelfstandig gezocht worden in het eigen sociale netwerk of door gebruik te maken van algemene voorzieningen binnen de gemeente. Dit is echter niet voor iedereen (meer) mogelijk en haalbaar. Mocht dit niet lukken en/of niet toereikend zijn, dan is er ondersteuning mogelijk vanuit de gemeente en haar netwerkpartners. Vanuit de gemeente bieden we een persoonlijke, snelle en effectieve dienstverlening met als doel een passende ondersteuning te bieden die meedoen (weer) mogelijk maakt.

Daarbij werken we vanuit drie leidende kaders:

1. Goed geregelde dienstverlening die aansluit op het eigen netwerk en initiatieven in de stad en regio;
2. laagdrempelige toegang tot de juiste informatie en goed georganiseerde maatschappelijke voorzieningen, zodat iedereen kan blijven meedoen. Hierbij staat het voorkomen van (grotere) problemen voorop. Ook meten we de effecten van ons beleid door middel van concrete doelstellingen en indicatoren;
3. kwalitatief goede dienstverlening leveren op een kostenbewuste manier, zowel binnen onze eigen organisatie als bij onze samenwerkingspartners.

Doelstellingen

Binnen het programma Sociaal Domein werken we onze visie uit binnen drie thema's met bijbehorende ambities en acties:

Het leiden van een zelfstandig leven

Inwoners kunnen langer zelfstandig wonen, waarbij we uitgaan van de eigen kracht van de inwoners. De eigen kracht van de inwoner (zelfredzaamheid) en de kracht van de samenleving (samenredzaamheid) staan voorop bij het oplossen van problemen. De gemeente zorgt voor passende ondersteuning waar dat nodig is. We kijken hierbij vanuit een integrale benadering ofwel we kijken breed naar de problematiek en de ondersteuningsbehoefte van de inwoner. Ons aanbod van verschillende vormen ondersteuning is op elkaar afgestemd. De ondersteuning is efficiënt en doeltreffend. Het bereiken van het doel staat voorop. Uitgangspunt hierbij is dat niet elke kwetsbaarheid of moeilijkheid hoeft te worden geïdentificeerd of gelabeld.

Wij gaan er van uit dat inwoners veel zelf kunnen. Samen met mensen in hun omgeving vinden ze oplossingen voor alledaagse problemen. Verwijzers en andere professionals werken vanuit deze gedachte. Bij het verlenen van hulp doen we dat wat nodig is. Dat wat we doen, doen we goed. Inwoners houden daarbij zoveel mogelijk zelf de regie. Het resultaat van de ondersteuning moet zijn dat inwoners hierdoor mee blijven doen aan de samenleving.

We richten ons binnen het thema zelfstandig leven met name op de gebieden: Wmo, werk, participatie, armoede en schulden. De thema's worden onderling zoveel mogelijk met elkaar verbonden om de integrale benadering te realiseren. Naast deze thema's blijven we ons inzetten voor een inclusieve samenleving. In een inclusieve samenleving zijn er geen speciale voorzieningen voor inwoners met een beperking. We streven naar voorzieningen die voor iedereen toegankelijk zijn en waar inwoners zelfstandig gebruik van kunnen maken. Om dit te realiseren is er blijvende aandacht nodig. De belangrijkste (beoogde) opbrengst van inclusieve beleidsvorming is betere participatie en het vergroten van de zelfredzaamheid van kwetsbare inwoners.

Maar zelfredzaamheid is niet voor iedereen vanzelfsprekend. Die inwoners bieden we ondersteuning op het gebied van wmo, werk, inkomen, participatie, armoede en schulden. We kijken vanuit een integrale aanpak naar de ondersteuningsvraag van de inwoner. De hulpvraag van de inwoner staat centraal, niet de systemen waarmee we werken. Dit betekent dat we maatwerk leveren waar dat nodig is, zodat de ondersteuning de inwoner daadwerkelijk verder helpt.

Preventie kan zwaardere dienstverlening voorkomen of uitstellen. We willen inwoners zo vroeg mogelijk hulp bieden, zodat problemen niet groter worden en het bestaande probleem vroegtijdig kan worden aangepakt. Inwoners kunnen daarom al met eenvoudige vragen bij ons terecht.

Ook zetten we in op ondersteuning die geboden kan worden in het voorliggend veld. Het gaat hier om voorzieningen waar inwoners gebruik van kunnen maken binnen hun eigen omgeving en netwerk. Professionals en vrijwilligers werken hierin samen, zodat ondersteuning vanuit het voorliggend veld en eventuele zwaardere zorg (maatwerkvoorzieningen) elkaar aanvullen.

In onze dienstverlening is aandacht voor de stress die inwoners kunnen ervaren. Het is voor hen niet altijd gemakkelijk om hulp te vragen. We staan open voor de inwoner, luisteren en gaan samen met hem op zoek naar een oplossing. Door dienstverlening te bieden waarbij we naast de inwoner gaan staan en in onze dienstverlening rekening te houden met de spanningen of stress van inwoner, sluiten we beter aan op bij leefwereld van de inwoner en wordt hij beter geholpen om zelf de regie (weer) te nemen.

Opgroeien in een veilige omgeving

Rijswijkse kinderen en jongeren groeien gezond, veilig en kansrijk op - thuis, bij hun eigen ouders - waarbij ze zich ontwikkelen tot veerkrachtige (jong)volwassenen die naar vermogen actief meedoen in de samenleving. Ouders zijn daarvoor verantwoordelijk.

Als de ontwikkeling van jeugdigen hobbels kent of zelfs vastloopt, bieden wij met onze partners vanuit het Centrum voor Jeugd en Gezin een vangnet. Wij maken daarbij onderscheid tussen laagdrempelige ondersteuning bij het gewone opvoeden en opgroeien en de (hoog)specialistische jeugdhulp.

We sluiten met onze dienstverlening aan op de regiovisie Jeugdzorg Haaglanden 2021-2026. We hebben aandacht voor de kwetsbare omstandigheden waar ouders en jeugdigen zich in kunnen

bevinden en werken daarbij met de menselijke maat en vanuit ons hart. Wij en onze partners nemen daarbij als uitgangspunt dat het opgroeien altijd gepaard gaat met vallen en opstaan. Dat is normaal. In plaats van onnodig problematiseren, diagnosticeren en medicaliseren, richten we ons op het versterken van de beschermende factoren.

De ondersteuning die we bieden sluit zo goed mogelijk aan bij het eigen netwerk en eigen leefwereld van ouders en kinderen (in de wijk, op school of bij de kinderopvang).

Ouders hebben de regie in eigen hand (zolang dit niet in strijd is met kinderrechten of een zwaarwegend maatschappelijk belang). Samen met hen besluiten we wat hun problemen zijn en hoe ze deze het beste met onze ondersteuning kunnen oplossen (shared decision making). We maken onderscheid tussen specialistische jeugdhulp en ondersteuning bij uitdagingen die horen bij het opvoeden en opgroeien.

Als er meerdere problemen spelen bij jeugdigen of in een gezin helpen we hen om overzicht en regie te houden door één aanspreekpunt te bieden namens verschillende betrokken organisaties (procesregie).

Als kinderen in een onveilige situatie opgroeien, staat in eerste instantie (het herstellen van) hun veiligheid voorop. Hierover gaan we altijd in gesprek met de ouders en/of andere betrokkenen.

We kiezen zoveel mogelijk voor snelle en duurzaam effectieve interventies. We zijn daarbij scherp op de balans tussen baten en kosten en willen dat met de inzet van jeugdhulp resultaten worden geboekt. Het gaat daarbij nadrukkelijk niet alleen om de regionaal ingekochte specialistische jeugdhulp. Ook lokaal werken we doelgericht, kostenbewust en onderzoeken we de resultaten van ons ondersteuningsaanbod.

Meedoen in een gezonde samenleving

Inwoners doen naar vermogen mee, kijken naar elkaar om en helpen elkaar waar nodig. We willen dat Rijswijk een stad is waar inwoners zich veilig en thuis voelen. Een inclusieve samenleving, waar we voor elkaar zorgen, waar plek is voor iedereen, met gelijke kansen voor iedereen en waar gelijke behandeling de norm is.

Meedoen aan de samenleving en je er veilig thuis voelen is van groot belang voor het welbevinden van inwoners. Daarom zetten we in op (betaald) werk. Werk is immers het beste medicijn om zelfredzaam te zijn. Voor inwoners voor wie de stap naar een betaalde baan in een keer te groot is, zoeken we op maat naar kansen en mogelijkheden om maatschappelijk te participeren.

We zorgen ook voor de inburgeraars van Rijswijk. Met goede ondersteuning bij inburgeren, kunnen zij zo snel mogelijk een zelfstandig leven opbouwen.

Ook zetten we in op een nauwe samenwerking tussen volksgezondheid, zorg, welzijn, onderwijs & cultuur en sport om het welzijn van inwoners te vergroten. We informeren en activeren onze inwoners op een positieve manier over een gezonde leefstijl. Een gezonde leefstijl draagt immers bij aan langer zelfstandig en plezierig kunnen leven.

In 2023 gaan we verder met de uitvoering van de Brede Welzijnsnota. Dit doen we met een nieuwe uitvoeringsagenda 2023-2025. Samen met maatschappelijke partners werken we aan het bestrijden van eenzaamheid, ondersteunen van vrijwilligers en mantelzorgers en het stimuleren van een inclusieve samenleving. We blijven ons welzijnsbeleid op deze vier thema's door ontwikkelen met de coalities, Hierbij signaleren we wat er in de samenleving gebeurt en werken we samen om onze doelen te halen.

Indicatoren

Hieronder zijn voor Rijswijk de verplichte indicatoren Besluit Begroting en Verantwoording weergegeven:

Indicator	Begroting 2023	Begroting obv peiljaar	Streven	Realisatie 2023	Realisatie obv peiljaar	eenheid	Bron
Banen	890,3	2022	>	890,3	2022	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 – 64 jaar	Diverse
Jongeren met een delict voor de rechter	1%	2021	<	1%	2022	% 12 t/m 21 jarigen	CBS Jeugd
Kinderen in uitkeringsgezin	8%	2021	<	7%	2022	% kinderen tot 18 jaar	CBS Jeugd
Netto arbeidsparticipatie	69,6	2022	>	69,6	2022	% vd werkzame beroepsbevolking t.o.v. de beroepsbevolking	CBS
Werkloze jongeren	1%	2021	<	1%	2022	% 16 t/m 22 jarigen	CBS Jeugd
Personen met een bijstands-uitkering	499,4	2021	<	395,5	2023	Aantal per 10.000 inwoners 18 jr. eo	CBS
Lopende re-integratievoorzieningen	330,7	2022	>	330,7	2022	Aantal per 10.000 inwoners van 15 – 64 jaar	CBS
Jongeren met jeugdhulp	13,30%	2022	<	13,30%	2022	% van alle jongeren tot 18 jaar	CBS Jeugd
Jongeren met jeugd-bescherming	0,9%%	2022	<	0,9%	2022	% van alle jongeren tot 18 jaar	CBS Jeugd
Jongeren met jeugd-reclassering	0,5%	2022	<	0,5%	2022	% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	CBS Jeugd
Cliënten met een maatwerk-arrangement WMO	640	2022	<	640	2022	Aantal per 10.000 inwoners	CBS, MSD, WMO

Wat hebben we er voor gedaan?

Zelfstandig leven

Inkomen en maatschappelijke participatie

- We zijn in 2023 doorgedaan met het bevorderen van de maatschappelijke participatie van inwoners met een grote afstand tot de arbeidsmarkt. In totaal zijn tot en met eind 2023 circa 400 inwoners in dit kader gesproken. Hiervan zijn 39 uitgestroomd naar een individueel participatietraject, 12 naar een vorm van dagbesteding en 60 naar vrijwilligerswerk.
- In 2023 hebben we binnen het sociaal domein de integrale samenwerking voor de gemeentelijke dienstverlening aan inwoners met een bijstandsuitkering geïntensiveerd door vanuit één locatie te werken.
- We hebben in 2023 de pilot basisbanen geëvalueerd en op basis daarvan besloten om de pilot niet voort te zetten.

Werk

- Conform toezegging in de Kadernota Werk hebben we in 2023 het uitvoeringsprogramma Rijswijk-Werkwijs geactualiseerd en uitgevoerd.

- De gemeente Rijswijk speelt middels doorlopende regionale samenwerking in op de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt. De concrete actie die we hebben genomen, is dat we vanaf 2023 het re-integratie instrument 'loonkostensubsidie' breder gaan inzetten. Om te bepalen welk instrument het best past bij een inwoner, zijn wij sinds 2023 tevens gestart met het doen van een bredere uitvraag naar de ondersteuningsbehoeften op verschillende leefgebieden.
- In 2023 hebben wij ons hard gemaakt om niet-willerstrajecten aan te bieden aan inwoners die zich niet of onvoldoende inzetten voor toetreding tot de arbeidsmarkt. In 2023 leidde dat tot 28 cliënten in traject waarvan er inmiddels drie zijn uitgestroomd.

Ondersteuning vanuit de Wmo

- In 2023 zijn de nieuwe overeenkomsten met de (nieuwe) zorgaanbieders van immateriële diensten van start gegaan. In 2023 is de kwaliteit van de dienstverlening gemonitord. Belangrijkste uitkomsten hiervan zijn: de tevredenheid bij begeleiding is hoog, de inwoners zijn tevreden over de kwaliteit van de schoonmaakwerkzaamheden en de medewerkers bij ondersteuning huishouden, maar het contact tussen de inwoner en de zorgaanbieder is een punt van aandacht.
- We hebben de implementatie van het Uitvoeringsprogramma Woonzorgvisie voortgezet. Er is een verdiepend onderzoek gedaan naar de woonwensen van Rijswijkse senioren, er is een 'doorstroomteam' aangesteld en er is een kwartiermaker gestart betreffende 'Wonen met een Plus'. Daarnaast zijn er 35 wooneenheden voor de doelgroep 'mensen met een verstandelijke beperking' opgeleverd.
- De wet 'woonplaatsbeginsel voor beschermd wonen' is na de val van het kabinet controversieel verklaard, daardoor is de doordecentralisatie van Beschermd Wonen uitgesteld. Vooruitlopend op de mogelijke doordecentralisatie hebben we in 2023 afgesproken om meer samen te werken met de Toegang voor Beschermd Wonen. Deze is momenteel belegd bij centrumgemeente Den Haag. Zo blijven Rijswijkers die Beschermd Wonen nodig hebben, bij ons in beeld.

Armoede- en schulden

- Om meer maatwerk te leveren, hebben we in 2023 samen met stichting Kei een start gemaakt met de evaluatie van de kind regelingen. Deze evaluatie houdt concreet in dat we de gebruikscijfers analyseren en de gebruikservaringen van ouders ophalen om vervolgens de kind regelingen beter te laten aansluiten bij de behoefte.
- In 2023 is de RUB (Regeling Uitstroom Bijstandsgerechtigden) opgenomen in het reguliere werkproces van vroegsignalering en zijn we een nieuwe samenwerking aangegaan met zorgverzekeraar DSW. De RUB is bedoeld voor inwoners die achterstand hebben op hun zorgverzekeringspremie.
- In 2023 is het *Actieplan Armoedebestrijding+* vastgesteld en zijn wij begonnen met het uitvoeren van de hieruit voortvloeiende acties, zoals het vormen van een bestaanszekerheidsklankbordgroep waarmee samen met ervaringsdeskundigen innovatieve pilots worden ontwikkeld en uitgevoerd. Ook hebben we een start gemaakt met een communicatiecampagne waarmee we het bereik van onze minimaregelingen willen verhogen en zijn we gestart met een inventarisatie gericht op de aard, omvang en wensen van middeninkomens.
- In 2023 hebben we onze aanpak 'vernieuwing financiële dienstverlening' geëvalueerd. Op basis hiervan zijn verschillende verbeteringen doorgevoerd. Zo is een doorstart gemaakt met de aanpak vroegsignalering.

Inburgering

- We hebben in 2023 op het terrein van inburgering een integrale manier van werken toegepast. Zo hebben we bij het vaststellen van het Persoonlijke Plan Inburgering en Participatie (PIP) een uitvraag gedaan naar alle leefgebieden en waar nodig hebben we de verbinding gelegd met andere beleidsterreinen zoals Inkomen, Jeugd, Armoede, WMO en Schuldhulpverlening.
- In 2023 hebben we de achterstand op de taakstelling inburgering ingelopen door de inzet van maatschappelijke partners en de consultants inburgering én door inwoners (tijdelijk) in een flexwoonlocatie te plaatsen. Deze inwoners doen mee aan een taaltraject en worden begeleid en gemonitord.
- Daarnaast zijn we gestart met de pilot 'Statushouders aan het werk'. Deze pilot wordt integraal vanuit de beleidsvelden 'inburgering' en 'werk' uitgevoerd en brengt al aan het begin van ieder

inburgeringsproces de arbeidsmogelijkheden voor de statushouders in kaart. Vervolgens helpen wij hen, naargelang de mogelijkheden, aan een baan.

Opgroeien in een veilige omgeving

Preventie

- De zichtbaarheid van het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) is ook in 2023 toegenomen onder onze partners. De ervaringen van opvoeders en jeugdigen, zijn opgenomen in het Actieplan Preventief Jeugdbeleid.
- In 2023 is de Rijswijkse visie op Normaliseren (minder medicaliseren en doorverwijzen) en de Reikwijdte van de Jeugdhulp vastgesteld en is een criterium voor subsidieverstrekking aan onze partners bij opvoed- en opgroeipreventie. Uit een evaluatie van de pilot Consulent in de School blijkt dat dit tot minder toewijzingen van specialistische jeugdhulp leidt.
- De partners van het CJG bieden hun preventieve ondersteuning dichtbij scholen en in de wijken aan.
 1. De CJG-coördinator verbindt vraag met aanbod.
 2. In 2023 zijn stappen gezet in de doorontwikkeling van het (huidige) Voorliggend Veld Overleg.
 3. Vanuit Kwadraad is gestart met thuisbegeleiding voor gezinnen.
 4. De proeftuin van Buurtgezinnen hebben we in 2023 voortgezet.
 5. In samenwerking met het basisonderwijs zijn op locaties in Rijswijk diverse groepstrainingen voor kinderen aangeboden.
- We hebben ingezet op het bevorderen en borgen van de gezonde en veilige ontwikkeling van jeugdigen. Rijswijk kent nu bijvoorbeeld een ondersteuningsaanbod voor ouders en jeugdigen die te maken krijgen met echtscheidingsproblematiek.

Lokale ontwikkelingen jeugdhulp

- De deskundigheid van consulenten en T-medewerker is vergroot door o.a. gesprekken met ouders en jeugdhulpaanbieders over de resultaten van de hulp. Dit heeft een positieve weerslag op het resultaatgericht werken van het Jeugdteam.
- We zijn in 2023 uitgegaan van de integrale visie op dienstverlening aan Rijswijkse Jongeren conform de Big Five (geformuleerd door Jong doet mee!):
 1. de samenwerking met partners in jongerenhuisvesting is verstevigd
 2. een pilot is ingericht om de meest kwetsbare 17-jarigen in beeld te brengen
 3. het preventieve aanbod voor jongeren is via communicatie toegankelijk gemaakt
 4. over schulden hebben we 'Prettig in de +' gelanceerd
 5. voor jongeren die 18 jaar worden geven we met 'Regel je shit' alle belangrijke informatie
- Het project Elkaar Versterken was gericht op een betere samenwerking tussen de partners in het basisonderwijs. Dit is in 2023 afgerond, geëvalueerd en geborgd. Dat is inclusief de pilot Consulent in de School.
- De samenwerking tussen het jeugdteam en huisartsen is versterkt (Zorg Dichtbij). De uren van de praktijkondersteuner Jeugd zijn in 2023 uitgebreid. De huisartsen zijn positief, zo blijkt uit periodieke monitoring en evaluaties.

Inkoop Specialistische Jeugdhulp 2020-2024

- In 2023 hebben we ingezet op een duurzame samenwerking waarbij monitoring en ontwikkeling centraal stond. Om meer inzicht te krijgen in de effectiviteit van het beleid (data) is begin 2023 een monitor met dashboard geïntroduceerd.
- Resultaatsturing en het houden aan de afspraken door alle betrokkenen. Dit betekende o.a. een doorontwikkeling van de werkprocessen, documenten, training en oefening. De afspraken uit het regionale handboek hebben we in de werkprocessen van ons lokale jeugdteam verwerkt. Essentieel onderdeel is het toepassen van het richtinggevend kader (RGK).

Regionale samenwerking en andere transformatieopgaven

- Inzet op duurzaam verbeteren van de huidige voorzieningen en het leefklimaat binnen de Jeugdhulp Plus (JHP) en de open residentiële jeugdhulp (H10). Er is in 2023 een plan van aanpak opgesteld om alternatieven voor JHP te ontwikkelen. De focus ligt op het voorkomen van instroom o.a. door het versterken van de open residentiële jeugdhulp en het investeren in kleinschaligheid, hybride groepen en passende uitstroomvoorzieningen. Gestart is met het invoeren van kleinschaligheid in de 3 milieus-voorzieningen (verblijf, behandeling en onderwijs).
- De verbeteracties uit het Verbeterplan Gecertificeerde Instellingen (o.b.v. het Inspectierapport "Kwetsbare Kinderen Onvoldoende Beschermd") zijn in 2023 structureel geborgd. Het JT en SWT werken samen met de jeugdbeschermers (Gecertificeerde Instellingen) conform Beter Samenspel. Mede door casuïstiekbesprekingen die plaatsvonden op het CJG. Ook zijn in 2023 alle consulenten geschoold in Signs of Safety, is er een uniform veiligheidsplan voor de consulenten gemaakt en is meer inzicht in welke andere trajecten ingezet kunnen worden als het om (on)veiligheid gaat en duidelijkheid over de rol- en taakverdeling.
- Ter voorbereiding op het landelijk toekomstscenario 'nieuwstelsel kind- en gezinsbescherming' is in 2023 de Haaglandse proeftuin van start gegaan.
- In de Regiovisie Jeugdzorg is aandacht voor het verbeteren van de aansluiting op het onderwijs en het voorkomen van thuiszitters. Samen met de gemeenten Leidschendam-Voorburg en Den Haag (H3) en de betrokken samenwerkingsverbanden zijn we hier al langere tijd mee bezig. In 2023 zijn deze ambities geëvalueerd en zijn nieuwe (samenwerkings)afspraken en doelen vastgesteld.
- Om de opgaven vanuit de actielijnen Vakmanschap Professionals en Kinderen Zo Thuis Mogelijk Opgroeien (Transformatiefonds) verder te borgen, is in 2023 de dienst Zorglogistiek als structurele functie toegevoegd aan het Expertiseteam Complexe Zorg.

Regiovisie Huiselijk Geweld en (Kinder)mishandeling

Vanuit de Regiovisie Aanpak Huiselijk Geweld werken het Jeugd- en Sociaalwijkteam samen met de ketenpartners aan het voorkomen van huiselijk geweld en het zo snel mogelijk stoppen ervan. In 2023 hebben we vanuit het lokale plan van aanpak "Samenwerken aan een veilig thuis voor iedereen" de volgende resultaten behaald:

- Het Rijswijkse protocol van de meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling is opgesteld,
- Gemeentelijke aandachtfunctionarissen HGKM zijn gestart
- Vanuit Cluster Veilig Opgroeien is actief bijgedragen aan de besloten raadsbijeenkomst over het thema Huiselijk Geweld (zie OOV).

Op regionale schaal hebben de centrumgemeenten Den Haag en Delft zich samen met de regiogemeenten ingezet voor de ontwikkeling, borging en daar waar mogelijk structurele implementatie van de ingezette trajecten en projecten uit de Regiovisie Aanpak Huiselijk Geweld. Ter verbinding met de regiovisie Jeugdzorg is de Routekaart naar Veiligheid in 2023 opgeleverd.

Meedoen in een gezonde samenleving

Welzijn

Met de uitvoeringsagenda 2023-2025 hebben we uitvoering gegeven aan de Brede Welzijnsnota. Dit deden we in coalities: samenwerkingsverbanden tussen gemeente en (maatschappelijke) partners die zich inzetten op de thema's eenzaamheid, inclusie, mantelzorg en vrijwilligers.

- Eén van de succesvolle activiteiten uit de uitvoeringsagenda is de inzet van de flatcoaches. Zij werken eenzaamheid tegen en zorgen voor een fijn samenlevingsklimaat in de flats waarin zij actief zijn. In 2023 is de inzet van de flatcoaches uitgebreid.
- Rond de Dag van de Mantelzorg is de mantelzorgglossy 2023 huis aan huis verspreid. Hierdoor hebben meer mantelzorgers zich laten registreren bij Welzijn Rijswijk.
- Het plan van aanpak Dementievriendelijke Gemeente Rijswijk is vastgesteld.

Vrijwilligers en mantelzorgers

- *Rijswijk Doet* was in 2023 in gesprek met vrijwilligers in Rijswijk. Op basis van signalen hebben we de vrijwilligerswaardering aangepast. In 2023 hebben we ongeveer 4.500 vrijwilligers een VVV-dankjewelbon gegeven.
- We hebben de vrijwilligersverzekering gefaciliteerd. In 2023 hebben we een aantal keer vragen van vrijwilligers(organisaties) beantwoord bijv. door de polisvoorwaarden toe te sturen.
- Het voltallige college deed mee aan NL Doet. Daarnaast is de ambtelijke organisatie aangemoedigd om mee te doen.
- We bieden mantelzorgers een parkeervergunning voor mantelzorgers en een mantelzorgwaardering. In 2023 hebben we ruim 1500 mantelzorgers deze blijk van waardering gegeven.

Inclusie

- Vanuit de Brede Welzijnsnota hebben we voorlichtingen gegeven op scholen.
- Om bewustwording te bevorderen, hebben we media-/communicatiemomenten georganiseerd rond 21 maart (Dag tegen Racisme en Discriminatie), 17 mei (IDAHOT), Strandwalfestival, 11 oktober (Coming Out Dag), Paarse Vrijdag (actiedag voor LHBTIQ+ scholieren) en 10 december (Dag van de Rechten van de Mens).
- We hebben de regenboogvlag gehesen op 17 mei en 11 oktober met daaromheen communicatie.
- In 2023 was de eerste bijeenkomst van de klankbordgroep Toegankelijk Rijswijk.
- Er was intern aandacht voor inclusie.

Gezondheid

- Voldoende beweging, gezond eten, niet roken en een matig gebruik van alcohol zijn zoveel mogelijk gestimuleerd door middel van preventieve activiteiten. Er is intern samengewerkt tussen volksgezondheid, zorg, welzijn, armoede en schulden, onderwijs & cultuur en sport & bewegen om mensen naar gezonder gedrag te begeleiden
- In 2023 zijn we verdergegaan met de integrale aanpak vanuit de Uitvoeringsagenda Gezondheid, Sport en Preventie.
- De uitvoeringsagenda Gezondheid, Sport en Preventie is in 2023 geëvalueerd. De lessen zijn meegenomen in de aanpakken SPUK Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) en Integraal Zorg Akkoord (IZA). In 2023 hebben we een begin gemaakt met het opstellen van ketenaanpakken voor Valpreventie, Kansrijke Start en Aanpak Overgewicht & Obesitas vanuit de SPUK GALA. Ook hebben we het Regiobeeld Haaglanden ontwikkeld vanuit IZA. Daaruit voortvloeiend is in 2023 ingezet op onder andere de pilot praktijkondersteuner bij de huisarts (POH), MEE integrale vroeghulp, Consulent in de school en Kwardraad thuisbegeleiding bij gezinnen.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie (bedragen x € 1.000)						
Sociaal Domein		Realisatie 2022	Primitief 2023	Gewijzigde raming 2023	Realisatie 2023	Afwijking (+ = voordeel)
1400 Dierenwelzijn	Lasten	136	118	118	119	-1
	Baten					
Saldo		-136	-118	-118	-119	-1
6100 Inkomen	Lasten	24.380	24.092	27.542	27.179	363
	Baten	21.431	21.837	23.231	23.471	240
Saldo		-2.949	-2.255	-4.311	-3.708	603
6110 Arbeidsmarkt overig	Lasten	2.574	2.316	2.643	2.679	-36
	Baten					
Saldo		-2.574	-2.316	-2.643	-2.679	-36
6140 Gemeentelijk armoede- en schuldenbeleid	Lasten	9.719	5.186	11.054	10.447	607
	Baten	108	221	221	213	-8
Saldo		-9.612	-4.965	-10.833	-10.235	599
6204 Inburgering	Lasten	494	1.374	1.451	852	599
	Baten	104	741	741	412	-329
Saldo		-390	-634	-710	-440	270

Exploitatie (bedragen x € 1.000)						
Sociaal Domein		Realisatie 2022	Primitief 2023	Gewijzigde raming 2023	Realisatie 2023	Afwijking (+ = voordeel)
6230 Re-integratie- en participatievoorzieningen Participatiewet	Lasten	2.716	3.505	3.348	3.498	-150
	Baten	921	71		100	100
Saldo		-1.795	-3.433	-3.348	-3.399	-50
6610 Maatwerkvoorzieningen materieel Wmo	Lasten	3.201	3.786	3.812	4.209	-397
	Baten				7	7
Saldo		-3.200	-3.786	-3.812	-4.202	-390
6620 Maatwerkvoorzieningen immaterieel Wmo	Lasten	12.709	13.680	13.732	14.240	-508
	Baten	557	398	398	617	219
Saldo		-12.152	-13.282	-13.334	-13.623	-289
6700 Algemene voorzieningen Wmo en Jeugd	Lasten	8.908	9.043	9.729	9.186	543
	Baten	1.900	1.804	2.171	2.102	-68
Saldo		-7.007	-7.239	-7.558	-7.083	475
6710 Eerstelijnsloket Wmo en Jeugd	Lasten	1.224	1.444	1.240	1.367	-127
	Baten	2			85	85
Saldo		-1.222	-1.444	-1.240	-1.282	-42
6820 Individuele voorzieningen natura Jeugd	Lasten	16.507	17.111	19.659	21.034	-1.375
	Baten	339			276	276
Saldo		-16.168	-17.111	-19.659	-20.758	-1.099
6830 Veiligheid, jeugdreclassering en opvang Jeugd	Lasten	2.048	2.292	1.908	1.961	-53
	Baten	12				
Saldo		-2.036	-2.292	-1.908	-1.961	-53
7100 Volksgezondheid	Lasten	1.004	1.005	1.393	1.252	141
	Baten	71	40	428	289	-139
Saldo		-933	-965	-965	-963	2
7240 Lijkbezorging	Lasten	14	36	36	37	-1
	Baten	143	134	134	193	58
Saldo		128	98	98	155	57
9650 Oekraïne	Lasten	8.392		7.500	7.965	-465
	Baten	9.295		7.500	8.113	613
		903			148	148
Programmatotalen	Lasten	94.026	84.987	105.164	106.027	-862
	Baten	34.884	25.246	34.823	35.877	1.053
Saldo		-59.142	-59.742	-70.341	-70.150	191

Het verschil tussen de begroting (na wijziging) en het werkelijke saldo van baten en lasten is € 191.000 voordelig. De belangrijkste afwijkingen zijn de volgende:

6100 Inkomen

Lasten voordeel € 363.000

Baten voordeel € 240.000

In de 2e halfjaarrapportage 2023 is een verwacht tekort van € 1 mln. in de begroting verwerkt. Via de Raadsinformatiebrief Kostenstijging BUIG 2023 (RIB 23 07925) is de Raad hierover op 19-9-2023 geïnformeerd en is tijdens het Forum Samenleving van 28-11-2023 nader besproken.

Het rekeningresultaat op het product Inkomen is ongeveer € 7 ton positief. In het afgelopen half jaar is de situatie in de kosten- en batenkant omgeslagen. Het grootste deel van dit voordeel is op advies van de accountant naar aanleiding van de nieuw vastgestelde financiële verordening ontstaan door een nieuwe opzet voor de bepaling van de voorziening dubieuze debiteuren. Dit geeft een incidenteel voordeel € 837.000 in 2023. Daarnaast heeft een positieve bijstelling van de Rijksbijdrage geleid tot een stijging van de baten.

Ondanks de incidentele meevaller is er sprake van een tekorten op het BUIG-budget over de jaren 2021, 2022 en 2023. Dit maakt dat we aanspraak kunnen maken op een Vangnet uitkering vanuit het

Rijk van € 330.000. De hogere uitkeringslasten zijn met name het resultaat van de hogere uitgaven loonkostensubsidies, als gevolg van de aanpassing van het woonplaatsbeginsel per 1 juli 2023. Hierdoor is sprake geweest van een toename van het aantal cliënten die onder de verantwoording van Rijswijk vallen.

6140 Gemeentelijk armoede- en schuldenbeleid

Lasten voordeel € 607.000

Op 21 maart 2023 is het Actieplan armoedebestrijding + (Corsanummer 23.003575) vastgesteld door de Raad en heeft de Raad middelen beschikbaar gesteld voor de jaren 2023 en 2024. Voor 2023 is er in totaal een bedrag beschikbaar gesteld van € 310.230. Een deel van deze middelen is in 2023 niet besteed, omdat het oprichten van een klankbordgroep in de samenwerking met verschillende stakeholders vertraging opliep. De klankbordgroep bestaat inmiddels, en daarom stellen we voor de kosten van € 100.000 over te hevelen naar 2024 zodat de dekking conform vastgesteld actieplan beschikbaar is.

In 2023 is de Raad middels een RIB geïnformeerd over Programma vernieuwing financiële dienstverlening (Corsanummer 22.079614). De benodigde middelen zijn uiteindelijk voor een deel (€107.000) gedekt door diverse specifieke Rijksmiddelen, waardoor we geen aanspraak hoefden te maken op de begrote budgetten op dit beleidsproduct. Dat leidt tot een voordeel.

In 2023 is er aan 1.085 huishoudens automatisch kwijtschelding verleend. Dit is iets hoger dan het aantal automatische kwijtscheldingen in 2022 (1.018). Het aantal ingediende kwijtscheldingsverzoeken lag in 2023 met 1118 wel een stuk lager dan in 2022 (1.397). Ook werd in 2023 procentueel iets minder toegekend dan in 2022 (61% - 65%). Hierdoor blijft het gerealiseerde bedrag achter bij de begroting. Dit heeft geresulteerd in een lasten voordeel van circa 125.000 euro.

Tijdens het samenstellen van de begroting 2023 wordt op basis van de verwachte salarislasten de doorbelasting berekend voor de directe salarislasten vanuit de overhead naar de beleidsproducten. In de realisatie is de doorbelasting hoger dan geraamd.

6204 Inburgering

Lasten voordeel € 599.000

Baten nadeel € 329.000

Per 2021 is de nieuwe wet Inburgering van kracht waarin het Rijk de directe kosten financiert voor deze inburgeraars via Specifieke Uitkeringen (SPUK). Het budget krijgen we zodra een inburgeraar wordt gehuisvest, echter volgen de kosten voor inburgeringstrajecten e.d. pas later. De begroting van de SPUK is gebaseerd op het verwacht aantal inburgeraars dat in een jaar wordt gehuisvest. We mogen de Rijksbijdrage doorschuiven naar volgende jaren wanneer de kosten daadwerkelijk worden gemaakt. Hierdoor vallen de werkelijke lasten en baten voor de SPUK lager uit dan de begroting. Verder krijgen we vanuit het Gemeentefonds middelen om de uitvoeringskosten te dekken. Omdat de aantallen inburgeraars lager zijn dan waar het Rijk vanuit gaat, zijn de bestedingen hiervoor lager dan begroot.

6230 Re-integratie- en participatievoorzieningen Participatiewet

Lasten nadeel € 150.000

Baten voordeel € 100.000

Het Europees Sociaal Fonds (ESF) verleent subsidies voor re-integratie activiteiten, welke doorgaans pas achteraf wordt toegekend. De aanvraagprocedure voor ESF-subsidies zijn complex en daardoor is er vaak onzekerheid over wanneer en voor hoeveel een subsidie wordt toegekend. Samen met de arbeidsmarktregio Haaglanden vragen alle individuele gemeenten subsidie aan voor ingezette re-integratie- voorzieningen.

In 2022 is er een bedrag ontvangen van € 621.000 m.b.t. de ESF subsidie Haaglanden REACT 2020-2022. Dit bedrag is in de jaarrekening 2022 volledig als baat opgenomen. In 2023 heeft er uiteindelijk nog een afrekening plaatsgevonden waardoor een bedrag van € 183.000 moest worden terugbetaald. Hiernaast zijn er nog diverse kleine voordelen.

Het voordeel op de baten van € 100.000 betreft een ontvangen ESF-subsidie arbeidsmarktbeleid Haaglanden 2023.

6610 Maatwerkvoorzieningen materieel Wmo

Lasten nadeel € 397.000

Tijdens het samenstellen van de begroting 2023 wordt op basis van de verwachte salarislasten de doorbelasting berekend voor de directe salarislasten vanuit de overhead naar de beleidsproducten. In de realisatie is de doorbelasting hoger dan geraamd, dit wordt veroorzaakt door hogere salarislasten en het doorbelasten van overige overheadkosten welke tijdens de begroting niet inzichtelijk waren. Hierdoor wordt een lasten nadeel veroorzaakt op het betreffende beleidsproduct van € 592.000

Daarnaast is er een voordeel van € 195.000. Dit voordeel wordt vooral veroorzaakt door lagere uitgaven op de woonvoorzieningen. Ten opzichte van de voorgaande jaren zijn er minder duurdere woningaanpassingen toegekend.

6620 Maatwerkvoorzieningen immaterieel Wmo

Lasten nadeel € 508.000

Baten voordeel € 219.000

Hogere lasten als gevolg van de doorbelasting van de personeelskosten (nadeel € 623.000).

Het restant betreft een voordeel op het beleidsproduct van € 115.000.

De hoogte van dit positieve resultaat wordt veroorzaakt door zowel mee- als tegenvallers.

De grootste meevaller is te vinden bij Bemoeizorg. Dit komt omdat de gemeente Den Haag als subsidieverstrekker in de afrekening een ander proces hanteert dan voorheen. De afrekening vindt nu plaats op basis van de verleningsbeschikking van Rijswijk en niet op basis van de vaststellingsbeschikking. Voor 2023 betekent dit een voordeel door vrijval van een opgenomen terugbetaling aan Den Haag en de terugvordering op basis van de vaststellingsbeschikking met de subsidieontvanger over de jaren 2021 en 2022.

De grootste tegenvaller daarentegen heeft te maken met incidentele situaties die zich voorgedaan hebben rondom het product huishoudelijke hulp. Gedeeltelijk was dit al voorzien en opgenomen in de 2e halfjaarrapportage. Door het niet starten van de was-en strijkservice en een achterstand in het beoordelen en overzetten van de oude treden 3 en 4 naar de nieuwe treden (het tarief van de oude treden ligt een stuk hoger dan de nieuwe tarieven) blijkt het budget ontoereikend.

Het voordeel op de baten van €219.000 is grotendeels te verklaren door Overbruggingszorg Wmo. Voor cliënten die op de wachtlijst staan voor Beschermd wonen en een Wmo-voorziening hebben, heeft de gemeente een aanvraag ingediend voor overbruggingszorg bij Den Haag. Deze aanvraag is goedgekeurd, waardoor de baten voordelig uitvallen. Verder deelt de gemeente met de H5 de regionale kosten. Omdat de gemeente kosten heeft voorgeschoten, heeft de gemeente bij de eindafrekening geld ontvangen. Hiernaast zijn nog verschillende kleinere voordelen.

6700 Algemene voorzieningen Wmo en Jeugd

Lasten voordeel € 543.000

De gemeente heeft met de oude Brede Regeling Combinatiefuncties (BRC) regeling 2020-2022 € 179.273 (40%) ontvangen van het Rijk, per 2023 is de rijksbijdrage voor de BRC regeling 2023-2026 verhoogt naar € 278.445 (40%). Het totale budget voor de BRC voor 2023 bedroeg € 696.110 (incl. 60% cofinanciering).

De bijdrage van het rijk voor 2023 is in het tweede half jaar 2023 verhoogd waardoor de middelen niet volledig genut zijn. De intentie van de verhoging was een stimulans voor de BRC-regeling als geheel. Er zijn in 2023 nog een aantal extra activiteiten opgezet van het verhoogde bedrag, maar het is door de beperkte tijd niet gelukt om het budget volledig te besteden. Dit heeft geresulteerd in een lasten voordeel van 207.000 euro.

Onder dit beleidsproduct valt ook een groot aantal voorzieningen en incidentele specifieke uitkeringen in het welzijnswerk. De onderbesteding bij deze voorzieningen is opgebouwd uit veel verschillende kleine meevallers. Voorbeelden hiervan zijn wijk- en bewonersorganisaties, organisatie ouderen, mantelzorgvergoeding en vrijwilligersdag.

Tijdens het samenstellen van de begroting 2023 wordt op basis van de verwachte salarislasten de doorbelasting berekend voor de directe salarislasten vanuit de overhead naar de beleidsproducten. In de realisatie is de doorbelasting hoger dan geraamd.

6710 Eerstelijnsloket Wmo en Jeugd

Lasten nadeel € 127.000

Hogere lasten als gevolg van de doorbelasting van de personeelskosten (nadeel € 238.000).

Tijdens het samenstellen van de begroting 2023 werd op basis van de verwachte salarislasten de doorbelasting berekend voor de directe salarislasten vanuit de overhead naar de beleidsproducten. In de realisatie is de doorbelasting hoger dan geraamd, dit wordt veroorzaakt door hogere salarislasten en het doorbelasten van overige overheadkosten welke tijdens de begroting niet inzichtelijk waren. Hierdoor wordt een lasten nadeel veroorzaakt op het betreffende beleidsproduct

Het restant betreft een voordeel van € 111.000. Dit voordeel is ontstaan door meevallende kosten rondom de onafhankelijke clientondersteuning en de overheadkosten voor het sociaal wijkteam.

6820 Individuele voorzieningen natura Jeugd

Lasten nadeel € 1.375.000

Baten voordeel € 276.000

Op 1 september 2023 bent u geïnformeerd over de stijgende kosten in de jeugdhulp in Rijswijk van € 3,3 miljoen voor 2023 (kenmerk IB 23 086). Dit heeft geleid tot een bijstelling van de begroting in de 2e halfjaarrapportage en een intensief onderzoek naar de kosten en ontwikkelingen binnen de jeugdzorg. Tijdens de forumvergadering van 27 februari 2024 hebben we u medegedeeld dat de kosten voor jeugdzorg in 2023 verder zijn gestegen tot 5 miljoen euro, dus een verwacht nadeel van € 1,5 miljoen.

De toename zit, zoals gedeeld in het rapport Grip en sturing op de jeugdkosten, vooral in stijgende tarieven door indexatie (5,85%), stijging aantal jeugdigen in zorg, en verzwaring en/of intensivering van zorg, met name in de dagbehandeling, verblijf inclusief behandeling, jeugdhulp ambulante, en jeugd-GGZ.

Lasten nadeel overig

Tijdens het samenstellen van de begroting 2023 wordt op basis van de verwachte salarislasten de doorbelasting berekend voor de directe salarislasten vanuit de overhead naar de beleidsproducten. In de realisatie is de doorbelasting hoger dan geraamd, dit wordt veroorzaakt door hogere salarislasten en het doorbelasten van overige overheadkosten welke tijdens de begroting niet inzichtelijk waren. Hierdoor wordt een lasten nadeel veroorzaakt op het betreffende beleidsproduct.

7100 Volksgezondheid

Lasten voordeel € 141.000

Baten nadeel € 139.000

Vanuit het Rijk is in 2021 geld beschikbaar gesteld voor 3 jaren in het kader van de Specifieke Uitkering (SPUK) voor Gezonde leefstijlinterventies. Het deel van de specifieke uitkering dat niet wordt uitgegeven betalen we terug aan het Rijk. In 2023 zijn deze middelen voor 65% benut. 20% van de middelen gaan mee naar 2024. Het resterende verschil tussen lasten en baten betreft de doorbelasting van personeel.

9650 Oekraïne

Lasten nadeel € 465.000

Het Kabinet heeft vanaf begin 2022 aan gemeenten gevraagd om opvangplekken voor ontheemden uit Oekraïne te realiseren. Het Rijk heeft aangegeven deze kosten te vergoeden. De overschrijding wordt veroorzaakt doordat er meer opvang / andere opvang gerealiseerd is als tijdens het opmaken van de 2^e halfjaarsrapportage bekend was.

Baten voordeel € 613.000

De toegenomen opvang c.q. gewijzigde opvang resulteert in extra opbrengsten in 2023.

Tot nu toe blijven eventuele incidentele voordelen bij gemeenten op dit moment is nog niet met zekerheid te zeggen of dit onveranderd blijft.

Wonen en Leven

Wat wilden we bereiken?

Visie op het programma

De ontwikkeling van Rijswijk tot een moderne duurzame groene stad waar het voor iedereen prettig werken en wonen is, vraagt een aanpak waarbij de bevolkingsgroei wordt gefaciliteerd en gelijktijdig de kwaliteit van de leefomgeving wordt behouden en daar waar mogelijk versterkt. Dit is de ambitie, vastgelegd in de Stadsvisie en de Woonvisie, en deze is doorvertaald in de visies en plannen voor de verschillende gebiedsontwikkelingen. Naast de realisatie van Rijswijk Buiten vormen de grote transformatieopgaven van Bogaard stadscentrum, het Havenkwartier, Kessler Park en Te Werve Oost een omvangrijke uitdaging voor de komende tijd. Omdat het zwaartepunt van de herontwikkeling plaatsheeft in gebieden die nu al verstedelijkt en bebouwd zijn, kunnen de overige delen van de stad grotendeels gevrijwaard blijven van nieuwe bebouwing.

Een belangrijke reden om woningen toe te voegen is de bestrijding van de omvangrijke kantoren- en winkelleegstand en het bijdragen aan een gezonde balans in vraag en aanbod in huisvesting. Daarbij hebben we oog voor alle inkomensdoelgroepen in de stad. Door de sterk toegenomen koop- en huurprijzen hebben met name lagere inkomens, starters en aandachtsgroepen veel moeite om passende woonruimte te vinden. Om hen te helpen zullen we, samen met de woningcorporaties en ontwikkelaars, moeten werken aan de realisatie van sociale huurwoningen, betaalbare koop- en huurwoningen in het middensegment en flexwoningen.

De groei van Rijswijk vraagt om oplossingen en maatregelen om de stad ook leefbaar, bereikbaar en toekomstbestendig te maken en houden. Zodat het voor iedereen in Rijswijk prettig wonen, werken en verblijven is. Woningbouw biedt kansen om de leefomgeving te verbeteren en het ondersteunt het hoge voorzieningenniveau in Rijswijk. Ook draagt het bij aan het verbeteren van het vestigingsklimaat voor bedrijven. Immers, monotone, eenzijdige bedrijventerreinen of winkelcentra zijn niet langer gewenst. Het is juist menging van functies wat de stad aantrekkelijk maakt voor bedrijven en ondernemingen. Tenslotte biedt woningbouw in diverse categorieën een kans om te bouwen aan een gemêleerde samenleving waar inwoners betaalbare woningen kunnen vinden die aan hun eisen voldoen.

De gebiedsontwikkelingen grijpen we ook aan om deze gebieden gezonder te maken, bijvoorbeeld door het toevoegen van groen en door natuurinclusief te bouwen. Het doel is bovendien om meer sociale cohesie, betrokkenheid en levendigheid in de buurt te realiseren en, specifiek voor ouderen, de mogelijkheid te bieden om langer zelfstandig te wonen. In de actualisatie van de Woonvisie is ingezet op het bouwen voor het middensegment en de ontwikkeling van een woonfonds. Vanuit de Woonzorgvisie heeft daarbij ook 'Wonen met een plus' de aandacht.

Aangezien de ontwikkelpotentie in Rijswijk enorm groot is, zullen we keuzes moeten maken in prioritering en fasering. Dat doen we om de leefbaarheid van de stad te waarborgen gedurende de 'verbouwing' en omdat onze capaciteit om te investeren en om de processen ambtelijk te begeleiden (van ruimte tot verkeer, van economie tot groen) ook zijn grenzen kent. De komende vier jaar willen we meer de nadruk leggen op de betaalbaarheid van woningbouwontwikkelingen en daarmee voorkomen dat de sociale woningvoorraad achterblijft bij de groei van de totale woningvoorraad. We willen daarbij niet onder de 30% komen waar het gaat om de sociale woningvoorraad (DAEB) afgezet tegen de gehele woningvoorraad.

Wonen is meer dan stenen. Goed wonen is belangrijk voor het welbevinden van mensen. Vandaar ook het belang van wijkontwikkeling waar naast de aanpak van de woningvoorraad wordt ingezet op het realiseren van verbeteringen op het gebied van bereikbaarheid, duurzaamheid, openbare ruimte, welzijn, leefbaarheid en sociale cohesie. Daarnaast is de aanwezigheid van parken, water en groen in de wijken de sleutel tot een gezonde leefomgeving voor mens en dier en het belang daarvan neemt alleen maar toe. Parken, tuinen en groenstroken zorgen voor stikstofopname, nemen het meest effectief het water op van de steeds heviger wordende regenbuien, laten de temperatuur dalen in heter wordende zomers, zijn een plek om te sporten en te ontspannen en vormen daardoor de sleutel tot een gezonde leefomgeving voor mens en dier. Het Rijswijkse groen moeten we daarom

koesteren. Door groen langs singels en in parken en de landgoederenzone goed te onderhouden en in samenhang door te ontwikkelen, zorgen we voor gebieden die uitnodigen tot wandelen, fietsen, sporten, spelen, beleven en ontmoeten.

Dat vraagt ook iets op het gebied van beheer en onderhoud. Er wordt een basis kwaliteitsniveau gehandhaafd waarbij verrommeling en zwerfafval actief worden bestreden en eventuele achterstanden in beheer en onderhoud worden weggewerkt. Differentiatie van groen vormt een belangrijk uitgangspunt; meer kleur en variëteit is de wens van onze inwoners en goed voor de biodiversiteit.

Gemeenten voeren lokaal de regie op de warmtetransitie. In december 2021 heeft de gemeenteraad de Transitievisie Warmte Rijswijk vastgesteld. In dit document staat dat de gemeente Rijswijk in 2050 aardgasvrij wil zijn. Dit is in overeenstemming met de afspraken die in het klimaatakkoord met onder andere het Rijk zijn gemaakt. De gemeente zet in eerste instantie in op *no-regret* maatregelen zoals isoleren. Dit beperkt niet alleen de vraag naar warmte, maar bespaart ook jaar in jaar uit geld, en verbetert ook het wooncomfort. In de Transitievisie warmte staat beschreven dat grote delen van Rijswijk het best op een warmtenet zouden kunnen aansluiten om van het aardgas af te gaan. De warmte zou kunnen komen uit een mix van warmte uit WarmtelinQ en geothermie. Voor 2030 wil de gemeente aan de slag met de wijken die aan de westkant van de Prinses Beatrixlaan liggen. De kosten om woningen op een warmtenet aan te sluiten zijn hoog. In de Transitievisie Warmte is daarom gesteld dat de gemeente pas aan de slag gaat als er uitzicht is op een bijdrage die een warmtenet haalbaar maken. Het Rijk werkt op dit moment aan diverse regelingen om te komen tot een versnelling van de aanleg van warmtenetten. Ook is er nieuwe wetgeving in de maak die betere kaders meegeeft als het gaat om de ontwikkeling van warmtenetten. Dit betekent dat de gemeente op de achtergrond aan de slag kan gaan met de voorbereidende werkzaamheden.

Ook op regionaal niveau wordt gewerkt aan de klimaatdoelstellingen. Iedere regio moet hiervoor een Regionale Energiestrategie vaststellen. Samen met 22 gemeenten, de provincie Zuid-Holland, de netbeheerders, vier waterschappen en maatschappelijke organisaties heeft Rijswijk een strategie uitgezet voor de regionale energietransitie. Deze strategie heet de Regionale Energiestrategie Rotterdam - Den Haag en wordt eens per twee jaar herzien. Op 15 juni 2021 is door de gemeenteraad ingestemd met de Regionale EnergieStrategie Rotterdam-Den Haag (RES 1.0).

De RES 1.0 kent drie inhoudelijke hoofdlijnen: warmte, elektriciteit en duurzame brandstoffen. Bij warmte richt het vraagstuk zich op de (regionale) infrastructuur die nodig is om de bebouwde omgeving te verwarmen en de regionale afstemming van de vraag en het aanbod van warmte. In de Transitievisie Warmte wordt op gemeentelijk niveau beschreven welke stappen we zetten om de bebouwde omgeving in de toekomst duurzaam te verwarmen.

Bij de ontwikkeling van stad en groen is een integrale aanpak het uitgangspunt. Meekoppelkansen om hittestress tegen te gaan, klimaatbestendigheid te versterken, duurzaamheid te verbeteren en biodiversiteit te vergroten worden benut.

Herinrichting van straten en gebied wordt, waar mogelijk, integraal opgepakt. Hierbij proberen we steeds bij te dragen aan de circulaire economie.

Samen zijn wij Rijswijk!

Het realiseren van een aantrekkelijke, betaalbare, groene, veilige en gezonde woon-, leef- en werkomgeving is een gedeelde verantwoordelijkheid. We verbeteren de luchtkwaliteit, beperken geluidshinder en hebben aandacht voor de externe veiligheid van onze inwoners. Daarnaast bevorderen we duurzaamheid, onder meer via hergebruik en recycling van afval.

Het Huis van de Stad wordt de ontmoetingsplek om gezamenlijk met alle betrokkenen in Rijswijk te werken aan een betere leefomgeving aan versterking van de identiteit van onze stad. De gemeente speelt actief in op wensen en initiatieven van inwoners, bedrijven, woningbouwcorporaties en maatschappelijke organisaties. De mogelijkheden van de nieuwe Omgevingswet voor participatieve werkwijzen worden, waar mogelijk, benut.

Op regionaal niveau maakt Rijswijk afspraken met andere gemeenten, de provincie en het Rijk over gezamenlijke ambities, inspanningen en prestaties voor de (verstedelijking)opgaven.

Doelstellingen

1. Stedelijke ontwikkeling: *Rijswijk ontwikkelen tot een moderne duurzame groene stad waar het prettig werken, wonen en recreëren is.*
2. Wonen: *Toename, differentiatie en verduurzaming van de woningvoorraad door verdichting, transformatie en nieuwbouw.*
3. Groen en onderhoud: *Behoud, ontwikkeling en differentiatie van singels, parken en landgoederen.*
4. Openbare ruimte: *Basis op orde: schoon, heel en veilig en een beeldkwaliteitsniveau op B (conform de kwaliteitscatalogus van het kennisplatform CROW).*
5. Energie, verduurzamings- en klimaatambities: *Doorbouwen aan een duurzame, klimaatadaptieve, gezonde stad die in de toekomst klimaatneutraal is en een circulaire economie heeft*
6. Gedeelde verantwoordelijkheid voor de leefomgeving: *Bewoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties zijn medeverantwoordelijk voor de kwaliteit van de leefomgeving.*

Indicatoren

Indicator (Nummers verwijzen naar doelstellingen)	Begroting 2023	Realisatie 2023
5. Scheidings-percentages huishoudelijk afval	45%	43,7%
5. Omvang huishoudelijk restafval kg/inwoner p/jaar	240	223
2. Oplevering nieuwe woningen per 1000, tussen haakjes totaal aantal opgeleverde woningen* VERPLICHT	18,2 (529)	18,2 (529)
2. % (zelfstandige) sociale huurwoningen in bezit van een toegelaten instelling (corporatie) als aandeel van de totale woningvoorraad	30	30
2. % geprogrammeerde (zelfstandige) sociale huurwoningen in bezit van een toegelaten instelling als aandeel van het totale woningbouwprogramma	PM	PM
2. Aantal toegevoegde tijdelijke wooneenheden (flexwoningen) en wooneenheden met een sociale huurprijs in bezit van overige partijen (geen toegelaten instelling)	PM	PM
5. Hernieuwbare elektriciteit (%) VERPLICHT	5	5
2. Gemiddelde WOZ waarde (duizend euro) VERPLICHT	Zie Paragraaf Lokale lasten	Zie Paragraaf Lokale lasten
1. Gebieds(deel)visies en bestemmings-plannen	2/8	2/8
Demografische druk**	Zie Paragraaf Lokale lasten	Zie Paragraaf Lokale lasten
5a Overschrijding jaargemiddelde NO2 EU norm	40g/µm3	De EU-norm voor NO2 is niet overschreden
5a Overschrijding jaargemiddelde NO2 WHO norm 2015	40g/µm3	De WHO norm 2015 voor NO2 is niet overschreden
5a Overschrijding jaargemiddelde NO2 WHO norm 2021	25g/µm3	De WHO norm 2021 voor NO2 is overschreden
5b Overschrijding PM10 jaargemiddelde EU norm	EU norm 40µg/m3	De EU-norm voor PM10 is niet overschreden.
5b Overschrijding PM10 jaargemiddelde WHO norm 2015	20µg/m3	De WHO-norm 2015 voor PM10 is niet overschreden.
5b Overschrijding PM10 jaargemiddelde WHO norm 2021	15µg/m3	De WHO-norm 2021 voor PM10 is overschreden.
Overschrijding PM 2,5 EU norm	25µg/m3	De EU norm voor PM2,5 is niet overschreden.
Overschrijding PM 2,5 WHO norm 2015	10µg/m3	De EU norm voor PM2,5 is niet overschreden.
Overschrijding PM 2,5 WHO norm 2021	5µg/m3	De EU norm voor PM2,5 is overschreden.
5d Aantallen wegen of wegvakken voorzien van stilasfalt	1	1
5d Aantal gasloze/ Nul op de meter (NoM) woningen (jaarlijks toegevoegde aantal	529	529

Wat hebben we er voor gedaan?

Stedelijke ontwikkeling

Rijswijk ontwikkelen tot een moderne duurzame groene stad waar het prettig werken, wonen en recreëren is.

Regionale samenhang

In 2023 heeft het Rijk de provincie en regio gevraagd om de doelen en opgaven uit de Nationale Omgevingsvisie te vertalen naar provinciaal en regionaal niveau. Dit is ondergebracht in het Programma NOVEX. NOVEX staat voor Nationale Omgevingsvisie Extra.

Op provinciaal niveau heeft de provincie hiervoor een Ruimtelijk Voorstel opgesteld en aangenomen. Samen met de andere gemeentes in de Haagse regio hebben we gewerkt aan een handreiking om dit Ruimtelijk Voorstel van inbreng te voorzien. In deze handreiking worden de kwaliteiten van de regio omschreven, geven we een doorkijk naar de ontwikkelopgaven voor de toekomst en wordt aandacht gevraagd voor 10 dilemma's (onder andere energievoorziening, bestaande wijken toekomstbestendig maken, ruimte voor werk, kustverdediging en een gebiedsdekkend multimodaal mobiliteitsnetwerk). Voor deze dilemma's hebben we in beeld gebracht wat wij als gemeentes zelf kunnen oppakken en waar hulp nodig is van het Rijk en de provincie.

Op regionaal niveau hebben we samen met de Verstedelijkingsalliantie en het Rijk aan een ontwikkelperspectief voor het NOVEX-gebied Zuidelijke Randstad gewerkt. In dit NOVEX-gebied staat de verstedelijkingsopgave van het gebied langs het spoor van Leiden tot Dordrecht centraal. Het ontwikkelperspectief is een toekomstvisie van deze regio op het gebied van wonen, werken, groen in en om de stad, klimaat, energie en mobiliteit.

In 2023 hebben we ook verder gewerkt aan de MIRT-verkenning Oude Lijn. Enerzijds onderzoekt deze MIRT-verkenning een intensivering van het aantal treinen. Anderzijds wordt ook de aanleg van nieuwe stations onderzocht, waaronder ook een station in Rijswijk Buiten. Voor station Rijswijk Buiten is inmiddels een werkgroep gestart waarin een inpassing van het station verder wordt uitgewerkt.

Stadsontwikkeling

In 2023 hebben we verder gewerkt aan nieuw- en verbouw van Rijswijk. We concentreren nieuwbouw, naast RijswijkBuiten, voornamelijk in de ontwikkelgebieden nabij het station Rijswijk. In 2023 hebben we een dedicated team 'Gebiedsontwikkelingen' opgericht. Dit team houdt zich bezig met de project- en procesmatige aanpak van de binnenstedelijke gebiedsontwikkelingen binnen de "stadsas".

Bogaard stadscentrum

We ontwikkelen het winkelcentrum Bogaard en omgeving -conform het vastgestelde Masterplan- tot Bogaard stadscentrum: een levendig gebied in een groene omgeving. Dit doen we door transformatie van kantoren en winkels naar woningen, door horeca toe te voegen aan het beperkte aantal m2 winkelruimte en door een kwaliteitsverbetering en vergroening van de openbare ruimte. In 2023 hebben we de volgende mijlpalen behaald:

- Langs de Prinses Beatrixlaan is The Minister opgeleverd en zijn we gestart met de transformatie van The Beatrix (Van Markenlaan 5).
- Rond de zomer van 2023 zijn we gestart met de bouw van The Orchard (ruim 500 appartementen), op de plek van de voormalige Sterpassage. Hiervoor hebben we in 2023 een subsidie van 1,85 miljoen euro ontvangen van het ministerie van Economische Zaken. De raad heeft ingestemd met de benodigde co-financiering.
- Eind van het jaar hebben we het ontwerp bestemmingsplan voor het ING-blok ter inzage gelegd.
- Voor de HBG- locatie hebben we in 2023 de planvorming opnieuw opgepakt.
- Voor de realisatie van Hof van Rijswijk (voorheen: De Terp) hebben we in 2023 een Startbouwimpuls van 3,7 miljoen euro ontvangen van het ministerie van BZK. Hiermee is de bouwstart van dit deelproject gegarandeerd.

Havengebied

We ontwikkelen het Havengebied tot een gemengd woon-werk- en recreatiegebied volgens de richtlijnen uit het door de raad vastgestelde ontwikkelkader. Voor de deellocaties Harbourpark, Urban Parks en De Havenmeester hebben we in 2023 de bestemmingsplannen in procedure gebracht. Dit zijn in totaal zo'n 1.100 appartementen en 8.500m2 bedrijvigheid. De kantoortransformatie van The Harbour House is opgeleverd.

Kessler Park

We ontwikkelen het Kessler Park en omgeving tot een campus, waar wonen, werken en verblijven samenkomen, ook vanuit de richtlijnen van het door de raad vastgestelde ontwikkelkader. In 2023 is een omgevingsvergunning verleend voor de transformatie van vier kantoorstorens naar 244 woningen (hoek Sir Winston Churchillaan-Volmerlaan). De werkzaamheden zijn inmiddels gestart. Het bestemmingsplan Campus At the Park (goed voor zo'n 1.370 wooneenheden) is in procedure gebracht. Hier hebben we gebruik gemaakt van een coördinatie-regeling.

Te Werve

Bij de herontwikkeling van Te Werve pakken we de wijk integraal aan op openbare ruimte, woningvoorraad, groen, leefbaarheid en sociale cohesie. We besteden bijzondere aandacht aan de herontwikkeling van Te Werve Oost. We trekken hiervoor op met woningcorporatie Rijswijk Wonen en ontwikkelaar Synchron. In 2023 hebben we een vervolg gegeven aan het participatietraject met bewoners en belanghebbenden. In april 2023 is de Nota van Uitgangpunten vastgesteld. In 2023 is een Samenwerkingsovereenkomst met ontwikkelkader vastgesteld tussen de gemeente en Rijswijk Wonen en hebben we het bestemmingsplan voor Te Werve Oost in procedure gebracht.

We koppelen onze ontwikkelingsopgaven doorlopend aan maatschappelijke doelen voor verduurzaming van het energienetwerk, klimaatadaptatie, innovatie van de economie en behoud van landschappelijke kwaliteiten.

In Te Werve worden 330 sociale woningen van overwegend slechte kwaliteit gesloopt. Hier komen maximaal 630 woningen voor diverse doelgroepen voor terug.

Programma Stadsontwikkeling

Het programma Stadsontwikkeling is projectoverstijgend en richt zich op het inzichtelijk maken en adresseren van integrale maatregelen die nodig zijn om de stad leefbaar, bereikbaar en toekomstbestendig te ontwikkelen.

De groei van de stad betekent dat ook het (meegroeien van het) voorzieningenniveau in Rijswijk kritisch beschouwd moet worden. Om goed in beeld te brengen welke maatschappelijke voorzieningen waar, wanneer nodig zijn, heeft het Programma Stadsontwikkeling een opdracht geformuleerd om hier nader onderzoek naar te doen. Voor 2023 hadden we gepland om dit ook voor andere thema's concreter inzichtelijk te maken. Dit onderzoek is gestart, maar is in de loop van 2023 on hold gezet vanwege onvoldoende capaciteit.

Samenwerking private partijen en andere overheden

- De samenwerking met de Verstedelijkingsalliantie (8 gemeenten, de provincie en de MRDH) stond in 2023 in het teken van het werken aan het Ontwikkelperspectief van het NOVEX-gebied (zie ook 'Regionale Samenhang'). De Verstedelijkingsalliantie is daarnaast ook primair aanspreekpunt voor het deelonderzoek '6e spoor' van de MIRT verkenning. Dit 6e spoor heeft als doel om verdere afspraken te maken over de wederkerigheid tussen verstedelijking en mobiliteit. Dat gaat enerzijds over de snelheid waarin er woningen en arbeidsplaatsen bijkomen langs de Oude Lijn en anderzijds over de mobiliteitsmaatregelen die nodig zijn om die groei te faciliteren. In 2023 hebben we voor het 6e spoor een opdracht en aanpak geformuleerd. Ook hebben we een coördinator aangetrokken die de opdracht gaat uitvoeren.
- Het Rijk heeft in 2023 een financiële bijdrage toegezegd aan de gemeentes van de Verstedelijkingsalliantie. Het gaat hier om de zogenaamde Gebiedsbudgetten en

Mobiliteitspakketten. Rijswijk heeft projecten aangeleverd die in aanmerking kwamen voor een bijdrage en heeft meegewerkt aan afspraken over de verdeling van het geld tussen de alliantiegemeentes. Rijswijk heeft ca. € 7 mln. ontvangen.

- Vanuit de ambitie om het aandeel van 30% sociale huurwoningen (DAEB) op de totale woningvoorraad te behouden hebben we samen met de corporaties een aanpak uitgewerkt. Deze aanpak is aan de hand van 5 sporen opgesteld en door het college vastgelegd in de notitie “5 Sporen; op weg naar 30% sociale woningvoorraad”. De 5 sporen zien toe op: de realisatie van lopende projecten van de corporaties, het toevoegen van sociale huurwoningen in lopende gebiedsontwikkelingen, het benutten van gemeentelijke locaties voor sociale woningbouw en herstructurering en verdichting van bestaand bezit corporaties. De afspraken die voortvloeien uit deze gezamenlijke 5-sporen aanpak zijn eind 2023 in een allonge aan de in 2022 herziene prestatieafspraken met de corporaties toegevoegd en ondertekend. De bestaande prestatieafspraken zien daarnaast toe op betaalbaarheid en beschikbaarheid, wonen en zorg, leefbaarheid en duurzaamheid.
- In 2023 zijn ook prestatieafspraken vastgelegd met woningcorporatie Habion. Deze is na overname van een complex van Staedion aan het Van Vredenburgplantsoen actief geworden. Deze corporatie richt zich op de huisvesting van (kwetsbare) senioren.

Wonen

Toename, differentiatie en verduurzaming van de woningvoorraad door verdichting, transformatie en nieuwbouw.

Woonvisie

- In 2023 is de Regionale Realisatieagenda regio Haaglanden vastgesteld, deze vormt een leidraad voor de toekomstige nieuwbouw voor de bouw van betaalbare woningen (sociaal en middelduur).
- In 2023 is een doelgroepenverordening door de gemeenteraad vastgesteld. Hiermee worden in toekomstige woningbouwontwikkelingen de woningbouwcategorieën sociale huur en middeldure huur planologisch vastgelegd en zorgen we ervoor dat die woningen voor de doelgroep behouden blijven.
- In 2023 is flexwoonlocatie Hof van Elsenburg (‘flexwonen fase 1’) in gebruik genomen, deze locatie biedt plek aan statushouders en mensen die met spoed een woning nodig hebben. Hierbij is gebruik gemaakt van de eind 2022 toegekende subsidie ‘stimuleringsregeling flex- en transformatiewoningen’. Voor een opvolgende locatie, flexwonen fase 2, is in 2023 de planvorming gestart.
- In het kader van de herstructurering is Te Werve-Oost in 2023 aangewezen als actiegebied. Inmiddels is een flink aantal bewoners met hulp van een herstructureringsurgentie uit verhuisd. (geplande sloop in 2024 door woningcorporatie Rijswijk Wonen).
- Ook is een gebied aan de Plataanstraat, Abeelstraat en Sir Winston Churchillaan n kader van herstructurering aangewezen als actiegebied (geplande sloop in 2025 door woningcorporatie Rijswijk Wonen).
- Begin 2023 is de vergunningplicht voor onttrekking, omzetting, samenvoeging, vorming en splitsing van woonruimte in de Huisvestingsverordening 2019 aangescherpt, en is een WOZ-waarde bepaald tot waartoe eigenaren van een koopwoning vergunningplichtig als zij bijvoorbeeld kamers willen gaan verhuren (dit gaat om hoofdstuk 5 Woonruimtevoorraad).
- Begin juli 2023 is een nieuwe Huisvestingsverordening Rijswijk 2023 vastgesteld. Hier zijn enkele beperkte wijzigingen in de regels voor woonruimteverdeling (oftewel de toewijzing van sociale huurwoningen) in doorgevoerd.
- In oktober 2023 zijn de beleidsregels “Wijzigen samenstelling woonruimtevoorraad gemeente Rijswijk 2023” vastgesteld. Dit is een verdere uitwerking van Hoofdstuk 5 van de Huisvestingsverordening en geheel in lijn met het eveneens vastgestelde Paraplubestemmingsplan Wonen en de Paraplubeheersverordening Wonen.
- Er is in 2023 een adhesieverklaring afgegeven voor het project ‘Bouwstroom’ van de corporaties in de regio Haaglanden. In Rijswijk zal samen met de corporaties gekeken worden of er in projecten gebruik gemaakt kan worden van de conceptwoningen die op grond van het project Bouwstroom door de corporaties zijn ingekocht.
- Eind 2023 zijn we gestart met de voorbereiding van een nieuwe Woonvisie, Dit wordt de opvolger van de in mei 2021 vastgestelde Actualisatie van de Woonvisie. Centraal staat het bouwen van

betaalbare koop- en huurwoningen in het sociale en middeldure segment voor verschillende doel- en aandachtsgroepen zoals starters, jonge gezinnen, doorstromers en senioren.

Doorlopende acties woningbouw en woon gerelateerde zaken

- Voor de ontwikkeling van project Hofstede in de landgoederenzone is een omgevingsvergunning verleend en de uitvoering gestart.
- Voor fase 9 van Eikelenburgh is in 2023 een herziening van het bestemmingsplan vastgesteld en de uitvoering gestart.
- We geven uitvoering aan de lokale prestatieafspraken met de woningcorporaties: Nieuwbouwprojecten: bestemmingplan vastgesteld voor De Entree, Our House, G. Bomanslocatie
- Vervolg gegeven aan de herontwikkeling kantoor Admiraal Helfrichsingel 51 en gestart met planvorming Sammersweg
- Verduurzaming van de bestaande woningvoorraad.
Een belangrijk uitgangspunt voor het verduurzamen van de bestaande woningvoorraad, is het verder uitwerken en uitvoeren van de Transitievisie Warmte. We willen Rijswijk, net als omliggende gemeenten, mee laten profiteren van WarmtelinQ (Gasunie) of op termijn aansluiten op nog te boren geothermische bronnen of andere lokale warmtebronnen. Daarnaast is de inzet dat vastgoedeigenaren hun warmtevraag verder beperken door bijvoorbeeld te isoleren. We ondersteunen lokale initiatieven om woningen of VvE's van het aardgas af te halen.
- We werken aan de ontwikkeling van specifieke woon-zorg concepten, zoals Our House, de Blauwe Parel, de zorgwoningen in de Buitenpoort in RijswijkBuiten en de zorgwoningen in het ING-blok (Bogaard stadcentrum).
- Samen met de corporaties hebben we in 2023 een doorstroommakelaar / doorstroomteam aangesteld. Dit is een pilot voor 2 jaar.
- We voegen goed toegankelijke appartementen toe aan de gebiedsontwikkelingen in Bogaard stadscentrum, Havenkwartier, Kessler Park en diverse locaties in Rijswijk-Buiten.

Groen en onderhoud

Behoud, ontwikkeling en differentiatie van openbaar groen, singels, parken en landgoederen

Groen en natuur

- In ons groenbeheerplan hebben we vastgelegd hoe we ons groen onderhouden en welke werkzaamheden nodig zijn om beeldkwaliteit B (woonwijken) en beeldkwaliteit A (winkelcentra In de Bogaard en Oud-Rijswijk) te behalen en te behouden. Met dit beheer versterken we de kwaliteit van het bestaande groen, zodat dit voor mens en dier aantrekkelijk is.
- Binnen de groene ruimte streven we naar een breed palet aan vrijetijdsmogelijkheden. Dit draagt bij aan de gezondheid van inwoners: ouderen, maar zeker ook jongeren en kinderen.

Bomen

- In 2023 hebben we gekapte bomen vervangen door nieuwe. Waar mogelijk hebben we extra bomen geplant om de oorspronkelijke laanstructuren in Rijswijk te herstellen. Daarmee borgen we de groene kwaliteit in de gemeente Rijswijk.
- We hebben ziekten en plagen in het groen actief bestreden. Het gaat hierbij om lepziekte, de Reuzenberenklauw en de Eikenprocessierups. Daarnaast hebben we de Japanse duizendknoop in beeld gebracht zodat we deze ook kunnen gaan bestrijden.

Wilhelminapark

- De komende jaren transformeren we het Wilhelminapark naar een stadspark dat voldoet aan de behoeften van onze inwoners. We investeren in recreatieve verbindingen, sport- en spelvoorzieningen, gedifferentieerd groen, kunst, cultuur en evenementen. Daarnaast willen we de realisatie van een horecavoorziening faciliteren.
- De natuurtuin in het Wilhelminapark is onze parel voor natuur- en milieueducatie. Het bijbehorende educatieve centrum werd ook in 2023 goed gebruikt door de vrijwilligers, scholen en verenigingen.

- De aanbesteding van de horeca is nog niet gelukt. We zijn wel een onderzoek gestart naar de haalbaarheid van een tijdelijke horecavoorziening (bijvoorbeeld een foodtruck).

Landgoederenzone Rijswijk

Onze Landgoederenzone is erg belangrijk voor een gezonde leefomgeving in een verstedelijkt gebied. Het cultuurhistorisch gebied is belangrijk voor mens en natuur. Voor de gehele zone is een integrale gebiedsvisie opgesteld. In 2023 zijn we gestart met het uitvoeringsprogramma fase 1; de deelprojecten in het deel van de Landgoederenzone dat zich uitstrekt van Oud Rijswijk tot aan de Huis te Landelaan.

Begin 2023 zijn we gestart met een ontwerp- en participatieproces voor een inrichtingsplan voor de Van Vredenburgweg en het Julialaantje.

We hebben het proces voor de verkoop en ontwikkeling van buitenplaats De Voorde in 2023 doorgezet. Van belang hierbij is de inpassing in de structuur van de Landgoederenzone en het herstel van de monumentale waarde. Op dit moment zijn wij bezig met het voorbereiden van de restauratiewerkzaamheden aan het casco.

Eind 2023 is gestart met de woningbouw van Buitenplaats Hofstede.

Dierenwelzijn

- Dierenwelzijn is onderdeel van ons duurzaam handelen. Op deze manier willen we ook de bewustwording over dierenwelzijn bij onze inwoners versterken. In 2023 hebben we onderzocht of we in onze APV een artikel op kunnen nemen met het uitgangspunt; geen evenementen met levende dieren tenzij... Dit bleek niet mogelijk vanwege de hogere wetgeving (Wet Dieren en Wet Natuurbescherming) die bepalend is. Wel kunnen we bij vergunningverlening aan evenementen met levende dieren wijzen op deze hogere wetgeving.
Begin 2023 zijn in tal van sloten met hoge oevers eenden trappetjes en eenden korven geplaatst. Bij het meldpunt Dierenwelzijn zijn in 2023 in totaal 21 meldingen binnengekomen van inwoners met vragen, opmerkingen of zorgen over dieren.
We hebben diverse artikelen over dierenwelzijn gepubliceerd in (sociale) media
- We hebben overeenkomsten met dierenasiel 't Julialaantje en Dierenambulance Den Haag e.o. om aan onze wettelijke plicht voor vervoer en opvang van zwerfdieren te voldoen.
In 2023 hebben we een nieuwe overeenkomst afgesloten met dierenasiel 't Julialaantje. Hierin werd de financiële constructie met het Knaaghof (opvang voor knaagdieren en konijnen) geschrapt. Daarom hebben we in 2023 een aparte overeenkomst gesloten met het Knaaghof. De overeenkomst met Dierenambulance Den Haag e.o. is ongewijzigd verlengd.
- In nauwe samenwerking met de dierenklinieken stimuleren we het chippen van katten.
Dierenkliniek Leeuwendaal is hier in 2023 mee gestopt. Daarmee is Dierenkliniek Eisenhower de enige waarmee we de chipactie nog uitvoeren. Zij hebben in de actiemaand juni in totaal 32 katten gechipt.
- We realiseren en onderhouden veilige losloopgebieden voor honden.
In 2023 hebben we drie keer schade aan het hekwerk rondom losloopgebieden voor honden hersteld. Op het losloopgebied op het voormalige TEDO terrein hebben we twee keer extra grond gestort. De hondenbezitters hebben zelf de diverse kuilen gedicht. Bij de ingang van dit losloopgebied is ook een bord geplaatst met het verzoek aan hondenbezitters om gegraven kuilen ook weer te dicht te gooien.
- Met ons Ganzenbeheerplan dragen we bij aan het terugdringen van de ganzenpopulatie. We zijn in 2018 met het ganzenbeheer begonnen en zien een behoorlijke daling in broedactiviteit: 2018: 237 nesten, 1255 verwijderde eieren. In 2023 hebben we 153 nesten behandeld en 809 eieren verwijderd. Zie ook het evaluatierapport.
- We zijn gestopt met het faciliteren van de Dierenvoedselbank. Dit omdat de Dierenvoedselbank aangegeven heeft dat ze van ons geen financiële ondersteuning meer nodig hebben.
- Wij geven meer aandacht aan het bevorderen van het welzijn van wilde dieren en het vervoer en de opvang van wilde dieren in nood.
Sinds 2023 verstrekken we subsidie aan Vogelopvang de Wulp voor de opvang van vogels in nood. Met de Dierenambulance hebben we de afspraak dat alle vogels in nood vanuit Rijswijk naar de

Wulp worden gebracht. Zo voorkomen we spreiding over diverse opvangorganisaties. In 2023 heeft de Wulp 314 Rijswijkse vogels van 44 verschillende soorten opgevangen. In 2023 hebben we het nest van een broedende zwaan (Rembrandtkade) ter bescherming omheind. Dit leverde klachten op van omwonenden. De mannetjes zwaan ging in gevecht met zijn spiegelbeeld en bracht daarmee schade aan auto's aan.

Openbare Ruimte

Basis op orde: schoon, heel en veilig en beeldkwaliteitsniveau B

Integraal Beheerplan Openbare Ruimte

- Met het uitvoeren van het integraal beheerplan openbare ruimte (2021 – 2025) houden we de basis op orde. In dit plan en de onderliggende beheerplannen is vastgelegd wat we aan beheer en onderhoud moeten doen om onze gewenste beeldkwaliteit te bereiken en te handhaven. Voor onze openbare ruimte hanteren we beeldkwaliteitsniveau B en voor de winkelcentra In de Boogaard en Oud-Rijswijk beeldkwaliteit A. Ook hebben we aangegeven welke middelen we hiervoor nodig hebben.
- Ook in 2023 was het integraal beheerplan openbare ruimte de basis voor het beheer en onderhoud van de openbare ruimte.
- Door ieder kwartaal een objectieve kwaliteitsmeting uit te voeren, hebben we de beeldkwaliteit bewaakt en gemonitord.

Groenbeheerplan 2024-2028

In 2023 hebben we een nieuw Groenbeheerplan opgesteld. Hierin hebben we duidelijk ons beheerbeleid geformuleerd, passend bij het groenbeleid. We hebben aangegeven welke middelen we nodig hebben om het groenbeheer zo uit te voeren dat we in de woonwijken beeldkwaliteitsniveau B en in de winkelcentra (In de Bogaard en Oud-Rijswijk) beeldkwaliteit A behalen. Ook hebben we aangegeven hoe we de biodiversiteit in ons groen kunnen versterken en welke investeringen nodig zijn voor de nieuwe aanplant van bomen en beplanting. Ook is in het nieuwe Groenbeheerplan een planning van de integrale herinrichtingen opgenomen

Beheerplan Wegen 2024-2028

In 2023 hebben we een nieuw Beheerplan Wegen opgesteld. Het doel is om de ontstane achterstand in te lopen zodat we voor het eind van de beheerperiode minimaal beeldkwaliteit C kunnen realiseren.

Beheerplan civiele kunstwerken 2023-2026

Het Beheerplan Civiele Kunstwerken 2023-2026 is in januari 2023 vastgesteld door de raad. We hebben verder volgens planning uitvoering gegeven aan dit plan. Zo is de vervanging van 13 voetgangers- en fietsbruggen aanbesteed. Dit wordt in het voorjaar van 2024 uitgevoerd.

Beheerplan Oevers 2024-2028

In het beheerplan Oevers staat dat de kwaliteit van onze oevers niet meer dan 10% onder het basisniveau mag liggen. Daarom hebben we In 2023 diverse reparaties uitgevoerd voor een betere stabiliteit (veiligheid). Ook zijn we gestart met de vervanging van de beschoeiing langs de Strijpwetering.

Gemeentelijk Riolerings- en Waterplan 2021-2025

In het Gemeentelijk Riolerings- en Waterplan staat hoe we voldoen aan onze zorgplicht voor afvalwater, hemelwater, grondwater en oppervlaktewater in onze stad. In 2023 hebben we in de Koopmanstraat het gemengde riool vervangen en een hemelwaterriool aangelegd. In het Rembrandtkwartier willen we de levensduur van een aantal riolen verlengen door ze van een kous te voorzien (relinen).

Zwerfafval

Met het actieplan “Rijswijk Schoon” zetten we in op het verminderen van zwerfafval in onze stad. Hiervoor organiseren we diverse publieksgerichte acties.

Met de Afvalrace zetten we de educatie over zwerfafval en afvalscheiding op basisscholen voort.

Op dit moment doen vier basisscholen mee en is de Afvalrace in volle gang.

Om bijplaatsingen en illegale dumpingen te voorkomen, hebben we op verschillende locaties interventies ingezet. Denk hierbij aan (levende) containertuintjes, gedragsprikkelers en slimme maatregelen.

Integrale herinrichtingen en beheer buitenruimte

Door een aantal straten opnieuw in te richten, verbeteren we de openbare ruimte (zie ook integrale herinrichtingen in paragraaf Onderhoud Kapitaalgoederen). Bewoners kunnen door middel van participatie meedenken. De komende jaren werken we verder aan de Lindenlaan, Steenlaan, Tulpstraat, Rembrandkade fase 2, en 't Haantje.

Openbare speelvoorzieningen

We zijn in de top drie geëindigd van meest speelvriendelijke gemeente 2023. Deze verkiezing is georganiseerd door Jantje Beton met een prijsuitreiking door prinses Beatrix.

De renovaties van speeltuinen Rozenstraat (beheer Welzijn Rijswijk) en Penninglaan (beheer Sportief Onderwijs) zijn in 2023 afgerond met feestelijke openingen in april.

De sportplek voor de winnaars van de Ommetje Challenge is in 2023 opgeleverd en feestelijk geopend.

De speelplek aan de Caan van Necklaan is opnieuw ingericht.

Het kunstgras van het trapveld aan de Thierenskade is vervangen.

Er zijn drie bewonersinitiatieven gehonoreerd in 2023. Verplaatsing van de schommelcombinatie aan de Generaal Vetterstraat. Eén schommel in het Wilhelminapark is vervangen door een peuterschommeltje. Schommelcombinatie is bijgeplaatst op de speelplek Lijsterbeslaan.

Beheerplan openbare Speelplekken 2023-2026 is in 2023 opgesteld en is voor de jaarschijf 2023 uitgevoerd.

Energie, verduurzamings- en klimaatambities

Doorbouwen aan een duurzame, klimaat adaptieve, gezonde stad die in de toekomst klimaatneutraal is en een circulaire economie heeft.

Energie

- De Transitievisie Warmte is vastgesteld en we zijn bezig met het uitvoeren van acties die nodig zijn om de doelstellingen te halen. De Energietransitie is een bestuurlijke opdracht. De opdrachten en taken zijn belegd bij een team dat onderdeel is van de lijnorganisatie. Dit team is in 2023 flink uitgebreid. Zo krijgen we een bredere focus op de uitvoering. We vertalen de strategische visie naar concrete acties om inwoners en ondernemers te bereiken.

Wat we in 2023 gedaan hebben:

1. Warmte

A. Beleidsontwikkeling

1. In een regionale samenwerking hebben we input geleverd voor de verdere uitwerking van o.a. de regionale strategie warmte (vraag en aanbod). Er wordt voorlopig nog geen Regionale Energiestrategie Rotterdam-Den Haag 2.0 (RES) opgesteld. Wel zijn we gestart met een plan-MER op de RES 1.0.
2. Het bodemenergieplan is opgesteld en heeft ter inzage gelegen.
3. De Transitievisie Warmte is geborgd in de omgevingsvisie.
4. Het publiek warmtebedrijf HVC onderzoekt samen met de corporaties Rijswijk Wonen, Vidomes en de gemeente de haalbaarheid van een (betaalbaar) warmtenet in Rijswijk West. Deze samenwerking is vastgelegd in een intentieovereenkomst.
5. Samen met de wijken Hoekpolder en Strijp hebben we een onderzoek gedaan naar de kosten voor alternatieve warmteopties om deze wijken aardgasvrij te maken.
6. Grip op energie: we hebben alle gemeentelijke meters vervangen door slimme meters. Zo is het energieverbruik per meter inzichtelijk.

B. Participatie en communicatie

1. Met onze nieuwsbrief Schakelt Over en de website rijswijk.nl/schakelt hebben we inwoners en ondernemers periodiek geïnformeerd over nieuwe ontwikkelingen, subsidiemogelijkheden, goede voorbeelden en praktische tips.
2. De tentoonstelling in de Energy Cave heeft de taken en uitdagingen in de energietransitie laten zien aan verschillende groepen, zoals scholieren en (internationale) studenten, energie- fixers, professionals vanuit Provincie, professionals vanuit het ministerie, etc.
3. De communicatiemomenten voor het jaar zijn in beeld gebracht in een communicatiekalender en uitgevoerd.
4. Samen met HVC, Rijswijk Wonen en Vidomes hebben we een communicatieplan opgesteld voor het haalbaarheidsonderzoek naar een warmtenet in Rijswijk West.

C. Energie besparen

1. We hebben het Plan van aanpak Energiearmoede uitgevoerd. Zo hebben 24 VvE's een professioneel advies gekregen over de verduurzamingmogelijkheden en -kosten voor hun pand. Daarnaast zijn de energie- fixers (energiecoaches) langs geweest bij woningeigenaren en huurders. Tijdens hun bezoek gaven ze de bewoners advies en tips over energie besparen (gedragsverandering). Ook hebben ze direct kleine energiebesparende maatregelen (zoals tochtstrip en radiatorfolie) aangebracht.
2. Samen met het Regionaal Energieloket hebben we collectieve inkoopactie georganiseerd voor zonnepanelen, glas en isolatie en een hybride warmtepomp.
3. We hebben begin 2023 een Woningisolatieprogramma opgesteld. Hiermee zetten we in op het stimuleren, adviseren en ondersteunen van woningeigenaren en VvE's bij het nemen van isolatiemaatregelen. Dit programma is medio 2023 vastgesteld door de raad. In de tweede helft van 2023 is ook de (subsidie)regeling vastgesteld en hebben we de uitvoeringsorganisatie ingericht.
4. Volgens de Wet natuurbescherming moeten de verblijfplaatsen van gebouwgebonden dieren beschermd worden. Daarom moeten gebouwgebonden dieren onderzoek doen naar de aanwezigheid van deze diersoorten en maatregelen treffen om deze te beschermen, voordat ze dak- en spouwmuurisolatie (aan de buitenkant) aanbrengen. Dit vormt voor woningeigenaren vaak een grote drempel om hun woning te isoleren. Met een potentiescan hebben we in beeld gebracht welke gebouwgebonden diersoorten aanwezig kunnen zijn in het stedelijk gebied in Rijswijk. Dit is de eerste stap om een soortenmanagementplan (SMP) op te stellen voor de gehele gemeente. Hiermee kunnen we voor heel Rijswijk een gebiedsontheffing aanvragen om verduurzamingmaatregelen te treffen, zodat gebouwgebonden dieren niet meer zelfstandig ecologisch onderzoek hoeven te doen. Het communicatietraject "Rijswijk schakelt over" hebben we uitgevoerd.

D. Betaalbaarheid eindgebruiker borgen

1. Het Rijk heeft een handreiking gemaakt over hoe gemeenten het begrip betaalbaarheid mee kunnen nemen in hun plannen. Bij het vaststellen van het wijkuitvoeringsplan/omgevingsplan moeten gemeenten nu beschrijven hoe zij rekening gaan houden met de te verwachte betaalbaarheid van de maatregelen.
2. Met ons Woningisolatieprogramma ondersteunen we inwoners ook financieel bij het isoleren van hun woning. In 2023 hebben we een subsidieregeling uitgewerkt en verschillende vormen van (proces)begeleiding ingericht om huiseigenaren te helpen bij het vinden van beschikbare (landelijke) subsidie- en financieringsmogelijkheden.

E. Ondersteunen lokale initiatieven

1. Met het Woningisolatieprogramma ondersteunen en faciliteren we woningeigenaren en VvE's bij het isoleren van hun woningen. Met persoonlijk advies helpen we woningeigenaren en VvE's op maat om de beste verduurzamingopties voor hun woning in beeld te brengen. Daarnaast kijken we welke subsidiemogelijkheden daartegenover staan. Zo zijn lokale initiatieven gestimuleerd.
2. Samen met de Rabobank hebben we ondernemers een gratis energiescan aangeboden.
3. Het European patent office (EPO) heeft ons benaderd om te kijken hoe zij met hun kennis bedrijven in Rijswijk kunnen ondersteunen bij de energietransitie.

F. Ontwikkelen van duurzame warmtenetten

1. Naar verwachting is pas medio 2024 duidelijk waaraan een uitvoeringsplan wettelijk gezien moet voldoen. Ook loopt het haalbaarheidsonderzoek naar het warmtenet nog.
2. We hebben voor een publiek warmtebedrijf (HVC) gekozen.
3. Met betrokken partijen hebben we een eerste aanzet gedaan voor een globaal plan van eisen voor het warmteoverdrachtsstation.

2. Elektriciteit

A. Stimuleren meer zon op daken

1. Samen met Regionaal Energieloket hebben we een collectieve inkoopactie georganiseerd. Hierbij hebben we ook voorlichting en ondersteuning gegeven bij de aanschaf van zonnepanelen.
2. Vanuit het programma verduurzaming gemeentelijk vastgoed hebben we voor 18 gemeentelijke panden in beeld gebracht wat de mogelijkheden zijn voor het opwekken van zonne-energie. Voor 2 panden – de Schilp en de Schouwburg – hebben we een verduurzamingplan opgesteld, waar zon op dak onderdeel van is.

B. Zon op overige ruimtes

1. We hebben meegedaan aan het rijksproject Opwek Energie op Rijksgronden (OER) A4. Omdat de verbreding van de A4 stil is komen te liggen door de stikstofproblematiek, is ook dit project stil gelegd.

C. Overige acties

1. We zijn begonnen met programma verduurzaming gemeentelijk vastgoed. In 2023 hebben voor 16 gemeentelijke panden de mogelijkheden voor verduurzaming in kaart gebracht.
2. We draaien mee in de Verkenning Aanlanding Wind op Zee (VAWOZ). Deze verkenning onderzoekt waar op het landelijke netwerk ruimte is voor de elektriciteit/waterstof die op zee is geproduceerd. Hier is veel ruimte voor nodig. Een van de te onderzoeken locaties is het 380 kV station in Wateringen. Hiermee komt de ruimte in Rijswijk automatisch ook in beeld.

Afval en grondstoffen

1. Vanaf 1 januari is statiegeld ingevoerd op blikjes. Dit wordt via de supermarkten ingezameld. Voor voorlichting en communicatie zijn we aangesloten op de landelijke campagne.
2. Onze focus ligt op het beter scheiden van grondstoffen van afval. Alle inwoners moeten voorzieningen hebben om afval te kunnen scheiden. In juni hebben we een motie uitgevoerd om de invoering van omgekeerd inzamelen en afvalscheiden via minicontainers aan huis stop te zetten.
3. In december is vastgesteld dat plastic, metaal en drankkartons (pmd) voortaan bij het restafval ingezameld mag worden (nascheiding). Zo halen we binnen de huidige situatie betere inzamelresultaten. Daarnaast is vastgesteld dat we bij alle laagbouwoningen gft-en en brongescheiden blijven inzamelen. Dit wordt vanaf 2024 (2e half jaar) ingevoerd.
4. De taakstelling uit de dienstverleningsovereenkomst van Avalex (2021) is in 2023 behaald. De kosten die we normaliter maken voor het ophalen van grofvuil aan huis, zijn gedaald met € 280.000. Hierdoor is de taakstelling grotendeels behaald.
5. Om de hoeveelheid illegale dumpingen te verminderen, plaatsen we sinds 2022 containertuintjes of maken we gebruik van andere overlast beperkende maatregelen. De overlast en dumpingen verminderen, zolang deze maatregelen er zijn. Als we de tuintjes en/of maatregelen verplaatsen naar een andere hotspot, keert de overlast weer terug. Het effect is dus maar tijdelijk.
6. *Rijswijk klimaatproof*
Ook in de toekomst wil Rijswijk een prettige, gezonde gemeente zijn met een aantrekkelijke leefomgeving. Daarom willen we wateroverlast en hittestress voorkomen en dragen we bij aan een

goede waterkwaliteit. In 2023 is de 'Rijswijkse Adaptiestrategie en Aanpak voor Klimaatverandering (RAAK) vastgesteld en in uitvoering genomen.

Verbeteren milieukwaliteit

1. We hebben de nota Bouwstenen Omgevingsveiligheid opgesteld. Deze is ambtelijk vastgesteld door de Omgevingsdienst Haaglanden (ODH), Veiligheidsregio Haaglanden en de Haaglanden gemeenten. In de nota staan keuzes en onderbouwingen voor regels die in het Omgevingsplan opgenomen kunnen worden.
2. In gesprekken met projectontwikkelaars en initiatiefnemers (in de Omgevingstafels) bespreken we kansen voor bijvoorbeeld geluidisolatie, energiebesparing en groene daken. In de omgevingstafels die tot nu toe zijn geweest, hebben we aandacht gevraagd voor deze aspecten.
3. We hebben een effectonderzoek naar milieuzones uitgevoerd. Op basis daarvan heeft de raad besloten voor de Prinses Beatrixlaan een milieuzone voor vrachtauto's en autobussen in te voeren. Daarnaast wordt de milieuzone Haagweg uitgebreid met autobussen. De voorbereidingen voor de invoering van milieuzones zijn in 2023 gestart. Ook zijn we in 2023 gestart met het onderzoek dat de gemeenteraad heeft gevraagd naar de invoering van een milieuzone voor scooter, brom- en snorfietsen.
4. We hebben een sloopregeling voor scooters, brom- en snorfietsen uitgewerkt.
5. In 2023 hebben we samen met het Stanislas-college en het Rijswijks Lyceum het project *Samen luchtkwaliteit meten op scholen* uitgevoerd.
6. Het doorlopen van de geluidsaneringsprogramma's om geluidsoverlast door wegverkeer te verminderen is in 2023 nog niet afgerond. De saneringsprogramma's zijn vanwege een wettelijke verplichting gekoppeld aan het beheerplan wegen.
7. In 2023 is de nota bodembeheer vastgesteld. Deze nota bevat gebiedsspecifiek beleid voor het faciliteren van grondverzet. De Omgevingsdienst Haaglanden hanteert deze nota om meldingen voor grondverzet te beoordelen. Met de Omgevingsdienst hebben we verdere werkafspraken gemaakt over het uitvoeren van de bodemtaken die -met inwerkingtreding Omgevingswet - van de provincie naar de gemeente zijn overgegaan.
8. We hebben bij de volkstuinten een onderzoek gedaan naar lood in de bodem. Een tuin op het volkstuincomplex Lommerijck had onvoldoende bodemkwaliteit en is gesaneerd. De provincie ZuidHolland gaat de tuinen met ernstige bodemverontreiniging op het complex Ons Ideaal saneren.

Circulaire stad

1. We werken toe naar een circulaire economie, waarbij we duurzaam en toekomstbestendig inkopen. Hierbij moedigen we preventie van afval en het hergebruik van materialen aan.
2. In ons aanbestedingsbeleid wordt circulariteit -in elke zin des woords- uitgevraagd.

Gedeelde verantwoordelijkheid voor de leefomgeving

Bewoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties zijn medeverantwoordelijk voor de kwaliteit van de leefomgeving.

Gebiedsgericht werken

1. We werken gebiedsgericht. In de beleids- en uitvoeringsfase werken we van buiten naar binnen, we geven ruimte aan de inbreng van inwoners en werken constructief samen met bedrijven en maatschappelijke organisaties.
2. In 2023 hebben we vanuit gebiedsspecifieke thema's integraal gewerkt aan de verbetering van de leefomgeving. Daar waar nodig hebben we een gebiedsprogramma of een plan van aanpak op maat ontwikkeld. We hebben 2 nieuwe Gebiedsregisseurs aangesteld die bekend zijn met de belangrijkste wijkontwikkelingen. Zij bouwen aan een vruchtbare werkrelatie met wijkpartners en inwoners.

Vergunningen

Team Vergunningen speelt een rol bij het realiseren van een prettige woon- en leefomgeving.

Hier komen vergunningaanvragen en meldingen op grond van de Wet algemene bepalingen Omgevingswet (tot 1 januari 2024) en het Besluit Fysieke Leefomgeving binnen. Daarnaast komen hier vergunningsaanvragen, ontheffingsverzoeken en meldingen op grond van de APV en Bijzondere Wetten binnen. Als een aanvraag of melding voldoet aan de wetgeving en de lokaal vastgestelde kaders zoals bijvoorbeeld de welstandsnota, een bestemmingsplan of de APV, volgt er een positief besluit.

We hebben ons voorbereid op de nieuwe Omgevingswet en zijn in 2023 gestart met het uitwerken van de werkprocessen. We staan klaar om begin 2024 zowel onder het oude als het nieuwe wettelijke stelsel te werken.

Omgevingswet

1. De invoering van de Omgevingswet staat gepland op 1 januari 2024. Het proces voor vergunningverlening is in de basis gereed. De komende jaren gaan we verfijnen met de ontwikkelingen in bijvoorbeeld de jurisprudentie en opgedane ervaringen binnen het nieuwe stelsel.
2. In de Omgevingswet staat de balans tussen het benutten en het beschermen van de fysieke leefomgeving centraal. Daarom gebruiken we de mogelijkheden van de Omgevingswet voor het verbeteren van onze leefomgeving en de bescherming van de gezondheid en veiligheid van onze inwoners. Bijvoorbeeld bij gebiedsontwikkelingen.
3. In 2023 hebben we een Plan van Aanpak voor de Omgevingsvisie vastgelegd en zijn we gestart met het werken aan een Rijswijkse Omgevingsvisie. Ook hebben we de uitgangspunten voor de transitiestrategie voor het Omgevingsplan Rijswijk vastgesteld.
4. In 2023 zijn we gestart met de Intake- en Omgevingstafel. Zo kunnen we het proces nog beter inrichten en de dienstverlening verder verbeteren binnen de Omgevingswetgedachte.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie (bedragen x € 1.000)		Realisatie 2022	Primitief 2023	Gewijzigde raming 2023	Realisatie 2023	Afwijking (+ = voordeel)
5600 Openbaar groen en openluchtrecreatie	Lasten	6.857	5.780	7.426	7.611	-184
	Baten	84	82	82	94	12
Saldo		-6.773	-5.698	-7.344	-7.516	-172
7210 Afvalverwijdering en -verwerking	Lasten	8.198	8.576	9.393	9.094	298
	Baten	11.304	10.926	10.834	10.750	-84
Saldo		3.105	2.350	1.442	1.656	214
7220 Riolering en waterzuivering	Lasten	3.515	2.988	2.988	3.059	-71
	Baten					
Saldo		-3.515	-2.988	-2.988	-3.059	-71
7230 Milieubeheer	Lasten	1.945	1.977	3.586	2.884	702
	Baten	768		1.415	1.052	-363
Saldo		-1.177	-1.977	-2.171	-1.832	339
7260 Baten rioolheffing	Lasten					
	Baten	6.010	5.714	5.714	5.702	-12
Saldo		6.010	5.714	5.714	5.702	-12
7290 Huishoudelijk/bedrijfsafvalwater	Lasten	857	959	959	876	83
	Baten	51			5	5
Saldo		-806	-959	-959	-871	88
7300 Hemelwater	Lasten	104	202	202	186	17
	Baten					
Saldo		-104	-202	-202	-186	17
7310 Grondwater	Lasten	144	168	168	157	11
	Baten					
Saldo		-144	-168	-168	-157	11
8100 Ruimtelijke ordening	Lasten	4.532	1.470	5.441	2.632	2.809
	Baten	1.018		3.255	1.393	-1.862
Saldo		-3.514	-1.470	-2.186	-1.239	947
8200 Woningexploitatie	Lasten	28	51	36	59	-23
	Baten	92	843	843	448	-395

Exploitatie (bedragen x € 1.000)						
Wonen en Leven		Realisatie 2022	Primitief 2023	Gewijzigde raming 2023	Realisatie 2023	Afwijking (+ = voordeel)
Saldo		65	791	807	389	-418
8210 Wijkontwikkeling	Lasten	191	227	227	172	55
	Baten					
Saldo		-191	-227	-227	-172	55
8220 Volkshuisvesting	Lasten	2.832	2.505	3.372	4.883	-1.512
	Baten	3.018	2.228	2.228	3.953	1.725
Saldo		186	-277	-1.144	-930	214
8300 Bouwgrondexploitatie	Lasten	490	586	606	1.577	-971
	Baten	794	568	2.568	3.492	924
Saldo		304	-18	1.962	1.916	-46
8320 Grondexploitatie RijswijkBuiten	Lasten	30.210	38.269	17.634	7.015	10.619
	Baten	12.963	38.249	17.614	8.492	-9.122
Saldo		-17.247	-20	-20	1.476	1.497
Programmatotalen	Lasten	59.902	63.758	52.037	40.204	11.833
	Baten	36.101	58.609	44.553	35.381	-9.172
Saldo		-23.801	-5.149	-7.484	-4.823	2.661

Het verschil tussen de begroting (na wijziging) en het werkelijke saldo van baten en lasten is € 2.661.000 voordelig. De belangrijkste afwijkingen zijn de volgende:

5600 Openbaar groen en openluchtrecreatie

Lasten nadeel € 184.000

Tekort € 245.000 'onderhoud bomen': In de besluitvorming bij de 2de halfjaarrapportage 2023 is de aanvraag voor extra rondes watergeven bomen van € 245.000 afgewezen. Om kapitaalvernietiging van de jonge aanplant tegen te gaan tijdens de aanhoudende droge maanden gedurende het voorjaar en het zomerseizoen, hebben we deze jonge bomen water moeten geven. Het betreft meer dan 750 jonge bomen. Daarnaast is uit de data van de vochtsensoren bij alle bomen in de verharding gebleken dat ook deze groep bomen extra water nodig had vanwege de aanhoudende droogte en de hitte.

Naar aanleiding van een motie van de Raad (18 april 2023) is er uitvoering gegeven aan de organisatie van een Sinterklaasintocht. Voor de gevraagde organisatie van de sinterklaasintocht was geen ambtelijke capaciteit beschikbaar waardoor een extern evenementenbureau is ingehuurd. Met deze kosten was vooraf geen rekening gehouden in de begroting en er was geen dekking aanwezig (in de vorm van eventuele overschotten) elders in de begroting op dit beleidsproduct. Dit heeft geresulteerd in een lasten nadeel van 54.000 euro.

In overeenstemming met het coalitieakkoord en het collegewerkprogramma is er een evenementenbeleid uitgewerkt in 2023. Voor de opzet en de uitvoer van dit evenementenbeleid was ambtelijke capaciteit noodzakelijk. De financiële dekking voor deze ambtelijke capaciteit is aanwezig maar staat geraamd op het team budget en niet op dit beleidsproduct. De uitgaven voor deze ambtelijke capaciteit zijn uiteindelijk, terecht, wel geboekt op dit beleidsproduct. Dit heeft geresulteerd in een lasten nadeel van 74.000 euro op dit beleidsproduct. Omdat het budget wel aanwezig is, maar op het team begroot staat, is er op de totale exploitatie sprake van een budget neutrale impact.

7210 Afvalverwijdering en -verwerking

Lasten voordeel € 298.000

Vanaf 2023 wordt de subsidie verrekend via de bijdrage van Avalex. Deze wordt niet langer afzonderlijk geraamd en zijn dan ook niet zichtbaar als baten zoals de jaren hiervoor.

Lasten nadeel overig

Tijdens het samenstellen van de begroting 2023 wordt op basis van de verwachte salarislasten de doorbelasting berekend voor de directe salarislasten vanuit de overhead naar de beleidsproducten. In

de realisatie is de doorbelasting hoger dan geraamd, dit wordt veroorzaakt door hogere salarislasten en het doorbelasten van overige overheadkosten welke tijdens de begroting niet inzichtelijk waren. Hierdoor wordt een lasten nadeel veroorzaakt op het betreffende beleidsproduct.

7230 Milieubeheer

Lasten voordeel € 702.000

Baten nadeel € 363.000

Zoals gemeld in de 2^e halfjaarrapportage heeft het Rijk in 2023 een specifieke uitkering van € 591.271 voor de aanpak energiearmoede aan de gemeente Rijswijk toegekend. Dit komt boven op de middelen die in 2022 (€1.028.130) al via de SPUK energiearmoede zijn verstrekt. Met de 2^e halfjaarrapportage is voorgesteld om de resterende middelen te verdelen over de jaren 2023-2025. De middelen zijn grotendeels ingezet in de aanbesteding voor de nieuwe inzet van energiefixers. Deze fixers zijn pas in de winter van 2023 van start zijn gegaan, waardoor hetgeen begroot voor 2023 niet volledig is uitgegeven. Dit heeft geresulteerd in een lasten voordeel en een baten nadeel van circa 113.000 euro.

Gemeenten en provincies hebben zich gecommitteerd aan het Klimaatakkoord. Uit het Klimaatakkoord vloeit een aantal taken voort voor de decentrale overheden. Hiervoor heeft het kabinet in 2023 middels een tijdelijke regeling CDOKE uitvoeringsmiddelen beschikbaar gesteld met als doel om gemeenten en provincies de ruimte te geven om een organisatie op te bouwen gericht op het uitvoeren van de klimaat- en energietaken (eigen medewerkers, externe inhuur en onderzoek). Zoals gemeld in de 2^e halfjaarrapportage is de snelheid waarmee middelen kunnen worden uitgegeven onder andere afhankelijk van de snelheid waarmee vacatures kunnen worden vervuld. Voor 2023 zijn dan ook niet alle middelen uitgegeven. Dit heeft geresulteerd in een lasten voordeel en een baten nadeel van circa 290.000 euro.

Voor zowel de specifiek uitkering aanpak energiearmoede als de specifieke uitkering CDOKE geldt dat de in 2023 overgebleven middelen t/m eind 2025 kunnen worden uitgegeven. De begroting 2024 en 2025 zal hierop worden aangepast.

Capaciteitstekort leidt tot vertraagde uitvoer milieuzones en groenbeleid (o.a. Natuurwaardenkaart).

8100 Ruimtelijke ordening

Lasten voordeel € 2.809.000

Een lasten voordeel is ramingtechnisch ontstaan doordat de activering van de onderhanden werk positie niet in de raming meegenomen is. Deze lasten worden verdeeld over de looptijd van de facilitaire projecten, in 2023 is er minder uitgevoerd aan deze projecten, waardoor de werkzaamheden doorschuiven naar de toekomstige jaren.

Baten nadeel € 1.862.000

De verwachte inkomsten van ontwikkelaars zijn ontvangen in het boekjaar, echter hebben deze inkomsten betrekking op onderhanden facilitaire projecten waardoor er een deel van de opbrengsten geactiveerd dient te worden.

8200 Woningexploitatie

Baten nadeel € 395.000

De planning was aanvankelijk dat zowel De Voorde als de Laan Hofrust 2-4 ook in 2023 verkocht zouden worden. Dit is niet gebeurd.

8220 Volkshuisvesting

Lasten nadeel € 1.512.000

Baten voordeel € 1.725.000

Team Vergunningen heeft in 2023 extra capaciteit ingehuurd om de wettelijke taken af te kunnen handelen (overschrijding 150k). Team Ruimte: investeringsbijdrage Our House doorgeschoven naar 2024 door uitloop project

8300 Bouwgrondexploitatie

Lasten nadeel € 971.000

Baten voordeel € 924.000

Voor Bogaard stadscentrum zijn delen van subsidies uitgekeerd (SPUK IW en Gebiedsgelden). Voor Bogaard stadscentrum vielen te maken kosten hoger uit door hogere uitvoeringskosten.

8320 Grondexploitatie RijswijkBuiten

Lasten voordeel € 10.619.000

Baten nadeel € 9.122.000

Zie voor een nadere toelichting de Paragraaf RijswijkBuiten.

Investeringen

Investering (bedrag x € 1.000)	Begr.Lasten	Werk.Lasten	Saldo lasten	Begr.Baten	Werk.Baten	Saldo baten
Aanleg skatebaan Treubstraat	50	50				
Aanpak woonomgeving ihkv wijkverbetering Te Werve	146		146			
Gebouw speeltuinvereniging Rozenstraat	55	39	16			
Geluidsanering	126		126			
Groot onderhoud gemeentelijke woningen	76	41	35			
Herinrichten speelplekken in de wijk 2023	342	287	55			
Inrichting van het Hof van Sion	447	35	412			
Realisatie van het Huis van de Stad	13.479	11.869	1.611		8	8
Transformatie Wilhelminapark 2023	486	176	310	25	25	
Uitvoeringsprogramma landgoederenzone (fase 1)	3.339	129	3.209			
Uitwerking actieplan geluid 2023	251		251			
Vergroenen en verbeteren entrees Plaspoelpolder	49		49			
Vervanging bomen 2023	828	828				
Vervanging hekwerken 2023	27	23	4			
Vervanging luchtfoto's 2023	20	13	7			
Vervanging toplaag bij vier speelplekken	138	85	53	3	3	
Vervanging van afvalbakken 2023	85	61	24		1	1
Vervanging vrijvervalriolen 2023	4.401	1.630	2.771	1.210		-1.210
Zwethzone - Algemeen	28	26	2			
Eindtotaal	24.374	15.292	9.083	1.238	36	-1.202

Algemene Dekkingsmiddelen en Onvoorzien

(Bedragen x € 1.000)	Raming na wijziging			Jaarrekening			Verskil t.o.v. raming na wijziging		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
a) Lokale heffingen waarvan de besteding niet gebonden is:									
- OZB eigenaren woningen		7.018	7.018		6.974	6.974		-44	-44
- OZB eigenaren niet-woningen		6.366	6.366		6.302	6.302		-64	-64
- OZB	39		-39	46		-46	-7		-7
- wet WOZ	437		-437	354		-354	83		83
- precariobelasting		24	24		24	24			
- retributies	2		-2				2		2
- toeristenbelasting		310	310		338	338		28	28
Subtotaal lokale heffingen	478	13.718	13.239	401	13.638	13.237	78	-80	-2
b) Algemene uitkeringen:									
- uitkering uit het gemeentefonds	-346	122.897	123.243		124.842	124.842	-346	1.945	1.599
Subtotaal algemene uitkeringen	-346	122.897	123.243		124.842	124.842	-346	1.945	1.599
c) Dividend:									
- dividenden	129	415	286	129	415	286			
Subtotaal dividend	129	415	286	129	415	286			
d) Overige algemene dekkingsmiddelen:									
- bespaarde rente									
- gemeente eigendommen	262	1.383	1.120	274	1.600	1.326	-12	217	206
- uitkeringen van derden									
- BTW compensatiefonds				233	411	179	-233	411	179
- lasten/baten oude dienstjaren				518	490	-28	-518	490	-28
- overig	3.797	863	-2.933	3.403	1.304	-2.099	394	440	834
- dubieuze debiteuren				91		-90	-91		-90
Subtotaal overige algemene dekkingsmiddelen	4.059	2.246	-1.813	4.519	3.806	-713	-460	1.559	1.100
- Heffing VPB	320		-320	340		-340	-20		-20
Subtotaal heffing VPB	320		-320	340		-340	-20		-20
Subtotaal algemene dekkingsmiddelen	4.640	139.276	134.636	5.389	142.700	137.311	-748	3.424	2.676
Onvoorzien									
Onvoorziene uitgaven exploitatie	50		-50				50		50
Onvoorziene uitgaven investeringen									
Subtotaal onvoorzien	50		-50				50		50
Totaal	4.690	139.276	134.586	5.389	142.700	137.311	-698	3.424	2.726

Toelichting Algemene Dekkingsmiddelen en Onvoorzien

Toelichting op de afwijkingen

Het nadeel bestaat uit (V= voordelig; N= nadelig):

Omschrijving		Bedrag x € 1.000,-
OZB eigenaren woningen en niet woningen	N	115
Wet WOZ	V	83
Toeristenbelasting	V	28
Retributies	V	2
Algemene uitkering	V	1.599
Dividenden	V	1
Gemeente eigendommen	V	206
BTW compensatiefonds	V	179
Uitkeringen van deren/lasten baten oude dienstjaren	N	28
Overige verschillen	V	834
Voorziening dubieuze debiteuren	N	90
Vennootschapsbelasting	N	20
Onvoorzien	V	50
	V	2.726

OZB baten nadelig € 115.000 (exogeen, incidenteel)

De opbrengst OZB is in 2023 achtergebleven bij de verwachting. Dit wordt veroorzaakt doordat de WOZ-waarden van woningen en niet-woningen in Rijswijk iets lager uitvallen dan geraamd (< 1%). Omdat deze waarden ten tijde van het berekenen van de OZB-tarieven nog niet vaststaan, wordt op basis van de voorlopige gegevens een inschatting gemaakt. De grootste onzekerheid hierbij is de oplevering van nieuwbouw voor of na 1 januari. Wanneer deze achterblijft bij de verwachting, leidt dat tot een wat lagere opbrengst. Ook verlagingen naar aanleiding van bezwaarschriften hebben geleid tot minder OZB-inkomsten. Hierdoor is er een nadeel op de opbrengsten OZB van circa € 115.000.

Wet WOZ voordelig € 83.000 (exogeen, incidenteel)

In 2023 zijn het aantal bezwaarschriften ingediend door zogeheten No Cure No Pay bureaus (NCNP) fors toegenomen ten opzichte van 2022. De NCNP-bureaus ontvangen bij toekenning van het bezwaarschrift een ruime vergoeding. In 2023 zijn 129 bezwaarschriften ingediend door een NCNP-bureau verlaagd. Dit heeft geleid tot een gemiddelde vergoeding per verlaagde WOZ-waarde van 730 euro.

Toeristenbelasting voordelig € 28.000

Er zijn meer belastbare overnachtingen in 2023 geweest dan geraamd.

Algemene uitkering voordelig € 1.599.000 (exogeen, incidenteel)

De algemene uitkering laat de volgende ontwikkeling in 2023 zien.

Voordeel algemene uitkering (€1.945.000). Het nadeel op lasten van € 346.000 is niet gerealiseerd.

Het nadeel bestaat uit (V= voordelig; N= nadelig):

Jaar	Bedrag	V/N
2023	€ 2.118	V
2022	€ 14	V
2021	€ 59	V
2020	€ 245	N
Subtotaal	€ 1.945	V
Labelling algemene uitkering	€ 346	N
Totaal	€ 1.599	V

2023

De raming 2023 van de algemene uitkering bevat de uitkomsten van de meicirculaire en de energietoeslag (€3.151.000) die is opgenomen in de 2^e halfjaarrapportage, vooruitlopend op de uitkering van de decembercirculaire. De afwijking bestaat uit de saldi van de september- en decembercirculaire 2023 die niet in de raming zijn opgenomen. Vanuit de decembercirculaire wordt, via een raadsvoorstel, € 259.000 overgeheveld naar 2024.

Algemene uitkering	Bedrag
Bijstellingen maatstaven t.o.v. meicirculaire (door BZK)	-600
Diverse ontwikkelingen algemene uitkering	1.076
BCF plafond 2023	236
Taakmutaties	6
Nettoresultaat septembercirculaire	718
Bijstellingen maatstaven t.o.v. meicirculaire (door BZK)	592
Diverse ontwikkelingen algemene uitkering	209
Taakmutaties	352
Nettoresultaat decembercirculaire	1.153
Totaal nettoresultaat circulaire	1.871

2021 t/m 2023

Globaal gezien bestaat de berekening van de algemene uitkering uit de vermenigvuldiging van het aantal eenheden van alle berekeningsmaatstaven met het bijbehorende bedrag per eenheid. De som van deze producten, de zogenaamde uitkeringsbasis, wordt vervolgens vermenigvuldigd met de uitkeringsfactor. De algemene uitkering bestaat uit circa 45 berekeningsmaatstaven. De variabelen in deze berekeningsmaatstaven worden door het Rijk in de loop van de jaren definitief vastgesteld. Op dat moment wordt ook de hoogte van de uitkering per jaar steeds preciezer bijgesteld.

De maatstaf WOZ is over 2021, 2022 en 2023 zijn nog niet definitief door BZK vastgesteld. Dit heeft tot gevolg dat de algemene uitkering over 2021 en 2022 voordeliger zijn bijgesteld o.b.v. een aantal nieuw vastgestelde maatstaven. De maatstaven voor 2020 zijn definitief vastgesteld.

Gemeente eigendommen voordelig € 206.000

Het voordelig verschil op gemeente eigendommen wordt voornamelijk veroorzaakt door niet geraamde inkomsten uit tijdelijke verhuur van grond € 140K (o.a. P3 Warmtelink) en extra vergoedingen voor reclame-inkomsten € 70K en een kleine tegenvaller van € -6K bij overige verhueringen.

BTW compensatiefonds voordelig € 179.000 (exogeen, incidenteel)

De incidentele meevaller bij het BTW-Compensatiefonds wordt veroorzaakt door de afhandeling van verschillende suppleties op BCF-aangiften van de afgelopen jaren. Deze waren aangehouden bij de belastingdienst in verband met een lopend boekenonderzoek. Deze zijn grotendeels in 2023 afgehandeld. Wat tot een positief cijfer heeft geleid.

Uitkeringen van derden/lasten baten oude dienstjaren nadelig € 28.000 (exogeen, incidenteel)

M.i.v. december 2023 is d.m.v. een raadsbesluit de starterslening nieuw leven in geblazen. De starterslening is nu beschikbaar voor geheel Rijswijk. Het betreft de mutaties vorderingen Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (SVN) ten behoeve van verstrekte startersleningen RijswijkBuiten en Rijswijk.

Overige verschillen voordelig € 834.000 (exogeen, incidenteel)

In de overige verschillen zit een nadelig effect van € 287.000 die betrekking hebben op de kosten van het Huis van de Stad. De uitvoeringskosten van het Huis van de Stad zijn hoger dan geraamd. Dit is voornamelijk toe te schrijven aan hogere kapitaallasten (rentelasten) en uitvoeringskosten en door de kosten voor het leeg opleveren van het oude stadhuis. Doordat we hier sneller mee aan de slag zijn gegaan, is een deel van het werk van 2024 al in 2023 uitgevoerd. Het merendeel

van de uitvoeringskosten voor het leeg opleveren valt in 2024 en is in de bestemmingsreserve hiervoor geormerkt.

Voorziening dubieuze debiteuren nadelig € 90.000 (exogeen, incidenteel)

Bij het samenstellen van de jaarrekening is van alle vorderingen volgens de jarenlange gangbare methodiek in Rijswijk bepaald wat de hoogte van de voorziening zou moeten zijn. Uit deze berekening was per saldo € 90.000 extra storting benodigd omdat ingeschat werd dat de risico's op de vorderingen iets zal toenemen. Jaarlijks wordt deze inschatting op balansdatum gemaakt a.d.h.v. de ouderdom van de openstaande bedragen, zoals vermeld onder het hoofdstuk grondslagen.

Vennootschapsbelasting nadelig € 20.000 (exogeen, incidenteel)

Het incidentele verschil van de VPB wordt veroorzaakt doordat er in 2023 een inhaalslag heeft plaatsgevonden bij de VPB-aanslagen van diverse oude jaren.

Onvoorzien lasten voordelig € 50.000 (exogeen, incidenteel)

In 2023 is geen beroep gedaan op de post onvoorzien.

Overhead

De definitie van de overhead volgens het BBV is “alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces”.

Financiële samenvatting

Overhead (bedragen x € 1.000)	Begr.Lasten	Werk.Lasten	Saldo		Saldo		Resultaat
			Lasten	Begr.Baten	Baten	Werk.Baten	
Materieel en kapitaallasten	13.695	15.012	-1.318	513	950	437	-881
Personeel	49.342	51.455	-2.113	108	285	177	-1.936
	63.037	66.467	-3.430	622	1.235	613	-2.817
Naar programma's en investeringen	-32.268	-33.418	1.150	315	160	-155	995
	-32.268	-33.418	1.150	315	160	-155	995
Saldo	30.768	33.048	-2.280	937	1.395	458	-1.822

Apparaatskosten zijn de noodzakelijke financiële middelen voor het inzetten van personeel (salarissen), organisatie-, huisvestings-, materieel-, automatiseringslasten e.d. voor de uitvoering van de organisatorische taken. Apparaatskosten zijn dus alle personele en materiële lasten (zowel directe personeel als Overhead) die verbonden zijn aan het functioneren van de organisatie, exclusief griffie en bestuur. De totale apparaatskosten van de gemeente, geraamd op ongeveer € 63 miljoen, worden verdeeld naar de programma's (beleidsproducten) en investeringen. De overhead wordt niet verdeeld over de programma's, maar blijft op het taakveld Overhead drukken.

Per saldo is op de totale apparaatskosten van de gemeente een nadeel behaald van € 2,8 miljoen. Zowel de materiële kosten (zoals huisvesting, ICT, facilitair) als de personele kosten (eigen personeel en inhuur) vallen hoger uit dan begroot. Deels komt dit doordat de inflatie hoger is dan bij de begroting was uitgegaan. Verder heeft de gemeente moeite met het vullen van vacatureruimte, waardoor er meer personeel wordt ingehuurd. Omdat extern personeel duurder is dan intern personeel, biedt de vacatureruimte onvoldoende dekking voor de inhuurkosten. Deze negatieve consequentie wordt versterkt doordat de krappe arbeidsmarkt leidt tot hogere tarieven, wat ook geldt voor de uitbestede werkzaamheden. Omdat in deze tijden het extra belangrijk is om in eigen personeel te investeren, is er ook meer uitgegeven voor vorming en opleiding. Daarnaast zijn ook de baten wat hoger uitgevallen dan oorspronkelijk begroot.

De hogere overhead leidt tot een hogere doorbelasting naar de programma's en investeringen van € 1 miljoen ten opzichte van de begroting. Hierdoor komt het resultaat van de overhead per saldo uit op een negatief saldo van € 1,8 miljoen.

Beleidsindicatoren

De BBV-indicatoren die betrekking hebben op de eigen organisatie zijn hieronder weergegeven. Het aantal fte van de bezetting van de medewerkers per 1.000 inwoners is gestegen van 8,25 naar 8,57. De apparaatskosten per inwoner ten opzichte van 2022 zijn gestegen van € 860,61 naar € 920,59, wat vooral wordt veroorzaakt door hogere personele lasten. Tenslotte zijn de overheadkosten t.o.v. de totale kosten gedaald van 12,4% naar 11,6%.

Indicator	Eenheid	Rekening 2022	2023
Formatie	Fte per 1.000 inwoners	8,43	9,65
Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	8,25	8,57
Apparaatskosten	Kosten per inwoner	€ 860,61	920,59
Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	20,6%	23,2%
Overhead	% van totale lasten	12,4%	11,6%

Paragrafen

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

Het is een zeer dynamische tijd voor alle gemeenten in Nederland, dus ook voor Rijswijk. Tal van externe ontwikkelingen met mogelijke risico's doen zich tegelijkertijd voor in de vorm van onder andere oorlogen, milieuproblemen, woningbouwopgaven en financiële uitdagingen door andere financiering door het Rijk. De risicobeheersing vraagt van de gemeente steeds meer zicht en grip op geld en processen.

Daarom is een gemeentelijk beleid op hoe omgegaan moet worden met risico's op basis van een adequaat risicobeleid' noodzakelijk. Risico's kunnen naast financiële gevolgen ook andere gevolgen hebben. Te denken valt o.a. aan imagoschade, politieke risico's, juridische risico's en veiligheidsrisico's.

Aanleiding en achtergrond

De gemeente Rijswijk wil risico's die zij loopt beheersbaar houden. Door inzicht in de risico's wordt de organisatie in staat gesteld om op verantwoorde wijze besluiten te nemen, zodat huidige en toekomstige risico's in verhouding staan tot de vermogenspositie van de organisatie.

Om inzicht in deze risico's te verkrijgen is een risico-inventarisatie uitgevoerd. Op basis van de geïnterviewde risico's wordt het benodigde weerstandsvermogen berekend.

In het kader van de begrotingscyclus worden de risico's gemonitord door de afdelingen. Bij elke rapportage wordt de lijst geactualiseerd, beoordeeld en centraal verwerkt in het risicomanagementprogramma NARIS®. Met dit programma wordt bijvoorbeeld de top 10 risico's en scenario's bepaald, maar kunnen ook de geïmplementeerde beheersmaatregelen worden aangepast.

Kader

Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV)

Het BBV schrijft voor dat een paragraaf Weerstandsvermogen in de jaarstukken moet worden opgenomen. Daarnaast moet, op grond van het BBV, een tabel met financiële kengetallen worden opgenomen. Deze treft u aan het einde van de paragraaf aan.

1. Financiële verordening gemeente Rijswijk 2023
Op 12 december 2023 heeft de raad de verordening vastgesteld.
2. Nota weerstandsvermogen en risicomanagement
Op 17 december 2013 heeft de raad deze nota vastgesteld.
3. Nota reserves en voorzieningen gemeente Rijswijk
Ook deze nota is op 17 december 2013 door de raad vastgesteld.

Taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden

In de nota weerstandsvermogen en risicomanagement 2013 is dit volgens onderstaande tabel vastgelegd.

Actoren	Rollen	Acties/besluiten
Raad	Sturen en toezicht houden	<ul style="list-style-type: none"> • Vaststellen nota weerstandsvermogen en risicomanagement; • hoogte weerstandsvermogen vaststellen; • programma- en programmarekening vaststellen.
College	Sturen en toezicht houden	<ul style="list-style-type: none"> • toezicht op implementatie risicomanagement; • sturen op verantwoording van risico's.
Management	Sturen en verantwoorden	<ul style="list-style-type: none"> • Implementatie risicomanagement; • beoordelen top 10 risico's; • kwantificering risico's; • aanspreken op gedrag.
Medewerkers	Beheersen	<ul style="list-style-type: none"> • Implementeren beheersmaatregelen; • kwantificeren van risico's; • rapporteren ontwikkeling risico's; • aanspreken op gedrag.
Advies & Control	Beheersen en toezicht houden	<ul style="list-style-type: none"> • Bijdrage leveren aan risico analyse; • in beeld brengen financiële consequenties; • bewaken input risicobeheersingssysteem.

Risicoprofiel

Om de risico's van de gemeente Rijswijk in kaart te brengen is een risicoprofiel opgesteld. Dit risicoprofiel wordt als volgt gedefinieerd:

Een overzicht van de risico-eigenschappen van de organisatie, d.w.z. minimaal omvattend de risicodefinities met bijbehorende kansen en gevolgen.

Dit risicoprofiel is onder andere tot stand gekomen met behulp van een risicomanagement informatiesysteem dat bij veel gemeenten wordt gebruikt. Hiermee worden risico's systematisch in kaart gebracht en beoordeeld.

Afzonderlijk van het gemeente breed gehanteerd risicomanagementsysteem is door een extern bureau een risicoanalyse uitgevoerd op de grondexploitatie Rijswijk Buiten. Omdat de werkwijze niet geheel overeenkomt met het gehanteerde systeem worden de resultaten apart vermeld en zijn deze niet opgenomen in onderstaand overzicht.

In de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit en het weerstandsvermogen is wel rekening gehouden met de uitkomsten van de risicoanalyse van Rijswijk Buiten.

P&C-cyclus

De nota weerstandsvermogen en risicomanagement schrijft een koppeling van het risicoprofiel m.b.v. NARIS® voor bij de diverse beleidsrapportages zoals programmabegroting, jaarrekening en tussentijdse rapportages.

In de kern draait NARIS® om het vastleggen en analyseren van risico's, beheersmaatregelen en opgetreden risico's (incidenten). Risico's hebben impact op de activiteiten (processen en projecten) die de organisatie onderneemt om haar doelen te realiseren. Door risico's te koppelen aan projecten, processen en/of doelstellingen ontstaat direct inzicht waarop gestuurd moet worden om grip te houden op de belangrijkste risico's van de organisatie.

Risico's

Voor de jaarstukken 2023 zijn de risico's geactualiseerd. Op grond van het risicomanagementbeleid worden in het onderstaande overzicht alleen de 10 grootste risico's gepresenteerd met de hoogste bijdrage aan de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit.

Tabel 1: Belangrijkste financiële risico's

Risico	Kans	Financieel gevolg	Invloed
Juridische risico's als gevolg van bezwaar, beroep en procedures	50%	max.€ 20.500.000	60,90%
Juridische risico's als gevolg van bezwaar, beroep en procedures			
CAO ontwikkelingen	70%	max.€ 2.000.000	6,24%
De CAO loopt op 1-1-2023 af. De onderhandelingen voor een nieuwe CAO moeten nog starten. De verwachting is dat de lonen zullen stijgen. Het is echter nog onzeker met hoeveel de lonen zullen stijgen.			
Participatiewet	50%	max.€ 2.400.000	5,35%
Bezuinigingen op de macrobudgetten BUIG en veranderingen in het rekenmodel waarmee de macrobudgetten BUIG worden berekend kunnen leiden tot tekorten op de lokale rijkssubsidie. Een dergelijke overheidsmaatregel kan niet worden voorkomen en kan leiden tot tekorten. Het participatiebudget wordt maximaal ingezet voor bevordering van uitstroom uit de uitkering zodat de uitgaven aan uitkeringen zo laag mogelijk blijven en het eventuele tekort zoveel als mogelijk beperkt blijft.			
Oplopende inflatie en stijgende energieprijzen.	50%	max.€ 2.000.000	4,45%
Als gevolg van macro economische ontwikkelingen is er sprake van een hoge inflatie en fors stijgende energieprijzen. Het is onzeker hoe dit zicht in de toekomst gaat ontwikkelen.			
Gebiedsontwikkelingen	50%	max.€ 1.000.000	2,22%
Bezuinigingen op de macrobudgetten en veranderingen in het rekenmodel waarmee de macrobudgetten worden berekend, kunnen leiden tot tekorten op de lokale rijkssubsidie. Een dergelijke overheidsmaatregel kan niet worden voorkomen en kan leiden tot tekorten. Het participatiebudget wordt maximaal ingezet voor bevordering van uitstroom uit een uitkering zodat de uitgaven aan uitkeringen zo laag mogelijk blijven en het eventuele tekort zoveel als mogelijk beperkt blijft.			
Deelname in gemeenschappelijke regeling	50%	max.€ 1.000.000	2,22%
Verplichte bijdragen in exploitatieverliezen en beperkte invloed waardoor beleidsdoelstellingen niet volledig zouden kunnen worden gehaald			
Financiële tegenvallers, hogere kosten of lagere opbrengsten	30%	max.€ 1.200.000	1,59%
Niet kunnen afdekken van risico's, die kunnen ontstaan door richtlijnen, voorwaarden, eisen van andere overheden, langere procedures en overige derden-partijen.			
Toekomstig renterisico.	50%	max.€ 700.000	1,56%
De financieringsbehoefte zal vanaf 2023 t/m 2025 liggen tussen de € 40 tot € 60 miljoen inclusief de eventuele extra financieringsbehoefte van RijswijkBuiten. Een en ander is afhankelijk van de ontwikkeling van deze grondexploitatie. De eventuele extra rentekosten worden in rekening gebracht bij RijswijkBuiten. In de begroting is rekening gehouden met financieringskosten van 1,5% over € 60 miljoen, ofwel € 900.000 per jaar voor de algemene dienst. Dit bedrag is voorlopig genoeg om de eventuele rentestijgingen op te kunnen vangen. Door de energiecrisis zal de economie worden afgeremd. Dit zal tot gevolg hebben dat de druk op de renteontwikkeling zal afnemen.			
Betalingsproblemen bij burgers en bedrijven.	50%	max.€ 600.000	1,34%
Als gevolg van de hoge inflatie met als gevolg stijgende kosten voor burgers en bedrijven stijgt het risico dat uitstaande vorderingen niet betaald kunnen worden.			
Grote investeringen	30%	max.€ 600.000	0,80%
Bij grote projecten worden de investeringen overschreden			

Uit de inventarisatie zijn in totaal 62 risico's in beeld gebracht met een totaal geraamd risico van circa € 62.756.000,-. Risico's met een geschatte omvang kleiner dan € 60.000,- zijn in deze berekening niet meegenomen. Indien een dergelijk risico zich daadwerkelijk voordoet, dienen de lasten hiervan binnen de exploitatiebudgetten opgevangen te worden.

Het aandeel van de top 10 risico's in het totaal is € 32.000.000,-. Dit betekent dat de overige 52 risico's optellen tot een bedrag van € 30.756.000,-.

Benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit

Het bepalen van de benodigde weerstandscapaciteit wordt uitgevoerd met behulp van een risicosimulatie (Monte Carlo methode). Dit is een onderdeel van NARIS® waarbij gebruik wordt gemaakt van de inschattingen van de kansen en gevolgen zoals die per risico zijn aangegeven. Op

basis van de risicosimulatie kan worden berekend welk bedrag er nodig is om de geïdentificeerde risico's in financiële zin af te dekken. Hierbij wordt gerekend met een zekerheidspercentage van 90%.

Het reserveren van het maximale bedrag van de opgenomen risico's is namelijk niet reëel, omdat de risico's niet allemaal tegelijk en in hun maximale omvang zullen optreden. Het resultaat van deze simulatie is dat met een benodigde weerstandscapaciteit van € 22.697.349,- het voor 90% zeker is dat alle risico's kunnen worden afgedekt. Ter informatie is in de volgende tabel de benodigde weerstandscapaciteit opgenomen bij het hanteren van naastgelegen zekerheidspercentages.

Percentage	Bedrag in €
75%	€ 18.803.960
80%	€ 20.198.694
85%	€ 21.489.261
90%	€ 22.697.349
95%	€ 24.086.949

Analyse risicomanagement RijswijkBuiten

Afzonderlijk van het gemeente breed gehanteerd risicomanagementsysteem is een risicoanalyse uitgevoerd op de grondexploitatie Rijswijk Buiten. Omdat de werkwijze niet geheel overeenkomt met het gehanteerde systeem worden de resultaten apart vermeld en zijn deze niet opgenomen in bovenstaand overzicht. In de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit en het weerstandsvermogen wordt wel rekening gehouden met de uitkomsten van de risicoanalyse van Rijswijk Buiten voor zover deze niet kunnen worden opgevangen binnen de Grondexploitatie. In de grondexploitaties Sion-'t Haantje Twaalfde herziening, 2024 (woongebied) en Bedrijventerrein Haantje – Pasgeld, 2024 is er een totaalbedrag aan gekwantificeerde risico's opgenomen van € 4.333.000,-.

Het verwachte nadelige saldo van de Grondexploitatie 2023 bedraagt € 20.941.000,- waardoor er binnen de Grondexploitatie geen buffer meer is voor het opvangen van risico's en deze moeten worden meegenomen in de berekening van de weerstandscapaciteit van de gemeentelijke begroting.

Totaal benodigde weerstandscapaciteit

Totaal benodigde weerstandscapaciteit	
Uitkomst risicomanagementsysteem	€ 22.697.349
Uitkomst risicoanalyse RijswijkBuiten	€ 4.333.000
Totaal	€ 27.030.349

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit van de gemeente Rijswijk bestaat uit het geheel aan middelen dat de organisatie daadwerkelijk beschikbaar heeft om de risico's in financiële zin af te dekken.

	Weerstand	Startcapaciteit	Bijboekingen	Afboekingen	Huidige capaciteit
Algemene reserve		€ 32.124.000		€ 11.656.000	€ 20.468.000
Reserve Woonfonds		€ 3.300.000			€ 3.300.000
Reserve Investeringsfonds energietransitie en klimaat		€ 7.410.000	€ 135.000		€ 7.545.000
Onvoorzien		€ 50.000			€ 50.000
Totale weerstandscapaciteit		€ 42.884.000	€ 135.000	€ 11.656.000	€ 31.363.000

*vóór bestemming resultaat 2023

Relatie benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit

Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is, moet de relatie worden gelegd tussen de financieel gekwantificeerde risico's en de daarbij gewenste en beschikbare weerstandscapaciteit. De relatie tussen beide componenten wordt in onderstaande figuur weergegeven.

De benodigde weerstandscapaciteit die uit de risicosimulatie voortvloeit, kan worden afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. De uitkomst van die berekening vormt het weerstandsvermogen.

Ratio weerstandsvermogen =	Beschikbare weerstandscapaciteit	=	€ 31.363.000	=	1,2
	Benodigde weerstandscapaciteit		€ 27.030.349		

Om het weerstandsvermogen te kunnen beoordelen moeten we eerst vaststellen welke ratio de gemeente Rijswijk nastreeft. Dit gebeurt volgens de nota weerstandsvermogen en risicomanagement met onderstaande waarderingstabel.

Waarderingscijfer	Ratio	Kwalificatie
A	>2.0	uitstekend
B	1.4-2.0	ruim voldoende
C	1.0-1.4	voldoende
D	0.8-1.0	matig
E	0.6-0.8	onvoldoende
F	<0.6	ruim onvoldoende

De ratio valt in categorie C. Geconcludeerd kan worden dat op dit moment, volgens de huidige analyse van de mogelijke risico's, vertaald in het benodigde weerstandsvermogen, de kwalificatie 'voldoende' van toepassing is.

Ten opzichte van de jaarrekening 2022 is de ratio weerstandsvermogen afgenomen van 2,8 naar 1,2. Dit is enerzijds een gevolg van een ná balansdatum opgekomen verhoging van het juridische risico en anderzijds een negatief resultaat over 2023. Omstandigheden die bekend worden ná balansdatum maar vóór vaststelling van de jaarrekening door de raad, dienen verwerkt te worden om een getrouw, duidelijk inzicht te verschaffen in de financiële positie.

Financiële kengetallen

Vanaf 2016 moet onderstaande tabel met financiële kengetallen in de begroting worden opgenomen. Gedachtegang van de commissie BBV is dat de toezichthouders (gemeenteraad en provincie) deze kengetallen meewegen bij de beoordeling van de financiële positie van de gemeente. Hierbij moet nadrukkelijk de eigen specifieke situatie in ogenschouw genomen worden, omdat deze voor iedere

gemeente min of meer uniek is. Oftewel, enige nuancering is op zijn plaats bij het interpreteren van de 'kale' cijfers.

Kengetal	2022	2023	2023
	Jaarrekening	Begroting	Jaarrekening
Netto schuldquote	102,7%	113,4%	102,4%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen	102,4%	106,5%	102,4%
Solvabiliteitsratio	23,3%	26,7%	19,0%
Grondexploitatie	40,4%	31,5%	39,9%
Structurele exploitatieruimte	4,7%	2,8%	-3,1%
Belastingcapaciteit	99,9%	96,2%	93,0%

Toelichting kengetallen

Netto schuldquote

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft zodoende een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken. De schuldquote in Rijswijk is tijdelijk hoger dan gemiddeld vanwege de grondexploitatie RijswijkBuiten. De netto schuldquote bevindt zich in de categorie 'oranje' volgens de VNG. Als de netto schuldquote boven de 130% stijgt bevindt een gemeente zich in de gevarenzone 'rood'.

Solvabiliteitsratio

Het solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de medeoverheid in staat is aan zijn financiële verplichtingen te voldoen. Het laat de verhouding zien tussen het eigen vermogen en de schulden. Als gevolg van een negatief resultaat in 2022 dat een daling van de reserves veroorzaakt is deze ratio ten opzichte van 2022 gedaald en komt daardoor onder de norm van 20% uit. Het eigen vermogen zal na bestemming van het negatieve resultaat 2023 ook dalen wat direct effect heeft op de solvabiliteit.

Grondexploitatie

Dit kengetal betreft de verhouding van de waarde van de bouwgronden (grondpositie) ten opzichte van de totale (geraamde) baten. Het totaal van de activa van de bouwgronden in exploitatie bedraagt 39,8% van het totaal baten in 2022 exclusief mutaties van de reserves. Hierbij komt Rijswijk boven de norm van 35%, dit wordt veroorzaakt door de grondexploitatie RijswijkBuiten welke nog niet afgerond is.

Structurele exploitatieruimte

Een percentage waarmee beoordeeld kan worden welke structurele ruimte een gemeente heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. De structurele exploitatieruimte wordt berekend door het saldo van de structurele baten en lasten (baten minus lasten) vermeerderd met het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen (onttrekkingen minus toevoegingen) aan reserves te delen door de totale baten.

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft inzicht in hoe de belastingdruk in de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde. Rijswijk heeft dit jaar een lagere belastingdruk dan het landelijk gemiddelde van € 944 (meerpersoonshuishouden) Dat is het gevolg van het gebruik van het COELO van de gemiddelde woningwaarde exclusief huurwoningen bij de berekening van dit gemiddelde. Rijswijk gaat uit van de gemiddelde woningwaarde om zo het juiste tarief voor de opbrengst te kunnen berekenen.

Onderhoud kapitaalgoederen

Wat wilden we bereiken?

Visie op de kapitaalgoederen

Het beheer en onderhoud van kapitaalgoederen (openbare ruimte, gebouwen) komt in meerdere programma's van deze begroting terug. Het vormt financieel gezien een aanzienlijk deel van

de begroting en het is bovendien maatschappelijk gezien van groot belang. Om deze redenen wordt het beheer en onderhoud van kapitaalgoederen in een aparte, verplichte paragraaf in de begroting opgenomen.

'Samen werken aan de stad'

De gemeente Rijswijk is verantwoordelijk voor de kwaliteit en de veiligheid van de openbare ruimte. We zorgen dat de openbare ruimte op orde is en aansluit bij het hedendaagse gebruik en de identiteit van onze stad. Dit doen we niet alleen, maar samen met Rijswijk. Bewoners zijn niet alleen belangrijke ogen en oren voor het dagelijks beheer, maar we vragen hun ook om actief bij te dragen en mee

te denken over passende langetermijnoplossingen. Met elkaar hebben we bepaald wat de basis is en hebben we het minimale kwaliteitsniveau op onze kapitaalgoederen vastgelegd in een integraal beheerplan. Dit overkoepelend beheerplan vormt de leidraad voor onze inzet de komende jaren en zorgt ervoor dat de basis op orde blijft. We werken belangrijke ontwikkelingen verder uit die veel raakvlakken hebben met en/of invloed hebben op het beheer en onderhoud. Denk hierbij aan de energietransitie, klimaatverandering, ecologie, biodiversiteit en circulaire economie.

Doelstellingen

1. De basis op orde

De openbare ruimte voldoet aan de gestelde kwaliteitsniveaus en wettelijke zorgplicht. Dat wil zeggen: geen kapitaalvernietiging en het is schoon, heel en veilig en het onderhoudsniveau is gemiddeld "B-kwaliteit". We inspecteren regelmatig onze kapitaalgoederen en grijpen tijdig in om kapitaalvernietiging te voorkomen. Er wordt gewerkt met actuele beheerplannen, meerjarenonderhoudsplannen en een adequaat dekkingsplan voor zowel de onderdelen in het integraal beheerplan openbare ruimte als voor al het vastgoed.

2. Meedenken en betrokkenheid

We willen bewoners actief betrekken bij het beheer en onderhoud van de stad. Door samen aan de slag te gaan, willen we niet alleen een openbare ruimte creëren die beter aansluit op het gebruik, maar ook meer betrokkenheid en waardering realiseren. Samen maken we de stad beter.

3. Versterken van parken en groene zones in Rijswijk

Rijswijk is een groene stad. Conform ons groenbeheerplan gaan we de komende jaren investeren in het openbaar groen om dit beeld te behouden en waar mogelijk te versterken. Dit willen we samen met bewoners, gebruikers, partners en bedrijven gaan invullen.

4. Verduurzaming en innovatie in het beheer van kapitaalgoederen

We willen innovatieve technieken in gebouwen-, infra- en groenbeheer gaan toepassen. Daarmee willen we een bijdrage leveren aan de energietransitie en verduurzaming van Rijswijk. Dit aspect nemen we ook mee in de selectie van onze aannemers en toeleveranciers.

5. Optimaal gebruik van gebouwen

Wij gaan gebouwen zoveel als mogelijk multifunctioneel inzetten en proberen hiermee de functies te versterken. Hiermee gaan wij kosten besparen en meer interactie stimuleren tussen maatschappelijke partners.

6. Communiceren

Jaarlijks wordt fors geïnvesteerd in de openbare ruimte. We willen meer laten zien wat we doen, waarom we het zo doen en wat het betekent voor de stad. We gaan de komende jaren de werkzaamheden meer zichtbaar maken.

Indicatoren

Indicator	Begroting 2023	Realisatie 2023
1. Aantal meldingen over de openbare ruimte	9.000	
2. Voldoen aan vastgesteld kwaliteitsniveau	Niveau B	
3. bezettingspercentage maatschappelijk vastgoed	95%	

Areaalgegevens

Het openbare gebied dat de gemeente beheert, omvat een omvangrijk aantal objecten met uiteenlopende functies. Vanwege ontwikkeling, uitbreidings- en ontwikkellocaties en aanpassingen in het openbaar gebied zijn de areaalgegevens aan verandering onderhevig. Enkele kengetallen:

Groen, water en recreatie			
Gazon en gras	circa	194	ha
Beplanting	circa	111	ha
Bomen	circa	30.066	stuks
Water	circa	63	km

Voorzieningen voor kinderen en jeugd			
Speeltoestellen	circa	689	stuks

Verkeer en verblijf in de stad			
Verkeerregelinstantie	circa	45	stuks
Doorgaande wegen en pleinen	circa	109	ha
Fiets- en recreatieve paden	circa	121	km
Bruggen, tunnels en viaducten	circa	310	stuks
Lichtmasten (incl. armaturen)	circa	9.600	stuks

Volksgezondheid en milieu			
Afvalbakken	circa	970	stuks
Ondergrondse verzamelcontainers	circa	800	stuks
Bovengrondse verzamelcontainers	circa	320	stuks
Riolering en hemelwaterafvoer	circa	231	km

De vastgoedportefeuille die de gemeente beheert, omvat verschillende objecten met uiteenlopende functies:

Soor locatie	Aantal	Soort locatie	Aantal
Brede Schoollocaties in eigendom bij de gemeente Rijswijk	4	Woningen	12
Cultuurlocaties	2	Winkelpanden	5
Sportlocaties (geen onderdeel van brede school)	5	Fietsenstallingen	2
Welzijnslocaties/wijkwelzijnswerk	3	Kinderboederijen	2
Welzijnslocaties/kinderopvang	6	Overige gebouwen	14
Ateliers (gebouwen)	2		

Wat hebben we er voor gedaan?

Integraal beheerplan

In ons Integraal beheerplan openbare ruimte staat aangegeven wat de doelstellingen zijn en welke activiteiten wij verrichten. Samenvattend is het credo: slim, doelmatig en sober. Wij zorgen voor de veiligheid en houden de basis op orde. De benodigde middelen voor het realiseren van de kwaliteit hebben we inzichtelijk.

Product	Ambitie
Integraal beheerplan Buiten Beter 2021-2025	Dit overkoepelend beheerplan vormt de leidraad voor onze inzet de komende jaren en zorgt ervoor dat de basis op orde blijft. Ook worden belangrijke ontwikkelingen die veel raakvlakken hebben met en invloed hebben op het beheer en onderhoud, zoals de energietransitie, klimaatverandering, biodiversiteit en circulaire economie beschreven en betrokken. We behalen een gemiddelde kwaliteit in het beheer en onderhoud van kwaliteitsniveau B (op basis van landelijke standaarden van het CROW-instituut).
Baggerplan 2021-2026	Voldoen aan wettelijke eisen waardoor de benodigde diepte van de watergangen is gewaarborgd. Het Baggerplan is in 2021 vastgesteld.
Beheerplan groen 2020-2024	In het beheerplan groen zijn keuzes gemaakt op welke wijze we ons groen onderhoud en hoe het groen bijdraagt aan doelstellingen op gebied van o.a. duurzaamheid, klimaatbestendigheid en leefbaarheid.
Beheerplan kunstwerken 2023 - 2027	Uitvoeren van de maatregelen die benodigd zijn om de functionaliteit te waarborgen en de veiligheid te garanderen.
Beheerplan oevers 2019-2023	In standhouden van de oevers waar noodzakelijk en omvormen naar natuurvriendelijk waar mogelijk.
Beleidsplan OV openbare verlichting 2023-2027	In het beheerplan wordt gefocust op preventief beheer, onderhoud en 'duurzaam beheer'.
Beheerplan VRI verkeersregelinstallaties 2016-2020	Bij vervanging van de VRI passen we energiezuinige installaties toe. Achterstand kabels wegwerken. Het toepassen van LED verlichting met een dimregime voor het bijdragen aan de ambitie van duurzaamheid en verkeers- en sociale veiligheid.
Beheerplan spelen 2019-2022	Het integrale beheerplan Spelen is begin 2019 vastgesteld.
Nota speelbeleid	Onderhoud is beperkt tot strikt noodzakelijk onderhoud voor het veilig houden van wegen.
Gemeentelijk Riolerings- en Waterplan Rijswijk 2021 t/m 2025	De piek in onderhoud voor de vervanging van riolering spreiden door levensduur verlengende maatregelen uit te voeren. Het zorgen voor een duurzaam, veilig en robuust watersysteem.
MOP's Maatschappelijk Vastgoed 2015-2025	In 2021 heeft herijking van het beheerplan Maatschappelijk Vastgoed plaatsgevonden. Dit beheerplan is door de gemeenteraad goedgekeurd en vastgesteld. Uitgangspunt hierbij is de kwaliteit van het vastgoed duurzaam in stand te houden
Niet maatschappelijk vastgoed	In 2021 zijn de meerjarenonderhoudsplanningen geactualiseerd. Onze ambitie is om het vastgoed veilig en bereikbaar te hebben en houden.

Uitdagingen en risico's

Inlopen achterstanden

We zien dat de basis nog niet op orde is voor de producten wegen en bruggen. Dit komt door de beperkte onderhoudsbudgetten van de afgelopen jaren. De middelen die voortvloeien uit het Integraal beheerplan openbare ruimte zijn berekend op het op orde houden van de basis. We gaan extra investeren in het wegwerken van de achterstanden zoals vastgesteld is in het IBOR. Deze investeringen worden ingezet voor het versneld vervangen van bruggen en voor reconstructies aan de wegen. In 2021/2022 zijn we gestart met de voorbereidingen en is een start gemaakt met het herstelprogramma.

Bij de kabels van de openbare verlichting (OV) bestaat een grote achterstand. We hebben ongeveer 250 km aan kabels in Rijswijk. We hebben reeds 48 km vervangen. Daarmee liggen we voor op schema, maar gezien de omvang van het project zijn we hier nog vele jaren mee bezig. Voor de komende jaren hebben we het aanzienlijke bedrag van €669.000 per jaar vrij gemaakt om kabels in de oudste delen van Rijswijk te vervangen. We hebben een areaal van ongeveer 9500 armaturen (OV). Hiervan is 40% procent vervangen voor duurzame ledverlichting. Ook hebben we hiervoor extra middelen vrijgemaakt waarmee we de komende jaren de achterstanden wegwerken zodat we kunnen overgaan naar een duurzamere openbare verlichting.

Bij de vervanging van verkeersregelinstallaties zijn er twee cycli. Momenteel zitten wij in de cyclus waarbij de regelinstallatie en de lichten worden vervangen.

Renovatieprogramma nutsleidingen door bedrijven

Wat voor onze OV-kabels geldt, geldt ook voor de kabels en leidingen van nutsbedrijven. De komende jaren gaan de nutsbedrijven in Rijswijk veel verouderde kabels en leidingen vervangen (voornamelijk gas- en waterleidingen). Tevens wordt er de komende jaren glasvezel aangelegd. De gemeente is een actieve gesprekspartner voor de nutsbedrijven. Samen met de nutsbedrijven vindt afstemming plaats over de geplande werkzaamheden en waar kansen liggen om deze te combineren.

Programma met integrale herinrichtingen

Er zijn meerdere straten in Rijswijk waar meerdere onderhoudsproblemen samenkomen (zie ook programma Leven en Wonen). Het gaat om locaties waar de riolering, kabels en leidingen en bomen moeten worden vervangen. Bij de herinrichting verbeteren we daarnaast ook de (verkeers)veiligheid en de leefomgeving. We creëren een openbare ruimte

met een goede balans tussen groen, verharding en verlichting. Hierbij houden we rekening met een toekomstbestendige ondergrondse infrastructuur. Dit betreft de projecten de Steenlaan, de Tulpstraat, de Rembrandkade en de Lindelaan en 't Haantje.

Wat heeft het gekost?

Budgettair kader

Conform de eisen van het BBV maken wij alle onderhoudsbudgetten inzichtelijk in een overzichtelijke tabel. Daarnaast geven wij aan waarvoor het budget wordt ingezet.

Beschikbare exploitatiebudgetten

De belangrijkste exploitatiebudgetten (exclusief kapitaallasten) zijn:

Exploitatiebudgetten (Bedragen x €1.000)	Begroot	Werkelijk	Restant	Specificatie van de werkzaamheden
Wegen	1.371	1.217	155	<ul style="list-style-type: none"> • Klein onderhoud asfalt • Onderhoud bestrating • Onderhoud paden • Herstellen belijning
Groen	3.975	4.209	-234	<ul style="list-style-type: none"> • Maaien gras • Herstellen gazons • Onderhoud bomen • Herplanten groenstroken • Onkruid en zwerfvuil verwijderen • Verhelpen van storingen en reparaties
Verlichting en verkeersregel- installaties	921	977	-55	<ul style="list-style-type: none"> • Preventief vervangen lampen • Schilderen van armaturen en masten • Beheer verkeersmanagement- systeem
Waterwegen	947	748	199	<ul style="list-style-type: none"> • Maaien en krozen van watergangen • Onderhoud beschoeiing • Baggeren watergangen • Veiligheids- controles en inspecties
Spelen	184	146	38	<ul style="list-style-type: none"> • Reparaties en klein onderhoud • Veiligheids- controles en inspecties
Bruggen en duikers	295	303	-8	<ul style="list-style-type: none"> • Reparaties en klein onderhoud • Reinigen • Klein onderhoud van riolering
Riolering	1.273	2.063	-790	<ul style="list-style-type: none"> • Verhelpen van storingen en verstoppingen • Reinigen van riolering • Beheer en monitoren van het functioneren van rioolstelsel • Preventief onderhoud woningen en objecten
Gebouwen en objecten	244	293	-49	<ul style="list-style-type: none"> • Onderhoud woningen en objecten • Vervangingsonderhoud woningen en objecten • Preventief onderhoud en beheer maatschappelijk vastgoed
Maatschappelijk Vastgoed	3.591	3.598	-7	<ul style="list-style-type: none"> • Onderhoud maatschappelijk vastgoed • Vervangingsonderhoud maatschappelijk vastgoed

Bedrijfsvoering

Inleiding

De paragraaf Bedrijfsvoering geeft informatie over de interne bedrijfsvoering van de gemeente. Dat omvat HRM-beleid, ICT / digitalisering, huisvesting, financiën en andere onderdelen van de bedrijfsvoering.

Rijswijk groeit. Het aantal inwoners steeg in acht jaar tijd van 49.000 in 2016 naar 58.000 in 2023. De groei gaat na 2023 door. Naast de groei van de stad vragen ook andere opgaven om inzet. Denk aan de energietransitie, de veranderende sociale dynamiek in de samenleving en ondermijning door het verweven raken van bovenwereld en onderwereld. Deze veranderende dynamiek in de stad vraagt iets anders van onze organisatie.

De 'schaalsprong' die de organisatie moet maken en die er voor zorgt dat de organisatie in de pas loopt met de ontwikkeling die Rijswijk als stad doormaakt is een topprioriteit. Alleen met een goed functionerende organisatie kunnen we onze ambities waarmaken.

Het coalitieakkoord 'Gezonde Groei' Rijswijkse koers 2022-2026 spreekt op veel aspecten van de bedrijfsvoering een duidelijke ambitie voor de komende 4 jaar uit. Deze ambitie wordt in het programma 'Groeien met de stad' omgezet in concrete acties. Het programma is daarmee de opvolger van het Groot Project Organisatieontwikkeling. Net als bij het Groot Project wordt gerapporteerd over ambitie, activiteiten en voortgang.

In deze paragraaf wordt per onderdeel aangegeven wat we wilden bereiken en wat we daarvoor hebben gedaan. Daarnaast is een aantal indicatoren opgenomen die de realisatie meetbaar maken.

HRM beleid

Wat wilden we bereiken?

Flexibiliteit in de organisatie

Een organisatie die past bij de groei van de stad en de toenemende complexiteit van onze opgaven, voldoende kwantitatief en kwalitatief is toegerust en wendbaar kan inspelen op urgente vraagstukken en nieuwe complexe opdrachten.

Versterken van de strategische beleidsadvisering

Een organisatie kwalitatief is toegerust op de toenemende complexiteit van onze (grootstedelijke) opgaven en steeds sneller wijzigende maatschappelijke en technologische vraagstukken.

Stimuleren van talent

Onze organisatie trekt talent aan, investeert en stimuleert persoonlijke en functionele groei, biedt steeds nieuwe kansen en benut het talent zo optimaal mogelijk.

Goed werkgeverschap

In onze organisatie voelen mensen zich prettig en veilig. We hebben divers samengesteld personeelsbestand en sluiten we niemand buiten. Onze kernwaarden, toewijding, betrokkenheid, betrouwbaarheid en deskundigheid zie je overal terug. We sluiten aan op belangrijke nieuwe (maatschappelijke) ontwikkelingen die ons ook tot een aantrekkelijk werkgever maken.

Wat hebben we er voor gedaan?

Flexibiliteit in de organisatie

Wendbaarheidsscan

In pilotvorm is in een aantal teams een wendbaarheidsscan ingezet om inzicht te krijgen in het vermogen van teams om flexibel, adaptief en responsief te reageren op veranderingen. De opvolging van de actiepunten uit de wendbaarheidsscan vindt in 2024 plaats binnen verschillende projecten.

Evaluatie en verbetering van processen & ketensamenwerking

We hebben een evaluatie van de keten omgevingsvergunning uitgevoerd om helderheid te vergroten over het proces, taken en verantwoordelijkheden en te komen tot een verbetering van het totale proces omgevingsvergunning en de deelproducten (zoals de vergunning, legesnota etc.). Datzelfde geldt voor het belastingproces. De verbeteracties uit de doorlichtingen worden in 2024 geborgd.

Versterken van de strategische beleidsadvisering

Strategische functies

Er heeft uitbreiding c.q. versterking van de strategische functies op domeinniveau plaatsgevonden. Bestuursadvisering en algemeen strategische advisering zijn in één team samengebracht. Er is een onderzoek gestart naar een intern ontwikkelprogramma voor strategische functies.

Ontwikkeling strategisch niveau

Voor de strategische en managementfuncties is een HR21 benchmark uitgevoerd. Ten behoeve van een toekomstige herziening van het HR21 functiehuis is een stappenplan opgesteld.

Stimuleren van talent

Versterken werkgeversprofiel

Het in 2022 ontwikkelde werkgeversprofiel is vertaald naar de vacaturewebsite en arbeidsmarktcommunicatie. We hebben actief en eenduidig sociale mediakanalen ingezet voor de arbeidsmarktbenadering, de werving & selectieprocessen geprofessionaliseerd, kwaliteit van de selectievaardigheden versterkt met selectietrainingen en recruitment wordt standaard ingezet bij moeilijk vervulbare vakgebieden.

Instroom nieuwe medewerkers

Het aantal vacatures is toegenomen van 114 in 2022 naar 151 in 2023. 79% van de vacatures hebben we kunnen invullen. De moeilijkst vervulbare vacatures in 2023 waren: Veiligheid, Handhaving & Inspecties: Senior BOA, Wijk-BOA Ondernijning, Senior toezichthouder bouwen/woningtoezicht, Ruimte: Planeconoom, Planjurist en Senior Juristen in diverse vakgebieden.

Over het algemeen kunnen we voldoende mensen vinden die bij ons willen werken, al moet een Arbeidsmarkttoelage soms uitkomst bieden. Wel hebben we veel moeite met het vinden van kandidaten met meerdere jaren ervaring in specifieke vakgebieden. Hoewel de voorkeur uitgaat naar medewerkers met senioriteit, zijn we genoodzaakt om met senior-, medior- en junior-profielen te werken waarbij we medewerkers zelf opleiden en begeleiden naar het gewenste niveau.

Doorstroom

Het organisatiebreed stimuleren van doorstroom van medewerkers is in het instroombeleid vastgelegd. Interne medewerkers krijgen voorrang bij vacatures bij gebleken geschiktheid of wanneer zij de functie binnen een half jaar eigen kunnen maken. De doorstroom steeg hierdoor van 24 medewerkers in 2022 naar 41 medewerkers in 2023.

Leren en ontwikkelen medewerker

We investeren voortdurend in leren en ontwikkelen van onze medewerkers. We hebben tot 2025 een centrale leer- en ontwikkelkalender op de belangrijke centrale thema's (organisatievisie, dienstverlening, omgevingswet, participatie/communicatie en digitalisering) vastgesteld.

In het centrale Managementprogramma (MOO) versterken we de verdere ontwikkeling van leiderschap in verbinding met het project 'Groeien met de stad'. En voor onze medewerkers stimuleren we functionele en persoonlijke ontwikkeling d.m.v. gemeente specifieke content op de Rijswijk Academie.

Als lerende organisatie hebben we ons opleidingsbudget decentrale en centrale verhoogd. Dit om zo veel mogelijk medewerkers te stimuleren om zich verder te ontwikkelen.

Als onderdeel van onze strategische personeelsplanning/toekomstgerichte personeelsplanning brengen we cyclisch het potentieel in de organisatie in kaart.

We hebben een start gemaakt met het opzetten van een programma voor potentieelontwikkeling

Goed werkgeverschap

Hybride werken

Het beleid Hybride werken is geïmplementeerd en geëvalueerd. Ook is het programma "Het nieuwe samenwerken" uitgevoerd en hebben we een RI&E (risico-inventarisatie en evaluatie) uitgevoerd gekoppeld aan de hybride manier van werken.

Verzuim en vitaliteit

We hebben doorlopend activiteiten en tips aangeboden om de mentale en fysieke vitaliteit te verhogen. Het verzuimcijfer is gedaald van 6,67% naar 5%. Hiermee is de vastgestelde norm voor 2023 behaald.

Regeling woon- werkverkeer

We hebben een nieuwe regeling woon-werkverkeer ingevoerd. Met deze nieuwe regeling wordt duurzaam reizen door medewerkers gestimuleerd.

Verbetering financiële functie

Wat wilden we bereiken?

De gemeente wil de komende jaren investeren in de stad, ondanks toekomstige onzekerheden over de financiële verhouding met het Rijk en wettelijke uitgaven zoals in het Sociaal Domein. Uitgaven en investeringen moeten effectief bijdragen aan de beoogde maatschappelijke doelen. Daarom is het van groot belang dat de financiële functie kwalitatief en digitaal op het daarvoor vereiste niveau opereert.

Hierdoor kan voor directie, bestuur en de gemeenteraad tijdige en adequate besturing en verantwoording zo efficiënt en effectief mogelijk plaatsvinden.

Ook worden digitale oplossingen ingevoerd, verbeterd of vervangen om de financiële functie sterker te maken waardoor de organisatie ook beter ondersteund kan worden.

Tot slot worden controles in de eerste en tweede lijn beter beschreven en vastgelegd zodat de rechtmatigheidstoets in 2024 leidt tot een betere verantwoording.

Wat hebben we er voor gedaan?

- Met het financiële dashboard en het proces van financiële monitoring is in 2023 het zicht en de grip op de financiële afwijkingen sterk verbeterd. Ook hebben we een aantal producten in het dashboard opgenomen om zo meer zicht te krijgen op productie- en projectdoelen. We hebben veel aandacht besteed aan het gemeente brede bewustzijn dat nodig is om met data te kunnen werken. Om de stand van de budgetten te bewaken hebben businesscontrollers van domeinen en financiën het dashboard samen gebruikt in rondes langs de domeinen. Hoewel er bij voorstellen scherper gekeken is naar financiële dekking, heeft dit nog niet geleid tot een volledige aanpak. Hier moeten we nog meer strakkere stappen in zetten.

- De leverancier van de huidige financiële applicatie Key2Finance heeft in 2022 aangegeven dat het onderhoud binnen een paar jaar eindigt. Om een nieuwe applicatie aan te schaffen, hebben we in 2023 een succesvolle Europese aanbesteding uitgevoerd. Van de drie ingeschreven leveranciers is Unit4 als beste uit de vergelijking gekomen. Zij hebben een zogenaamd Enterprise Resource Planning (ERP) applicatie die veel meer werkprocessen kan faciliteren dan alleen de financiële werkprocessen. Dit ERP pakket wordt in 2024 geïmplementeerd.
- Met een strakkere regie hebben we in 2023 de informatie voor de jaarrekening 2022 en de begroting voor 2024 beter kunnen stroomlijnen en bewaken.
- De software voor de verwerking van facturen van crediteuren hebben we iets aangepast zodat deze beter automatisch verwerkt konden worden. Omdat de huidige financiële applicatie wordt vervangen door een ERP applicatie is verdere actie niet relevant. Het digitaliseren van nota's voor debiteuren is gedeeltelijk gerealiseerd: nota's (leges en private vorderingen) kunnen alleen digitaal verzonden worden als de emailadressen bij ons bekend zijn. Voor bestuurlijke geldschulden is dat (nog) niet mogelijk.
- Met de applicatie Tangelo hebben we wel de planning & control stukken op de website van Rijswijk gezet, maar we hebben Tangelo verder niet gebruikt om de vergaringen en bewaking van stukken te automatiseren. Door de aankondiging van de komst van Microsoft Teams en Sharepoint in 2024, werd de urgentie om Tangelo hiervoor te gebruiken een stuk minder.
- Door een snellere en betere verwerking van de mutaties in de betrokken informatiesystemen, is de informatie in het dashboard (financieel en operationeel) continu actueel gehouden
- Bij het opstellen van de jaarrekening is de financiële informatie efficiënter ontsloten en de rechtmatigheidstoets makkelijker uitgevoerd.
- Een belangrijke mijlpaal in 2023 is het bereiken van een vastgestelde nieuwe financiële verordening. Deze verordening voldoet aan de nieuwste regelgeving en verbetert het proces van de planning- en control-cyclus (P&C-cyclus) aanzienlijk. Door deze verordening kunnen we niet alleen beter inspelen op de huidige eisen, maar ook efficiënter en transparanter werken binnen onze financiële processen. Dit stelt ons in staat om een betrouwbare financiële basis te creëren voor de toekomst.

Digitalisering

Wat wilden we bereiken?

Op basis van de ontwikkelingen binnen de IT, de trends die VNG ziet en in het bijzonder de uitdagingen voor gemeente Rijswijk zijn er 3 speerpunten voor de komende jaren geformuleerd, namelijk:

- Borgen van de continuïteit van de informatievoorziening
- Efficiëntie van de bedrijfsprocessen verbeteren
- Informatiehuishouding verder op orde brengen

Wat hebben we er voor gedaan?

Borgen van de continuïteit van de informatievoorziening

Cloud-strategie

Software As A Service (SaaS) oftewel het naar de 'cloud brengen van applicaties' heeft een aantal relevante voordelen voor de gemeente. Met name omdat de leverancier een complete dienst biedt. Steeds meer applicaties worden door de leverancier naar SaaS overgezet of worden niet meer doorontwikkeld. Dan is er geen alternatief meer en moet de gemeente uiteindelijk wel de stap naar SaaS maken. Zo zijn het afgelopen jaar o.a. de applicatie voor de WMO/Jeugd naar SaaS overgezet en zijn de noodzakelijke voorbereidingen (besluitvorming GMT, impactanalyse door ICT-leverancier en indien nodig aanbesteding) getroffen om de applicaties voor Juridische Zaken, het financieel systeem, en het systeem voor Burgerzaken naar SaaS over te zetten.

Het opzetten van een regie organisatie

Steeds meer applicaties worden vanuit de Cloud-strategie buiten de deur geplaatst. Om als gemeente in control te blijven bij het 'naar de cloud brengen' van de applicaties én het bewaken van een juiste IT-dienstverlening, moeten we een transitie maken naar een Regie organisatie. Het afgelopen jaar is

de 'I-Fabriek' ingevoerd, om de applicaties uniform en consistent volgens een standaard aanpak naar de 'cloud' te brengen. Daarnaast zijn we gestart met het inrichten van de noodzakelijke regie-rollen (zie Cloud-strategie) binnen de domeinen.

Efficiëntie van de bedrijfsprocessen verbeteren

Datagedreven werken

Door datagedreven te werken, kunnen we sneller inspelen op vraagstukken en besluiten nemen op basis van inzichten in wat voor de samenleving een hogere waarde heeft. Datagedreven werken zal de komende jaren breder ingezet worden binnen onze organisatie.

RPA

Robotic Process Automation (RPA), ook wel een virtuele robot genaamd, is speciale software die standaard repeterende handelingen uitvoert. Hiermee kunnen repetitieve processen volgens vooraf gedefinieerde regels zonder of met weinig menselijke handelingen uitgevoerd worden. Vanwege de krapte op de huidige arbeidsmarkt en de toename in de hoeveelheid taken van de gemeente, kan RPA helpen om een deel van de standaard taken uit te voeren.

Informatiehuishouding verder op orde brengen

(Domein) Zaakgericht werken

Bij Zaakgericht werken zijn de processen voor afhandeling van de klantvraag en de informatievoorziening aan burgers in een volgsysteem vormgegeven rondom een vraag (een zaak). Dit biedt voordelen voor een efficiënte afhandeling van de vraag en het op orde houden van de informatiehuishouding (Archiefwet). Het afgelopen jaar zijn vanuit het Programma Zaakgericht werken diverse processen over klachten, evenementen en bezwaar en beroep opgepakt. Ook zijn er voorbereidingen getroffen voor processen rondom Wonen, Sociale Zaken en de WMO/Jeugd.

Common Ground

Common Ground is de informatiekundige visie waarmee gemeenten collectief hun informatievoorziening eenvoudiger, flexibeler en slimmer gaan inrichten. Met deze herinrichting kunnen gemeenten hun dienstverlening en bedrijfsvoering ingrijpend verbeteren. Zo kunnen we op een moderne en flexibele manier inspelen op maatschappelijke opgaven. Het afgelopen jaar hebben we vanuit informatie-architectuur een start gemaakt met de Rijswijkse visie op Common Ground.

Huisvesting en facilitair

Wat wilden we bereiken?

Na de zomer van 2023 verhuist de gemeentelijk organisatie naar Huis van de stad Rijswijk. Het Huis van de stad Rijswijk wordt een ontmoetingsplek voor de stad en medewerkers. We faciliteren dit in de inrichting van onze werkplekken.

Hybride werken wordt het nieuwe samenwerken in Rijswijk. We streven naar een mooie balans waarin het thuiswerken én op kantoor werken worden gecombineerd. We passen de kantooromgeving aan voor ontmoeting en hybride werken.

Wat hebben we er voor gedaan?

In november 2023 zijn we verhuisd naar het Huis van de stad en hebben we een moderne werkomgeving gecreëerd voor onze organisatie. Het Huis van de stad is een plek waar je kennis kunt opdoen en kunt delen, waar we samenwerken en de verbinding zoeken met de stad. Onze kernwaarden zijn: Gastgerichtheid, Samenwerken en Hybride werken.

Gastgerichtheid

Sinds de opening van het Huis van de stad worden bezoekers ontvangen door gastheren en -vrouwen. Zij ontvangen, begeleiden en helpen bezoekers in het Huis van de stad.

Samenwerken

In het Huis van de stad hebben we een plek gecreëerd dat meer dan alleen een gemeentehuis is. We 'wonen' samen met onze partners: Trias, Centrum voor de Kunsten, De Bibliotheek aan de Vliet, Vrijwilligerscentrum Rijswijk Doet en dagbesteding Het Trefpunt, beide onderdeel van Welzijn Rijswijk. Het Huis van de stad is een ontmoetingsplek voor Rijswijk.

Hybride werken

We hebben het nieuwe werkplekconcept Hybride werken toegepast. Dit betekent dat je op basis van het soort activiteit een passende werkplek zoekt. Bij de inrichting van de nieuwe werkplekken hebben we rekening gehouden met uniformiteit in het meubilair, duurzaamheid en circulariteit, ergonomie en ruimte voor groen. De kantooromgeving in het Huis van de stad maakt het hybride werken mogelijk. Naast basiswerkplekken zijn er ook projectruimtes, belplekken, focusruimtes, aanlandplekken en informele zitplekken.

We hebben voldoende hybride vergaderruimtes gecreëerd en hebben de werkplek app ingevoerd voor het reserveren van een werkplek. Met de vergoeding thuiswerkplek bieden we daarnaast een gezonde en veilige thuiswerkplek.

Eén loket

In het Huis van de stad hebben we één servicepunt gecreëerd. Dit is een fysiek loket waar je terecht kunt met je eerstelijns vragen over ICT en facilitaire zaken.

Verhuizing en ontmanteling Hoogvoorde

We hebben ons oude stadhuis leeggemaakt, spullen verhuisd en de collega's gefaciliteerd bij de verhuizing. We zijn daarnaast ook begonnen aan de ontmanteling en het casco opleveren van het gebouw aan de eigenaar.

Informatiebeveiliging en privacy

Wat wilden we bereiken?

Wij zorgen ervoor dat we bewust en veilig omgaan met informatie door een combinatie van het organisatorisch en technisch borgen van de juiste toegankelijkheid van informatie, het opbouwen en onderhouden van het bewustzijn over informatieveiligheid en privacy en tijdige signalering en opvolging van incidenten. We zijn transparant: we maken inzichtelijk waarvoor wij de gegevens van onze inwoners gebruiken en bieden mogelijkheden tot inzage in het eigen dossier of tot een verzoek voor wijziging/ vernietiging van de eigen gegevens.

Onze verantwoordelijkheid voor informatiebeveiliging en privacy beperkt zich niet tot onze eigen organisatie. Ook in samenwerking met andere organisaties nemen wij onze verantwoordelijkheid voor het zorgvuldig omgaan met informatie en privacy in de keten door te zorgen voor duidelijke afspraken over deze onderwerpen.

Doelstellingen

- We voldoen aan het basishoofdstuk zoals verwoord in de BIO (Baseline Informatiebeveiliging Overheid).
- We voldoen aan de eisen die de privacywet, de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG), aan ons stelt.
- We leggen jaarlijks verantwoording af over informatieveiligheid door toepassing van de Eenduidige Normatiek Single Information Audit (ENSIA).

Wat hebben we er voor gedaan?

Informatiebeveiliging volgens BIO

De invoering van de BIO is een langdurig proces. Bij de start is er uitdrukkelijk voor gekozen om 'het tempo' van de organisatie te volgen. Het uiteindelijke doel is om de BIO op alle processen toe te passen. Op basis van een risico-afweging hebben we besloten om prioriteit te geven aan de ontwikkeling van maatregelen voor testen, bedrijfscontinuïteit en logisch toegangsbeheer.

In 2023 is het ontwikkelen van een testmethodiek verder uitgewerkt en inmiddels geborgd in de uitvoering. De maatregelen rond het testen zijn daarmee volledig ingericht volgens de BIO. Voor het merendeel van de bedrijfskritische processen is inmiddels een continuïteitsplan opgesteld. De functioneel beheerders van de belangrijkste applicaties zijn begonnen met het uitwerken van functieautorisatiematrixen. Het is de bedoeling dat deze een belangrijke rol gaan spelen in het gebruikersbeheer, zowel bij het toewijzen van autorisaties aan gebruikers als bij het uitvoeren van gebruikerscontroles.

De verhuizing van de organisatie naar het Huis van de Stad is gebruikt om maatregelen rond de fysieke beveiliging te herijken en in lijn te brengen met de BIO.

Bewustwording

Naast de reguliere activiteiten hebben we in 2023 een stagiair van de Haagse Hogeschool ingezet en een e-learning ontwikkeld voor nieuwe medewerkers: iBewustzijn. De training is bedoeld als aanvulling op de algemene training AVG Security Awareness die alle nieuwe medewerkers van de gemeente verplicht volgen. De aanvullende training behandelt de manier waarop we de Privacy en Informatiebeveiliging in Rijswijk zelf geregeld hebben. De training is in de leerlijn voor nieuwe medewerkers in de Rijswijk Academie opgenomen.

Voor het college van B&W hebben we een scenariosessie georganiseerd om duidelijk te maken wat de impact is van een cyberincident op de bedrijfsvoering van de organisatie. Daarbij is de proceskaart gebruikt die was opgesteld door een eerdere vergelijkbare sessie met het management.

Incidentmanagement

In oktober is er een grote landelijke cyberoefening georganiseerd. Vanuit de IT-samenwerking met Delft, hebben ook medewerkers van Rijswijk mee geoefend. Uit deze oefening bleek dat het belangrijk is om van tevoren na te denken over hoe je in dit soort crisissituaties toch je diensten kunt blijven verlenen. De oefening heeft input geleverd voor het verder verfijnen van de continuïteitsplannen. Ook de proceskaart voor cyberincidenten is na de oefening op een aantal punten aangepast.

Eenduidige Normatiek Single Information Audit (ENSIA)

Ook dit jaar is in het kader van de ENSIA een zelfevaluatie uitgevoerd. De uitkomsten van deze zelfevaluatie worden gebruikt om verantwoording af te leggen aan de externe toezichthouders over de toepassing van de aansluitnormen voor DigiD en Suwinet. Hier is een collegeverklaring voor opgesteld met daarin het oordeel van een onafhankelijk auditor, deze is via een raadsinformatiebrief ook naar de gemeenteraad gestuurd.

Daarnaast zijn de uitkomsten van de zelfevaluatie gebruikt om acties te bepalen voor de beveiligingsmaatregelen die nog om aandacht vragen. Dit is onderdeel van een continu proces. De acties zijn opgenomen in het informatiebeveiligingsplan.

Borgen Privacy

Op het gebied van privacy was 2023 een jaar van snelle ontwikkelingen. De migratie van bedrijfskritische applicaties naar de Cloud, de data-uitwisseling binnen samenwerkingsverbanden, maatschappelijke vraagstukken zoals de opvang van de Oekraïense vluchtelingen en tal van onderzoeken onder onze inwoners zijn slechts enkele voorbeelden hiervan. Een andere belangrijke ontwikkeling met privacy-impact is de bevolkingsgroei in onze stad. Deze groei resulteert in een

grotere vraag naar voorzieningen, maatschappelijke ondersteuning en zorg en daarmee tot een groei van onze organisatie. Dit brengt dus ook een toename van de verwerkingen van persoonsgegevens met zich mee. Samen met het aanzienlijke personeelsverloop wordt het een uitdaging om het bereikte niveau van privacybescherming vast te houden.

Net als voorgaande jaren hebben we door middel van trainingen en opleidingen actief ingezet op het vergroten van bewustwording over privacy bij onze medewerkers. In 2023 hebben meer dan 200 (nieuwe) medewerkers succesvol de verplichte privacy- en securitytrainingen afgerond. Het aantal gemelde datalekken is van 27 naar 23 gedaald, vergeleken met jaar daarvoor. Het aantal inzage- en verwijderingsverzoeken is gestegen van 3 naar 11.

Voor zowel bestaande als nieuwe (risicovolle) verwerkingen in systemen hebben we privacyrisicoanalyses uitgevoerd. Ook hebben we in juridische privacydocumenten afspraken gemaakt met ketenpartners en leveranciers om de persoonsgegevens die aan hen zijn toevertrouwd te beschermen. Om de privacy van derden bij Woo-verzoeken te waarborgen, is een tool aangeschaft om de verstrekte documenten te anonimiseren.

De naleving van de AVG hebben we getoetst aan het borgingsproduct van de VNG/IBD. Dit is een toetsingskader om doorlopend te kunnen waarborgen dat we aan de AVG voldoen. De verbeterdoelen zijn opgenomen in een Plan, Do, Check, Act-cyclus.

Eind 2023 zijn plannen gemaakt voor de implementatie van AI-tools, het algoritmenregister, Data Ondersteunend Werken en Procesmanagement.

Rechtmatigheid

Met ingang van het boekjaar 2023 geeft het college een rechtmatigheidsverantwoording in de jaarrekening. Voorheen werd dit gedaan door de accountant. De accountant ziet toe op de getrouwheid van deze verklaring. We beschouwen de verantwoording als een groeimodel, waarbij we ons voor 2023 hebben gefocust op de belangrijkste risico's en kaders.

Rechtmatigheid is een juridische term, die aangeeft dat een (voorgenomen) handelswijze in overeenstemming is met de geldende regels en besluiten. Het begrip rechtmatigheid in het kader van de rechtmatigheidsverantwoording is echter een minder omvattend begrip. Bij rechtmatigheid in het kader van de rechtmatigheidsverantwoording bestaat er een duidelijke relatie met het financiële beheer. Er moet immers worden verantwoord dat de baten, lasten en balansmutaties die in de jaarrekening zijn opgenomen rechtmatig tot stand zijn gekomen. Het gaat om de financiële beheershandelingen.

De rechtmatigheidsverantwoording is conform de wet- en regelgeving van het BBV opgenomen bij de jaarrekening. In de paragraaf Bedrijfsvoering moet op basis van de Kadernota rechtmatigheid van de commissie BBV en op basis van afspraken met de raad aanvullende informatie worden opgenomen over de financiële rechtmatigheid.

De rechtmatigheidsverantwoording heeft betrekking op drie criteria:

- Begrotingscriterium
- Voorwaardencriterium
- Misbruik en oneigenlijk gebruik criterium

Begrotingscriterium

De begrotingsonrechtmatigheden worden onderverdeeld in verschillende categorieën.

Het eerste onderdeel betreft de overschrijdingen van de lasten per programma.

Uitgangspunt voor begrotingsoverschrijdingen van de lasten is dat iedere afwijking van de begroting als onrechtmatig wordt beschouwd. Door de raad is in de financiële verordening artikel 11 lid 3 bepaald welke begrotingsonrechtmatigheden passen binnen het vooraf vastgestelde beleid en daarmee vooraf als acceptabel geduid worden. Hiervan is sprake in de volgende situaties:

1. Er is sprake van een overschrijding waarbij direct gerelateerde inkomsten de overschrijding compenseren, mits voorzien van een toelichting.
2. Er is sprake van een overschrijding op een open-einde regeling.
3. De overschrijding is geautoriseerd door middel van de vaststelling van een tussentijdse rapportage.

Overschrijding lasten programma's

Programma (bedragen x € 1.000)	Begr.Lasten	Werk.Lasten	Overschrijding	Staan inkomsten tegenover	Open-einde regeling	Resterend
Openbare Orde en Veiligheid	8.763	9.161	-398			-398
Onderwijs	7.026	9.165	-2.139	-2.139		
Sociaal Domein	105.164	106.027	-862		-862	
Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	4.640	5.389	-748	-748		
Overhead	30.768	33.048	-2.280	-458		-1.822
			-6.428	-3.346	-862	-2.219

De begrotingsoverschrijdingen van de lasten bedragen in totaal € 6,4 mln. Voor een bedrag van € 3.3 mln. is er sprake van een overschrijding waarbij direct gerelateerde inkomsten de overschrijding compenseren. Voor een bedrag van 0,9 mln. is er sprake van een overschrijding op een open-einde regeling. Het restende deel bedraagt € 2.2 mln. het betreft de volgende programma's;

Openbare orde en veiligheid € 0,4 mln.

Het betreft hier hogere uitgaven in het kader van de FLO (Functioneel Leeftijd Ontslag) en de RVU (Regeling Vervroegd Uittreden) van het brandweerpersoneel. Deze uitgaven zijn pas na het opstellen van de 2^e halfjaarrapportage bekend geworden.

Overhead € 1,8 mln.

In het hoofdstuk overhead wordt nader ingegaan de totale apparaatskosten, de doorbelasting naar de programma's en de investeringen en de afwijking op de overhead.

Overschrijding investeringsbudgetten (kredieten)

Fcl	Omschrijving FCL	Begrote lasten	Werkelijke lasten	Saldo Lasten
70122301	Uitbreiding voertuigen IOG 2023	90	96	-6
72009202	Herinrichting incl. fietspaden Steenlaan + Tulpstraat	318	343	-25
78200801	Van Vredenburgweg 985 (landhuis De Voorde)	0	18	-18
				-49

Bedragen x € 1.000

Bij de slotwijziging wordt in het kader van de begrotingsrechtmatigheid een analyse gemaakt van de investeringen en indien noodzakelijk de raming bijgesteld. Na het opstellen van de slotwijziging heeft er een aantal kredietoverschrijdingen plaatsgevonden voor in totaal € 49.000. Deze worden nader toegelicht onder de betreffende programma's.

Ongeautoriseerde reservemutaties

Programma (bedragen x € 1.000)		Begroot	Werkelijk	Saldo
Mutatie reserve parkeren	U	1.747	2.589	-843
Mutatie reserve parkeren	I	1.667	0	1.667
Mutatie reserve groeifonds Rijswijk	U	126	135	-9

Het belangrijkste verschil is er ontstaan bij de mutatie van de reserve parkeren. Tegenover de geraamde storting van € 1.747.000 staat een onttrekking van € 1.667.000, wat neer komt op een

netto mutatie van € 80.000. Het resultaat op het beleidsproduct parkeren ten opzichte van de (bijgestelde) begroting bedraagt per saldo € 313.000 negatief. Dit betekent dat er in de jaarrekening een onttrekking aan de reserve had moeten plaatsvinden van € 233.000.

De parkeerbalans laat echter een positief saldo van € 2.589.000 zien. Besloten is het werkelijke saldo te verwerken in de jaarrekening.

De hogere storting in de reserve groeifonds heeft betrekking op het dividend van Stedin, dat niet tijdig is bijgesteld.

Overschrijding van baten en/of onderschrijding van lasten en baten

Programma (bedragen x € 1.000)	Lasten onderschrijding	Correctie	Baten onderschrijding	Correctie	Baten overschrijding
Algemeen Bestuur en Organisatie	540				195
Openbare Orde en Veiligheid					20
Verkeer en Vervoer	54				502
Economie en Werken	306				125
Onderwijs					2.480
Sport, Cultuur en Recreatie	701		101		
Sociaal Domein					1.472
Wonen en Leven	11.833	-10.619	9.405	-9.158	
Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien					3.424
Budgetoverhevelingen		-1.458			
	13.434	-12.077	9.506	-9.158	8.218

Er is sprake van een begrotingsonrechtmatigheid omdat formeel overschrijdingen van baten en/of onderschrijding van lasten en baten die niet tijdig tot een begrotingswijziging hebben geleid of te laat aan de raad zijn gemeld onrechtmatig zijn. De bestendige gedragslijn van onze gemeente is dat deze verschillen die ontstaan zijn in de periode tussen de 2^e halfjaarrapportage en de jaarrekening gemeld worden in de jaarrekening en daar ook worden toegelicht. Omdat deze bestendige gedragslijn niet is vastgelegd in de Financiële verordening, is hier toch sprake is van een begrotingsonrechtmatigheid.

Dit sluit aan bij de uitleg van de commissie BBV, alhoewel de commissie ook heeft aangegeven dat deze afspraak met de raad op een andere minder formele manier kan worden gemaakt.

Deze uitleg van het begrip begrotingsrechtmatigheid is pas eind 2023 gegeven, waardoor dit niet meer meegenomen kon worden in de actualisatie van de Financiële verordening eind 2023. Bij de eerstvolgende actualisatie van de Financiële verordening zullen we een voorstel doen voor een extra bepaling ter voorkoming van deze formele begrotingsonrechtmatigheid in de toekomst.

Omdat de raad de het Grondexploitatie Sion - 't Haantje Twaalfde herziening heeft vastgesteld en ook heeft een besluit heeft genomen over de budgetoverheveling 2023 naar 2024 zijn deze bedragen gecorrigeerd.

Per saldo resteert er een onrechtmatigheid op dit onderdeel van € 9.923.000.

Begrotingscriterium	
Overschrijding lasten programma's	6,4 mln.
Overschrijding investeringsbudgetten (kredieten)	0,0 mln.
Ongeautoriseerde reservemutaties	2,5 mln.
Overschrijding van baten en/of onderschrijding van lasten en baten die niet tijdig tot een begrotingswijziging hebben geleid of te laat aan de raad zijn gemeld	9,9 mln.
Totaal begrotingsonrechtmatigheden	18,9 mln.
Passend binnen het bestaand beleid overeenkomstig de verordening artikel 11 lid 3.	4,2 mln.
Resterend saldo aan begrotingsonrechtmatigheden	14,7 mln.

Voorwaardencriterium

Het voorwaardencriterium heeft betrekking op de eisen die worden gesteld bij de uitvoering van de financiële beheershandelingen. De eisen/voorwaarden zijn afkomstig uit diverse wet- en regelgeving. Onderdelen die vallen onder het getrouwe beeld vallen per definitie onder de reikwijdte van de reguliere accountantscontrole en worden niet opgenomen in de rechtmatigheidsverantwoording.

Aanbestedingsrechtmatigheid

Bij het inkopen van diensten, leveringen of werken met een waarde boven het wettelijk bepaalde drempelbedrag zijn gemeenten volgens het Europees aanbestedingsrecht verplicht om deze opdrachten Europees aan te besteden.

Vanuit de Spendanalyse die door de team inkoop is opgesteld en door de VIC is gecontroleerd worden de volgende uitgaven als onrechtmatig aangemerkt.

Crediteur	Toelichting	Onrechtmatig
Hoogland Projectmanagement & Advies	Het betreft hier slootwerkzaamheden en een deel daarvan moest worden uitgevoerd onder last van bestuursdwang van het Hoogheemraadschap Delfland. Er was sprake van achterstallig onderhoud. Sinds 2023 zijn deze werkzaamheden Europees aanbesteed.	219
Moveda Management & Advies	Het betreft hier meerdere inhuuropdrachten, waarvan er één over de totale periode over de Europese aanbestedingsgrens is gegaan.	114
Verhart Groen BV	In 2022 zijn alle groenvakken geïnspecteerd met als doel de veiligheidsrisico's inzichtelijk te maken. Bij een groot aantal bomen werd er een veiligheidsrisico geconstateerd. Een zestal bomen moest binnen een maand worden geveld, 382 bomen binnen 6 maanden. Vanwege dwingende spoed zijn deze werkzaamheden niet Europees aanbesteed en is er direct gestart met de uitvoering van de werkzaamheden. Ten aanzien van de rechtmatigheid is de conclusie dat de dwingende spoed slechts toeziet op een beperkt aantal bomen. De uitgaven worden om die reden als onrechtmatig aangemerkt. Dit soort werkzaamheden is nu meegenomen in het groenbeheerplan en wordt in 2024 aanbesteed.	581
A.H. Vrij Groen, Grond en Infra B.V.	Het betreft verschillende werkzaamheden. De grootste uitgaven zijn beplanten en onderhoud groen. Het betreft hier de eerste aanleg van groen met in de eerste periode onderhoud vanwege garantie	153
iBabs B.V.	iBabs valt onder de raamovereenkomst Protinus (broker), maar is daar nooit afgenomen /aangeboden	84
Van de Bijl & Heierman boomverzorging B.V.	Het is een verplichting om de eikenprocessierups (EPR) te laten verwijderen. De EPR wordt in Q4 2024 aanbesteed.	60
AXS ict diensteBedragen x € 1.000n	De devices werden in eerste instantie geleverd vanuit de gemeenschappelijke regeling. Er ontstond een met de aanbesteding. Om de continuïteit te kunnen blijven garanderen voor de Rijswijkse ambtelijke administratie is gekozen om tijdelijk zelf de laptops af te nemen en op later moment de laptops weer door de GR te laten leveren. De termijn is door omstandigheden langer geworden dan gedacht. Inmiddels is de levering via de GR hervat.	152
Hoogland Projectmanagement & Advies	De aannemer heeft in 2022 midden in het seizoen de opdracht (onderhoud gras) teruggegeven. Dit kwam onverwachts, er was op dat moment geen capaciteit om er nog een aanbesteding bij te doen.	157
Totaal aanbestedingsonrechtmatigheden		1.521

Bedragen x € 1.000

Met name op het gebied van onderhoud groen is er een aantal afwijkingen geconstateerd. In totaal moest het team ongeveer 20 aanbestedingen doen. In de praktijk is er capaciteit om 5 omvangrijke aanbestedingen te begeleiden gedaan. Hierbij is prioriteit gegeven aan de belangrijkste werkzaamheden. Inmiddels is er een forse inhaalslag gemaakt.

Met de accountant is intensief overleg geweest over de aanbestedingsonrechtmatigheden. Met name op het gebied van inhuur zijn er verschillende interpretaties mogelijk. Wanneer dienen verschillende inhuurcontracten bij elkaar geteld te worden en wanneer worden deze gezien als afzonderlijke opdrachten. De interne regels op dit gebied zullen moeten worden aangescherpt.

Ook onderwerpen die eerder werden gezien als dwingende spoed zoals bijvoorbeeld het roeien gevolg van de iepziekte waren onderwerp van discussie. Op welk moment is er geen sprake meer van spoed, maar kan je ervan uitgaan dat het jaarlijks terugkomende werkzaamheden zijn.

Misbruik en oneigenlijk gebruik criterium

Alleen bij misbruik is sprake van een onrechtmatigheid en worden eventuele gevallen van misbruik opgenomen in de rechtmatigheidsverantwoording.

Binnen diverse processen zijn er beheersingsmaatregelen om misbruik en oneigenlijk gebruik tegen te gaan. Er is echter geen overkoepelend M&O beleid vastgesteld. In de doorontwikkeling van de interne beheersing zal ook dit onderwerp worden uitgewerkt.

Wet open overheid

Wat wilden we bereiken?

De Wet open overheid (Woo) is in 2022 in werking getreden. Deze wet vervangt de Wet openbaarheid van bestuur (WOB). De Woo maakt toegang tot publieke informatie expliciet tot een recht van burgers. Het doel van de Woo is een open, transparante en toegankelijke overheid. Onder de Woo kan iedereen een verzoek doen om openbaarmaking van informatie. Bestuursorganen zijn verplicht om de komende vijf jaar 11 informatiecategorieën openbaar te maken.

De actieve openbaarmakingsplicht treedt gefaseerd in werking op een nader te bepalen moment. Concreet vergt dit dat onze informatievoorziening naar de nieuwe normen wordt aangepast.

Wat hebben we er voor gedaan?

Per 1 mei 2022 de Wet openbaarheid van bestuur (Wob) vervangen door de Wet open overheid (Woo). De Woo verplicht ons om de komende jaren gefaseerd, uit eigen beweging informatie uit 17 informatiecategorieën te publiceren op een aangewezen publicatieplatform. Tijdens de implementatie van de Woo zijn in 2023 de volgende resultaten gerealiseerd:

- In de eerste helft van 2023 is met een impactanalyse de impact van de Woo op de processen, systemen en medewerkers van gemeente Rijswijk in kaart gebracht. Ook is een generieke implementatiestrategie opgesteld, waarmee we de komende jaren op gestructureerde wijze de Woo implementeren. De Woo-impact en -strategie zijn vertaald naar een concreet plan van aanpak voor de implementatie van de Woo. Dit plan is beschrijft de uit te voeren activiteiten en planning voor de implementatie van de Woo, zodat Rijswijk de komende jaren zorgvuldig én tijdig uit eigen beweging de informatie publiceert die de Woo verplicht stelt.
- In de tweede helft van 2023 zijn we gestart met de uitvoering van het plan van aanpak. Er zijn adviesrapporten opgesteld en er is besluitvorming geweest over de implementatie van een publicatieplatform en anonimiseringssoftware.

In onderstaande tabel staat de afhandeling van Woo verzoeken in 2023, met de cijfers van 2022 ter vergelijking:

	2022	2023
Aantal Woo-verzoeken	69	60
Aantal andere verzoeken	7	4
Aantal bezwaren	1	3
Gemiddelde doorlooptijd	51,6 dagen	56,7 dagen
Langste doorlooptijd	394 dagen	249 dagen
% behaalde termijn	73,17 %	46,15 %

Burgergerichte Overheid

Wat wilden bereiken in 2023

We blijven inzetten op zogenaamde informele afdoening. Voorbeeld hiervan is het ketenproces betreffende WOZ-bezwaren, waarin het team Belastingen het voortouw neemt met mediation. Voor klachtenbehandeling is bepaald dat informele afdoening uitgangspunt is.

Wat hebben we ervoor gedaan?

We werkten aan meer burgergerichte dienstverlening door in te zetten op maatwerk en hogere kwaliteit van onze dienstverlening. Voorbeeld daarvan is de mogelijkheid tot mediation die is ingezet in het kader van de WOZ. Direct na verzending van de aanslagen konden belastingplichtigen telefonisch contact opnemen met een taxateur om de waarde van hun woning of bedrijf te bespreken.

Om deze service te verruimen konden inwoners dit jaar ook zelf een belafpraak inplannen. In 2023 leidde dat in 290 gevallen tot succes, waardoor 850 (contactmomenten met burgers) bezwaarprocedures zijn voorkomen. Voorbeeld van burgergerichte regelgeving is de geactualiseerde Algemene Plaatselijke Verordening, inclusief onze communicatie daarover.

Door personele wisselingen hebben we op het gebied van de klachtafhandeling een pas op de plaats moeten maken. De nieuwe klachten coördinator is in 2023 gestart. De aandacht was in 2023 primair gericht op het tijdig en correct afhandelen van klachten. Het doel is en blijft het klachtenproces verder te verbeteren en te gebruiken als vliegwiel, door leerpunten om te zetten in verbeteringen van de processen, de organisatie en de dienstverlening.

In 2023 is het voorwerk gedaan voor de uitrol van zaakgericht werken. Zaakgericht werken dient twee doelen: het verbeteren van de (digitale) dienstverlening en aansluitend het goed inrichten en inregelen van het (digitale) informatiebeheer. Het voorbereidende werk in 2023 omvat het definiëren en uitwerken van zaaktypen, de uitwerking van de informatie architectuur en koppelingen en de E-formulieren. Met een E-formulier kunnen burgers en bedrijven eenvoudig online diensten van de gemeente afnemen. In 2023 is een methodiek en proces neergezet voor het maken en implementeren van E-formulieren. De eerste vijf E-formulieren zijn in 2023 in productie genomen.

Personele indicatoren

Indicatoren

Indicator	Begroting 2023	Realisatie 2023
Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen ¹	17%	22,7%
Gemiddelde uitgaven opleiding en ontwikkeling per medewerker ²	€ 882	€ 1.308
Streefcijfer ziekteverzuimpercetage	5,0%	5,0%

¹ Dit percentage is berekend volgens de voorgeschreven wijze in de Regeling Beleidsindicatoren gemeenten. De voorgeschreven berekening is: Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen.

² Indicator voor het stimuleren van het leervermogen om de wendbaarheid te ondersteunen (afgezet tegen landelijke norm personeelsmonitor A&O-fonds 2019).

Toelichting indicatoren:

Indicator 1:

- Kwartaalrapportage voor het management over de aard en omvang inhuur.
- Benutten strategische personeelsplanning (SPP).
- Doorontwikkelen van onze arbeidsmarkt communicatie en benadering.
- Versterken werving- en selectieproces en recruitment.

Indicator 2:

- Vanuit de visie op leren en ontwikkelen uitvoering geven aan een organisatiebrede opleidingskalender (2021-2024)
- Investeren in het professionaliseren van de medewerkers. Elk team beschrijft de leer- en ontwikkelbehoefte in het eigen jaarplan.
- Organiseren en faciliteren van trainingen met behulp van een leerportaal: de Rijswijk Academie
- Uitvoeren van het Management Development programma.
- We investeerden (meer dan begroot en meer dan landelijk gemiddelde) in het professionaliseren van de medewerkers.

Indicator 3:

- Maandelijkse rapportage over de ontwikkeling van het verzuim zodat waar mogelijk kan worden bijgestuurd.
- Faciliteren en monitoren van het verzuimbegeleidingsproces d.m.v. een verzuimportaal
- Investeren in gezondheid en weerbaarheid met behulp van de arbodienst, het bedrijfszorgpakket en het vitaliteitsbeleid.
- Continue aandacht voor de aanpak van werkdruk en het komen tot een goede werk/privé balans.

Personeel in cijfers

Bedragen x € 1.000	Totaal
Huidig personeel	44.462
Bedrijfsvoering	11.007
Directie	2.872
Griffie	1.066
Maatschappelijke Ontwikkelingen	9.463
RijswijkBuiten	631
Ruimtelijke Ontwikkelingen	8.119
Sociaal Domein	11.303
Voormalig personeel	257
Bedrijfsvoering	192
Maatschappelijke Ontwikkelingen	65
Eindtotaal	44.719

Overzicht formatie en bezetting

Onderstaand wordt een overzicht gegeven van de formatie en de bezetting per domein:

Formatie en bezetting ¹	2023
FTE formatie	580,6
FTE bezetting	515,5
Saldo (vacatureruimte)	65,1

¹ Bovenstaand overzicht geeft een beeld van de vacatureruimte binnen de gemeente op de peildatum 31 december 2023. De salarislasten die vrijvallen als gevolg van de vacatureruimte kunnen worden ingezet om (tijdelijk) extern in te huren om de continuïteit van de werkzaamheden te waarborgen.

Budget en realisatie	2023
Salarisbudget	€ 50,7 mln
Inhuurbudget	€ 5,4 mln
Kosten bezetting	€ 44,7 mln
Kosten inhuur	€ 13,0 mln

Integriteit en fraude

Binnen de processen, procedures en interne controles is er aandacht voor de voorkoming van fraude en misbruik en oneigenlijk gebruik. De uitkomsten uit de in 2022 opgestelde frauderisicoanalyse worden betrokken bij de besprekingen in het kader van de procesbeheersing met de proceseigenaren. Het algemene beeld is, dat de aanvullende beheersmaatregelen door de organisatie zijn opgepakt en dat de naleving hiervan wordt getoetst door de Verbijzonderde interne controle (VIC). Er is geen directe aanleiding tot herprioritering van de frauderisico's en beheersmaatregelen, zoals opgenomen in de frauderisicoanalyse.

Naast de 'harde' beheersmaatregelen ter voorkoming van fraude, is ook nadrukkelijk aandacht voor de inzet in soft controls waar het gaat om integriteit. Integriteitsbeleid is een terugkerend onderwerp. Hiertoe zijn er verschillende instrumenten beschikbaar: gedragscode, ambtseed, screening (VOG), melden vermoeden misstanden, vertrouwenspersonen en is er een integriteitsmodule aangeschaft. Jaarlijks wordt de Integer gedrag bewustzijns campagne uitgevoerd en worden er dilemmatrainingen en themagesprekken gehouden.

In 2023 is geen medewerkersfraude geconstateerd.

Verbonden Partijen

Inleiding

Verbonden partijen voeren vaak taken uit met een groot politiek belang en ze leveren hierbij een belangrijke bijdrage aan de realisatie van maatschappelijke doelen. Het deelnemen in Verbonden partijen levert gemeenten naast voordelen ook financiële en bestuurlijke risico's op. Het is noodzaak om zicht te hebben op deze risico's die immers de realisatie van de doelstellingen binnen de gestelde financiële kaders kunnen belemmeren. De paragraaf Verbonden partijen, in de programmabegroting en in de programmarekening, is een belangrijk instrument voor de gemeente Rijswijk om proactief te sturen op Verbonden partijen.

Verbonden partijen zijn organisaties waaraan de gemeente zich bestuurlijk en financieel verbindt. Verbonden partijen bestaan uit deelnemingen door de gemeente in gemeenschappelijke regelingen, N.V.'s, B.V.'s, stichtingen, verenigingen, Publiek Private Samenwerkingsconstructies etc. Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) waarin algemene regels voor de verantwoording door gemeenten en provincies staan, geeft als definitie:

Een Verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een bestuurlijk en een financieel belang heeft.

In de Nota Verbonden partijen 2013 staan kaders voor hoe de gemeente Rijswijk wil omgaan met Verbonden partijen. Het betreft de volgende kaderstellende uitgangspunten:

	Oprichtingskader	Sturingskader
Gemeenteraad	De gemeenteraad stelt kaders en besluit over deelname tot een Verbonden Partij	De gemeenteraad wordt gefaciliteerd in het uitoefenen van de kaderstellende en controlerende rol bij Verbonden Partijen
College	Het college doet het voorstel tot deelname en maakt hierbij gebruik van een afwegingskader	Het college zorgt voor een duidelijke uitvoering van de eigenaars- en opdrachtgeversrol bij Verbonden Partijen
Ambtelijke adviseurs	De ambtelijke adviseurs ondersteunen en adviseren het college bij het voorstel tot deelname	De ambtelijke adviseurs zorgen voor eenduidige ondersteuning en advisering over Verbonden Partijen

Overzicht Verbonden Partijen

De gemeente Rijswijk heeft bestuurlijke en financiële belangen in vier vennootschappen en negen gemeenschappelijke regelingen.

Vennootschappen	Gemeenschappelijke regelingen
Stedin Holding N.V.	GGD en VT Haaglanden
N.V. Bank Nederlandse Gemeenten	Industrieschap De Plaspoelpolder (IPP)
N.V. Dunea Duin & Water	Regionaal Reinigingsbedrijf Avalex
De binnenbaan B.V.	Veiligheidsregio Haaglanden (VRH)
	Omgevingsdienst (ODH)
	Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden
	Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH)
	Bedrijfsvoeringsorganisatie Delft-Rijswijk
	Overig
	Stichting Businesspark Haaglanden
	Woonfonds Rijswijk

Risicoprofiel

De Verbonden partijen van de gemeente Rijswijk lopen sterk uiteen in (financiële) omvang en vorm. Hierdoor variëren ook de gemeentelijke belangen en risico's sterk. Door jaarlijks het risicoprofiel van

een Verbonden partij in te schatten, zorgt de gemeente Rijswijk ervoor dat kansen en bedreigingen bij Verbonden partijen tijdig worden gesignaleerd en dat hierop adequaat kan worden gereageerd.

Het risicoprofiel van een Verbonden partij is gebaseerd op actuele bestuurlijke en financiële risico's en gebeurt op basis van een risicoanalyse (zie bijlage B Nota Verbonden Partijen). Op basis van de risicoanalyse en het vastgestelde risicoprofiel wordt een pakket aan stuur- en beheersinstrumenten

gekoppeld aan een Verbonden partij. Het stuur- en beheersinstrumentarium dient binnen de gemeente Rijswijk om vorm en inhoud te geven aan de aansturing, het beheer en de control van de specifieke Verbonden partij.

Hoe groter het bestuurlijk en/of financieel risico dat wordt gelopen bij een Verbonden partij, des te intensiever zijn de sturing op de Verbonden partij en de informatievoorziening aan de gemeenteraad. De gemeente Rijswijk kent hiervoor drie verschillende pakketten: het basispakket, het pluspakket en het aanvullende pluspakket.

Het basispakket is van toepassing op alle Verbonden partijen. De sturing op Verbonden partijen die zijn ingedeeld in het plus- en aanvullend pluspakket is echter intensiever. Bij deze Verbonden partijen zal het ambtelijk en bestuurlijk contact worden geïntensiveerd en zullen onder andere de prestatieafspraken en risico's nauwlettender worden gevolgd. Deze intensivering van de sturing stelt het college bovendien in staat om de gemeenteraad accuraat te informeren (zie verder bijlage C Nota Verbonden Partijen).

Hieronder staat van elke deelneming of gemeenschappelijke regeling informatie. Per deelneming worden de belangrijkste wetenswaardigheden weergegeven in het hoofdstuk Toelichting op de vennootschappen. Dit gebeurt op dezelfde manier als in de voorgaande jaren. In de tabel die daarna volgt zijn de belangrijkste feiten van tien gemeenschappelijke regelingen opgenomen.

Het overzicht financieel belang geeft inzicht in de financiën van zowel de vennootschappen als de gemeenschappelijke regelingen. Tot slot is in één tabel het risicoprofiel en het daarbij behorende stuur- en beheerspakket van zowel de vennootschappen als de gemeenschappelijke regelingen weergegeven.

Toelichting op de vennootschappen

Overzicht Vennootschappen			
Naam	Stedin		
Vestigingsplaats	Rotterdam		
Doel/Openbaar Belang	Beheren van gas- en elektriciteitsnetwerken		
Ontwikkelingen	De Staat is toegetreden als aandeelhouder van Stedin Holding N.V. (hierna: Stedin) met een bedrag van € 500 miljoen. Het aandelenbelang van de Staat in Stedin bedraagt daarmee 11,9%. Door de toetreding verbetert de kredietwaardigheid van Stedin en daalt de kapitaalbehoefte de komende jaren. Het gemeentelijk publieke belang is hiermee gediend. De essentiële veiligheid, leveringszekerheid en betaalbaarheid van energie blijven intact. Ook de cruciale rol van Stedin in het slagen van de woningbouwopgave en het tijdig aangesloten worden op het elektriciteitsnet, en de elektrificatie van de industrie is hiermee geborgd. De dividendbaten van de gewone aandelen van Rijswijk verwateren door de toetreding van de Staat als aandeelhouder van 1,78% naar 1,57%. Vanwege onze zeer behoedzame raming, had dit geen negatief effect op onze begroting 2023. Het dividend op onze cumulatief preferente aandelen blijft ongewijzigd. Hierop heeft de toetreding geen effect.		
Risico's (financieel, bestuurlijk)	Risico op lagere dividenduitkering		
Doelstelling/taakstelling	Algemene dekkingsmiddelen, Groeifonds Rijswijk		
Rechtsvorm	Vennootschap		
Financiële gegevens		Beginstand (1-1-2023)	Eindstand (31-12-2023)
	Eigen vermogen	€ 2,589 miljard	€ 3,221 miljard
	Vreemd vermogen	€ 4,277 miljard	€ 4,364 miljard
Resultaat 2023	€ 170 miljoen		
Aandelenkapitaal	88.486 aandelen van € 100 nominaal + 14.087 cumulatief preferente aandelen van € 480,69 prijs per cumulatief preferent aandeel.		

Overzicht Vennootschappen

Financieel belang 1,57% van het gestort gewone aandelenkapitaal en 3,39% van de cumulatief preferente aandelen.

Naam		BNG (Bank voor Nederlandse gemeenten)	
Vestigingsplaats	Den Haag		
Doel/Openbaar Belang	Bank ten dienste van de overheid.		
Rol van de gemeente t.o.v. de verbonden partij	Sinds de oprichting aandeelhouder.		
Ontwikkelingen	Geen.		
Risico's (financieel, bestuurlijk)	Beperkt risico. Waarde aandelen niet geactiveerd. Jaarlijks dividend is beperkt.		
Doelstelling/taakstelling	Algemene dekkingsmiddelen		
Rechtsvorm	Vennootschap		
Financiële gegevens		Beginstand (1-1-2023)	Eindstand (31-12-2023)
	Eigen vermogen	€ 4,3 miljard	€ 4,7 miljard
	Vreemd vermogen	€ 107,5 miljard	€ 110,8 miljard
Resultaat 2023	€ 254 miljoen		
Aandelenkapitaal	165.945 aandelen van € 2,50.		
Financieel belang	0,30% van het geplaatst aandelenkapitaal.		

Naam		Dunea Duin & Water	
Vestigingsplaats	Zoetermeer		
Doel/Openbaar Belang	Leveren van betrouwbaar drinkwater en beheren van de duinen tussen Monster en Katwijk.		
Ontwikkelingen	<p>De strategie van Dunea is om een duurzaam en robuust drinkwatersysteem te creëren met meerdere bronnen, dat ook op de lange termijn goed en veilig drinkwater en leveringszekerheid biedt voor de klanten. Door verstedelijking en bevolkingsgroei neemt de vraag naar drinkwater toe. Het heeft dan ook prioriteit bij Dunea om nog meer drinkwater te leveren uit bestaande bronnen en dit systeem zo goed mogelijk te beschermen. In 2023 is Dunea gestart met het project voor het vervangen van 43 winputten en de aanleg van sturingsmetingen data kabel. Met dit project optimaliseert Dunea de infrastructuur van de waterwinning. Hierdoor kan Dunea de capaciteit volledig benutten voor het winnen van duinwater voor het maken van drinkwater. Nieuwe bronnen zullen naar verwachting vanaf 2030 extra capaciteit kunnen bieden. Dunea is volop bezig om naar een duurzaam systeem te komen, uit het huidige duinsysteem gecombineerd met innovatieve systemen van zuivering uit nieuwe bronnen dichtbij. Met de duinen wordt de voorraadvorming behouden, de nieuwe zuiveringstechnieken helpen tegen nieuwe opkomende (vervuilde) stoffen in het oppervlaktewater en rivieren. Voor Dunea is de krapte op de arbeidsmarkt, met name in techniek en ICT, ook in 2023, een uitdaging geweest. Daarnaast was en is er sprake van toenemende aandacht voor cybersecurity. Voor een vitale-sectorbedrijf als Dunea vraagt cybersecurity continu en toenemend aandacht in alle lagen van de organisatie. Hierbij wordt ook samengewerkt met andere partners in de drinkwatersector, om maximaal weerbaar te zijn tegen digitale dreigingen. In 2023 is hier veel aandacht voor geweest.</p>		
Risico's (financieel, bestuurlijk)	Beperkt risico. Waarde van aandelen niet geactiveerd. Er wordt geen dividend uitgekeerd. Gemeenten hebben stemrecht via hun aandelen en daarmee invloed op de drinkwatervoorziening. De warmteactiviteiten zijn ondergebracht in een aparte dochteronderneming Dunea Warmte & Koude B.V. met een aparte bestuurder, aparte processen, een aparte administratieve organisatie en interne controle, zodat de risico's op belangenverstremgeling en ineffectief toezicht en bestuur het best worden beheerd.		
Doelstelling/taakstelling	Algemene dekkingsmiddelen		
Rechtsvorm	Vennootschap		
Financiële gegevens		Beginstand (1-1-2022)	Eindstand (31-12-2022)
	Eigen vermogen	€ 245 miljoen	€ 251 miljoen
	Vreemd vermogen	€ 362 miljoen	€ 365,2 miljoen
Resultaat 2022	€ 6,3 miljoen		
Aandelenkapitaal	158.403 aandelen van € 5,00		
Financieel belang	3,96% van het geplaatst aandelenkapitaal. Geen dividenduitkering.		

Naam		De Binnenbaan B.V.	
Vestigingsplaats	Zoetermeer		
Doel/Openbaar Belang	De Binnenbaan B.V. is de plek waar de inwoners met een Sociale Werkvoorziening (SW)-indicatie uit de gemeenten Zoetermeer, Leidschendam-Voorburg en Rijswijk		

Overzicht Vennootschappen

Ontwikkelingen	<p>passend werk uit kunnen voeren. De Binnenbaan B.V. brengt werk en SW'ers bij elkaar. SW-medewerkers worden zoveel mogelijk bij reguliere werkgevers geplaatst, maar kunnen ook bij de Binnenbaan zelf terecht voor het uitvoeren van opdrachten. Gemeente Zoetermeer is voor 98% eigenaar van De Binnenbaan B.V., gemeente Leidschendam-Voorburg en gemeente Rijswijk zijn ieder voor 1% eigenaar van de Binnenbaan B.V. De Binnenbaan B.V. voert voor de gemeente Rijswijk alleen de WSW uit.. Middels de kwartaal overleggen blijven we betrokken inzake de bedrijfsresultaten, maar vooral ook hoe het met de Rijswijkse SW'ers gaat.</p>		
Risico's (financieel, bestuurlijk)	<p>Elk jaar krijgen gemeenten vanuit het Rijk een bijdrage ten behoeve van de personeelskosten bij de uitvoering van de WSW. Deze bijdrage vanuit het Rijk is, zoals nagenoeg overal in Nederland, niet kostendekkend, waardoor een aanvullende gemeentelijke bijdrage nodig is. Het risico op het bedrijfsresultaat binnen De Binnenbaan wordt verrekend voor een vast lumpsum bedrag van € 96.000 voor de periode 2021-2025.</p>		
Doelstelling/taakstelling	Programma Sociaal Domein - Arbeidsmarkt overig.		
Rechtsvorm	B.V.		
Financiële gegevens		Beginstand (1-1)	Eindstand (31-12)
	Eigen vermogen	n.v.t.	n.v.t.
	Vreemd vermogen	n.v.t.	n.v.t.
Begroot resultaat 2023	n.v.t.		
Financieel belang	1%		
Omvang van de bijdrage	€ 2.215.984		

Indien de financiële gegevens 2022 betreft, zijn de jaarcijfers 2023 nog niet vastgesteld tijdens het samenstellen van onze jaarstukken.

Toelichting op de gemeenschappelijke regelingen

Overzicht Gemeenschappelijke regelingen

Naam	GGD en Veilig Thuis Haaglanden		
Vestigingsplaats	Den Haag		
Doel/Openbaar Belang	<p>Op grond van de Wet publieke gezondheid zorg dragen voor de instelling en instandhouding van één regionale gezondheidsdienst in die regio. Op grond van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) 2015 zorg dragen voor een regionaal advies- en meldpunt huiselijk geweld en kindermishandeling. De regeling behartigt de belangen van de gemeenten op het terrein van het bevorderen, beschermen en bewaken van de publieke gezondheid en de aanpak huiselijk geweld.</p>		
Ontwikkelingen GGD en Veilig Thuis Haaglanden	<p>Sinds 2023 is COVID-19 geen A-ziekte meer. De GGD voert nog wel najaarscampagnes om vervolgprikkers aan te bieden aan kwetsbare doelgroepen. De GGD let ook sterk op de gevolgen op lange termijn van het coronavirus. Dit betreft dan met name de gevolgen van long-COVID en de negatieve effecten van de lockdowns op de mentale gezondheid. In het najaar van 2023 heeft de GGD een rapport gepubliceerd over de relatief slechte luchtkwaliteit van regio Haaglanden. GGD is voornemens om samen met de gemeenten in de regio lokale en regionale maatregelen te nemen om de luchtkwaliteit in de regio te verbeteren. Dit moet de gezondheid ten goede komen. De GGD wil sterk bijdragen aan een gezonde generatie in 2050. De GGD doet dit vooral als (1) voorvechter gelijke kansen op gezondheid, (2) adviseur gezonde leefomgeving, (3) regionale partner acute problemen gezondheid, (4) veilig vangnet en (5) deskundige, proactieve organisatie. De GGD wil ook bijdragen aan een betere verbinding tussen het zorgdomein en het sociale domein. Veilig Thuis Haaglanden heeft in 2023 goede stappen gezet in het terugdringen van de wachttijd. Ook is de personele bezetting beter op orde en is er een positieve ontwikkeling doorgemaakt in het werven en behouden van personeel. Er is altijd prioriteit aan meldingen die acute aandacht nodig hebben vanwege signalen van acute onveiligheid in relatie tot huiselijk geweld en/of kindermishandeling. Er is verder gewerkt aan het versterken van de lokale teams middel het plan "Samenwerken aan een veilig thuis voor iedereen" om zo het kennisniveau van huiselijk geweld en kindermishandeling te vergroten.</p>		
Risico's (financieel, bestuurlijk)	<p>De GGD blijft een belangrijke partner bij huidige of nieuwe pandemieën. In deze situatie kan de uitvoeringsorganisatie weer opschalen. Voor wat betreft Veilig Thuis heeft de organisatie over het hele jaar bekeken te maken met een fluctuerend aantal adviesaanvragen en blijft er een krapte op de arbeidsmarkt bestaan, waardoor de wachttijd gedurende het jaar kan oplopen. De afgelopen jaren is de rijksbijdrage aan de GGD vanwege het coronavirus afgenomen en moet de GGD meer terugvallen op de bijdragen van de deelnemende gemeenten. Daarnaast worden er meer taken door de</p>		

Overzicht Gemeenschappelijke regelingen			
	GGD lokaal afgenomen in plaats van via de gemeenschappelijke regeling. Dit verhoogt de administratieve lasten van de GGD.		
Doelstelling/taakstelling	Programma Sociaal Domein Preventieve gezondheidszorg en het voorkomen en bestrijden van huiselijk geweld en kindermishandeling.		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Financiële gegevens		Beginstand (1-1)	Eindstand (31-12)
		€ 726.000	€ 2.493.000
		n.v.t.	n.v.t.
Resultaat 2022	€ 125.000		
Financieel belang	3%		
Omvang van de bijdrage			1.312.000

Naam	Industrieschap De Plaspoelpolder		
Vestigingsplaats	Rijswijk		
Doel/Openbaar Belang	<p>Het IPP heeft tot taak het aanleggen en exploiteren van bedrijfsterreinen, waaronder alles is begrepen hetgeen met deze aanleg en exploitatie samenhangt, alsmede het stichten en exploiteren van bedrijfsgebouwen onder de noemer herstructurering.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ontwikkeling en uitgifte bedrijventerreinen regio Haaglanden. - Herstructurering bedrijventerreinen. - Faciliteren regionale samenwerking bovengenoemde zaken. 		
Ontwikkelingen	<p>In 2024 wordt de GR gewijzigd in lijn met de WGR uit 2022. Dit traject is in 2023 gestart.</p> <p>Het IPP geeft verdere uitvoering aan de Investeringsagenda met betrekking tot de Plaspoelpolder Middengebied in Rijswijk en de Westvlietweg in Den Haag.</p>		
Risico's (financieel, bestuurlijk)	Rijswijk participeert voor 50% risicodragend in de exploitaties van het Industrieschap de Plaspoelpolder. De verkoop van bouwkavels en verhuur/verkoop bedrijfspanden is onderhevig aan de marktcondities.		
Doelstelling/taakstelling	Programma Economie en Werken.		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Financiële gegevens		Beginstand (1-1)	Eindstand (31-12)
	Eigen vermogen	€ 13,1 miljoen	€ 13,4 miljoen
	Vreemd vermogen	n.v.t.	n.v.t.
Resultaat 2023			€ 408.796
Financieel belang	50%		
Omvang van de bijdrage	n.v.t.		

Naam	Afvalinzameling Avalex		
Vestigingsplaats	Den Haag		
Doel/Openbaar Belang	<p>Het bedrijf heeft tot doel het zo effectief en efficiënt mogelijk uitvoeren van de zorgplicht van de deelnemers voor de inzameling en verwerking van grondstoffen en restafval.</p> <p>Avalex werkt samen met de deelnemende gemeenten aan een open en transparante Dienstverleningsovereenkomst (DVO) en inkoop. Tevens worden er gezamenlijke inspanningen geleverd om de hoeveelheid restafval af te laten nemen. De markt voor het verwerken van afvalstoffen/grondstoffen blijft in beweging. De verwachte hogere verwerkings- en verbrandingskosten van het huishoudelijk afval en de lagere opbrengsten voor grondstoffen zijn verwerkt in de begroting. Daarnaast verzorgt Avalex vanaf 2022 de afhandeling van de subsidies van Nedvang voor het recyclen van plastic, metaal en drankkarton-afval (PMD) voor de gemeenten. De mutaties die hieruit voortkomen, namelijk tegenover uitgaven staan subsidie ontvangsten, zijn eveneens verwerkt in de begroting. In 2023 is er ook werk verzet op het huisvestingsdossier van Avalex, waarbij kantoorpersoneel (mogelijk) wordt verplaatst naar één locatie in plaats van de huidige twee locaties. Dit wordt vervolgd na 2023.</p>		
Ontwikkelingen	<p>De ontwikkeling van hogere afvalverwerkingskosten en de lagere opbrengst van pmd brengen een risico met zich mee.</p>		
Risico's (financieel, bestuurlijk)	<p>De garantstelling van Avalex bij HVC heeft geen gevolgen voor de financiële positie van de gemeente Rijswijk. De garantstellingsprovisie (ca. € 140.000 per jaar) heeft een positief effect op de begroting.</p>		
Doelstelling/taakstelling	Programma Wonen en Leven - Afvalinzameling,		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Financiële gegevens		Beginstand (1-1-2022)	Eindstand (31-12-2022)

Overzicht Gemeenschappelijke regelingen			
	Eigen vermogen	€ 6,2 miljoen	€ 7,8 miljoen
	Vreemd vermogen	€ 35,8 miljoen	€ 38,7 miljoen
Resultaat 2022	€ 2,06 mln.		
Financieel belang	17,73% van de omzet		
Omvang van de bijdrage	€ 7,9 miljoen		

Naam	Veiligheidsregio Haaglanden		
Algemene informatie	De Veiligheidsregio Haaglanden (hierna: VRH) behartigt de belangen van de gemeente op het gebied van brandweezorg, rampenbestrijding en crisisbeheersing, en geneeskundige hulpverlening. De VRH bevordert de veiligheid en gezondheid van allen die zich in het gebied van de regio Haaglanden bevinden door de samenwerking tussen burgers, private en publieke partijen te stimuleren en te faciliteren.		
Vestigingsplaats	Den Haag		
Doel/Openbaar Belang	De doelstelling is verwoord in artikel 2, lid 3 van de Gemeenschappelijke Regeling Veiligheidsregio Haaglanden 2016. "De Veiligheidsregio Haaglanden behartigt de belangen van de gemeenten op het gebied van brandweezorg, rampenbestrijding en crisisbeheersing, en geneeskundige hulpverlening."		
Ontwikkelingen	De ingezette koers van de brandweer van afgelopen jaren focust op het leveren van zorg op maat, op basis van de hulpvraag, maatschappelijke ontwikkelingen én met inachtneming van de mogelijke risico's. Deze koers is in 2023 voortgezet. Verder volgt de VRH de ontwikkelingen die volgen uit de focus van de komende kabinetsperiode op het realiseren van een toekomstbestendig, samenhangend stelsel voor de crisisbeheersing en brandweezorg. Daarnaast hebben de uitkomsten van de evaluatie van de Wet Veiligheidsregio's een invloed op de VRH. De GHOR heeft zich in 2023 in het kader van het GHOR meerjaren-beleidsplan 2021-2025 ook op het thema "verbreden van het netwerk" gericht. Dit wordt na 2023 vervolgd.		
Risico's (financieel, bestuurlijk)	Risico's normale bedrijfsuitoefening; politiek- bestuurlijke risico's.		
Doelstelling/taakstelling	Programma openbare orde en veiligheid – VRH.		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Financiële gegevens		Beginstand (1-1)	Eindstand (31-12)
	Eigen vermogen	€ 4,1 miljoen	€ 6,2 miljoen
	Vreemd vermogen	€ 111,1 miljoen	€ 111,8 miljoen
Resultaat 2022			€ 3.585.000
Financieel belang	5%		
Omvang van de bijdrage			€ 5.033.721

Naam	Omgevingsdienst Haaglanden		
Vestigingsplaats	Den Haag		
Doel/Openbaar Belang	De milieuproblemen en uitdagingen in de regio Haaglanden worden aangepakt door intensieve samenwerking tussen de betrokken overheden. Negen Haaglanden gemeenten hebben de uitvoering van milieu vergunningverlening, toezicht en handhavingstaken ondergebracht bij de Omgevingsdienst Haaglanden, waardoor expertise kan worden gebundeld. Ook de gemeente Rijswijk heeft een aantal milieutaken ondergebracht bij de Omgevingsdienst Haaglanden. De Omgevingsdienst Haaglanden is namens de gemeente Rijswijk verantwoordelijk voor de uitvoering van taken op het gebied van milieuvergunningverlening, -toezicht en -handhaving. Ook kan de ODH op verzoek van de gemeente optreden als specialistisch milieuviseur op het gebied van ruimtelijke ordening en kan deze dienst de gemeente adviseren bij de beleidsontwikkeling en uitvoering.		
Ontwikkelingen	Het jaar 2023 heeft zich gekenmerkt door de voorbereiding op de Omgevingswet, de intensivering van het toezicht op energiebesparing, de versterking van het VTH-stelsel, de blijvende aandacht voor de wet Natuurbescherming en het opstellen van het Koersplan. Per 1 januari 2024 is de Omgevingswet van kracht. Deze wet geldt voor alle inwoners, organisaties en bedrijven in Nederland. De Omgevingswet bundelt en vereenvoudigt de regels en heeft betrekking op onder andere het milieu, bodem, water, wegen, monumenten, natuur, geluid en nieuwbouw.		
Risico's (financieel, bestuurlijk)	Voor risico's die bekend zijn, worden bestemmingsreserves gevormd. Daarnaast wordt een weerstandsvermogen aangehouden tot 5% van de structurele lasten. Als er risico's zijn waar niet in voorzien is, en waarvoor het weerstandsvermogen ontoereikend is, dan kan de gemeente uit hoofde van deelname in de gemeenschappelijke regeling voor ongeveer 3% worden aangesproken.		

Overzicht Gemeenschappelijke regelingen			
Doelstelling/taakstelling	Programma Wonen en Leven - milieuvergunningen & advies. Programma Openbare orde en veiligheid - toezicht & handhaving.		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Financiële gegevens		Beginstand (1-1)	Eindstand (31-12)
	Eigen vermogen	€ 1,8 miljoen	€ 2,9 miljoen
	Vreemd vermogen	€ 17,4 miljoen	€ 16,8 miljoen
Resultaat 2022			€ 1.461.555
Financieel belang	3%		
Omvang van de bijdrage	€ 792.039		

Naam	Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden (voorheen Inkoopbureau H10)		
Vestigingsplaats	Den Haag		
Doel/Openbaar Belang	Samenwerking gericht op inkoop van specialistische jeugdzorg voor de H10 Gemeenten. Jeugdigen/ gezinnen (passende) zorg bieden.		
Ontwikkelingen	De werkzaamheden van het Servicebureau zijn in 2020 voor onbepaalde tijd verlengd. Belangrijkste onderdelen van de uitvoering betreft de contractering van aanbieders die jeugdhulp leveren aan jeugdigen uit de deelnemende gemeenten, contractmanagement met deze aanbieders, de controle op de declaraties van de aanbieders, de verantwoording daarvan en de data-analyse.		
Risico's (financieel, bestuurlijk)	<p>Politiek bestuurlijke risico's voor de gemeente: In het kader van de verplichting vanuit het Rijk om regionaal samen te werken is de gezamenlijk inkoop ondergebracht in een zelfstandig servicebureau. Positieve effecten zijn onder andere risico- en aansprakelijkheidsspreidingen en schaalvoordeel. Door regionale samenwerking middels een servicebureau heb je als gemeente minder zeggenschap. Terugtrekkende deelnemers of het niet doorzetten van het Servicebureau hebben een risico voor de continuïteit ervan. Er zijn ook risico's die voortvloeien uit rechtsgedingen als gevolg van handelen van het Servicebureau H10. De kosten voortvloeiend uit het inkooptraject zijn niet verwerkt in de begroting 2023 (vallen nu onder de regiobegroting). Eventuele financiële gevolgen hiervan komen in een alsdan te publiceren herziening van de begroting aan de orde.</p> <p>In juni 2023 is de Hervormingsagenda Jeugd 2022-2028 vastgesteld. De Hervormingsagenda richt zich op de verbetering van de jeugdzorg en financiële beheersbaarheid van de uitgaven.</p>		
Doelstelling/taakstelling	Programma Sociaal domein		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Financiële gegevens		Beginstand (1-1)	Eindstand (31-12)
	Eigen vermogen	€ 84.000	€ 122.000
	Vreemd vermogen	n.v.t.	n.v.t.
Resultaat 2022			€ 37.000
Financieel belang	5%		
Omvang van de bijdrage	€ 248.995 (excl. kosten voortvloeiend uit inkooptraject).		

Naam	MRDH (Metropoolregio Rotterdam Den Haag)		
Vestigingsplaats	Rotterdam		
Doel/Openbaar Belang	Het verbeteren van de bereikbaarheid, het versterken van het economisch vestigingsklimaat en het stimuleren van werkgelegenheid binnen de metropoolregio Rotterdam - Den Haag. De MRDH is opdrachtgever voor het openbaar vervoer in de regio.		
Rol van de gemeente t.o.v. de verbonden partij	Gemeente Rijswijk is samen met 20 andere gemeenten partner in de gemeenschappelijke regeling. De uitgaven voorde programma's Exploitatie verkeer en openbaar vervoer en Infrastructuur verkeer en openbaar vervoer worden gedekt uit de Brede Doeluitkering (BDU) en andere rijks gelden. Daarnaast betalen gemeenten een inwonersbijdrage, waaruit activiteiten voor het (in verhouding geringe) programma Economische vestigingsklimaat worden gedekt.		
Ontwikkelingen	MRDH heeft in mei 2023 de nieuwe strategische agenda vastgesteld. Vanuit zes opdrachten wordt gewerkt aan vier regionale opgaven (groei, vernieuwen, versterken en herstel van de regio). De begroting 2024 is aangepast op deze nieuwe agenda. De Wet gemeenschappelijke regelingen is gewijzigd, De Gemeenschappelijke Regeling MRDH wordt hier op aangepast. Dit traject moet medio 2024 zijn afgerond. Het betreft met name technische wijziging. In 2024 wordt de MRDH geëvalueerd. Daaruit komen		

Overzicht Gemeenschappelijke regelingen

mogelijk meer beleidsrijke wijzigingen van de gemeenschappelijke regeling.

De grote uitdaging ligt bij het openbaar vervoer. Het aantal reizigers in het OV heeft zich na de corona nog niet volledig hersteld terwijl de kosten voor het openbaar vervoer stijgen. Samen met de concessiehouders (vervoerbedrijven) en ook het Rijk (financier) wordt gezocht naar oplossingen.

De risico's die samenhangen met de taken voor het versterken van het economisch vestigingsklimaat kunnen alleen met eigen weerstandscapaciteit van de MRDH worden afgedekt. In een uitgevoerde financiële risicoanalyse (2015) is het risico bepaald van het eventueel wegvallen van een deel van de inwonerbijdragen. Dit risico is met de vaststelling van zogenaamde uittreedregels komen te vervallen. Het aanhouden van een aparte reserve is daardoor niet meer nodig.

Risico's (financieel, bestuurlijk)

De risico's die samenhangen met de activiteiten voor verkeer en vervoer worden allereerst opgevangen met een risicobuffer die binnen de projecten, waarbij financiële risico's worden geïdentificeerd, wordt aangehouden. Wanneer deze risicobuffer niet afdoende is, worden de BDU-middelen aangesproken. Dit heeft tot gevolg dat andere bestedingen ten laste van de BDU-middelen lager worden en/of vertragen. Daarnaast zijn er risico's met lage kans in verband met de financiering van de OV bedrijven.

Doelstelling/taakstelling	De doelen van de MRDH zijn in de strategische agenda samengevat in zes opdrachten: 1. Investeren in de bereikbaarheid om de inwonersgroei in de regio te faciliteren 2. Toekomstbestendige economie faciliteren 3. Actieve en collectieve vormen van mobiliteit stimuleren 4. Vernieuwen van werklocaties 5. Versterken van het regionale mobiliteitsnetwerk 6. Herstellen van het OV-systeem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Financiële gegevens		Beginstand (1-1)	Eindstand (31-12)
	Eigen vermogen	€ 32,5 miljoen	€ 33,8 miljoen

Naam	Bedrijfsvoeringsorganisatie Delft-Rijswijk		
Vestigingsplaats	Delft		
Doel/Openbaar Belang	Samenwerking Delft-Rijswijk op IT beheer (bedrijfsvoering).		
Rol van de gemeente t.o.v. de verbonden partij	GR en gemeente staan samen aan de lat		
Ontwikkelingen	De evaluatie door Twijnstra en Gudde is eind 2023 opgestart en wordt 2024 afgerond. De verwachte conclusie van de evaluatie: voorzetten van de samenwerking aan de hand van het bij de vorige evaluatie opgestelde bedrijfsplan waarbij de focus dient te liggen op het optimaliseren van de samenwerking. Zoals in het bedrijfsplan benoemd, is er een nieuwe Dienstverleningsovereenkomst (DVO) inclusief nieuwe grondslagen voor de verrekking van de kosten welke vastgelegd zijn in het Dossier financiële afspraken (DFA).		
Risico's (financieel, bestuurlijk)	Risico's betreffende normale bedrijfsuitoefening.		
Doelstelling/taakstelling	Overhead / Paragraaf Bedrijfsvoering.		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Financiële gegevens		Beginstand (1-1)	Eindstand (31-12)
	Eigen vermogen	n.v.t.	n.v.t.
	Vreemd vermogen	n.v.t.	n.v.t.
Resultaat 2022	-		
Financieel belang	50,0%		
Omvang van de bijdrage	€ 2.764.552		

Indien de financiële gegevens 2022 betreft, zijn de jaarcijfers 2023 nog niet vastgesteld tijdens het samenstellen van onze jaarstukken.

Toelichting op de stichtingen

Overzicht Stichtingen			
Naam	Stichting Businesspark Haaglanden		
Vestigingsplaats	Pijnacker-Nootdorp		
Doel/Openbaar Belang	<p>Businesspark Haaglanden is een samenwerking tussen zeven gemeenten in regio Haaglanden. De stichting Businesspark Haaglanden heeft ten doel het versterken van de regionale samenwerking tussen de deelnemende gemeenten op het gebied van bedrijfshuisvesting ten behoeve van het behouden en vestigen van bedrijven en daarmee de werkgelegenheid in de Haagse regio.</p>		
Ontwikkelingen	<p>BPH is in de basis een kennis- en netwerkorganisatie op het gebied van bedrijventerreinen in de Haagse regio. Er spelen ontwikkelingen op het gebied van herpositionering en doorontwikkeling van de organisatie.</p> <p>Uitgangspunt in de ontwikkeling is dat er in regionaal verband blijvend wordt ingezet op het behouden van ruimte voor werken.</p> <p>Actuele thema's zijn Beter benutten en het Juiste bedrijf op de juiste plek. We zien dat bedrijventerreinen steeds meer aandacht krijgen die ze verdienen gezien het maatschappelijke belang ervan. Eind 2023 heeft het bestuur uitgesproken zich graag meer te willen inzetten op het versterken van de netwerkfunctie tussen de onderlinge deelnemende gemeenten en verschillende (regionale) overlegstructuren ten aanzien van het ontwikkelen van instrumenten voor de benoemde thema's. Verder is er ook al voorzichtig gekeken op welke wijze BPH in de toekomst een rol kan nemen in de uitvoering van het beleid.</p>		
Risico's (financieel, bestuurlijk)	Risico's betreffende normale bedrijfsuitoefening.		
Rechtsvorm	Stichting		
Financiële gegevens		Beginstand (1-1)	Eindstand (31-12)
	Eigen vermogen	€ 71.499	€ 58.011
	Vreemd vermogen	n.v.t.	n.v.t.
Resultaat 2022			€ -13.487
Financieel belang	15,0%		
Omvang van de bijdrage	€ 24.577		

Toelichting op de overige verbonden partijen

Overzicht overige verbonden partijen			
Naam	Woonfonds		
Vestigingsplaats	Driebergen-Rijsenburg		
Doel/Openbaar Belang	Vastgoed Syndicering Nederland N.V. (VSN) richt een woonfonds op. De gemeente Rijswijk participeert daarin met andere deelnemers. Middels dat fonds zijn 100 huurwoningen in Rijswijk voor de middengroepen gebouwd. Doel zijn huurwoningen in het middensegment toevoegen en de huur voor langere tijd in dit segment beschikbaar te houden.		
Ontwikkelingen	Geen.		
Risico's (financieel, bestuurlijk)	Risico's: juridisch, financieel. Deze risico's zijn onderzocht door een externe partij en opgenomen in de risicoanalyse (RV 21-042). De risico's worden als laag beoordeeld.		
Rechtsvorm	Het fonds wordt vormgegeven als een combinatie van een maatschap en een stichting, Participanten van het fonds treden toe tot de maatschap.		
Financiële gegevens		Beginstand (1-1)	Eindstand (31-12)
	Eigen vermogen	€ 11.725.000	€ 11.664.977
	Vreemd vermogen	€ 17.575.900	€ 20.269.852
Resultaat 2022			€ -60.023,00
Financieel belang	24,95% (€ 2,925 miljoen)		

Overzicht risicoanalyse en risicoprofiel

De risicokwalificatie van de Verbonden partijen ziet er schematisch als volgt uit:

		Bestuurlijk risico		
		laag	gemiddeld	hoog
Financieel risico	laag	laag MRDH SJH Dunea BNG GGD en VT Haaglanden ICT Delft Rijswijk ODH De Binnenbaan B.V. St. Businesspark Haaglanden Woonfonds Rijswijk 1	laag/gemiddeld 1	gemiddeld 2
	gemiddeld	laag/gemiddeld Avalax VRH Stedin 1	gemiddeld IPP 2	gemiddeld/hoog 2
	hoog	gemiddeld 2	gemiddeld/hoog 2	hoog 3

SJH = Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden

Zoals aangegeven past bij elk risico een passend stuur- en beheersinstrumentarium. Bij het risicoprofiel met de kwalificatie 1 past het zogenaamde basispakket. Dat betekent dat begroting en jaarstukken tijdig aan de raad worden voorgelegd en dat er een zienswijze wordt opgesteld. Bij het risicoprofiel met de kwalificatie 2 kunnen aanvullende maatregelen worden gesteld aan rapportages en overleggen, informatie op maat (raadsinformatiebrieven) en de mogelijkheid tot het uitvoeren van onderzoeken. Bij de Verbonden partijen met de waardering van het risico in de klasse 3 is het

aanvullende pakket nog intensiever. Hiervoor is echter een breed regionaal draagvlak vereist. Te denken valt aan: het vaststellen van aanvullende kaders, het instellen van een rekeningcommissie, het doen van een rekenkameronderzoek, het doen van een onderzoek naar de doelmatigheid en doeltreffendheid van de verbonden partij.

Grondbeleid

Inleiding

Gemeentelijk grondbeleid richt zich op de grondmarkt in brede zin. Het omvat onderwerpen als grondverwerving, gronduitgifte, huurovereenkomsten, voorkeursrecht, onteigening, vestiging van zakelijke rechten, inrichting van de openbare ruimte en de aanleg van nutsvoorzieningen, het bouwen woonrijp maken, grondprijnsbeleid en vormen van publiek-private-samenwerking (PPS). Door de inzet van het gemeentelijk grondbeleidsinstrumentarium kan de gemeente sturing geven aan de ruimtelijke ontwikkelingen binnen de gemeentegrenzen.

Om te komen tot een goede verhouding tussen wonen, werken en recreëren is sturing nodig. Het grondbeleid is daarom ondersteunend aan andere beleidsterreinen, waaronder het ruimtelijke beleid en bij de uitwerking van ruimtelijke plannen. Rijswijk heeft zich op dit moment gecommitteerd aan een omvangrijk, via faciliterend grondbeleid te ontwikkelen bouwprogramma Nu de uitvoering van Rijswijk Buiten goed vordert en de financiële risico's voor de gemeente overzichtelijk zijn, groeit de behoefte om meer risicodragend te sturen bij ruimtelijke ontwikkelingen. De mogelijkheid om actief grondbeleid te voeren zal daarom worden verkend. Dit met het doel om plannen en visies vanuit een integraal perspectief te kunnen realiseren of strategische aankopen te doen voor het behoud of het versterken van het welzijn, die bepalend zijn voor de identiteit van de stad of de werkgelegenheid een impuls kunnen geven.

Wat wilden we bereiken

Visie op de paragraaf

In samenwerking met marktpartijen op het gebied van woningbouw, bedrijfs- en kantoorgebouwen, maatschappelijke voorzieningen c.a. willen we komen tot een aantrekkelijke en duurzame ontwikkeling, waardoor toekomstige bewoners en gebruikers plezierig kunnen wonen, werken en/of recreëren.

Doelstellingen

- Inzicht geven in de verschillende vormen van grondbeleid die open staan voor de gemeente;
- het bevorderen van maatschappelijk gewenst grondgebruik door het faciliteren en zoveel mogelijk sturing te geven aan bestuurlijk en maatschappelijk gedragen ruimtelijke (gebieds)ontwikkelingen en projecten;
- het op bestuurlijk verantwoorde wijze inzetten van het grondbeleidsinstrumentarium op locaties die strategisch van belang zijn voor de uitwerking van het ruimtelijke beleid;
- het beheersbaar maken van de risico's van ruimtelijke ontwikkelingen;
- het waarborgen van het gemeentelijk kostenverhaal conform de uitgangspunten van de Wet ruimtelijke Ordening (Wro) en streven naar een rechtvaardige verdeling van kosten en opbrengsten voor gemeente en grondeigenaren.

Wat hebben we er voor gedaan?

Algemeen

Gemeentelijke gronduitgifte

In het geval van gemeentelijke gronduitgifte van bouwrijpe grond wordt als basis de grondprijzenbrief toegepast. Deze schrijft de verkoopprijzen van grond voor die marktconform moeten zijn. In bepaalde gevallen is het wenselijk een taxatie te doen. Ter indicatie zijn voor projectmatig uit te geven gronden, grondquotes per type woning en prijsklasse opgenomen. Voor gronden voor vrije kavels, bedrijven, kantoren en (commerciële) voorzieningen zijn indicatieve prijzen per m² opgenomen.

Gemeentelijk kostenverhaal

Zoals genoemd in de nota Grondbeleid wordt als basis ingezet op faciliterend grondbeleid. Dit betekent dat ruimtelijke initiatieven voor rekening en risico van een private partij ter hand worden genomen. De kosten van gemeentelijke inzet en externe advisering ten behoeve van het faciliteren van die ontwikkeling worden middels een anterieure overeenkomst, exploitatieplan of via financiële bepalingen in het Omgevingsplan verhaald of zijn verrekend in de grondprijs bij de verkoop van gemeentelijke grond.

In exploitatie genomen gronden

Eikelenburg

De gemeente heeft met de ontwikkelende partij een Samenwerkingsovereenkomst (SOK) gesloten, waarin afspraken zijn gemaakt over de ontwikkeling van deze locatie. De gehele locatie is inmiddels verkocht. De bouw van de laatste fase, fase 9, is gestart. Na afronding van de bouw wordt het resterende openbare gebied ingericht.

Het resultaat van de grondexploitatie Eikelenburg, is positief. Bij het opstellen van de jaarrekening 2023 heeft een tussentijdse winstneming volgens de BBV regelgeving plaatsgevonden van circa € 2 miljoen. De grondexploitatie loopt tot eind 2025.

Standplaats Molenhof

In 2023 is de grondexploitatie standplaats Molenhof geopend. Het doel is het realiseren van een extra standplaats op woonwagencentrum Molenhof. Uitgangspunt is een sluitende grondexploitatie lopend tot eind 2024. Het bijbehorende ruimtelijk kader is eveneens in 2023 vastgesteld.

Strategische gronden

Zolang gronden zich nog niet kwalificeren als bouwgrond in exploitaties, staan deze op de balans onder de materiële vaste activa (MVA) als 'strategische gronden'.

TH-locatie

De oppervlakte van het terrein bedraagt circa 26.000 m². In 2023 is het terrein met de daarop aanwezige opstallen ingezet voor de tijdelijke huisvesting van specifieke kwetsbare doelgroepen (Hof van Elsenburg). Na oplevering van het perceel zal dit de komende jaren mogelijk ter beschikking worden gesteld aan Rijkswaterstaat (RWS) om te dienen als werkterrein voor de verbreding van de A4. Met RWS zijn voor een periode van 4 jaar hierover afspraken gemaakt. De planvorming bij RWS is door de stikstofproblematiek echter wel vertraagd en in de ijskast gezet. De verwachting is nu dat RWS het terrein niet eerder dan 2030 in gebruik wenst te nemen. Met RWS wordt hierover gesproken en parallel daaraan wordt nagedacht over een alternatieve (al dan niet tijdelijke) invulling voor het terrein.

LGZ locatie De Opperd

De locatie De Opperd in de landgoederenzone zal conform coalitieakkoord in 2025 tot 'groen' worden bestemd middels een wijziging van het Omgevingsplan.

Het bestemmingsplan Landgoederenzone (LGZ) maakt woningbouw mogelijk op de locatie van De Opperd. De inzichten over passende bebouwing in de Landgoederenzone zijn echter gewijzigd. De gewijzigde inzichten omvatten de wens om de Landgoederenzone van verstedelijking te vrijwaren en juist te investeren in de recreatieve betekenis voor de stad en het versterken van de natuur- en landschapswaarden. In hoeverre de locatie De Opperd op termijn, op een bij de Landgoederenzone passende wijze, kan worden ontwikkeld en een positieve bijdrage kan leveren aan de identiteit van de Landgoederenzone is nog nader uit te werken. De besluitvorming om het voornemen de woningbouw te laten vervallen op deze locatie middels een planologische wijziging heeft nog niet plaatsgevonden. De voorbereidende stukken hiervoor zijn in 2023 opgesteld.

LGZ locatie De Voorde

Het bestemmingsplan Landgoederenzone (LGZ) maakt een ontwikkeling in de directe omgeving en op de locatie De Voorde mogelijk. Gelet op het historisch karakter van landhuis De Voorde, tevens rijksmonument, is een zorgvuldige (her)ontwikkeling nodig. Daartoe is o.a. een gebiedspaspoort opgesteld waarin de uitgangspunten voor de verkoop zijn opgenomen. De opbrengst uit deze ontwikkeling zal mede ter dekking zijn van de aanwezige boekwaarde. De bedoeling is dat De Voorde een stevige cultuurhistorische uitstraling krijgt waarin de natuurwaarde van de Landgoederenzone wordt versterkt. In 2023 zijn de voorbereidende stukken om tot verkoop te komen opgesteld en is een casco restauratieraming opgesteld. Verdere besluitvorming is in voorbereiding

Het Oude Raadhuis (bestaand)

Het voornemen is om het oude Raadhuis in de verkoop te brengen. In 2023 is eerst onderzocht wat een geschikte invulling is voor het onroerend goed. Uitgangspunt hierbij is wel dat het park Hofrust voor het publiek toegankelijk blijft.

Voormalige Brandweerkazerne (gesloopt)

Deze locatie kan op een later, passend moment ontwikkeld worden, gelijktijdig met de herontwikkeling van de naastgelegen gronden. In 2023 is de naast gelegen Jaap van Zweedenzaal gesloopt.

Woningen

De gemeente heeft 11 woningen in bezit. Deze woningen worden, wanneer de huur[DC1] [JC2] eindigt, verkocht tenzij de woning een strategisch belang heeft voor de gemeente. Veelal zal dit laatste niet het geval zijn. In 2023 zijn geen woningen in eigendom van de gemeente verkocht.

Lokale Heffingen

Inleiding

Soorten heffingen

Lokale heffingen zijn te onderscheiden in heffingen waarvan de besteding gebonden dan wel ongebonden is.

- Ongebonden heffingen worden tot de algemene dekkingsmiddelen gerekend. Voorbeelden zijn onroerendezaakbelastingen (OZB), parkeerbelasting en toeristenbelasting.
- Van gebonden heffingen wordt de opbrengst gebruikt ter dekking van de gemaakte kosten. Deze opbrengsten van deze heffingen mogen niet meer dan kostendekkend zijn. Voorbeelden zijn leges, afvalstoffenheffing en rioolheffing.

Beleidsuitgangspunten

In de meerjarenbegroting 2023-2026 is voor het begrotingsjaar 2023 uitgegaan van:

- een stijging van de opbrengst OZB voor woningen en niet-woningen met het inflatiepercentage van 2,4%;
- een daling van de tarieven voor rioolheffing met 1,4% als gevolg van het niet langer toerekenen van de kwijtscheldingslasten aan de rioolheffing;
- een stijging van de tarieven voor parkeren met de inflatiecorrectie van 2,4%.
- een daling van de tarieven voor afvalstoffenheffing met 6% als gevolg van het niet langer toerekenen van de kwijtscheldingslasten aan de afvalstoffenheffing.

Overzicht van de lokale heffingen

De gemeentelijke heffingen die in 2023 zijn geheven zijn:

Onroerendezaakbelastingen	Leges
Rioolheffing	Precariobelasting
Afvalstoffenheffing	Parkeerbelasting
Toeristenbelasting	Marktgeden
BIZ-heffing	

Opbrengsten lokale belastingen en heffingen

In de onderstaande tabel worden de geraamde opbrengsten voor 2023 vergeleken met de gerealiseerde opbrengsten in 2023.

Heffing	Type	Raming	werkelijk
Onroerendezaakbelastingen	Ongebonden	13.383.660	13.275.667
Afvalstoffenheffing	Gebonden	10.520.160	10.579.640
Rioolheffing	Gebonden	5.714.040	5.701.834
Parkeeropbrengsten	Ongebonden	4.253.080	4.042.094
Leges	Gebonden	2.975.200	3.827.709
Toeristenbelasting	Ongebonden	310.000	324.537
BIZ-belasting	Gebonden	96.560	102.360
Marktgeden	Gebonden	78.660	81.139
Precariobelasting	Ongebonden	24.170	23.796
Totaal		37.355.530	37.958.775

Op totaal niveau zijn de werkelijke opbrengsten € 603.000 hoger dan de begroting. Dit wordt veroorzaakt door hogere opbrengsten omgevingsvergunningen.

Woonlasten

De woonlasten vormen een graadmeter voor burgers om te bepalen of de gemeentelijke lasten stijgen of dalen. De berekening van de woonlasten is gebaseerd op de OZB voor een huiseigenaar bij een gemiddelde WOZ-waarde, de rioolheffing en afvalstoffenheffing.

De opbrengst OZB wordt verhoogd met de inflatiecorrectie van 2,4%, waarbij in de tariefberekening rekening is gehouden met de gemiddelde waardestijging. Het tarief OZB 2023 is hierdoor lager dan het tarief van 2022. Het tarief voor rioolheffing is verhoogd met de inflatiecorrectie van 2,4%. De tarieven afvalstoffenheffing zijn met 8% verlaagd. Dit is gerealiseerd door de geraamde bedrag voor kwijtschelding niet in de tarievenberekening op te nemen. Per categorie huishouden zijn de woonlasten in 2023 ten opzichte van 2022:

- voor een éénpersoonshuishouden gemiddeld gedaald met 2,30%;
- voor een tweepersonshuishouden gemiddeld gedaald met 2,54%;
- voor een drie- of meerpersoonshuishouden gemiddeld gedaald met 2,78%.

Gemiddelde woonlasten per jaar

Onderstaande tabel geeft de ontwikkeling weer van de gemiddelde woonlasten in Rijswijk op begrotingsbasis.

Woonlasten	éénpersoonshuishouden		tweepersonshuishouden		drie- of meerpersoonshuishouden	
	2022	2023	2022	2023	2022	2023
OZB	€ 231,86	€ 238,34	€ 231,86	€ 238,34	€ 231,86	€ 238,34
Afvalstoffenheffing	€ 359,28	€ 337,44	€ 413,04	€ 387,96	€ 475,08	€ 446,28
Rioolheffing	€ 195,84	€ 193,08	€ 195,84	€ 193,08	€ 195,84	€ 193,08
Totaal	€ 786,98	€ 768,86	€ 840,74	€ 819,38	€ 902,78	€ 877,70
Verschil		€ -18,12		€ -21,36		€ -25,08
Stijging in%		-2,30%		-2,54%		-2,78%

Woonlasten in de regio Haaglanden

In onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van de gemiddelde woonlasten van gemeenten in de regio Haaglanden (bron: Coelo Atlas Lokale Lasten 2023; eigenaar/bewoner).

Gemeente	Woonlasten voor éénpersoonshuishouden	Woonlasten voor tweepersonshuishouden
Den Haag	€ 802,00	€ 889,00
Leidschendam-Voorburg	€ 860,00	€ 927,00
Rijswijk	€ 842,00	€ 951,00
Pijnacker-Nootdorp	€ 889,00	€ 989,00
Delft	€ 938,00	€ 1.023,00
Westland	€ 908,00	€ 1.025,00
Zoetermeer	€ 1.002,00	€ 1.055,00
Midden-Delfland	€ 1.031,00	€ 1.116,00
Wassenaar	€ 1.352,00	€ 1.573,00
Gemiddelde woonlasten	€ 958	€ 1.061

Uit de bovenstaande tabel blijkt dat Rijswijk in 2023 een positie onder het gemiddelde inneemt ten opzichte van de omliggende gemeenten in Haaglanden.

Kwijtschelding lokale lasten

Als een belastingplichtige niet in staat is een belastingaanslag te betalen, kan gehele of gedeeltelijke kwijtschelding worden verleend. De gemeente Rijswijk hanteert de zogeheten 100% bijstandsnorm, dit betekent dat huishoudens met een inkomen op of onder het bijstandsniveau recht hebben op kwijtschelding. Wanneer iemand een hoger inkomen heeft of vermogen bezit, betekent dit dat er betalingscapaciteit aanwezig is waaruit de belastingaanslag kan worden voldaan.

De heffingen waarvoor in de gemeente Rijswijk kwijtschelding kan worden gevraagd zijn:

- Afvalstoffenheffing;
- Rioolheffing;
- In uitzonderingsgevallen is ook voor de onroerendezaakbelasting kwijtschelding mogelijk

Voor het in aanmerking komen van automatische kwijtschelding is in 2023 gebruik gemaakt van de toetsing door het Inlichtingenbureau. Huishoudens die in 2022 kwijtschelding ontvingen, zijn voor 2023 automatisch getoetst. De huishoudens die volgens deze toets in aanmerking kwamen voor kwijtschelding hoefden niet meer zelf een verzoek in te dienen (automatische kwijtschelding). Dit past binnen de doelstelling om de administratieve lasten voor burgers terug te dringen.

De dienstverlening van het Inlichtingenbureau wordt ook ingezet bij de afhandeling van ingediende kwijtscheldingsverzoeken. Deze dienstverlening betekent dat de afhandeling van de kwijtschelding verder wordt geautomatiseerd en de administratieve lasten voor de inwoners verder worden teruggedrongen.

Voor 2023 is het bedrag aan te verlenen kwijtschelding per belastingsoort begroot/gerealiseerd:

Belasting/heffing	Begroting 2023	Realisatie 2023
Afvalstoffenheffing	€ 859.100	€ 772.465
Rioolheffing	€ 215.760	€ 180.142
Onroerendezaakbelasting (OZB)	€ 2.500	€ 160
Totaal	€ 1.077.360	€ 952.767

In 2023 is aan 1085 huishoudens automatisch kwijtschelding verleend. Dit is iets hoger dan het aantal automatische kwijtscheldingen in 2022 (1018). Het aantal kwijtscheldingsverzoeken lag met 1118 in 2023 wel een stuk lager dan in 2022 (1397). Ook werd in 2023 procentueel iets minder toegekend dan in 2022 (61% - 65%). Hierdoor blijft het gerealiseerde bedrag achter bij de begroting. Of deze trend zich in 2024 voortzet zal blijken uit de kwijtschelding die naar aanleiding van de aanslagoplegging in februari 2024 heeft plaatsgevonden. Hier gaan we in de tweede halfjaarrapportage 2024 nader op in.

Bezwaar- en verzoekschriften aanslag/beschikking

Naar aanleiding van de in 2023 verzonden gecombineerde belastingaanslagen en WOZ-beschikkingen zijn er 659 bezwaarschriften ingediend.

	Bezwaarschriften	Aantal objecten in bezwaar	Aantal objecten met verlaagde WOZ waarde	Gemiddelde waardeverlaging
Woningen	621	1.876	598 (32%)	€ 27.000 (8,6%)
Nlet- woningen	38	132	48 (29%)	€ 183.000 (7,7%)

Door de inzet van mediation vaardigheden (bellen bij vragen over de aanslag) zijn 821 reacties van inwoners die over de hoogte van de WOZ-waarde gingen reacties telefonisch afgehandeld. Deze hadden zonder de inzet van mediation tot een bezwaarschrift kunnen leiden.

Kostendekkendheid

Afvalstoffenheffing

Afvalstoffenheffing	Lasten	Opbrengsten
Afvalverwijdering en -verwerking	€ 9.094.106	
Wegen, straten en pleinen	€ 667.940	
Gemeentelijk armoede- en schuldenbeleid	€ 772.478	
Totale kosten taakvelden	€ 10.534.524	
Toerekening Overhead		
Afvalverwijdering en -verwerking	€ 202.260	
Totale overhead	€ 202.260	
Compensabele BTW	€ 1.738.195	
Opbrengst afvalstoffenheffing		€ 10.579.640
Bestuursdwang en overige opbrengsten		€ 53.981
Vergoeding garantstelling HVC		€ 131.340
Totale kosten	€ 12.474.979	
Totale opbrengst		€ 10.764.961
Dekking		86%

Toelichting op de tabel

Voor de berekening van de lasten voor de afvalstoffenheffing is het taakveld afvalverwijdering en -verwerking het centrale taakveld. 100% van de kosten van het product afvalverwijdering- en verwerking wordt in de heffing betrokken. De overhead wordt berekend over de toerekenbare

salarislasten. Van de veegkosten wordt 50% van de kosten toegerekend aan de afvalstoffenheffing. De taak straatvegen omvat werkzaamheden voor het inzamelen van het huishoudelijk afval, maar ook het schoonhouden van de riolering valt hieronder. De compensabele BTW wordt voor 100% toegerekend aan de afvalstoffenheffing. Van het taakveld armoedebestrijding worden de kosten voor kwijtschelding van afvalstoffenheffing niet langer toegerekend aan de afvalstoffenheffing. Dit heeft een lagere kostendekkendheid tot gevolg.

De totale opbrengst bestaat, naast de opbrengst afvalstoffenheffing uit een subsidie van Nedvang en inkomsten vanuit ongediertebestrijding. Ook is rekening gehouden met de opbrengst van bestuurlijke boetes en de vergoeding in het kader van de garantstelling voor HVC.

Rioolheffing

Rioolheffing	Lasten	Opbrengsten
Directe lasten	€ 1.517.216	
Investeringslasten	€ 1.630.288	
Salarislasten	€ 268.095	
Kwijtschelding	€ 180.143	
Wegen, straten en pleinen	€ 667.940	
Totaal	€ 4.263.681	
Toerekening Overhead		
Overhead	€ 187.535	
Totale overhead	€ 187.535	
Compensabele BTW	€ 574.278	
Opbrengst rioolheffing		€ 5.701.834
Overige opbrengsten		€ 4.920
Totale kosten	€ 5.025.494	
Totale opbrengst		€ 5.706.754
Mutatie spaarvoorziening	€ 590.355	
Mutatie egalisatievoorziening	€ 271.047	
Totale lasten	€ 5.886.897	
Dekking		97%

Toelichting op de tabel

Voor de berekening van de lasten voor de rioolheffing is een aantal producten van belang. Dit zijn riolering en waterzuivering, huishoudelijk/bedrijfsafvalwater, hemelwater en grondwater. Daarnaast zijn ook 50% van de kosten voor straatvegen aan de rioolheffing.

De taak straatvegen omvat werkzaamheden voor het inzamelen van het huishoudelijk afval, maar ook het schoonhouden van de riolering zijn werkzaamheden die hieronder vallen. De overhead wordt berekend over de toerekenbare salarislasten.

De kosten voor kwijtschelding worden conform het coalitie akkoord niet langer toegerekend aan de rioolheffing. Dit betekent een lagere kostendekkendheid.

Marktgeld

Marktgeld	Lasten	Opbrengsten
Salarislasten	€ 38.122	
Directe lasten	€ 36.610	
Totaal	€ 74.732	
Toerekening Overhead		
Overhead	€ 34.076	
Totale kosten	€ 108.808	
Totale opbrengst		€ 78.660
Dekking		72%

Toelichting op de tabel

Om de kostendekkendheid voor Marktgeld te berekenen, zijn alle directe lasten meegenomen. Daarnaast is personele inzet toegerekend.

Leges

Recapitulatie kostendekkendheid Legesverordening 2023 gemeente Rijswijk							
		Kosten Personeel	Kosten Overhead	Kosten Overig	Totale kosten	Baten	Kostendekke
		€ 1.112.820	€ 1.295.415	€ 1.337.513	€ 3.745.874	€ 3.827.709	102%
Titel I	Algemene dienstverlening	€ 488.338	€ 568.466	€ 434.045	€ 1.490.976	€ 1.145.902	77%
Hoofdstuk 1	Burgelijke stand	€ 45.863	€ 53.389	€ 75.000	€ 174.252	€ 140.458	81%
Hoofdstuk 2	Reisdocumenten	€ 139.131	€ 161.960	€ 164.389	€ 465.607	€ 334.509	72%
Hoofdstuk 3	Rijbewijzen	€ 81.642	€ 95.038	€ 57.859	€ 234.540	€ 175.041	75%
Hoofdstuk 4	Verstrekingen uit de Basisregistratie personen	€ 18.708	€ 21.778	€ 13.489	€ 53.975	€ 38.083	71%
Hoofdstuk 5	Verstrekingen uit het Kiesersregister	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	0%
Hoofdstuk 6	Bestuursstukken	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	0%
Hoofdstuk 7	Vastgoedinformatie	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	0%
Hoofdstuk 8	Overige publiekszaken	€ 41.595	€ 48.420	€ 100.559	€ 190.574	€ 153.267	80%
Hoofdstuk 9	Gemeentearchief	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	0%
Hoofdstuk 10	Huisvestigingswet	€ 5.851	€ 6.812	€ -	€ 12.663	€ 8.570	68%
Hoofdstuk 12	Gemeentegarantie	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	0%
Hoofdstuk 13	Kansspelen	€ 743	€ 865	€ -	€ 1.608	€ 362	23%
Hoofdstuk 15	Kabels en Leidingen	€ 132.497	€ 154.238	€ -	€ 286.735	€ 239.790	84%
Hoofdstuk 16	Verkeer en vervoer	€ 21.966	€ 25.570	€ 22.749	€ 70.285	€ 55.406	79%
Hoofdstuk 17	Diversen	€ 341	€ 396	€ -	€ 737	€ 418	57%
Titel II	Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/ omgevingsvergunning	€ 578.917	€ 673.907	€ 901.713	€ 2.154.537	€ 2.645.549	121%
Hoofdstuk 1	Begripsomschrijvingen	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	0%
Hoofdstuk 2	Vooroverleg	€ 115.783	€ 134.781	€ -	€ 250.565	€ 3.571	1%
Hoofdstuk 3	Omgevingsvergunning	€ 463.133	€ 539.125	€ 901.713	€ 1.903.972	€ 2.630.551	136%
Hoofdstuk 4	Vermindering	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	0%
Hoofdstuk 5	Teruggaaf	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 10.250	0%
Hoofdstuk 6	Intrekking omgevingsvergunning	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	0%
Hoofdstuk 7	Bestemmingswijzigingen zonder activiteiten	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	0%
Hoofdstuk 8	Sloopmelding	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	0%
Hoofdstuk 9	In deze titel niet benoemde beschikking	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 1.171	0%
Titel III	Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn	€ 45.565	€ 53.042	€ 1.754	€ 100.361	€ 36.258	36%
Hoofdstuk 1	Horeca	€ 31.715	€ 36.918	€ -	€ 68.633	€ 28.106	41%
Hoofdstuk 2	Organiseren evenementen of markten	€ 1.211	€ 1.410	€ -	€ 2.621	€ 678	26%
Hoofdstuk 3	Prostitutiebedrijven	€ 627	€ 730	€ 1.754	€ 3.111	€ 383	12%
Hoofdstuk 4	Splittingsvergunning woonruimte	€ 697	€ 811	€ -	€ 1.508	€ 364	24%
Hoofdstuk 6	Winkeltijdenwet	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	0%
Hoofdstuk 7	In deze titel niet benoemde vergunning, ontheffing of andere beschikking	€ 10.588	€ 12.326	€ -	€ 22.914	€ 5.153	22%
Hoofdstuk 8	Automotive	€ 728	€ 847	€ -	€ 1.575	€ 1.575	100%

Financiering

De financieringsparagraaf richt zich op de treasuryfunctie: de wijze waarop de gemeente het afgelopen jaar met haar financiële geldstromen en vermogensposities is omgegaan. Van belang hierbij is hoe de gemeente is omgegaan met financiële risico's, de mate waarin de gemeente over voldoende geldmiddelen kon beschikken om op korte termijn (liquiditeit) aan haar schulden te voldoen en de manier waarop op lange termijn de financiering is geregeld.

Risicobeheer

Bij het financieren van investeringen, grondexploitaties en de lopende exploitatie worden de volgende risico's onderscheiden:

1. Langlopend renterisico
2. Kortlopend renterisico
3. Kredietrisico
4. Liquiditeitsrisico

Deze risico's proberen wij zo goed mogelijk te managen met het doel de rentekosten zo laag mogelijk te houden.

1. Langlopend renterisico

De rente op de kapitaalmarkt voor leningen voor overheden met een looptijd van 10 jaar bewoog zich in 2023 tussen de +2,8 procent en +3,3 procent (in 2022 tussen de +0,2 procent en +2,8 procent).

In 2023 zijn er twee langlopende leningen aangetrokken. Het betreft twee fixe-leningen van elk 20 mln. met een looptijd van respectievelijk 4 en 5 jaar. Het aantrekken van deze langlopende leningen is grotendeels noodzakelijk om aan de financieringsbehoefte van RijswijkBuiten te kunnen voldoen. Het niet benodigde deel van de lening van RijswijkBuiten wordt voor de algemene dienst gebruikt.

RijswijkBuiten

De boekwaarde van de grondexploitatie RijswijkBuiten exclusief verliesvoorziening bedraagt per ultimo 2023 € 107,8 mln. Deze investering is gefinancierd met € 108,6 mln. aan leningen. In 2022 was er een hogere boekwaarde, waardoor er in 2023 twee fixe-leningen van elk € 20 mln. zijn aangetrokken, waarvan één met een looptijd van 5 jaar en één met een looptijd van 4 jaar. De restantleningen tot een bedrag van € 68 mln. bestaan uit een fixe-lening van € 40 mln. en een lineaire lening met een schuldrestant van € 28,6 mln. (aflossing € 4 mln. per jaar).

Het risico is aanwezig dat de verkopen van de gronden (verder) achterblijven, zodat er meer aanvullende financieringsmiddelen nodig zullen zijn in de vorm van leningen met hogere rente. Het aantrekken van financieringsmiddelen die niet direct nodig zijn, brengen ook extra kosten met zich mee. Het is altijd een zorgvuldige afweging in hoeverre én op welk moment nieuwe leningen moeten worden aangetrokken.

Renterisiconorm

Het renterisico op langlopende geldleningen is aan een maximum gebonden. Uitgangspunt hierbij is om zoveel mogelijk spreiding in de looptijden van leningen aan te brengen. De wettelijk vastgestelde renterisiconorm van 20 procent houdt in dat in enig jaar de aflossing van de langlopende schulden niet hoger mag zijn dan 20 procent van het totaal van de lasten volgens de begroting. Hierdoor wordt de rentegevoeligheid beperkt.

Voor 2023 is dit maximum berekend op € 47,9 mln. Het totaal van de betaalde aflossingen in 2023 bedraagt circa € 19,5 mln., zodat onze gemeente ruim binnen de norm blijft.

2. Kortlopend renterisico (kasgeldlimiet)

De rente op de geldmarkt voor 1-maands kasgeldleningen bewoog zich in 2023 tussen 2,7 procent en plus 3,97 procent. In 2023 heeft de inflatie nog niet het normale niveau van 2% (streefniveau van de ECB (Europese Central Bank) bereikt. Dit heeft ertoe geleid dat de ECB ook in 2023 nog renteverhogingen heeft doorgevoerd. In 2023 liep de renteverhoging op, van 3% in maart tot 4 procent in september 2023. De verwachting is dat in het komende jaar de rente in een laag tempo en met kleine rentestappen zal worden verlaagd. Een en ander is afhankelijk van de ontwikkeling van de inflatie.

De stijging van het rentepercentage in 2023 heeft gevolgen gehad voor het kasbeleid. Het financieren met kortgeld was in 2023 relatief duur, waardoor we alleen in het eerste kwartaal van 2023 kasgeldleningen hebben aangetrokken. Gedurende de rest van 2023 hebben wij, door de hoge rente voor kasgeldleningen, geen kasgeldleningen meer opgenomen. Ook is er veel minder geïnvesteerd dan in de investeringsramingen was voorgenomen.

Het renterisico op kortlopende geldleningen (< 1 jaar) is door de wet FIDO gemaximaliseerd tot de kasgeldlimiet. Overschrijding van deze limiet mag tot maximaal drie kwartalen. De kasgeldlimiet is gesteld op 8,5 procent van de begrotingsomvang van 2023. Dit betekent dat bij een begrotingsomvang van circa € 239,8 mln. in 2023 de kasgeldlimiet circa € 19,1 mln. bedraagt. In 2023 zijn er geen kasgeldleningen aangegaan om aan de betalingen voor investeringen en de aflossingen te kunnen voldoen.

3. Kredietrisicobeheer

Het kredietrisico wordt veroorzaakt door de mogelijkheid dat de instelling waaraan geld is verstrekt niet in staat blijkt te zijn, de rente en aflossing op verstrekte leningen te voldoen. Deze verstrekte geldleningen betreffen leningen in het kader van de publieke taak van de gemeente. De gemeente heeft maar een beperkt bedrag aan leningen uitstaan. Per ultimo 2022 bedragen de uitstaande leningen:

Per ultimo jaar (x 1.000)	Jaarrekening 2023	Jaarrekening 2022
Woningbouwverenigingen	504	550
Leningen eigen personeel	152	268
Fietsenplan	67	37
Krediethypothekeken WWB	454	454
Startersleningen RB	675	600
Duurzaamheidsleningen	44	51
Lening Museum Rijswijk	597	597
Totaal	2.492	2.557

De gemeente loopt niet alleen kredietrisico op verstrekte geldleningen, maar ook op de geldleningen, waarover een garantstelling is verstrekt. Een groot deel van deze garantstellingen heeft betrekking op leningen aan de woningcorporaties Rijswijk Wonen, Habion en Vidomes. Echter voor de gemeente is het kredietrisico zeer beperkt, doordat in eerste instantie het Stichting Waarborgfonds Sociale Woningbouw (hierna te noemen WSW) de verstrekte leningen garandeert.

Het borgstelsel van WSW kent een zekerheidsstructuur die bestaat uit meerdere lagen. Voorop staat dat woningcorporaties zelf rente en aflossing moeten betalen en zij onderpand inzetten bij WSW als zekerheid. Hierbij voert WSW-ricicommanagement door jaarlijks deelnemers te beoordelen en houdt de Autoriteit woningcorporaties toezicht op woningcorporaties om te beoordelen of ze opereren binnen de wettelijke kaders. De eigen vermogenspositie van beide Rijswijkse corporaties is overigens zeer sterk. Op basis van actuele waardebeoordeling is de verhouding eigen vermogen tot het totaal vermogen > 80%. Mocht het zich onverhoopt voordoen dat WSW wordt aangesproken op een geborgde geldlening, dan fungeren het risicovermogen van WSW (thans circa € 0,5 miljard) en de verstrekte zekerheden als eerste buffer. De zekerheden zijn het hypotheekrecht van WSW op corporatiebezit. Gezien de relatief lage financieringsgraad van de corporatiesector is deze buffer omvangrijk. De tweede laag wordt gevormd door het obligo dat deelnemers verplicht zijn aan WSW te betalen. Die buffer bedraagt in één keer 2,6% van het geborgd schuldrestant (circa € 2 miljard) en jaarlijks 0,25% van het geborgd schuldrestant (circa € 200 mln. per jaar). Pas wanneer dat niet voldoende is, verstrekken de Staat en gemeenten als achtervangers op basis van achtervangovereenkomsten renteloze geldleningen aan WSW.

Dankzij de risicobeheersing van WSW, het toezicht door de Autoriteit woningcorporaties, het ingezette onderpand, en het obligo van deelnemers is het risico voor gemeenten zeer beperkt. De laatste laag die achtervangers bieden in de zekerheidsstructuur van het stelsel resulteert in een AAA-rating van WSW. Zo wordt er gezorgd voor een optimale financiering voor woningcorporaties en de volkshuisvestelijke opgaven in gemeenten.

Museum Rijswijk

De verstrekte hypothecaire lening aan de Stichting Museum Rijswijk bedraagt na aflossing € 597.000. De totale hypothecaire lening is € 751.000, waarvan € 617.000 beschikbaar is gesteld en nog € 90.000 opvraagbaar is voor onderhoudskosten, waarvan de uitbetaling afhankelijk is van de onderhoudsplanning. Volgens het aflossingsschema bedraagt de aflossing over 2023 € 29.240. Met het raadsbesluit van november 2023 vastgesteld dat de aflossing in 2023 incidenteel geschrapt is. De aflossing van 2023 is niet voldaan en wordt aan het eind van de hypothecaire lening alsnog afgelost.

Over de hypothecaire lening moet 1,5% rente betaald worden. De te betalen rente is voor 2019 t/m 2022 is in voorgaande jaren niet gefactureerd. In 2023 zijn de oude jaren en 2023 alsnog gefactureerd. Door de hoogte van de facturen is een aflossingsschema afgesproken waarin de oude jaren betaald worden.

4. Liquiditeitsrisico

Het liquiditeitsrisicobeheer betreft het financieren en uitzetten van middelen voor perioden van één jaar of korter. Zoals eerder aangegeven zal een financieringstekort zo veel mogelijk met kortlopende geldleningen worden gefinancierd. Dit gebeurt door het aanhouden van een gering saldo op de rekening-courant bij de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) aangevuld met kasgeldleningen. Het aanhouden van rekening-courant krediet is veel duurder dan het financieren met kasgeldleningen. Om te voorkomen dat er onnodig tegoeden op de rekening-courant blijven staan, wordt dagelijks het totaal van de saldi van alle bankrekeningen > € 0,5 mln. automatisch afgeroomd en overgeboekt naar de Schatkist van de Staat.

Activa en financiering

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de ontwikkelingen van de financieringsstructuur van de gemeente op basis van de jaarstukken 2023 en 2022 per ultimo van het jaar. De boekwaarde en financiering van de grondexploitatie RijswijkBuiten is buiten beschouwing gelaten.

Omschrijving	Jaarstukken 2023	Jaarstukken 2022
Boekwaarde	250.798	238.621
Vreemd vermogen	132.350	136.477
Reserves	78.438	88.318
Financieringsoverschot = + Financieringstekort = -	-40.010	-13.826

Financieringssaldi

In bovenstaand overzicht zijn de investeringen in de grondexploitatie en financieringen van RijswijkBuiten niet opgenomen.

Eind 2023 bestaat voor de investeringen en financiering per saldo een financieringstekort van circa € 40,1 mln. Dit ontstane tekort (per ultimo 2022 bestond er een financieringsoverschot) wordt vooral veroorzaakt door de toename van het saldo investeringen minus afschrijvingen met € 12,1 mln., de aflossingen gedurende dit jaar voor een totaalbedrag van € 2,5 mln. (exclusief RijswijkBuiten), de afname van het vreemd vermogen met 4,1 mln. en het teruglopen van de reserves (financieringsmiddel) met € 10,0 mln.

Eigen financieringsmiddelen en activa

De verhouding tussen de boekwaarde van de activa en de eigen financieringsmiddelen (reserves en voorzieningen) zegt iets over de mate waarin de gemeentebegroting gevoelig is voor renteontwikkeling. De investeringen in Rijswijk van € 250,8 mln. (exclusief RijswijkBuiten) zijn voor

31,3 procent ultimo 2022 (37,4 procent ultimo 2022) gefinancierd met financieringsmiddelen uit het eigen vermogen. De afname van het percentage wordt vooral verklaard door de investeringen in 2023 en het nadelig rekeningssaldo 2023.

De investeringen in de grondexploitatie RijswijkBuiten zijn buiten deze berekeningen gehouden, omdat hiervoor aparte financieringen aanwezig zijn. Zie ook onderdeel B.2 van deze paragraaf.

Resultaat Treasury

Overzicht rente exploitatie 2023 (x 1.000)		
Totaal rentekosten lange termijnfinanciering	2.695	
Totaal rentekosten korte termijnfinanciering	-17	
		2.678
Totaal rentebaten		836
Saldo rentelaten en baten		1.842
Toerekening rente aan RijswijkBuiten	485	
Toerekening rente aan overige grondexploitaties	0	
		485
Totaal aan beleidsproducten toe te rekenen rente		1.357
Toerekening aan beleidsproducten 1%	2.303	
Toerekening aan investeringen 1%	333	
Totaal doorbelast		2.636
Voordelig saldo rente		-1.280

Dit renteresultaat is een fictief saldo. Het saldo van de rentelasten –en baten bedraagt (exclusief grondexploitaties) € 1.357.000. Uitgedrukt in een percentage van de beginboekwaarde van de investeringen is dit 0,594 procent. In werkelijkheid is 1 procent doorberekend, zodat 0,406 procent minder aan de beleidsproducten is doorberekend. Per saldo heeft dit geen invloed op het rekeningssaldo.

Gemiddeld rentepercentage totaal vermogen lang (vreemd vermogen + eigen vermogen).

De lening portefeuille van de gemeente bedraagt € 94,9 mln. per ultimo 2023 met een gemiddeld lening percentage van 2,3% (Voor een specificatie van de leningen wordt verwezen naar bijlage 1 van deze paragraaf). Inclusief het eigen vermogen bedraagt het gewogen gemiddelde rentekostenpercentage circa 1%. Dit percentage wordt gebruikt om de rentekosten aan de investeringen via de beleidsproducten door te belasten.

Het niet in stand kunnen houden van deze reserves brengt met zich mee dat de gemiddelde rentekosten zullen stijgen en aanvullend vreemd vermogen moet worden aangetrokken.

Langlopende geldleningen

Bijlage 1 biedt inzicht in de looptijd, het aflossingsdeel en de rentepercentages van de langlopende geldleningen.

Langlopende leningen

Bijlage 1. Overzicht langlopende leningen volgens de jaarrekening 2023

x € 1.000						
Lening	Beëindiging looptijd in het jaar	Rente- percentage	Restant begin 2023	Jaarlijkse Aflossing	Restant eind 2023	
235	2028	4,410	1.680,00	280,00	1.400,00	
236	2028	4,470	2.400,00	400,00	2.000,00	
237	2028	4,770	1.800,00	300,00	1.500,00	
239	2030	3,810	3.200,00	400,00	2.800,00	
241	2034	4,750	4.800,00	400,00	4.400,00	
242	2030	3,940	6.000,00	750,00	5.250,00	
Forwardlening RB*	2023	1,150	13.000,00	13.000,00	-	
Forwardlening	2035	2,033	14.000,00	-	14.000,00	
Forwardlening	2040	2,048	14.000,00	-	14.000,00	
Forwardlening	2045	2,005	14.000,00	-	14.000,00	
Forwardlening	2050	1,977	14.000,00	-	14.000,00	
Forwardlening	2055	1,925	14.000,00	-	14.000,00	
Lening RB*	2029	-/ 0,11	40.000,00	-	40.000,00	
Lening RB*	2030	-/ 0,055	40.000,00	4.000,00	36.000,00	
Lening	2070	-/ 0,02	45.000,00	-	45.000,00	
Lening RB*	2028	3,000	20.000,00	-	20.000,00	
Lening RB*	2027	2,96	20.000,00	-	20.000,00	
Totaal			267.880,00	19.530,00	248.350,00	

EMU saldo

Omschrijving (Bedragen x € 1.000)	2022	2023	2023
	Jaarrekening	Begroting na wijziging	Jaarrekening
1. Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-12.333	6.344	-8.122
2. Mutatie (im)materiële vaste activa	10.784	21.105	12.131
3. Mutatie voorzieningen	4.640	1.858	1.749
4. Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	-19.815	-28.867	1.815
5. Verwachte boekwinst/verlies bij de verkoop van financiële vaste activa en (im)materiële vaste activa, alsmede de afwaardering van financiële vaste activa	0	750	0
Berekend EMU-saldo	1.338	15.214	-20.319

RijswijkBuiten

Wat wilden we bereiken?

Visie op de paragraaf en de opgave

De transformatie van het glastuinbouwgebied in RijswijkBuiten in een unieke en duurzame woonlocatie, met daarbij voldoende voorzieningen op het gebied van detailhandel, onderwijs, welzijn, bedrijventerreinen en werklocaties.

De gebiedsontwikkeling RijswijkBuiten vindt zijn grondslag in het in 2009 door de raad vastgestelde Masterplan Rijswijk-Zuid. Dit masterplan is in 2013 en 2014, vijf jaar na vaststelling van het masterplan in overleg met de gemeenteraad geëvalueerd en op onderdelen in beoogd beleid aangepast en geactualiseerd. Inmiddels zijn 2 fases van deze gebiedsontwikkeling in uitvoering, waarbij deelgebied Sion nagenoeg is afgerond en deelgebied Parkrijk volop in de realisatiefase verkeert. In 2021 is bestuurlijk verder richting gegeven aan de beoogde invulling van het gebied Pasgeld (3e fase van de gebiedsontwikkeling) en is de hoofdplanstructuur vastgesteld en besloten dat er in Pasgeld-West maximaal 1.000 woningen ontwikkeld en gerealiseerd worden.

Parallel aan het opstellen van de hoofdplanstructuur wordt al geruime tijd in samenwerking met de betrokken marktpartijen gewerkt aan diverse varianten van een stedenbouwkundige en financiële uitwerking van Pasgeld-West en het daarvoor beoogde woningbouwprogramma. De resultaten hiervan vormden een belangrijke input voor de in april 2023 vastgestelde elfde herziening van de grondexploitatie Sion - 't Haantje. Deze herziening resulteerde in een oplopend nadelig resultaat van het woongebied naar 14,45 miljoen Euro en het bedrijventerrein van 6,28 miljoen Euro. In het eerste kwartaal 2024 zullen de effecten van de huidige economische en maatschappelijke ontwikkelingen, alsmede de verwerking van acties en maatregelen resulteren in een herziening van de grondexploitatie Sion - 't Haantje waarbij het woongebied en het bedrijventerrein worden losgekoppeld.

In september 2023 heeft de gemeenteraad het bestemmingsplan Pasgeld West vastgesteld. Tegen dit besluit is beroep ingesteld bij de Raad van State. Een verzoek voor voorlopige voorziening is afgewezen. Uitspraak in de zaak wordt eind 2024 verwacht.

Doelstellingen

1. Volkshuisvesting, realisatie van circa 3.600 woningen met een differentiatie in het programma dat aansluit op de woonvisie en meest actuele in- en vooruitzichten;
2. Ruimtelijke en stedenbouwkundige inpassing in de woongebieden van commerciële en maatschappelijke voorzieningen, waaronder drie basisscholen, een gezondheidscentrum en bijzondere woonvormen/doelgroepen;
3. Realisatie en uitgifte op het bedrijventerrein Haantje – Pasgeld van bouwgrond voor circa 10 ha bvo voor bedrijven, overwegend midden- en kleinbedrijf;
4. Duurzaamheid, een optimale leefomgeving waarbij de milieubelasting, de mobiliteit en het energieverbruik minimaal en onderscheidend zijn;
5. Groenstedelijk woonmilieu, veel grondgebonden woningen in Sion, in deelgebieden Parkrijk en Pasgeld afgewisseld met appartementen in een parkachtige omgeving;
6. Aandacht voor cultuurhistorische waarden en sociale cohesie in de wijk;
7. Een op eindwaarde sluitende grondexploitatie.

De doelstellingen zijn bij de vaststelling van de elfde herziening (2023) van de grondexploitatie op 18 april 2023 herbevestigd.

Indicatoren

Indicatoren:Sion, Parkrijk ('t Haantje), Pasgeld-West en -Oost)	Realisatie t/m 2023	Streefwaarde 2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
1. Woningen ¹	2.268	147	280	340	161	130	130	173
2. EPC (BENG/ENG) ²	0,0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0,0	0,0
3. Sociale huur ³	197	0	27	37	8	9	8	9
4. Scholen	2	0	1	0	0	1	0	0
5. Overige voorzieningen ⁴	3	0	0	0	0	0	0	0
6. Uitgifte bedrijventerrein in m2 BVO	43.967	3.323	5.965	5.965	5.965	5.965	5.965	5.965

1 Planning van de verkoop van bouwkvavels voor woningen.

2 De EnergiePrestatieCoëfficiënt (EPC) van een woning drukt de energetische prestatie van een woning uit. Wettelijk is inmiddels vastgelegd dat nieuwbouwwoningen gasloos worden gebouwd en is de EPC-norm vervangen door een nieuw normenstelsel, dat meer Europees aansluit met BENG (Bijna Energie Neutraal en Gasloos) en ENG (Energie Neutraal en Gasloos). De EPC-waarde 1,0 is ongeveer wat een gemiddelde woning in 1990 presteerde. Een woning met een EPC van 0,6 gebruikt dus nog maar 60% van de energie, die zo'n woning twintig jaar terug gebruikt zou hebben. De EPC-berekening is opgenomen in het bouwbesluit, en sinds 1995 is het verplicht deze bij een bouwvraag in te dienen. Vanaf 2011 geldt de strengere norm van EPC 0,6. Vanaf 2015 is de norm EPC 0,4. Vanaf 2020 is de norm BENG (= EPC circa 0,2), de norm ENG is gepland om enige jaren daarna in te voeren.

3 Met betrekking tot de fasering en de aantallen sociale huurwoningen vindt nog overleg plaats met de woningcorporaties.

4 In Sion zijn 2 kinderdagverblijven en een huisartsenpost gevestigd. In 2024 verhuist de huisartsenpost naar nieuwbouw in Parkrijk.

Wat hebben we er voor gedaan?

Het programma van werkzaamheden en uitgifte van bouwgrond voor voornamelijk verkoop van woningbouw, zoals dat is gepland en dient als onderlegger van de ramingen van de jaarschijf 2023 van de Grondexploitatie Sion-'t Haantje Elfde herziening, 2023.

Grondverwerving

Verwervingsactiviteiten worden nadrukkelijk afgestemd op de beoogde ontwikkeling van het gebied. Bij een grootschalige ontwikkeling, waarvan sprake is in RijswijkBuiten, is het doel om alle nog benodigde percelen te verwerven in een minnelijk traject. Dit doel is behaald.

In 2023 zijn de laatste gronden verworven die nodig zijn voor de ontwikkeling van het plangebied. Het bedrijventerrein, dat ProRail voor de realisatie van de spoorverdubbeling nodig had, moet nog terug overgedragen worden aan de gemeente.

Bouw- en woonrijp maken

De planning en de uitvoering van de werkzaamheden voor het bouw- en woonrijp maken, zijn aangepast aan de uitgangspunten van de Grondexploitatie Sion-'t Haantje Elfde herziening, 2023. Door de vertraging van ontwikkeling en verkoop woningen, zijn ook deze werkzaamheden enigszins vertraagd.

Rente en financiering

Bij de vaststelling van de Grondexploitatie Sion-'t Haantje Elfde herziening, 2023 is gebleken dat er aanvullende financieringsmiddelen aangetrokken moet worden. In 2023 zijn een tweetal leningen afgesloten waarmee de financiering tot en met 2028 geregeld is.

Risico's

De omgang met risico's bij grondexploitaties is beschreven in de Nota Grondbeleid. Risico's kunnen zich bij dit project op allerlei gebieden (o.a. politiek, bestuurlijk, maatschappelijk, economisch, wet- en regelgeving, samenwerking) voordoen. Voor de kansen en bedreigingen van de gemeentelijke grondexploitatie is een risicoparagraaf opgesteld. Deze maakt deel uit van de grondexploitatie.

De gekwantificeerde risico's binnen de Grondexploitatie Sion-'t Haantje Elfde herziening, 2023 bedragen € 3,924 miljoen. Binnen de grondexploitatie is geen dekking aanwezig voor het negatieve exploitatieresultaat. De Algemene reserve wordt ingezet als buffer.

Gronduitgifte

De uitgifte van bouwgronden in RijswijkBuiten is nu voorzien in de periode tot en met 2030. Volgens de Grondexploitatie Sion-'t Haantje Elfde herziening, 2023 worden er tot en met 2023 ongeveer 2.407 bouw kavels in verkoop gebracht. De planning is gebaseerd op het sturen op woningaantallen (programma) en het realiseren van de geraamde grondopbrengsten. Door de gewijzigde marktomstandigheden zijn projecten vertraagd en er in 2023 15 verkopen gerealiseerd.

Uitgifte bouwgrond voor bedrijven

Om de afzet van bouwgrond voor bedrijven te stimuleren is afgelopen jaar besloten om in navolging van de woningbouwstimulering door middel van erfpacht, dit instrument ook voor bedrijventerreinen in RijswijkBuiten ingezet kan worden. In 2023 zijn in deelgebied H7 de 6 kavels verkocht of met een reserveringsovereenkomst gereserveerd.

Duurzaamheid

Rijswijk heeft als doel om van RijswijkBuiten een van de meest duurzame uitbreidingswijken van Nederland te maken. Onderdeel van deze ambitie is ook het beïnvloeden van de vervoerswijze. We willen minder autogebruik en meer gebruik van duurzamere vormen van vervoer, zoals fietsen en openbaar vervoer. Een bereikbaar station speelt hierin een zeer grote rol. Voor Rijswijk is het van groot belang dat dit station gerealiseerd wordt zodat de inwoners de mogelijkheid hebben om van een tweede auto af te kunnen zien en vaker te kiezen voor de trein. Op dit moment wordt er een verkenning gedaan naar het openen van een viertal nieuwe stations op plekken waar veel nieuwe woningen worden gebouwd langs de "Oude Lijn". Dit is de spoorlijn van Leiden, via Den Haag en Rotterdam naar Dordrecht. De gemeente Rijswijk is samen met IenW, MRDH en ProRail aan het kijken naar een uitwerking/inpassing van een station RijswijkBuiten binnen Parkrijk en Pasgeld-West.

In lijn met bovengenoemde ambities is voor het deelgebied Parkrijk een parkeerconcept opgesteld, waarbij lager autobezit wordt gestimuleerd door het aanleggen van "mobi-punten" op verschillende locaties in de wijk. Op deze locaties worden niet alleen deelauto's aangeboden, maar ook deelbakfietsen en elektrische deelscooters.

Boekwaarde

In de paragraaf Financiering is de invloed van RijswijkBuiten op de hoge netto schuldquote van de gemeente opgenomen. Doelstelling is om deze schuldquote snel omlaag te brengen. De boekwaarde zou naar verwachting in 2023 met € 8,34 miljoen verlaagd kunnen worden. In 2023 is er een verlaging van € 0,54 miljoen gerealiseerd.

Een op eindwaarde sluitende grondexploitatie

Op advies van de accountant is bij het in september 2019 vaststellen van de gemeentelijke jaarrekening 2018 een verliesvoorziening gevormd. Dit is in de Grondexploitatie Sion-'t Haantje Achtste herziening, 2020 ook verwerkt. Dit geldt ook voor de uitkomsten van de risicoanalyse en de nog uit te werken optimaliseringsmogelijkheden (o.a. meer woningen en bedrijvigheid).

In de daaropvolgende herzieningen hebben aanpassingen van de verliesvoorziening plaatsgevonden.

Op basis van de Grondexploitatie Sion-'t Haantje Elfde herziening, 2023 is de verliesvoorziening bepaald op € 20,729 miljoen en in de 2e halfjaarrapportage 2023 is deze nog verhoogd met € 415.000,-.

Wat heeft het gekost?

Grondexploitatie Sion – 't Haantje 2023	Werkelijk 2023 x € 1000
Verwerving	410
Plankosten	2.430
Bouwrijp maken	4.150
Rente en financiering	900
Afname boekwaarde grondexploitatie	540
Totaal lasten	8.430
Plankosten	140
Bouwrijp maken	60
Gronduitgifte	8.230
Totaal baten	8.430

Subsidies

Beleid en proces subsidieverstrekking

Subsidieverstrekking is één van de instrumenten die een gemeente tot zijn beschikking heeft om haar maatschappelijke en beleidsdoelstellingen te realiseren. De gemeente Rijswijk kent verschillende wetgeving en beleidskaders die door middel van het instrument subsidies worden gefinancierd.

Voor de bestuursperiode 2023-2026 bestaat het subsidieproces van Rijswijk uit een door de gemeenteraad vastgestelde Algemene Subsidieverordening Rijswijk (ASV) en een vastgesteld Beleidskader Subsidies. Verder worden subsidiedossiers vanaf 2022 vastgelegd in een subsidieregistratiesysteem, waarin ook de benodigde stappen in het subsidieproces wordt doorlopen.

Evaluatie subsidiekader

Het voorgaande betekent zowel voor de subsidierelaties als de gemeente een verandering, waarin beide hun weg moeten vinden. Omdat de subsidieverantwoording en -vaststelling van 2022 plaatsvindt in 2023, is 2023 het eerste jaar waarin het nieuwe subsidieproces geheel is doorlopen. Daarom is eerder aan de raad toegezegd om het subsidiekader eind 2023 te evalueren. Vanwege de beperkte menscapaciteit is dit nog niet gelukt.

Subsidieregister

Jaarlijks wordt een subsidieregister gepubliceerd waarin per programma en per subsidierelatie wordt getoond hoeveel subsidie er is verstrekt. Dit register wordt handmatig opgesteld omdat de informatie uit verschillende bronnen komt. In 2023 is gewerkt om deze informatie volledig in het subsidieregistratiesysteem te krijgen. Daarin zijn grote stappen gemaakt, waardoor het opstellen van het subsidieregister minder tijd kost. De volgende stap is om te onderzoeken of het subsidieregister als een dashboard op de website van de gemeente kan worden geplaatst, waarbij bezoekers zelf realtime de informatie kunnen raadplegen.

Verstekte subsidiebedragen

In het overzicht hieronder wordt per programma getoond hoeveel subsidie er in 2023 is verleend. In 2024 worden deze subsidies uiteindelijk vastgesteld. Als de vaststelling van een subsidie lager uitvalt dan de beschikking, dan wordt de vrijval als financiële voordeel in 2024 verantwoord. Meer detailinformatie is opgenomen in het subsidieregister 2023.

Programma	Beleidsproduct	Begroting	Werkelijk	Saldo
01 Alg. Bestuur en Organisatie	65801 Mediabeleid	46	47	-1
Totaal		46	47	-1
05 Onderwijs	64030 Lokaal onderwijsbeleid	617	458	159
Totaal		617	458	159
06 Sport, Cultuur en Recreatie	65100 Openbaar bibliotheekwerk	1.561	1.486	75
	65300 Sport	688	713	-25
	65400 Kunst en cultuur	2.133	1.785	348
	65410 Cultureel erfgoed	461	450	11
	65800 Speeltuinwerk	19	19	
Totaal		4.861	4.452	409
07 Sociaal Domein	61400 Dierenwelzijn	89	5	84
	66110 Arbeidsmarkt overig	16		16
	66140 Gemeentelijk armoede- en schuldenbeleid	468	355	113
	66230 Re-integratie- en participatievoorzieningen		30	-30
	66620 Maatwerkvoorzieningen immaterieel Wmo	517	357	160
	66700 Algemene voorzieningen Wmo en jeugd	6.088	5.545	543
	66710 Eerstelijnsloket Wmo en jeugd	48	38	10
	66820 Individuele voorzieningen natura jeugd		-4	4
	67100 Volksgezondheid	67	60	7
Totaal		7.292	6.387	905
08 Wonen en Leven	65600 Openbaar groen en openluchtrecreatie	208	356	-148
	67210 Afvalverwijdering en -verwerking	32	-32	64
	68210 Wijkontwikkeling	20	30	-10
Totaal		260	355	-95
10 Overhead	69605 Maatschappelijke Ontwikkelingen		2	-2
Totaal		0	2	-2
Totaal subsidies		13.078	11.702	1.376

N.B. In het Programma Onderwijs worden twee subsidies (Onderwijsachterstandenbeleid voor € 1,2 miljoen en NPO-gelden voor € 0,5 miljoen) gefinancierd uit specifieke uitkeringen vanuit het Rijk en niet vanuit eigen gemeentelijke middelen. Omdat deze kosten niet zijn begroot (maar wel volledig worden gedekt uit de specifieke uitkeringen), zijn deze uit de tabel gelaten. Anders zou het saldo tussen de begroting en de werkelijke kosten een verkeerd beeld geven.

Bezuinigingstaakstelling

In de raadsvergadering van 30 maart 2021 is het voorstel besproken voor de invulling van de bezuinigingstaakstelling op het subsidiebudget. De bezuiniging is voor een bedrag van € 314.000 nog niet toegewezen aan specifieke subsidies. Deze taakstelling is ingedeeld in de volgende categorieën:

- Categorie 1 - Onderbesteding budget
- Categorie 2 - Effectueren reeds gemaakte afspraken
- Categorie 3 - Instellen subsidieplafonds

In de onderstaande tabel is te zien dat de bezuiniging impliciet is behaald; als de bezuiniging wordt gekort op het begrote bedrag, is dat ruimschoots voldoende om de werkelijke subsidiekosten te dekken.

Programma	Beleidsproduct	Begroting	Werkelijk	Saldo
Totaal subsidies		13.078	11.702	1.376
Bezuiniging		-314		
Totaal na invulling bezuiniging		12.930	12.764	11.702

Inkomende subsidies

Rijswijk zet met haar nieuwe coalitieakkoord in op een gezonde groei van de stad. Het verwerven van derde geldstromen wordt hierin genoemd als middel om een bijdrage leveren aan het realiseren van de gemeentelijke beleidsdoelen. Het aanvragen, monitoren en verantwoorden van subsidies is arbeidsintensief werk wat gedegen kennis vraagt van de regelingen en financiën.

Het bureau Vindsubsidies heeft onderzoek gedaan naar de wijze waarop het huidige proces van externe subsidieverwerving is geregeld in de organisatie. Het hierover opgestelde rapport bevat een inventarisatie van de subsidiemogelijkheden en een organisatieadvies voor de inrichting van het subsidieverwervingsproces. In het rapport worden de volgende aanbevelingen gedaan voor verbetering/professionalisering van dit proces:

het creëren van een breed bewustzijn in de organisatie;

- de zorg voor een subsidievolgsysteem;
- het faciliteren van benodigde capaciteit en deskundigheid binnen de teams/domeinen;
- een overkoepelend proces waarin een afwegingskader en organisatorische afspraken worden vastgelegd.

De gemeente heeft de aanbevelingen uit het adviesrapport overgenomen en een kwartiermaker aangesteld voor het uitvoeren van een vervolgoopdracht. Het doel van de opdracht is het optimaal benutten van subsidiemogelijkheden ten einde de inzet van gemeentelijke financiële middelen voor de beleidsuitvoering te verlagen. Hiervoor wordt in de organisatie een proces geïmplementeerd met de daarvoor benodigde middelen (capaciteit, expertise en instrumentarium).

In november is de voor de opdracht gevormde projectgroep gestart met de uitwerking van:

- bewustwording bij de medewerkers door actief gebruik van de Vindsubsidies-database;
- de ingebruikname van een subsidievolgsysteem.

De gemeente doet er dus alles aan om zoveel mogelijk subsidies te verwerven om haar activiteiten te bekostigen. Voor 2023 bestaan deze voornamelijk uit de Specifieke Uitkeringen. Voor meer informatie daarover wordt verwezen naar de SISA-verantwoording van de jaarrekening. Verder heeft de gemeente ook andere subsidies verworven, zoals;

- COA (Hotel en Accommodatie Regeling) € 0,5 mln.
- MRDH Verkeer € 0,4 mln. en Economie € 0,2 mln.
- Gemeente Den Haag Regionale Meld- en Coördinatiefunctie € 0,3 mln. en MO en Bemoeizorg € 0,2 mln.

Jaarrekening

Balans

(voor bestemming van het gerealiseerde resultaat)

ACTIVA (bedragen x € 1.000)	31-12-2023	31-12-2022
VASTE ACTIVA		
Immateriële vaste activa		
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	534	568
Subtotaal Immateriële vaste activa	534	568
Materiële vaste activa		
Investerings met een economisch nut	152.614	141.414
Investerings met een economisch nut waarvoor te bestrijding van kosten een heffing kan worden geheven	16.863	17.188
Investerings in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	63.131	61.254
In erfpacht	2.151	2.738
Subtotaal Materiële vaste activa	234.759	222.595
Financiële vaste activa		
Kapitaalverstrekingen aan:		
Deelnemingen	12.911	12.911
Subtotaal kapitaalverstrekingen	12.911	12.911
Leningen aan:		
Woningbouwcorporaties	504	550
Subtotaal leningen	504	550
Uiteenzettingen:		
Uitzettingen in de vorm van Nederlands schuld papier met een rente typische looptijd van één jaar of langer	1.536	1.997
Subtotaal uiteenzettingen	1.536	1.997
Totaal Financiële vaste activa	14.951	15.458
Totaal vaste activa	250.244	238.621
VLOTTENDE ACTIVA		
Voorraden		
Onderhandenwerk, waaronder bouwgronden in exploitatie	90.670	88.855
Subtotaal voorraden	90.670	88.855
Uitzettingen met een rente typische looptijd korter dan één jaar		
Vorderingen op openbare lichamen	17.385	23.080
Uitzettingen in 's Rijks schatkist een rente typische looptijd van één jaar of langer	45.167	3.515
Overige vorderingen	12.227	8.143
Verstrekte kasgeldleningen aan openbare lichamen als bedoeld in artikel 1, onderdeel a, van de Wet financiering decentrale overheden		10.000
Subtotaal uitzettingen met een rente typische looptijd korter dan één jaar	74.780	44.738
Liquide middelen		
Kas-banksaldi	110	1.297
Subtotaal liquide middelen	110	1.297
Overlopende activa		
- De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel, gesplitst in:		
1. Europese overheidslichamen		
2. Het Rijk		
3. Overige Nederlandse overheidslichamen		
- Overige nog te ontvangen bedragen en vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	6.659	5.886
Subtotaal overlopende activa	6.659	5.886
Totaal vlottende activa	172.219	140.777
TOTAAL ACTIVA	422.463	379.398

PASSIVA (bedragen x € 1.000)	31-12-2023	31-12-2022
VASTE PASIVA		
Eigen Vermogen		
Algemene reserve	20.468	32.124
Bestemmingsreserves	70.550	67.851
Gerealiseerde resultaat	-10.821	-11.656
Subtotaal Eigen Vermogen	80.197	88.318
Voorzieningen	12.935	11.186
Subtotaal voorzieningen	12.935	11.186
Vaste schulden met een rente typische looptijd van één jaar of langer		
Obligatieleningen		
Onderhandseleningen van:		
1. binnenlandse pensioenfondsen en verzekeringsinstellingen		
2. binnenlandse banken en overige financiële instellingen	240.350	219.880
3. binnenlandse bedrijven		
4. openbare lichamen		
5. overige binnenlandse sectoren		
6. buitenlandse instellingen, fondsen, banken, bedrijven en overige sectoren		
Door derden belegde gelden		
Waarborgsommen		
Overige leningen met een rentetypische looptijd van één jaar of langer		
Subtotaal Voorzieningen en Vaste schulden met een rente typische looptijd van één jaar of langer	240.350	219.880
Totaal vaste passiva	333.481	319.384
VLOTTENDE PASSIVA		
Netto-vlottende schulden met een rente typische looptijd korter dan één jaar		
Verstrekke kasgeldleningen aan openbare lichamen als bedoeld in artikel 1, onderdeel a, van de Wet financiering decentrale overheden		
Overige kasgeldleningen		
Banksaldi	12.833	2
Overige schulden	30.520	28.062
Subtotaal netto-vlottende schulden met een rente typische looptijd korter dan één jaar	43.354	28.064
Overlopende passiva		
- Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen, met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume	12.365	8.064
- De Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende dienstjaren. De voorschotten worden uitgeplitst naar de ontvangen bedragen van:		
1. Europese overheidslichamen		
2. het Rijk	33.263	21.463
3. overige Nederlandse overheidslichamen		
- Overige vooruit ontvangen bedragen die ten bate komen van volgende begrotingsjaren		2.423
Subtotaal overlopende passiva	45.628	31.950
Totaal vlottende passiva	88.982	60.014
TOTAAL PASSIVA	422.463	379.398

Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening

Bedragen x € 1.000	Primitieve begroting		Saldo	Begrotingswijzigingen	
	Lasten	Baten		Lasten	Baten
Omschrijving programma's					
1. Algemeen Bestuur en Organisatie	7.555	589	-6.965	1.082	160
2. Openbare Orde en Veiligheid	8.559		-8.559	204	
3. Verkeer en Vervoer	11.948	3.710	-8.239	36	772
4. Economie en Werken	1.408	204	-1.204	351	548
5. Onderwijs	7.054	300	-6.754	-28	46
6. Sport, Cultuur en Recreatie	10.488	1.509	-8.979	1.281	1.007
7. Sociaal Domein	84.987	25.246	-59.742	20.177	9.577
8. Wonen en Leven	63.758	58.609	-5.149	-11.722	-14.056
Subtotaal programma's	195.758	90.167	-105.590	11.381	-1.946
Algemene dekkingsmiddelen					
Lokale heffingen	273	13.743	13.470	205	-25
Algemene uitkering	-346	119.497	119.843		3.400
Dividend	129	378	248		37
Overige algemene dekkingsmiddelen	2.032	1.587	-445	2.027	659
Subtotaal algemene dekkingsmiddelen	2.088	135.205	133.117	2.232	4.071
Overhead	23.023	1.005	-22.018	7.746	-68
Heffing VPB	15		-15	305	
Onvoorzien uitgaven exploitatie	50		-50		
Onvoorzien uitgaven investeringen	-900		900	900	
Subtotaal onvoorzien	-850		850	900	
TOTAAL SALDO VAN BATEN EN LASTEN	220.033	226.377	6.344	22.564	2.057
Mutaties reserves					
Algemeen Bestuur en Organisatie					
Openbare Orde en Veiligheid					
Verkeer en Vervoer	1.671	1.593	-78	76	267
Economie en Werken					
Onderwijs					
Sport, Cultuur en Recreatie					77
Sociaal Domein		246	246	146	93
Wonen en Leven	126	263	137	2.051	1.702
Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien		128	128		141
Subtotaal mutaties reserves	1.798	2.230	432	2.273	2.280
HET RESULTAAT	221.831	228.607	6.776	24.837	4.337

Bedragen x € 1.000	Begroting na wijziging			Werkelijk			Afwijkingen (+=voordeel)		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Omschrijving programma's									
1. Algemeen Bestuur en Organisatie	8.636	749	-7.887	8.096	945	-7.152	540	195	736
2. Openbare Orde en Veiligheid	8.763		-8.763	9.161	20	-9.141	-398	20	-378
3. Verkeer en Vervoer	11.984	4.481	-7.503	11.929	4.983	-6.946	54	502	556
4. Economie en Werken	1.759	752	-1.007	1.453	877	-576	306	125	431
5. Onderwijs	7.026	346	-6.680	9.165	2.826	-6.339	-2.139	2.480	341
6. Sport, Cultuur en Recreatie	11.769	2.516	-9.253	11.068	2.415	-8.653	701	-101	600
7. Sociaal Domein	105.164	34.823	-70.341	106.027	35.877	-70.150	-862	1.053	191
8. Wonen en Leven	52.037	44.553	-7.484	40.204	35.381	-4.823	11.833	-9.172	2.661
Subtotaal programma's	207.138	88.221	-118.917	197.104	83.324	-113.780	10.035	-4.897	5.138
Algemene dekkingsmiddelen									
Lokale heffingen	478	13.718	13.239	401	13.638	13.237	78	-80	-2
Algemene uitkering	-346	122.897	123.243		124.842	124.842	-346	1.945	1.599
Dividend	129	415	286	129	415	286			
Overige algemene dekkingsmiddelen	4.059	2.246	-1.813	4.519	3.806	-713	-460	1.559	1.100
Subtotaal algemene dekkingsmiddelen	4.320	139.276	134.956	5.048	142.700	137.652	-728	3.424	2.696
Overhead	30.768	937	-29.832	33.048	1.395	-31.654	-2.280	458	-1.822
Heffing VPB	320		-320	340		-340	-20		-20
Onvoorzien uitgaven exploitatie	50		-50				50		50
Onvoorzien uitgaven investeringen									
Subtotaal onvoorzien	50		-50				50		50
TOTAAL SALDO VAN BATEN EN LASTEN									
	242.597	228.434	-14.163	235.541	227.419	-8.122	7.056	-1.015	6.042
Mutaties reserves									
Algemeen Bestuur en Organisatie									
Openbare Orde en Veiligheid									
Verkeer en Vervoer	1.747	1.860	113	2.589		-2.589	-843	-1.860	-2.702
Economie en Werken									
Onderwijs									
Sport, Cultuur en Recreatie		77	77		49	49		-28	-28
Sociaal Domein	146	339	193		2	2	146	-337	-191
Wonen en Leven	2.177	1.965	-212	2.175	1.745	-430	3	-220	-218
Algemene dekkingsmiddelen		269	269		269	269			
Subtotaal mutaties reserves	4.071	4.510	439	4.764	2.065	-2.699	-694	-2.445	-3.138
HET RESULTAAT	246.668	232.944	-13.724	240.305	229.484	-10.821	6.362	-3.459	2.903

Het nadelig restantsaldo van € 10.820.924,75 zal middels een voorstel bij de jaarrekening aan de raad ter vaststelling worden voorgelegd.

Voor de toelichting op de analyse van de afwijkingen tussen de begroting na wijziging en de realisatie per programma verwijzen wij naar de programmaverantwoording (wat heeft het gekost?).

Als gevolg van de doorbelasting van overhead naar directe salarislasten en inhuurlasten op de beleidsproducten zijn de lasten voor dit beleidsproduct hoger geworden dan geraamd.

Grondslagen

Algemene grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

De jaarrekening is opgesteld met inachtneming van de voorschriften zoals opgenomen in het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en de verordening ex artikel 212 Gemeentewet, waarin door de gemeenteraad op d.d. 12 december 2023 de uitgangspunten voor het financiële beleid, alsmede de regels voor het financiële beheer en voor de inrichting van de financiële organisatie zijn vastgesteld met terugwerkende kracht tot 1 januari 2023.

De in de onderhavige jaarrekening gehanteerde grondslagen voor waardering en resultaatbepaling zijn gebaseerd op de veronderstelling van continuïteit van de gemeente.

Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarstukken

Waardering van passiva en activa en de bepaling van het resultaat vinden in principe plaats op basis van historische kosten. Activa en passiva zijn opgenomen tegen nominale waarde, tenzij in deze grondslagen anders is vermeld. Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben, onverschillig of zij tot inkomsten of uitgaven in dat jaar hebben geleid. Baten en lasten, waaronder ook begrepen de heffing van de vennootschapsbelasting, worden daarbij verantwoord tot hun brutobedrag. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar worden genomen als zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen c.q. schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidsgerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, worden sommige personele lasten verantwoord in het jaar dat uitbetaling plaats vindt. Voor arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt dan ook geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. Daarbij moet worden gedacht aan overlopende vakantiegeld- en (spaar)verlofaanspraken.

De algemene uitkering is opgenomen conform de best mogelijke schatting gebaseerd op basis van de laatst beschikbare informatie. Ten aanzien van het component aangaande de accresmededeling wordt deze opgenomen conform de in verslagjaar t laatst gepubliceerde accresmededeling. Doorgaans is deze accresmededeling opgenomen in de septembercirculaire. De gevolgen van het bijgestelde accres zoals opgenomen in de meicirculaire van het verslagjaar t+1 worden verantwoord in de jaarrekening van het op het verslagjaar volgend boekjaar.

Dividenden zijn verantwoord in het jaar waarin het besluit tot toekenning van het dividend door de Algemene vergadering van de vennootschap is genomen.

De waarderingsgrondslagen per balansonderdeel worden in het vervolg van deze jaarrekening toegelicht.

Algemene grondslagen voor de Rechtmatigheidsverantwoording

De in de jaarrekening opgenomen rechtmatigheidsverantwoording is opgesteld op basis van de kaders zoals besloten in de financiële verordening en op basis van de kadernota rechtmatigheid. Dat betekent dat:

- De rechtmatigheidsverantwoording toeziet op de financiële rechtmatigheid van baten, lasten, balansmutaties, alsmede de baten en lasten inzake de specifieke uitkeringen op grond van art. 17 Financiële-verhoudingswet;
- De financiële rechtmatigheid waaronder het voorwaardencriterium, het begrotingscriterium en het misbruik & oneigenlijk gebruik criterium omvat:
 - Voor het voorwaardencriterium bestaat de norm uit het normenkader zoals op 12 december 2023 door de raad is vastgesteld;
 - Voor het begrotingscriterium geldt dat alle overschrijdingen van lasten en investeringskredieten onrechtmatig zijn, waarbij voor een aantal scenario's in de financiële verordening is beschreven

wanneer deze overschrijdingen acceptabel zijn. Voor over- en onderscheidingen van baten, onderschrijdingen van lasten en onderschrijdingen van investeringskredieten geldt dat deze als onrechtmatig zijn aangemerkt indien ze niet tijdig aan de raad zijn gemeld.

- Ten aanzien van het M&O criterium is alleen bij misbruik sprake van een onrechtmatigheid en zijn eventuele gevallen van misbruik (mits cumulatief met andere fouten of onduidelijkheden boven de verantwoordingsgrens) opgenomen in de rechtmatigheidsverantwoording.
- De rechtmatigheidsverantwoording is opgesteld binnen de kaders van de kadernota rechtmatigheid 2023 van de Commissie BBV alsmede onze eigen financiële verordening. Dit betekent dat:
 - Een verantwoordingsgrens van 1% van de totale lasten, inclusief de dotaties aan de reserves is gehanteerd waarboven cumulatieve fouten en onduidelijkheden in de rechtmatigheidsverantwoording worden opgenomen;
 - Een rapporteringstolerantie van € 100.000 gehanteerd waarboven fouten en onduidelijkheden in de paragraaf bedrijfsvoering worden opgenomen.

Schattingswijziging

Bij gemeente Rijswijk is sprake geweest van een schattingswijziging. Vanwege een nieuw vastgestelde financiële verordening met ingang van 1 januari 2023 is een wijziging van een verwachte toekomstige gebruiksduur c.q. gebruiksintensiteit dan wel de naar verwachting duurzaam lagere gebruikswaarde aangepast onder de materiële vaste activa. De bestaande (rest)boekwaarden zijn niet herrekend, maar worden over de langere (dan wel kortere, dan wel gelijkblijvende) verwachte gebruiksduur afgeschreven.

Algemeen

Hieronder is bij de diverse onderdelen van de vaste activa een toelichting gegeven. Alle bedragen in de tabellen van deze paragraaf zijn gedeeld door € 1.000, tenzij anders aangegeven.

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de oorspronkelijke verkrijgingsprijs (de inkoopprijs en de bijkomende kosten) of vervaardigingsprijs (de aanschaffingskosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige directe kosten), verminderd met de ontvangen subsidies en bijdragen van derden, de jaarlijkse afschrijvingslasten en afwaarderingen wegens duurzame waardeverminderingen. Duurzame waardeverminderingen van vaste activa worden onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar in aanmerking genomen.

De kosten van het sluiten van geldleningen (inclusief de betaalde boeterente) en het saldo van agio en disagio worden geactiveerd en over maximaal de looptijd van de lening volledig afgeschreven, te starten vanaf het moment van het in gebruik nemen van het gerelateerde materieel of financieel vast actief.

Indien geen nieuwe lening wordt aangetrokken zijn de kosten van vervroegde aflossing (boeterente) niet geactiveerd, maar als last verantwoord.

De kosten van onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief zijn onder de volgende voorwaarden geactiveerd:

- Het voornemen bestaat het actief te gebruiken of te verkopen.
- De technische uitvoerbaarheid om het actief te voltooien staat vast.
- Het actief in de toekomst economisch of maatschappelijk nut genereert.
- De uitgaven die aan het actief toe te rekenen zijn, zijn betrouwbaar zijn vast te stellen.

De kosten van onderzoek en ontwikkeling worden volledig afgeschreven in maximaal vijf jaar.

De onder de kosten van onderzoek en ontwikkeling geactiveerde voorbereidingskosten voor grondexploitaties voldoen aan de volgende voorwaarden:

- de kosten passen binnen de kostensoortenlijst (artikel 6.2.4) van het Bro; en
- de kosten blijven maximaal vijf jaar geactiveerd staan onder de immateriële vaste activa. Na maximaal vijf jaar hebben de kosten geleid tot een actieve grondexploitatie, danwel worden deze afgeboekt ten laste van het jaarresultaat; en

- plannen tot ontwikkeling van de grond waarvoor de voorbereidingskosten worden gemaakt, hebben bestuurlijke instemming, blijkend uit een raads- of – indien gedelegeerd – collegebesluit.

Bijdragen aan activa in eigendom van derden worden geactiveerd indien aan de volgende vereisten is voldaan:

- Er is sprake van een investering door een derde.
- De investering draagt bij aan de publieke taak.
- De derde heeft zich verplicht tot het daadwerkelijk investeren op een wijze zoals is overeengekomen.
- De bijdrage kan door de gemeente worden teruggevorderd, indien de derde in gebreke blijft of de gemeente anders recht kan doen gelden op de activa die samenhangen met de investering.

Op de geactiveerde bijdragen aan activa in eigendom van derden wordt afgeschreven, waarbij de afschrijvingsduur maximaal gelijk is aan de verwachte gebruiksduur van de activa (bij derden) waarvoor de bijdrage aan derden is verstrekt.

Materiële vaste activa

Materiële vaste activa zijn fysiek aanwezige activa. Het BBV kent de volgende soorten materiële vaste activa:

- investeringen met een economisch nut;
- investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven;
- investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut.

Investeringen hebben een economisch nut indien ze verhandelbaar zijn en/of indien ze kunnen bijdragen aan het genereren van middelen. Alle investeringen met een economisch nut > € 25.000 worden conform de financiële verordening geactiveerd.

Investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut worden geactiveerd en over de gebruiksduur afgeschreven. Alle materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de oorspronkelijke verkrijgingsprijs (de inkoopprijs en de bijkomende kosten) of vervaardigingsprijs (de aanschaffingskosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige directe kosten (waaronder overheadkosten en rente), verminderd met de ontvangen subsidies en bijdragen die direct gerelateerd zijn aan het actief, de jaarlijkse afschrijvingslasten en afwaarderingen wegens duurzame waardeverminderingen. Duurzame waardeverminderingen van vaste activa worden onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar in aanmerking genomen.

Ten aanzien van investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut geldt tot aan investeringsdatum 31 december 2016 dat eventuele bijdragen uit de reserves in mindering zijn gebracht op deze investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut. Ten aanzien van investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven geldt dat vanuit de spaarcomponent van heffingen gevormde voorzieningen voor toekomstige vervangingsinvesteringen met economisch nut in mindering zijn gebracht op de in het boekjaar gepleegde investeringen met economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing is geheven. Over het resterende bedrag wordt afgeschreven.

De op de oorspronkelijke verkrijgings- of vervaardigingsprijs toegepaste jaarlijkse afschrijvingen corresponderen met een stelsel dat is afgestemd op de verwachte toekomstige gebruiksduur (kortste van de geschatte economische levensduur óf technische gebruiksduur) van de geactiveerde objecten en voorzieningen.

De gehanteerde afschrijvingstermijnen zijn opgenomen in de financiële verordening, zoals laatstelijk vastgesteld door de gemeenteraad in haar vergadering d.d. 12 december 2023. De afschrijvingen worden berekend volgens de lineaire methode en de afschrijving start per 1 januari van het jaar volgend op het jaar van verkrijging of gereedkomen. Afschrijvingen geschieden daarnaast onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar. Op gronden wordt niet afgeschreven, tenzij de grond deel uitmaakt van een investering in de openbare ruimte met maatschappelijk nut. Eventuele boekwinsten bij inruil of afstoting van een kapitaalgoed zijn als incidentele bate in de jaarrekening verwerkt.

Buiten gebruik gestelde vaste activa

Indien een vast actief buiten gebruik is gesteld, heeft op het moment van buitengebruikstelling een afwaardering van de boekwaarde plaatsgevonden naar de lagere restwaarde.

Afschrijvingen

De afschrijvingstermijnen, zoals ook vastgelegd in de *financiële verordening*, zoals vastgesteld door de gemeenteraad d.d. 12 december 2023, zijn van toepassing. Deze zijn te raadplegen op: Bijlage 2. Financiële verordening Rijswijk 2023

Nr.	Omschrijving vaste activa	Afschrijvingstermijn in jaren		Rest-waarde
		Maximaal	Richting-gevend	
Immateriële vaste activa				
1	Kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen	Exploitatie		
2	Saldo agio en disagio	Exploitatie		
3	Kosten onderzoek en ontwikkeling bepaald actief	5	5	N
4	Automatisering (software: geen licentie)	5	3-5	N
5	Overige immateriële vaste activa	5	5	N
Materiële vaste activa				
Investerings met een economisch nut				
6	Gebouwen (nieuw en bestaand, inclusief verbouwingen) 1	60	40-60	J
7	Nieuwbouw van tijdelijke gebouwen en voorzieningen	20	5-20	N
8	Verbouwingen bestaande gebouwen	60	25-60	N
9	Technische installaties in en op bedrijfsgebouwen	25	15-25	N
10	Automatisering: hardware	5	3-5	N
11	Inrichting en inventaris van gebouwen	20	10-20	N
12	Auto's, tractoren, vrachtwagens, aanhangers, scooters, vervoermiddelen en overige voertuigen	7	7	J
13	Machines, apparaten, en installaties: ondersteunend materiaal buitenruimte	10	7-10	N
14	Overige apparaten en installaties	20	5-20	N
Investerings met een economisch nut waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven				
15	Riolering betonbuizenstelsel	60	40-60	N
16	Renovatie / conventionele vervanging riolering	60	40-60	N
17	Bouwkundig: gemalen, drukriolering, berg- en bezinkingsbassins, randvoorzieningen en persleidingen	45	45	N
18	Mechanisch: gemalen, drukrioleringen, berg- en bezinkingsbassins, randvoorzieningen	15	15	N
Investerings in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut				
19	Aanleg nieuwe wegen, fietspaden en trambanen (inclusief elementverhardingen)	50	20-50	N
20	Aanleg pleinen, rotondes	50	20-50	N
21	Aanleg civiele kunstwerken (tunnels, viaducten, bruggen, duikers) materiaal: HOUT	25	15-25	N
22	Aanleg civiele kunstwerken (tunnels, viaducten, bruggen, duikers) OVERIG MATERIAAL	50	20-50	N
23	Asfaltverhardingen, halve verhardingen (wegen, paden fiets/voetpaden) en grasbetonstenen (geen groot onderhoud)	20	20	N
24	Verkeersinstallaties, transformatiehuizen	40	15-40	N
25	Parkeervoorzieningen (parkeerautomaten)	10	10	N
26	Parkeervoorzieningen (parkeerbebording)	25	5-25	N
27	Parkeervoorziening (scanbox)	7	5-7	N
28	Aanleg speeltuinen, speeltoestellen, straatmeubilair, bewegwijzering, ondergrondse glascontainers, afvalbakken	15	10-15	N
29	Openbare verlichting (lichtmasten en bekabeling)	40	20-40	N
30	Openbare verlichting (armaturen en verlichting)	20	20	N
31	Brandkranen	25	20-25	N
32	Parken, bossen, groenvoorziening inclusief renovatie (in parken en LGZ)	50	30-50	N
33	Aanplant bomen inclusief herplanting bomen (in stedelijk gebied)	30	20-30	N
34	Beschoeiing	20	20	N
35	Sportvelden en banen	30	20-30	N
36	Sportvelden: renovatie	15	10-15	N
37	Kunstgras: onderlaag	30	15-30	N
38	Kunstgras: bovenlaag	20	10-20	N
39	Kunstgras: hekwerk, inrichting, beregening	25	10-25	N
40	Sportaccommodaties (gebouwen)	60	40-60	J
41	Overige materiële vaste activa met een maatschappelijk nut	40	40	N
42	Overige materiële activa met een economisch nut	40	40	N

Opmerking

De gekozen afschrijvingsperiode voor de oude investeringen (staat van oude activa/afgesloten kredieten) wordt niet aangepast. Bovenstaande opsomming geldt alleen voor nieuwe investeringen. Op oudere investeringen gelden nog de regels van de toen geldende financiële verordeningen. Voor alle investeringen geldt overigens dat bij een jaarstuk wordt beoordeeld of de boekwaarden t.o.v. de technische en economische levensduur nog wel reëel is of dat moet worden afgeboekt. Er is zoveel mogelijk aangesloten op de huidige systematiek van afschrijvingen die gebruikelijk is binnen de gemeente Rijswijk.

Erfpacht

In erfpacht uitgegeven gronden worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs, waarbij de uitgifteprijs van eerste uitgifte geldt als verkrijgingsprijs. Gronden in eeuwigdurende erfpacht worden gewaardeerd tegen registratiewaarde. Duurzame waardeverminderingen van vaste activa worden onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar in aanmerking genomen.

Warme gronden

Gronden verworven met het oog op gebiedsontwikkeling, maar waarvoor nog geen operationele grondexploitatie is vastgesteld, worden in de regel geduid als 'warme gronden'. Conform de notitie grondbeleid in begroting en jaarstukken (2019) worden deze verantwoord onder materiele vaste activa (artikel 52 lid 1 onderdeel a BBV) tegen de verwervingskosten. Het toerekenen (activeren) van andere kosten is daarbij niet toegestaan.

In de bepaling of er bij deze 'warme gronden' sprake is van een duurzame waardevermindering, zoals bedoeld in artikel 65 BBV lid 1, kan onder de volgende cumulatieve voorwaarden uitgegaan worden van de waarde in toekomstige bestemming in plaats van de geldende bestemming:

- de gronden moeten deel uitmaken van een door de gemeenteraad vastgestelde visie of masterplan voor (een) concrete en binnen afzienbare tijd te starten grondexploitatie(s), waarin de gebiedsontwikkeling van totaalplan naar deelgrondexploitaties is vastgelegd;
- de gebiedsontwikkeling mag niet zodanig conflicteren met de uitkomst van de inventarisatie van bedreigingen die de ontwikkeling in de weg kunnen staan, bijvoorbeeld op het gebied van milieu of bereikbaarheid;
- de visie / het masterplan mag niet strijdig zijn met beleid van de provincie en/of Rijk;
- er is een betrokkenheid bij de gebiedsontwikkeling van provincie of rijksoverheid;
- het mag alleen gaan om gebiedsontwikkeling voor de bouw van woningen en niet voor bedrijfsterreinen;
- periodiek (minimaal eens in de 2 jaar) worden de gronden getaxeerd tegen de waarde volgens de toekomstige woningbouwbestemming, met inachtneming van de inherente onzekerheden van de ontwikkelmogelijkheden.

Financiële vaste activa

De financiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de oorspronkelijke verkrijgingsprijs (de inkoopprijs en de bijkomende kosten) verminderd met de jaarlijkse aflossingen, afschrijvingslasten en afwaarderingen wegens duurzame waardeverminderingen. Duurzame waardeverminderingen van vaste activa worden onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar in aanmerking genomen. Zo nodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid op de boekwaarde in mindering gebracht. Participaties in het aandelenkapitaal van NV's en BV's (kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen in de zin van het BBV) zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs van de aandelen. Indien de marktwaarde van de aandelen daalt tot onder de verkrijgingsprijs, vindt afwaardering naar deze lagere marktwaarde plaats.

Voorraden

Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie

Het startpunt van een grondexploitatie is het raadsbesluit met de vaststelling van het complex, inclusief grondexploitatiebegroting. Vanaf dat moment wordt de grondexploitatie geopend en kunnen vervaardigingskosten worden geactiveerd.

De onderhanden werken grondexploitatie zijn opgenomen tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs, verminderd met de opbrengst wegens verkopen. Indien de boekwaarde de marktwaarde van de grond overschrijdt, wordt een afwaardering naar de lagere marktwaarde verantwoord/wordt een voorziening voor het verwachte negatieve resultaat getroffen. De vervaardigingsprijs omvat de aanschaffingskosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige kosten (limitatief opgesomd in de kostensoortenlijst zoals opgenomen artikel 6.2.4 van het Besluit ruimtelijke ordening), welke rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend. In de vervaardigingsprijs worden daarnaast een redelijk deel van de indirecte kosten opgenomen en is de werkelijk over vreemd vermogen betaalde rente over het boekjaar toegerekend. De rente is toegerekend over de boekwaarde van de grondexploitatie per 1 januari van het betreffende boekjaar.

Voor winstneming geldt de percentage of completion methode: voor zover gronden zijn verkocht en opbrengsten zijn gerealiseerd wordt tussentijds naar rato van de voortgang van de kosten en de opbrengsten winst worden genomen. Indien aan de volgende voorwaarden is voldaan, bestaat er voldoende zekerheid om winst te kunnen nemen:

1. Het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden ingeschat; én
2. De grond (of het deelperceel) moet zijn verkocht; én
3. De kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie gerealiseerd).

De verliezen op grondexploitaties worden voorzien zodra deze bekend zijn. De voorziening wordt gewaardeerd op netto contante waarde. De disconteringsvoet die is gehanteerd in de berekening van de contante waarde ten behoeve van het treffen van een verliesvoorziening voor negatieve grondexploitaties is voor alle gemeenten gelijk gesteld aan het maximale meerjarig streefpercentage van de Europese Centrale Bank voor de inflatie binnen de Eurozone.

Gereed product en handelsgoederen

De voorraad eigen verklaringen is gewaardeerd tegen de laatst bekende verrekenprijzen van de leverancier. De overige voorraden worden gewaardeerd tegen historische kostprijs. Indien de marktwaarde lager is, dan wordt tegen marktwaarde gewaardeerd.

Vorderingen

De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Jaarlijks wordt de hoogte van de voorziening dubieuze debiteuren berekend ter dekking van risico's van oninbaarheid van de bestaande vorderingen. De hoogte van de voorziening is berekend op basis van de dynamische methode voor alle posten < € 25.000 (vaste percentages naar ouderdom van de vordering)

- huidig boekjaar 10% van het openstaande bedrag;
- boekjaar –1 20% van het openstaande bedrag;
- boekjaar –2 40% van het openstaande bedrag;
- boekjaar –3 60% van het openstaande bedrag;
- boekjaar –4 80% van het openstaande bedrag;
- boekjaar –5 en verder 100% van het openstaande bedrag.

Voor de posten > € 25.000 is de statische methode toegepast. Hierbij wordt elke vordering beoordeeld en gewaardeerd op inbaarheid. De geschatte afwaardering van de vordering wordt opgenomen in een voorziening dubieuze debiteuren en in mindering gebracht op de debiteuren.

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

De uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht. Deze voorziening wordt statisch bepaald.

Liquide middelen

De liquide middelen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Overlopende activa

De overlopende activa zijn gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht. Deze voorziening wordt statisch bepaald. Onder de nog te ontvangen bedragen zijn de gemaakte voorbereidingskosten voor faciliterende exploitatieplannen of nog te sluiten anterieure overeenkomsten als 'nog te verrekenen kosten' opgenomen indien aan de volgende voorwaarden is voldaan:

1. de kosten moeten passen binnen de kostensoortenlijst Wro/Bro; en
2. de kosten mogen maximaal 5 jaar als overige nog te ontvangen bedragen blijven staan; na maximaal 5 jaar moet het kostenverhaal zijn gerealiseerd dan wel dienen de kosten te worden afgeboekt ten laste van het jaarresultaat; en
3. er is een besluit door de raad of het college genomen tot het maken van voorbereidingskosten voor faciliterend grondbeleid in een aangewezen gebied voor het ontwikkelen van het exploitatieplan of tot het sluiten van een anterieure overeenkomst.

Eigen vermogen

In het BBV worden reserves omschreven als vermogensbestanddelen die als eigen vermogen zijn aan te merken en die vanuit bedrijfseconomisch oogpunt vrij te besteden zijn. De vaststelling van de noodzakelijke omvang van reserves is een zaak van de gemeenteraad. Daarom worden reserves ook wel onderverdeeld in algemene en bestemmingsreserves. Zodra de raad aan een reserve een bepaalde bestemming heeft gegeven, is er sprake van een bestemmingsreserve. Om die reden kunnen bestemmingsreserves naar de situatie per ultimo verslagjaar geen negatieve stand kennen. Heeft een reserve geen bestemming dan wordt het een algemene reserve genoemd. Mutaties in reserves zijn enkel mogelijk op basis van een raadsbesluit genomen voor het einde van het betreffende begrotingsjaar. De reserves worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Voorzieningen

Voorzieningen behoren tot het vreemd vermogen (schulden) van de gemeente. Om die reden kunnen voorzieningen naar de situatie per ultimo verslagjaar geen negatieve stand kennen. Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies.

Voorzieningen worden gevormd indien er sprake is van:

- Verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs te schatten.
- Op de balansdatum bestaande risico's ter zake van bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is te schatten.
- Kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt, mits het maken van die kosten zijn oorsprong vindt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar en de voorziening strekt tot gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal begrotingsjaren.
- Bijdragen (spaarcomponent) aan toekomstige vervangingsinvesteringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing wordt geheven.
- Middelen verkregen van derden, die specifiek besteed moeten worden, met uitzondering van de voorschotbedragen verkregen van Europese en Nederlandse overheidslichamen met een specifiek bestedingsdoel, die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren.

De vorming van een voorziening, dan wel een dotatie aan een reeds bestaande voorziening, is als een last in het betreffende boekjaar verantwoord. Alle aanwendungen aan voorzieningen zijn rechtstreeks ten laste van de voorziening gebracht en in het verslagjaar niet ten laste van de exploitatie verantwoord.

Aan voorzieningen ter egalisatie van (onderhouds)lasten van kapitaalgoederen over meerdere begrotingsjaren ligt een actueel (beheer)plan ten grondslag. Uitgevoerd achterstallig onderhoud is daarbij ten laste van de exploitatie verantwoord. Deze lasten zijn niet ten laste van de gevormde voorziening gebracht.

Voorzieningen worden niet gevormd voor jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume. Voor het bepalen van het “jaarlijks vergelijkbaar volume” is een tijdsperiode van vier jaar gehanteerd.

Rentetoevoegingen aan voorzieningen zijn niet toegestaan.

Vaste schulden, met een rentetypische looptijd langer dan één jaar

De vaste schulden zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde (hoofdsom) verminderd met het totaal van de gedane aflossingen. De vaste schulden hebben een rentetypische looptijd van één jaar of langer.

Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

De netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Toelichting op de balans

(bedragen x € 1.000)

ACTIVA

VASTE ACTIVA

Immateriële vaste activa

De post immateriële vaste activa wordt onderscheiden in:

	Boekwaarde 31-12-2023	Boekwaarde 31-12-2022
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	534	568
Totaal	534	568

Het onderstaande overzicht geeft het verloop weer van de immateriële vaste activa gedurende het jaar 2023:

	Boekwaarde 1-1-2023	Vermeer- deringen	Investerings	Afschr- ijvingen	Bijdragen van derden	Boekwaarde 31-12-2023
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	568			34		534
Totaal	568			34		534

Materiële vaste activa

De investeringen met een economisch nut kunnen als volgt worden onderverdeeld:

	Boekwaarde 31-12-2023	Boekwaarde 31-12-2022
Gronden en terreinen	12.995	14.496
Woonruimten	1.154	1.218
Bedrijfsgebouwen	123.917	112.587
Vervoermiddelen	561	345
Machines, apparaten en installaties	1.860	2.350
Overige materiële vaste activa	12.116	10.418
Totaal	152.603	141.414

Het onderstaande overzicht geeft het verloop weer van de investeringen met een economisch nut gedurende het jaar 2023:

	Boekwaarde 1-1-2023	Vermeer- deringen	Verminderings/ aflossingen	Afschr- ijvingen	Bijdragen van derden	Boekwaarde 31-12-2023
Gronden en terreinen	14.496	7	1.501		7	12.995
Woonruimten	1.218			64		1.154
Bedrijfsgebouwen	112.587	14.834		3.319	185	123.917
Vervoermiddelen	345	295		79		561
Machines, apparaten en installaties	2.350	5		496		1.860
Overige materiële vaste activa	10.418	2.612		910	4	12.116
Totaal	141.414	17.754	1.501	4.868	196	152.603

Als gevolg van een schattingswijziging zijn de reguliere afschrijvingen verhoogd met € 115 duizend euro.

De investeringen met een economisch nut waarvoor heffing wordt geheven zijn als volgt:

	Boekwaarde 31-12-2023	Boekwaarde 31-12-2022
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	16.863	17.188
Totaal	16.863	17.188

Het onderstaande overzicht geeft het verloop weer van de **investeringen met een economisch nut** waarvoor heffing wordt geheven gedurende het jaar 2023:

	Boekwaarde 1-1-2023	Vermeer- deringen	Verminderings/ aflossingen	Afschr- ijvingen	Bijdragen van derden	Boekwaarde 31-12-2023
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	17.188	1.630		1.955		16.863
Totaal	17.188	1.630		1.955		16.863

De **investeringen in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut** voor 2017 zijn als volgt:

	Boekwaarde 31-12-2023	Boekwaarde 31-12-2022
Grond-, weg- en water-bouwkundige werken	15.787	17.005
Machines, apparaten en installaties	5.121	5.580
Overige materiële vaste activa	1.661	2.061
Totaal	22.569	24.647

Het onderstaande overzicht geeft het verloop weer van de boekwaarde van de **investeringen in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut** voor 2017 gedurende het jaar 2023:

Investeringen voor 2017:

	Boekwaarde 1-1-2023	Corr.negatieve kredieten	Vermeer- deringen	Verminderings/ aflossingen	Afschr- ijvingen	Bijdragen van derden	Boekwaarde 31-12-2023
Grond-, weg- en water- bouwkundige werken	17.005	-26	381		1.574		15.787
Machines, apparaten en installaties	5.580				459		5.121
Overige materiële vaste activa	2.061				400		1.661
Totaal	24.647	-26	381		2.433		22.569

Als gevolg van een schattingswijziging zijn de reguliere afschrijvingen verhoogd met € 9 duizend.

De **investeringen in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut** na 2017 zijn als volgt:

	Boekwaarde 31-12-2023	Boekwaarde 31-12-2022
Grond-, weg- en water-bouwkundige werken	25.819	23.757
Machines, apparaten en installaties	6.678	6.096
Overige materiële vaste activa	8.062	6.755
Totaal	40.558	36.608

Het onderstaande overzicht geeft het verloop weer van de boekwaarde van de **investeringen in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut** na 2017 gedurende het jaar 2023:

Investeringen na 2017:

	Boekwaarde 1-1-2023	Corr.negatieve kredieten	Vermeer- deringen	Verminderings/ aflossingen	Afschr- ijvingen	Bijdragen van derden	Boekwaarde 31-12-2023
Grond-, weg- en water- bouwkundige werken	23.757		3.380		746	572	25.819
Machines, apparaten en installaties	6.096		1.000		232	187	6.678
Overige materiële vaste activa	6.755		1.650		343		8.062
Totaal	36.608		6.030		1.321	759	40.558

Investeringen met **economisch nut in erfpacht** uitgegeven zijn als volgt:

	Boekwaarde 31-12-2023	Boekwaarde 31-12-2022
In erfpacht	2.162	2.738
Totaal	2.162	2.738

Het onderstaande overzicht geeft het verloop van de **investeringen met economisch nut in erfpacht** uitgegeven gedurende het jaar 2023:

	Boekwaarde 1-1-2023	Vermeer-Verminderingen/ deringen aflossingen	Afschr- ijvingen	Bijdragen van derden	Boekwaarde 31-12-2023
In erfpacht	2.738		576		2.162
Totaal	2.738		576		2.162

Financiële vaste activa

De post financiële vaste activa wordt onderscheiden in:

	Boekwaarde 31-12-2023	Boekwaarde 31-12-2022
Kapitaalverstrekking aan deelnemingen	12.911	12.911
Leningen aan woningbouwcorporaties	504	550
uitzettingen in de vorm van Nederlands schuld papier met een rente typische looptijd van één jaar of langer	1.536	1.997
Totaal	14.951	15.458

Het onderstaande overzicht geeft het verloop weer van de financiële vaste activa gedurende het jaar 2023:

	Boekwaarde 1-1-2023	Vermeer- deringen	Verminderings/ aflossingen	Afschr- ijvingen	Bijdragen van derden	Boekwaarde 31-12-2023
Kapitaalverstrekking aan deelnemingen	12.911					12.911
Leningen aan woningbouwcorporaties	550		47			504
uitzettingen in de vorm van Nederlands schuld papier met een rente typische looptijd van één jaar of langer	1.997	-283	178			1.536
Totaal	15.458	-283	225			14.951

VLOTTENDE ACTIVA

Voorraden

De post voorraden wordt onderscheiden in:

Omschrijving	Boekwaarde 31-12-2023 (+= voordeel)	Boekwaarde 31-12-2022 (+= voordeel)
RijswijkBuiten	-110.313	-110.853
Eikelenburg	2.406	1.269
Standplaats Molenhof	-11	
	-107.917	-109.584

Voor het totaal van de in exploitatie zijnde bouwgrondexploitaties kan van het verloop in 2023 het volgende overzicht worden weergegeven:

Omschrijving	Verantwoord tot 1jan23 (+= voordeel)	Kosten 2023	Opbrengsten 2023	Verantwoord tm 31dec23 (+= voordeel)	Nog te verwachten kosten	Nog te verwachten opbrengsten	Winstneming boekjaar	Vermoedelijk resultaat (+= voordeel)	Verlies voorziening
RijswijkBuiten	-110.853	7.890	8.431	-110.313	53.251	141.333		-22.109	-19.247
Eikelenburg	1.269	13	1.150	2.406	120	58	2.000	344	
Standplaats Molenhof		11		-11	142	153			
	-109.584	7.913	9.581	-107.917	53.513	141.544	2.000	-21.765	-19.247

De waardering van de in exploitatie genomen gronden is gebaseerd op de inzichten van april-2023 en de daarbij behorende inschatting van uitgangspunten, parameters en risico's. Uiteraard betreft dit een

inschatting die omgeven is door onzekerheden, die periodiek, maar minimaal jaarlijks, wordt herzien en waarbij de waardering in het komende jaar zowel positief als negatief kan uitvallen. Het college is van mening dat op basis van de huidige informatie en inzichten de beste schatting is gemaakt voor de waardering van de in exploitatie genomen gronden.

De toelichting en risico's zijn nader toegelicht in de paragraaf Grondbeleid, RijswijkBuiten en de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing in het jaarverslag.

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

De post uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar wordt onderscheiden in:

	Boekwaarde 1-1-2023	Verminderen/ deringen aflossingen	Afschr- ijvingen	Bijdragen van derden	Boekwaarde 31-12-2023
Verstrekte kasgeldleningen aan openbare lichamen als bedoeld in artikel 1, onderdeel a, van de wet fido	10.000		10.000		

Schatkistbankieren

Drempelbedrag^[1]

In principe dienen alle overtollige middelen in de schatkist te worden aangehouden. Er zijn echter een aantal uitzonderingen. Eén daarvan is het drempelbedrag. Dat is een minimumbedrag (afhankelijk van de omvang van de decentrale overheid) dat gemiddeld per kwartaal buiten de schatkist mag worden gehouden. Voor gemeente Rijswijk geldt voor 2023 een drempelbedrag van € 4,9 miljoen.

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren

Het drempelbedrag is bedoeld om het dagelijkse kasbeheer te vereenvoudigen: niet elke laatste euro hoeft in de schatkist te worden aangehouden. In principe hoeven dus alleen de liquide middelen die boven het drempelbedrag uitgaan in de schatkist te worden aangehouden. In 2023 hebben geen overschrijdingen plaatsgevonden van het drempelbedrag. In onderstaande tabel is te zien wat de benutting van het drempelbedrag schatkistbankieren gedurende de vier kwartalen 2023 is geweest:

[1] De drempel is gelijk aan 2% van het begrotingstotaal indien het begrotingstotaal lager is dan € 500 miljoen. Indien het begrotingstotaal hoger is dan € 500 miljoen is de drempel gelijk aan € 10,0 miljoen plus 0,2% van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat. De drempel is nooit lager dan € 1.000.000.

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren x € 1.000					
		Verslagjaar			
(1)	Drempelbedrag	4.900			
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(2)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	715	832	817	639
(3a) = (1) > (2)	Ruimte onder het drempelbedrag	4.185	4.068	4.083	4.261
(3b) = (2) > (1)	Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-
(1) Berekening drempelbedrag		Verslagjaar			
(4a)	Begrotingstotaal verslagjaar	246.000			
(4b)	Het deel van het begrotingstotaal dat kleiner of gelijk is aan € 500 miljoen	246.000			
(4c)	Het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat				
(1) = (4b)*0,02 + (4c)*0,002 met een minimum van €1.000.000 als het begrotingstotaal kleiner of gelijk is aan 500 mln. En als begrotingstotaal groter dan € 500 miljoen is is het drempelbedrag gelijk aan € 10 miljoen, vermeerderd met 0,2% van het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat.	Drempelbedrag	4.900			
(2) Berekening kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(5a)	Som van de per dag buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen (negatieve bedragen tellen als nihil)	64.325	75.717	75.131	58.802
(5b)	Dagen in het kwartaal	90	91	92	92
(2) - (5a) / (5b)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	715	832	817	639

[2] Deze toelichting is opgenomen conform het rekenmodel dat beschikbaar is gesteld door het Ministerie van Financiën: <https://www.dsta.nl/schatkistbankieren/documenten/publicaties/2022/06/29/voorbeeld-berekening-drempelbedrag>.

Op grond van artikel 52c van het BBV dient tenminste toegelicht te worden:

- het drempelbedrag voor het begrotingsjaar waarover verantwoording wordt afgelegd; en
- voor ieder kwartaal van dat jaar, het bedrag aan middelen, bedoeld in artikel 2, vierde lid, van de Wet financiering decentrale overheden, dat in het kader van het drempelbedrag door de provincie onderscheidenlijk de gemeente buiten 's Rijks schatkist is aangehouden.

Voorziening oninbare vorderingen

Op grond van de BBV is het verplicht een voorziening te vormen zodra een onafwendbaar risico zich voordoet dat in de toekomst tot kosten zal leiden. De hoogte van de dotatie aan de voorziening is aan de gemeente overgelaten. In de financiële verordening van de gemeente Rijswijk staan de regels van de voorziening voor oninbare vorderingen beschreven. Bij publiekrechtelijke vorderingen en privaatrechtelijke vorderingen kleiner dan € 5.000 wordt een percentage gestort in de voorziening, afhankelijk van het jaar van ontstaan. Voor de overige vorderingen wordt een voorziening wegensoninbaarheid gevormd op basis van een beoordeling op inbaarheid.

Bij de schuldhulpverlening zijn in 2023 geen dubieuze debiteuren bijgekomen.

	Saldo 31-12-2022	Voorziening oninbaarheid	Bruto saldo 31-12-2023	Saldo 31-12-2023
Overige vorderingen	6.175	3.466	5.377	1.911
Totaal	6.175	3.466	5.377	1.911

	Stand 1-1-2023	Te storten bij de jaarrek.	Oninbaar verklaard	Berekende stand 31-12-2023
Publiekrechtelijk	900	189	1	1090
Privaatrechtelijk	254	-95		159
Schuldhulpverlening	5	-5		0
Sociale Zaken	3.101	-884		2217
	Min=onttrekken en plus=te storten			
Totaal	4.260	-795	1	3.466

Op basis van de Participatiewet verstrekt de gemeente bijstand en leningen; soms wordt bijstand onterecht verstrekt en dient deze (deels) te worden teruggevorderd. Verder worden in het kader van bijzondere bijstand krediethypotheek verstrekt. De vorderingen worden niet altijd volledig terugbetaald en de gemeente moet daarom een voorziening treffen voor het oninbare deel van de vorderingen. Voorheen werd deze berekening gemaakt via de dynamische methode, waarbij het percentage voor oninbaarheid voornamelijk werd berekend op basis van hoe lang een vordering bestaat. Bij de jaarrekeningcontrole van 2022 heeft de accountant de gemeente erop gewezen dat de regelgeving is veranderd en dat de berekening op basis van de statische methode berekend moet worden.

Bij de statische methode is het uitgangspunt dat er per vordering (-soort) gericht wordt geanalyseerd wat daarvan daadwerkelijk wordt betaald. In de Financiële verordening 2023 is de aanpassing van de berekeningsmethode meegenomen, met als specifieke voorwaarde dat de openstaande vorderingen van boven de € 25.000 individueel worden beoordeeld. Bij de berekening voor de jaarrekening 2023 zijn alle vorderingen boven de € 25.000 individueel beoordeeld en verder zijn voor alle vorderingscategorieën specifiek de invorderingspercentages bepaald. Deze aangepaste schattingswijze leidt tot een incidentele vrijval van de voorziening van ongeveer € 0,7 miljoen.

Liquide middelen

De post liquide middelen wordt onderscheiden in:

	Saldo 31-12-2023	Saldo 31-12-2022
Kassaldi	30	128
Banksaldi	81	1.169
Totaal	110	1.297

Overlopende activa

De post overlopende activa wordt onderscheiden in:

	Saldo 31-12-2023	Saldo 31-12-2022
De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel, gesplitst in:		
-Europese overheidslichamen		
-Het Rijk		
-Overige Nederlandse overheidslichamen		
-Overige nog te ontvangen bedragen en vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	6.659	5.886
Totaal	6.659	5.886

De balanspost overlopende activa betreft posten uit de normale bedrijfsuitoefening die het gevolg zijn van (conform het stelsel van baten en lasten) toerekenen van lasten aan het boekjaar 2023. Het betreft hier onder andere onderhoudscontracten, huren, abonnementen, etc. welke betrekking hebben op 2024.

Overige nog te ontvangen bedragen

Net als de overlopende activa is dit saldo het gevolg van toerekenen van baten aan het boekjaar 2023. Het betreft hier een grote verscheidenheid aan nog te ontvangen bedragen. De in de balans opgenomen van Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel, kunnen als volgt gespecificeerd worden:

Voorheen voorzieningen (bedragen x € 1.000)	Ontvangen van	Saldo 1-1-2023	Toevoegingen 2023	Ontvangsten 2023	Saldo 31-12-2023
Subsidie A16	Rijk	9.295	716	9.295	716
Subsidie B2	Rijk		153		153
Subsidie C41B	Provincie	74	6		80
Subsidie C62	Rijk	5	13		18
Subsidie G3	Rijk		10		10
Subsidie G10	Rijk		483		483
Subsidie G12	Rijk	100	17	93	24
Subsidie H4	Rijk		329		329
Subsidie H35B	Rijk		25		25
Totaal vooruitontvangen subsidies		9.475	1.750	9.388	1.837

Opmerkingen:

1. Sommige regelingen worden zowel in de bovenstaande tabel getoond als in de tabel bij "Overlopende passiva". De reden hiervoor is dat voor deze regelingen per 1-1-2023 nog een bedrag ontvangen moet worden en per 31-12-2023 juist een bedrag vooruitontvangen is of omgekeerd.

2. Voor regeling G10 worden normbedragen gehanteerd die in meerdere jaren besteed mogen worden. De bedragen die in de SISA worden verantwoord betreft de werkelijke bestedingen en niet de normbedragen. Daarom wijken de bedragen van de SISA verantwoording af van de hierboven getoonde bedragen die van de tabel bij "Overlopende passiva".

PASSIVA

Eigen vermogen

	Saldo 31-12-2023	Saldo 31-12-2022
Algemene reserve	20.468	32.124
Bestemmingsreserves	70.550	67.851
Gerealiseerde resultaat	-10.821	-11.656
Totaal	80.197	88.318

Reserves

In het BBV worden reserves omschreven als vermogensbestanddelen die als eigen vermogen zijn aan te merken en die vanuit bedrijfseconomisch oogpunt vrij te besteden zijn. De vaststelling van de noodzakelijke omvang van reserves is een zaak van de gemeenteraad. Daarom worden reserves ook wel onderverdeeld in algemene en bestemmingsreserves. Zodra de raad aan een reserve een bepaalde bestemming heeft gegeven, is er sprake van een bestemmingsreserve. Om die reden kunnen bestemmingsreserves naar de situatie per ultimo verslagjaar geen negatieve stand kennen. Heeft een reserve geen bestemming dan wordt het een algemene reserve genoemd.

Het onderstaande overzicht geeft het verloop weer van de reserves gedurende het jaar 2023:

Reserves (bedragen x € 1.000)	Saldo 1-1-2023	Bestemming resultaat 2022	Toevoegingen 2023	Aanwendingen 2023	Saldo 31-12-2023
Algemene reserves					
Algemene dekkingsreserve	32.124	-11.656			20.468
Totaal algemene reserves	32.124	-11.656			20.468
Bestemmingsreserves					
Baggerwerken	721				721
Corona maatregelenpakket	553			141	412
Cultuur	27			27	
Decentrale arbeidsvoorwaarden	105				105
Faciliteiten voor jongeren	485				485
Gemeentepersoneel	163				163
Groefonds Rijswijk	1				1
Huis van de Stad	6.288		139	1.517	4.910
Innovatiefonds	900			2	898
Investeringsfonds energietransitie en klimaat	7.410		135		7.545
Kwaliteit en verbinding parken					
Rijswijk Zuid	1.300				1.300
Landgoederenzone fase 1	3.500				3.500
Nieuwbouw brandweerkazerne	5.302			128	5.174
Onderhoud welzijnsaccommodaties (MOP)	711				711
Parkeergarage	2.500				2.500
Parkeren	2.776		2.589		5.366
Realisatie kunst in de openbare ruimte	140			22	118
Realisatie tunnel Prinses Beatrixlaan	29.998				29.998
Reserve organisatie 2020	44				44
Revitalisering Oud-Rijswijk	82				82
Wijkontwikkeling	1.545			228	1.317
Woonfonds	3.300				3.300
Woonisolatieprogramma					
Rijswijk 2023-2026			1.900		1.900
Totaal van de bestemmingsreserves	67.851		4.764	2.065	70.550
Totaal van de reserves	99.975	-11.656	4.764	2.065	91.018

Toelichting op de reserves

Volgens artikel 54 lid 1 BBV dient in de toelichting op de balans de aard en de reden van elke reserve en de toevoegingen en onttrekkingen daaraan te worden toegelicht.

Hieronder volgt een toelichting op de algemene reserves en de bestemmingsreserves.

Algemene dekkingsreserve

Het vormen van een bufferfunctie voor onverwachte tegenvallers. Stortingen worden gedaan op basis van een positief exploitatieresultaat of bij vrijval van reserves. Onttrekkingen vinden plaats om de reserves aan te vullen of om bestemmingsreserves in te stellen of aan te vullen. Gelet op de aard van de reserve worden bij het samenstellen van de begroting geen mutaties geraamd. De begrotingsaldi zijn apart in het overzicht opgenomen.

Gedurende 2023 is op basis van het raadsbesluit d.d. 4 juli 2023 € 11.656.065 onttrokken.

Bestemmingsreserve **Baggerwerken**

Deze bestemmingsreserve wordt aangewend voor bagger gerelateerde uitgaven/investeringen.

Er waren geen mutaties in 2023.

Bestemmingsreserve **Corona maatregelenpakket**

In 2021 is het Corona Maatregelenpakket Samen Rijswijk vastgesteld. Een pakket maatregelen gericht op het tegengaan van de korte termijneffecten van de COVID-pandemie. Het maatregelenpakket is gestoeld op drie pijlers:

- Maatschappelijk;
- Sociaal;
- Economisch.

De beschikbaar gestelde budgetten voor deze pijlers zijn ingezet voor zelfredzaamheid van onder andere jongeren en ondernemers. Maar ook voor het verenigingsleven en welzijnsactiviteiten, alsmede voor het ondersteunen van ondernemers om te ondernemen. Dit is allemaal gedaan vanuit bestaand beleid, waar mogelijk verruiming van het bestaande beleid en waar nodig nieuw beleid. Vanuit elke pijler zijn de beschreven activiteiten en maatregelen opgepakt, uitgewerkt en waar mogelijk geïmplementeerd/uitgevoerd. Met ondernemers en (regionale) partners zijn plannen gemaakt en samenwerkingen aangegaan om hen te ondersteunen en de impact van COVID-19 op hun bedrijfsvoering te verminderen. Zo zijn de hoteliers in Rijswijk verenigd in een Hotelcollectief en vanuit dat collectief gaan zij komende jaren de samenwerking aan met de cultuurpartners en retailers om te komen tot gezamenlijke arrangementen voor de bezoekers van Rijswijk. Vanuit Economie en Onderwijs is breed ingezet op de ontwikkeling van de Energy Cave en de versterking onderwijs-arbeidsmarkt. Naast de doorontwikkeling van een campus, is er ingezet op het aantrekken van partners ter versterking van het ecosysteem rondom geothermie en de samenwerking en kennisdeling verder te ontwikkelen. Daarnaast zijn er vanuit Jeugd en Onderwijs extra online-activiteiten georganiseerd voor jongeren in Rijswijk met als doel in verbinding te blijven met deze doelgroep en hen een activiteitenaanbod aan te kunnen bieden passend binnen de op dat moment geldende maatregelen. Ook is er veel aandacht geweest voor de winkelcentra in Rijswijk. Waarbij hele concrete acties, zoals ondersteuning van Vakantie Winweken en Kidshelden in Bogaard stadscentrum en de bierloop, het zomerfeest en Winter Wonderland in Oud-Rijswijk. Tevens is voor Oud-Rijswijk geïnvesteerd in verdere digitalisering van het winkelcentrum door middel van social media inzet. In het kader van de digitalisering is, samen met de horecaondernemers en de KHN Rijswijk, de Nocto-app gelanceerd. Met deze app is het voor bezoekers nog makkelijk om een leuke horecagelegenheid te vinden in Rijswijk en kunnen ondernemers meer exposure genereren. Samen met twee IT-ondernemers in Rijswijk is een programma ontwikkeld gericht op het creëren van meer bewustzijn van cybersecurity bij zowel ondernemers zelf als de individuele burger. Het programma bestaat uit een workshop en trainingen. Ondernemers in Rijswijk kunnen zich voor beide elementen inschrijven. Ook wordt in samenwerking met de BBR gewerkt aan het versterken van de organisatiegraad middels het opzetten van een Bedrijven Investeringszone Middengebied Plaspoelpolder. Vanuit de gemeente wordt een bijdrage geleverd aan de hiervoor benodigde externe expertise voor advies en uitvoering.

Gedurende 2023 is op basis van de raadsbesluiten d.d. 4 juli en 7 november 2023 € 141.160 onttrokken.

Bestemmingsreserve **Cultuur**

De gemeentelijke subsidies voor 2023 zijn niet evenredig meegegroeid met de gestegen kosten van culturele organisaties, omdat de hoge stijgingen van energie, lonen en prijzen later ging spelen dan

in de aanvraagperiode voorzien of het geval was. Om hier enigszins een tegemoetkoming in te bieden, zal naar rato een bescheiden aanvulling met een onder- en bovengrens worden verstrekt bovenop de reeds verleende subsidies voor 2023. Als dekking voor de tegemoetkoming wordt de bestemmingsreserve cultuur ingezet.

Gedurende 2023 is op basis van het raadsbesluit d.d. 7 november 2023 € 27.150 onttrokken.

Bestemmingsreserve **Decentrale arbeidsvoorwaarden**

Deze reserve wordt gevormd met de gelden die jaarlijks beschikbaar zijn voor lokale arbeidsvoorwaarden ten behoeve van vitaliteit. Jaarlijks is een bedrag van ca. € 54.000 beschikbaar. Wanneer de kosten hoger uitvallen wordt het tekort uit deze reserve onttrokken. Dit bedrag dient als dekking voor de verkoop van uren voor de aanschaf van fietsen cafetariamodel en de bijdrage van € 250 bruto voor aanschaf van een fiets. Het overschot op het budget wordt jaarlijks in deze reserve gestort.

Er waren geen mutaties in 2023.

Bestemmingsreserve **Faciliteiten voor jongeren**

Deze reserve is gevormd in 2021 voor het opzetten van ruime, veilige en uitdagende speel- en recreatieplekken voor jongeren. Rijswijk telt nu ruim 170 speelplekken waar kinderen met plezier buiten kunnen spelen. Voor de oudere jeugd is er op dit moment niet veel aanbod, daarom is er besloten dat voor deze groep plekken bijkomen, zoals een interactief ontmoetingspunt en een skatebaan.

Er waren geen mutaties in 2023.

Bestemmingsreserve **Gemeentepersoneel**

Deze reserve is in 2009 gevormd met de gelden uit de uitkering van het resterende vermogen van IZA Nederland. Deze uitkering is betaald in twee tranches. Het eerste deel in 2009 en het tweede deel in 2012.

In 2010 heeft het college besloten dat deze gelden kunnen worden besteed aan diverse activiteiten binnen de onderwerpen:

- Levensfasemanagement;
- het Leren, Eigen verantwoordelijkheid, Groei en Ontwikkeling (LEGO) en
- Gezondheidsmanagement.

Op 8 september 2015 heeft het college besloten € 485.000 uit deze reserve in te zetten voor het trainingsprogramma van de organisatieontwikkeling. Het betreft:

- Leerwerkplaatsen voor de opgaventeams;
- Leiderschapstraject voor de opgavenmanagers;
- Trainingen op specifieke rollen.

Jaarlijks wordt gezien welk bedrag uit deze reserve onttrokken moet worden.

Er waren geen mutaties in 2023.

Bestemmingsreserve **Groefonds Rijswijk**

Deze reserve is gevormd door de opbrengsten uit de verkoop van de aandelen Eneco. Voor alle bestedingsdoelen zijn geormerkte bestemmingsreserves Groefonds ingesteld. Deze (algemene) reserve groefonds kan overschotten op de geormerkte bestemmingsreserves Groefonds opvangen.

Er waren geen mutaties in 2023.

Bestemmingsreserve **Huis van de Stad**

Op 12 december 2017 heeft de raad ingestemd met het raadsvoorstel Investeringsbudget gefaseerde uitvoering Huis van de Stad. In het voorstel is aangegeven dat de frictiekosten ten laste van de algemene reserve zullen worden gebracht. Deze frictiekosten zijn berekend op € 6.346.000. Hiervoor is een bestemmingsreserve huis van de stad ingesteld.

Gedurende 2023 is op basis van de raadsbesluiten d.d. 4 juli, 7 november en 12 december 2023 € 1.517.060 onttrokken en is op basis van het raadsbesluit d.d. 12 december 2023 € 139.460 toegevoegd.

Bestemmingsreserve **Innovatiefonds**

Kwaliteitsimpuls in het sociaal domein om knelpunten op te lossen waarin de huidige programmering niet voorziet of versnelling aan te brengen in een aantal wenselijke ambities, voortvloeiend uit de door de raad eerder vastgestelde kadernota's. Bij de tweede halfjaarrapportage 2022 heeft de raad ingestemd met de uitvoering van meerdere initiatieven, waarmee nog niet het volledige Innovatiefonds werd ingezet. Vervolgens is in april 2023 een bestedingsvoorstel aan de raad gedaan voor het resterend deel van het Innovatiefonds, waarin ook wijzigingen zijn beschreven t.o.v. het besluit bij de tweede halfjaarrapportage 2022 (waaronder dat voor de verbinding zorg – onderwijs alternatieve financiering is gevonden).

Gedurende 2023 is op basis van het raadsbesluit d.d. 8 november 2022, 4 juli en 7 november 2023 € 1.725 onttrokken.

Bestemmingsreserve **Investeringsfonds energietransitie en klimaat**

De reserve is aangemaakt om bewoners van Rijswijk te stimuleren aan de energietransitie mee te doen bijvoorbeeld het nemen van isolatiemaatregelen. Een regeling moet nog worden gemaakt. Het jaarlijkse dividend is aan de reserve voor de energietransitie toegevoegd.

Gedurende 2023 is op basis van het raadsbesluit d.d. 8 november 2022 € 135.420 toegevoegd.

Bestemmingsreserve **Kwaliteit en verbinding parken Rijswijk Zuid**

Deze reserve is gevormd om de parken in Rijswijk Zuid (Wilheminapark en Elsenburgbos) met elkaar te verbinden, dit zal zorgen voor een positief effect op geluid- en luchtkwaliteit. Hierdoor neemt de invloed van de A4 op de leefklimaat af. Door ook veel groen in de straten te realiseren zal het zorgen voor een goede mix van verschillende planten en dieren, de zogenoemde biodiversiteit. In deze parken kunnen de bewoners van Rijswijk ontspannen, spelen, sporten en zwemmen.

Er waren geen mutaties in 2023.

Bestemmingsreserve **Landgoederenzone fase 1**

Deze reserve is gevormd voor het opknappen van wandelparken en groen in de omgeving, zodat het gebied een uitstraling krijgt waarbij de geschiedenis van Rijswijk duidelijk voelbaar is.

Er waren geen mutaties in 2023.

Bestemmingsreserve **Nieuwbouw brandweerkazerne**

Omdat er sprake is van een éénmalige erfpachtcanon voor een periode van 50 jaar, dient de opbrengst hiervan te worden gestort in een bestemmingsreserve. Deze bestemmingsreserve wordt gebruikt om de verhoging van de bijdrage aan de gemeenschappelijke regeling Brandweer Delft-Rijswijk te bekostigen. Deze verhoogde bijdrage bestaat uit de rente en aflossing van de aangegane lening door de gemeenschappelijke regeling om de afkoopsom van de erfpachtcanon te financieren. De rentecomponent wordt gedekt uit de bespaarde rente berekend over de gevormde bestemmingsreserve van € 7.018.000. Vanaf 2014 wordt er jaarlijks een bedrag van € 128.180 onttrokken aan deze reserve.

Gedurende 2023 is op basis van het raadsbesluit d.d. 8 november 2022 € 128.000 onttrokken.

Bestemmingsreserve **Onderhoud welzijnsaccommodaties (MOP)**

Deze bestemmingsreserve wordt aangewend voor groot onderhoud welzijnsgebouwen.

Er waren geen mutaties in 2023.

Bestemmingsreserve **Parkeergarage**

Belangrijk is dat het Huis van de Stad goed bereikbaar blijft met het OV en dat er een parkeergarage komt, zodat we voorkomen dat het op straat vol komt te staan met auto's en fietsen.

Er waren geen mutaties in 2023.

Bestemmingsreserve **Parkeren**

Deze bestemmingsreserve wordt aangewend voor parkeer – en verkeer gerelateerde uitgaven/ investeringen. Op basis van de bijgestelde ramingen wordt een positief exploitatiesaldo gestort in de bestemmingsreserve en een negatief exploitatiesaldo onttrokken aan de reserve. Daarnaast worden er kapitaallasten van investeringen op het gebied van parkeren/verkeer onttrokken aan de reserve.

Gedurende 2023 is op basis van de raadsbesluiten d.d. 8 november 2022, 4 juli en 7 november 2023 € 2.589.419 toegevoegd.

Bestemmingsreserve **Realisatie kunst in de openbare ruimte**

Deze reserve is ingesteld in het kader van de zogenaamde percentageregeling, waarbij is afgesproken dat 1,5% (1% over de eerste € 230.000) van de totale waarde van een grondexploitatie, met een maximum van € 55.380 (prijspeil 2008), in deze reserve wordt gestort ten behoeve van het realiseren van kunst op de locatie.

In 2022 is besloten tot de realisatie van een kunstwerk bij het Montessori IKC Parkrijk. In 2023 zijn € 22.000 aan realisatiekosten gemaakt.

Gedurende 2023 is op basis van het raadsbesluit d.d. 4 juli 2023 € 22.000 onttrokken.

Bestemmingsreserve **Realisatie tunnel Prinses Beatrixlaan**

Deze reserve is bestemd voor de uitvoering van een tunnel onder een groot deel van de Prinses Beatrixlaan. Deze tunnel zal zorgen voor een betere doorstroming van het verkeer, een gezondere omgeving om te wonen, werken en recreëren.

Er waren geen mutaties in 2023.

Bestemmingsreserve **Reserve organisatie 2020**

Deze reserve is gevormd vanuit bezuinigingen binnen de personele begroting en door de middelen die in 2015 resteerden in het kader van het traineeprogramma. Indien er boven de taakstelling wordt bezuinigd, wordt dit gestort in de reserve Organisatie 2020. De reserve wordt ingezet voor de uitvoering van de opgave Organisatieverandering.

Er waren geen mutaties in 2023.

Bestemmingsreserve **Revitalisering Oud-Rijswijk**

Deze reserve is bestemd om uitvoering te geven aan het Masterplan De Herontdekking van Oud-Rijswijk. Doelstellingen van dit plan zijn o.a. het behoud van het cultuurhistorisch karakter, bijvoorbeeld door historisering van de gevels en de verbetering van de kwaliteit van het openbaar gebied, op basis van de Rapportage Schoon, Heel en Veilig. Om het budget in overeenstemming met de bestemming aan te wenden, ontwikkelen we samen met de winkeliers stichting plannen om verdere een impuls te geven aan het openbaar gebied. Afgelopen jaar is vooral ingezet op activiteiten

ter promotie van het centrum, bekostigd vanuit het Coronamaatregelenpakket. Behalve het weer in werking krijgen van de historische waterpomp zijn er geen uitgaven gedaan aan de fysieke omgeving.

Er waren geen mutaties in 2023.

Bestemmingsreserve **Wijkontwikkeling**

Vanuit deze reserve worden plannen op het gebied van wijkontwikkeling bekostigd. De jaarlijkse afschrijvingen van de uitgevoerde wijkontwikkelingsplannen worden aan deze reserve onttrokken.

Gedurende 2023 is op basis van het raadsbesluit d.d. 8 november 2022 € 228.007 onttrokken.

Bestemmingsreserve **Woonfonds**

Deze reserve is bestemd voor de uitvoering van het bouwen van betaalbare huurwoningen. Dit zal gerealiseerd worden met woningbouwcorporatie Rijswijk Wonen. Dit is van belang voor de doorstroom van de sociale huurvoorraad, in het bijzonder de scheefwoners. De constructie van het Woonfonds garandeert de betaalbaarheid van deze woningen voor een lange tijd.

Er waren geen mutaties in 2023.

Voorzieningen

	Saldo 31-12-2023	Saldo 31-12-2022
Voorzieningen	12.935	11.186
Totaal	12.935	11.186

De in de balans opgenomen voorzieningen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Voorzieningen (bedragen x € 1.000)	Saldo 1-1-2023	Toevoegingen 2023	Vrijval 2023	Aanwendungen 2023	Saldo 31-12-2023
Voorzieningen voor verplichtingen en risico's					
T.b.v. nazorg bouwlocaties	8				8
Pensioenen wethouders	3.918	-207		79	3.632
Verplichtingen en risico's	2.500				2.500
Verlofsparen	108	35			143
Totaal voorzieningen voor verplichtingen en risico's	6.534	-172		79	6.284
Voorzieningen door derden bekleemde middelen					
Riolering (egalisatie)	3.589	271	-2.242		1.618
Riolering (spaargedeelte)		590	2.242		2.832
Totaal voorzieningen door derden bekleemde middelen	3.589	861			4.450
Voorzieningen ter egalisering van kosten					
Onderhoud kunst in de openbare ruimte	45	16		6	54
Onderhoud welzijnsaccommodaties (MOP)	940	1.661		1.032	1.569
Baggerwerken	77	195		-5	277
Bouwleges		300			300
Totaal voorzieningen ter egalisering van kosten	1.062	2.171		1.033	2.200
Totaal voorzieningen	11.185	2.861		1.112	12.934

Toelichting op de voorziening

Voorzieningen voor verplichtingen en risico's

T.b.v. nazorg bouwlocaties

Voorziening als gevolg van kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt, maar waarvan de oorsprong wel (mede) ligt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar. Deze voorziening is ingesteld om grondexploitaties sneller te kunnen afsluiten. De gecalculerde kosten voor de nazorg bij bouwlocaties worden in deze voorziening gereserveerd.

Er waren geen mutaties in 2023.

Pensioenen wethouders

Voorziening als gevolg van kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt, maar waarvan de oorsprong wel (mede) ligt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar. De pensioenverplichtingen van de (oud) bestuurders zijn, voor zover niet ondergebracht bij een verzekeringsmaatschappij, in de voorziening pensioenen wethouders opgenomen. De pensioenverplichtingen van de actieve bestuurders en de zogenaamde slapers zijn geactualiseerd en de voorziening is hierop afgestemd.

Gedurende 2023 is op basis van het raadsbesluit d.d. 8 november 2022 € 206.968 vrijgevallen en is op basis van het raadsbesluit d.d. 8 november 2022 € 78.730 aangewend.

Verplichtingen en risico's

Betreft een voorziening ter dekking van mogelijke toekomstige verplichtingen en risico's.

Er waren geen mutaties in 2023.

Verlofsparen

Medewerkers kunnen vanaf 1 januari 2022 bovenwettelijke vakantie-uren sparen. Met dit 'verlofsparen' kunnen medewerkers passend bij hun levensfase hun bovenwettelijke vakantie-uren inzetten op een manier die aansluit bij hun persoonlijke levens- en carrièreplanning en het gemeentelijke vitaliteitsbeeld. Deze vakantie-uren verjaren niet. Dit kan leiden tot verlofstuwmeren die bijvoorbeeld ingezet gaan worden om eerder met pensioen te gaan. Conform de BBV dient hier een voorziening voor te worden gevormd.

Gedurende 2023 is € 35.048 toegevoegd

Voorzieningen door derden bekleemde middelen

Riolering (spaargedeelte)

Deze voorziening houdt verband met een storting van niet gerealiseerde vervangingsinvesteringen en dient voor de afdekking van de uitgestelde investeringen. Voorziening als gevolg van het sparen van de niet gerealiseerde investeringsplanning. Door vertraging bij de vervanging van riolering wordt een storting in de voorziening gedaan.

Gedurende 2023 is € 2.832.007 toegevoegd.

Riolering (egalisatie)

Voorziening als gevolg van gelijkmatige verdeling van de lasten over een aantal begrotingsjaren. Deze voorziening is ingesteld om de kosten van de vervangingsinvesteringen gelijkmatig te verdelen.

Gedurende 2023 is € 281.232 toegevoegd en € 2.241.652 onttrokken.

Voorzieningen ter egalisering van kosten

Onderhoud kunst in de openbare ruimte

Voorziening als gevolg van gelijkmatige verdeling van de lasten over een aantal begrotingsjaren. Deze voorziening is ingesteld om de kosten voor het meerjarenonderhoud voor de gemeentelijke kunstwerken in de openbare ruimte gelijkmatig te verdelen. Jaarlijks wordt er € 15.940 toegevoegd aan deze voorziening. Uit deze voorziening is in 2023 de reiniging van diverse kunstwerken en de inspectie van kunstwerken in de openbare ruimte betaald.

Gedurende 2023 is op basis van het raadsbesluit d.d. 8 november 2022 € 15.940 toegevoegd en € 6.210 aangewend.

Onderhoud welzijnsaccommodaties (MOP)

Voorziening als gevolg van gelijkmatige verdeling van de lasten over een aantal begrotingsjaren. Deze voorziening is ingesteld om de kosten voor het meerjarenonderhoud voor de (welzijns)gebouwen gelijkmatig te verdelen en te realiseren dat er bij noodzakelijk groot onderhoud voldoende in de voorziening zit om deze te bekostigen.

Gedurende 2023 is op basis van de raadsbesluiten d.d. 8 november 2022 en 7 november 2023 € 1.660.585 toegevoegd en € 1.032.434 aangewend.

Baggerwerken

Voorziening als gevolg van gelijkmatige verdeling van de lasten over een aantal begrotingsjaren. Deze voorziening is ingesteld om de kosten voor het meerjarenonderhoud voor het baggeren gelijkmatig te verdelen.

Gedurende 2023 is op basis van het raadsbesluit d.d. 8 november 2022 € 441.950 toegevoegd en € -/ 5.413 aangewend.

Bouwleges

Deze voorziening ex artikel 44, lid 2 BBV is om de lasten voor de gemeente met betrekking tot grote (bouw)projecten te dekken, zo lang een project niet is opgeleverd, terwijl de baten geheel in het eerste (aanvraag)jaar van het project terechtkomen.

Vaste schulden met een rentetypische looptijd langer dan één jaar

De onderverdeling van de in de balans opgenomen vaste schulden is als volgt:

	Saldo 31-12-2023	Saldo 31-12-2022
Onderhandse leningen van binnenlandse banken en overige financiële instellingen	240.350	219.880
Totaal	240.350	219.880

De rentelast voor 2023 bedraagt € 2,4 mln.

Het onderstaande overzicht wordt het verloop weergegeven van de vaste schulden over het jaar 2023:

	Saldo 1-1-2023	Vermeerderingen	Aflossingen	Saldo 31-12-2023
Onderhandse leningen van binnenlandse banken en overige financiële instellingen	219.880	40.000	19.530	240.350
Totaal	219.880	40.000	19.530	240.350

Vlottende passiva

Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

De post netto-vlottende schulden wordt onderscheiden in:

	Saldo 31-12-2023	Saldo 31-12-2022
Kasgeldleningen aangegaan bij openbare lichamen		
Banksaldi	12.833	2.005
Overige schulden	30.520	28.062
Totaal	43.354	28.064

Onder de overige schulden valt de rekening courant Plaspoelpolder a € 7,1 miljoen.

Overlopende passiva

De post overlopende passiva wordt onderscheiden in:

	Saldo 31-12-2023	Saldo 31-12-2022
Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen, met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume	12.365	8.064
De voorschotten worden uitgesplitst naar de ontvangen bedragen van overige Nederlandse overheidslichamen	33.263	23.886
Totaal	45.628	31.950

De in de balans opgenomen van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren, kunnen als volgt gespecificeerd worden:

Voorheen voorzieningen (bedragen x € 1.000)	Ontvangen van	Saldo 1-1-2023	Ontvangsten 2023	Bestedingen 2023	Terugbetalingen 2023	Saldo 31-12-2023
Subsidie A16 - Oekraïne	Rijk		7.500	7.500		
Subsidie B02 - Gemeentelijke hulp gedupeerde toeslagenproblematiek	Rijk	13			13	
Subsidie C09 - Woningbouwimpuls (WBI)	Rijk	7.178				7.178
Subsidie C09 - Woningbouwimpuls Havenkwartier	Rijk	3.525				3.525
	Rijksdienst voor Ondernemend					
Subsidie C32 - Ventilatie in scholen	Nederland	388		178		210
Subsidie C43 - RREW	Rijk	140				140
Subsidie C55 - Energiearmoede	Rijk	406	591	224		773
Subsidie C56 - Project studentenhuisvesting Polakweg	Rijk	885				885
Subsidie C85 - Stimuleringsregeling flex-en transformatiewoningen	Rijk	4.800				4.800
Subsidie C92 - Informatiepunten Digitale Overheid	Rijk		54	54		
	Rijksdienst voor Ondernemend					
Subsidie C94 - Lokale aanpak isolatie	Nederland		468			468
Subsidie C105 - Startbouwimpuls (de Terp, Hof van Rijswijk)	Rijk		3.713			3.713
Subsidie C105 - Startbouwimpuls (de Machinist)	Rijk		758			758
Subsidie C106 - Gebiedsbudget t.b.v. woningbouw	Rijk		4.677			4.677
Subsidie C209 - Meerjarige regeling voor huisvesting aandachtsgroepen	Rijk		9	9		

Voorheen voorzieningen (bedragen x € 1.000)	Ontvangen van	Saldo 1-1-2023	Ontvangsten 2023	Bestedingen 2023	Terugbetalingen 2023	Saldo 31-12-2023
Subsidie D08 - Onderwijsachterstandbeleid OAB (voorheen GOA)	Rijk	2.363	2.464	2.041		2.786
Subsidie D14 - NPO gelden	Rijk	535	261	541		256
Subsidie D22 - Ontheemde peuters	Rijk		81			81
Subsidie D23 - Lokale bibliotheekvoorzieningen	Rijk		59			59
Subsidie E03 - EU- richtlijnen omgevingslawaaai	Rijk	47				47
Subsidie E03 - Geluidsanering Geestbrugweg	Rijk	62		4		58
Subsidie E03 - Geluidsanering Generaal Spoorlaan	Rijk	55		4		50
Subsidie E03 - Geluidsanering Haagweg	Rijk	33		5		28
Subsidie E03 - Geluidsanering Lindelaan en Steenlaan	Rijk	117		4		113
Subsidie E03 - Geluidsanering restant woningen	Rijk	29				29
Subsidie E03 - Geluidsanering Sir Winston Churchillaan	Rijk	88		4		83
Subsidie E44B - Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie 2021-2027	Gemeente Delft					
	Rijksdienst voor					
Subsidie F20 - Sterpassage (Orchard I & II)	Ondernemend Nederland		718	233		484
	Rijksdienst voor					
Subsidie F28 - Klimaat- en energiebeleid (CDOKE)	Ondernemend Nederland		1.078	797		281
Subsidie G02 - Participatiebudget: inburgering	Rijk	67				67
Subsidie G03 - BBZ 2022 Afr. Declaratiedeel Min. SZW	Rijk	22		-13		35
Subsidie G04 - Tozo	Rijk	146	101	-101	76	271
Subsidie G10 - Wet inburgering	Rijk	260	613	-87	176	783
Subsidie G12 - kwijtschelding publieke schulden SZW in verband met de hersteloperatie toeslagen	Rijk		136			136
Subsidie G13 - Onderwijsroute	Rijk	47	51	7	13	79
Subsidie H04 - Stimulering sport	Rijk	221	620	841		
Subsidie H08 - Sportakkoord	Rijk	29		29		
Subsidie H12 - Preventieakkoord	Rijk	8				8
Subsidie H30 - Spuk Gala 2023 65300106	Rijk		40	32		9
Subsidie H30 - Spuk Gala 2023 66301109	Rijk		278	210		68
Subsidie H30 - Spuk Gala 2023 67100701	Rijk		62	39		23
Subsidie H30 - Spuk Gala 2023 67100702	Rijk		47	63		-17
Subsidie H30 - Spuk Gala 2023 67100703	Rijk		22	23		-1
Subsidie H30 - Spuk Gala 2023 67100704	Rijk		54	4		50
Subsidie H30 - Spuk Gala 2023 67100705	Rijk		160	83		78

Voorheen voorzieningen (bedragen x € 1.000)	Ontvangen van	Saldo 1-1-2023	Ontvangsten 2023	Bestedingen 2023	Terugbetalingen 2023	Saldo 31-12-2023
Subsidie H30 - Spuk Gala 2023 67100706	Rijk		31	40		-9
Subsidie H30 - Spuk Gala 2023 67100707	Rijk		8	1		7
Subsidie H30 - Spuk Gala 2023 67100708	Rijk		8			7
Subsidie H30 - Spuk Gala 2023 67100709	Rijk		28	1		27
Subsidie H30 - Spuk Gala 2023 66700201	Rijk		114	4		109
Subsidie H30 - Spuk Gala 2023 66700202	Rijk		31	21		10
Subsidie H30 - Spuk Gala 2023 66700203	Rijk		31	8		23
Subsidie H30 - Spuk Gala 2023 66700204	Rijk		17	1		16
Subsidie H32 - Meerkosten energie openbare zwembaden	Rijk		688	688		
Subsidie H35B - Specifieke uitkering IZA-doelen 2023-2026	Gemeente Zoetermeer		644	644		
Totaal vooruitontvangen subsidies		21.463	26.214	14.149	265	33.263

opmerkingen:

1. sommige regelingen worden zowel in de bovenstaande tabel getoond als in de tabel "overige nog te ontvangen bedragen". de reden hiervoor is dat voor deze regelingen per 1-1-2023 nog een bedrag ontvangen moet worden en per 31-12-2023 juist een bedrag vooruitontvangen is of omgekeerd.

2. voor de regelingen c09 en c56 worden bestedingen verantwoord in de sisa-verantwoording. die betreffen projectbestedingen en niet specifiek bestedingen op de subsidie. daarom wijken die bedragen van de hierboven getoonde bedragen af.

3. voor regeling g10 worden normbedragen gehanteerd die in meerdere jaren besteed mogen worden. de bedragen die in de sisa worden verantwoord betreft de werkelijke bestedingen en niet de normbedragen. daarom wijken de bedragen

Niet in de balans opgenomen rechten/verplichtingen

Aan natuurlijke en rechtspersonen verstrekte borgstellingen of garantstellingen

De gemeente heeft recht op een krediet in rekening-courant voor onbepaalde van € 2.000.000.

Voor zover leningen door de gemeente gewaarborgd zijn, is buiten de balanstelling het totaalbedrag van de geborgde schuldrestanten per einde boekjaar opgenomen.

De garantstellingen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Geldnemer	Doel geldlening	Gewaarborgd %	Totaal geldlening	Resterend per 31-12-2022	Gewaarborgd per 31-12-2022	Resterend per 31-12-2023	Gewaarborgd per 31-12-2023
Museum Rijswijk	Verbouwing Herenstraat 65	100,0%	150	66	66	58	58
Zorggroep Florence	Bejaardencentr. Steede	100,0%	953	286	286	238	238
Zorggroep Florence	Bejaardencentr. Steede	100,0%	1.348	293	293	234	234

Geldnemer	Doel geldlening	Gewaarborgd %	Totaal geldlening	Resterend per 31-12-2022	Gewaarborgd per 31-12-2022	Resterend per 31-12-2023	Gewaarborgd per 31-12-2023
HABION	Geldlening 60186	1,3%	3.713			3.713	49
HABION	Geldlening 61375	1,3%	10.000			10.000	131
HABION	Geldlening 61376	1,3%	10.000			10.000	131
HABION	Geldlening 61459	1,3%	10.000			10.000	131
HABION	Geldlening 61460	1,3%	12.000			12.000	157
HABION	Geldlening 61513	1,3%	10.000			10.000	131
HABION	Geldlening 61590	1,3%	6.000			6.000	79
HABION	Geldlening NRV3182	1,3%	10.988			10.988	144
Rijswijk Wonen	Geldlening nr 85.222	50,0%	420	238	238	214	107
Rijswijk Wonen	Geldlening nr 85.219	100,0%	817	736	736	654	654
Rijswijk Wonen	Geldlening nr 85.216	100,0%	1.579	1.112	1.112	993	993
Rijswijk Wonen	Geldlening LBAN000029	100,0%	1.121	388	388	356	356
Rijswijk Wonen	Geldlening LBAN000039	100,0%	500	162	162	148	148
Rijswijk Wonen	Geldlening 870.511.050	100,0%	120	30	30	24	24
Rijswijk Wonen	Geldlening 870.511.040	100,0%	80	20	20	16	16
Rijswijk Wonen	Geldlening 870.511.030	100,0%	220	56	56	45	45
Rijswijk Wonen	Geldlening 870.511.020	100,0%	646	163	163	131	131
Rijswijk Wonen	Geldlening 40.103815	50,0%	5.000	5.000	2.500	5.000	2.500
Rijswijk Wonen	Geldlening 43090 / 40106223.01	50,0%	5.000			5.000	2.500
Rijswijk Wonen	Geldlening 45249/4108475	50,0%	5.000	5.000	2.500	5.000	2.500
Rijswijk Wonen	Geldlening 45908/10028384	100,0%	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000
Rijswijk Wonen	Geldlening 47464	50,0%	5.000	5.000	2.500	5.000	2.500
Rijswijk Wonen	Geldlening 47880/40111714	50,0%	5.000	5.000	2.500	5.000	2.500
Rijswijk Wonen	Geldlening 48190/40112125	50,0%	5.000	5.000	2.500	5.000	2.500
Rijswijk Wonen	Geldlening 48609	50,0%	5.000	5.000	2.500	5.000	2.500
Rijswijk Wonen	Geldlening 48671	100,0%	5.000	5.000	5.000	5.000	5.000
Rijswijk Wonen	Geldlening 48966	50,0%	5.000	5.000	2.500	5.000	2.500
Rijswijk Wonen	Geldlening 48967	50,0%	5.000	5.000	2.500	5.000	2.500
Rijswijk Wonen	Geldlening 49170	50,0%	5.000	5.000	2.500	5.000	2.500

Geldnemer	Doel geldlening	Gewaarborgd %	Totaal geldlening	Resterend per 31-12-2022	Gewaarborgd per 31-12-2022	Resterend per 31-12-2023	Gewaarborgd per 31-12-2023
Rijswijk Wonen	Geldlening 49171	50,0%	5.000	5.000	2.500	5.000	2.500
Rijswijk Wonen	Geldlening 49514	50,0%	5.000	5.000	2.500	5.000	2.500
Rijswijk Wonen	Geldlening 49745	50,0%	5.000	5.000	2.500	5.000	2.500
Rijswijk Wonen	Geldlening 49746	100,0%	5.000	5.000	5.000	5.000	5.000
Rijswijk Wonen	Geldlening 49887	50,0%	5.000	5.000	2.500	5.000	2.500
Rijswijk Wonen	Geldlening 49888	50,0%	5.000	5.000	2.500	5.000	2.500
Rijswijk Wonen	Geldlening 50192	50,0%	5.000	5.000	2.500	5.000	2.500
Rijswijk Wonen	Geldlening 50193	50,0%	5.000	5.000	2.500	5.000	2.500
Rijswijk Wonen	Geldlening 50556	50,0%	5.000	5.000	2.500	5.000	2.500
Rijswijk Wonen	Geldlening 50559	100,0%	5.000	5.000	5.000	5.000	5.000
Rijswijk Wonen	Geldlening 50606	50,0%	5.000	5.000	2.500	5.000	2.500
Rijswijk Wonen	Geldlening 50607	50,0%	5.000	5.000	2.500	5.000	2.500
Rijswijk Wonen	Geldlening 50608	50,0%	5.000	5.000	2.500	5.000	2.500
Rijswijk Wonen	Geldlening 50611	100,0%	5.000	5.000	5.000	5.000	5.000
Rijswijk Wonen	Geldlening 50612	100,0%	5.000	5.000	5.000	5.000	5.000
Rijswijk Wonen	Geldlening 50613	100,0%	5.000	5.000	5.000	5.000	5.000
Rijswijk Wonen	Geldlening 50619	100,0%		5.000	5.000		
Rijswijk Wonen	Geldlening 50620	100,0%	5.000	5.000	5.000	5.000	5.000
Rijswijk Wonen	Geldlening 60222	97,6%	2.188	2.188	2.127	2.188	2.135
Rijswijk Wonen	Geldlening 60727	97,6%	5.000	5.000	4.860	5.000	4.878
Rijswijk Wonen	Geldlening 60800	97,6%	5.000	5.000	4.860	5.000	4.878
Rijswijk Wonen	Geldlening 60801	97,6%	5.000	5.000	4.860	5.000	4.878
Rijswijk Wonen	Geldlening 61005	97,6%	5.000	5.000	4.860	5.000	4.878
Rijswijk Wonen	Geldlening 61006	97,6%	5.000	5.000	4.860	5.000	4.878
Rijswijk Wonen	Geldlening 61120	97,6%	5.000	5.000	4.860	5.000	4.878
Rijswijk Wonen	Geldlening 61121	97,6%	5.000	5.000	4.860	5.000	4.878
Rijswijk Wonen	Geldlening 61365	97,6%	5.000	5.000	4.860	5.000	4.878
Rijswijk Wonen	Geldlening 61456	97,6%	8.000			8.000	7.805
Rijswijk Wonen	Geldlening 61999	97,6%	4.000			4.000	3.902
Rijswijk Wonen	Geldlening NRV15977	97,6%	5.203	4.236	4.118	5.203	5.076

Geldnemer	Doel geldlening	Gewaarborgd %	Totaal geldlening	Resterend per 31-12-2022	Gewaarborgd per 31-12-2022	Resterend per 31-12-2023	Gewaarborgd per 31-12-2023
Staedion	Geldlening 60004	0,3%		15.000	45		
Staedion	Geldlening 60012	0,3%		20.000	60		
Staedion	Geldlening 60015	0,3%		15.000	45		
Staedion	Geldlening 60016	0,3%		15.000	45		
Staedion	Geldlening 60017	0,3%		25.000	74		
Staedion	Geldlening 60517	0,3%		20.000	60		
Staedion	Geldlening 61103	0,3%		25.000	74		
Staedion	Geldlening 61104	0,3%		20.000	60		
Staedion	Geldlening 61105	0,3%		25.000	74		
Staedion	Geldlening 61176	0,3%		20.000	60		
Staedion	Geldlening 61177	0,3%		20.000	60		
Staedion	Geldlening 61181	0,3%		20.000	60		
Staedion	Geldlening 61301	0,3%		20.000	60		
Staedion	Geldlening 61331	0,3%		20.000	60		
Staedion	Geldlening 61332	0,3%		15.000	45		
Staedion	Geldlening NRV15809	0,3%		46.484	138		
Vestia	Geldlening 61200	0,1%		22.390	13		
Vidomes	Geldlening 39286	100,0%	20.000	20.000	20.000	20.000	20.000
Vidomes	Geldlening 44186	100,0%	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000
Vidomes	Geldlening 44191	100,0%	15.000	15.000	15.000	15.000	15.000
Vidomes	Geldlening 45264	50,0%	15.000	15.000	7.500	15.000	7.500
Vidomes	Geldlening 47841	100,0%	14.000	14.000	14.000	14.000	14.000
Vidomes	Geldlening 49692	50,0%		10.000	5.000		
Vidomes	Geldlening 60288	14,0%	5.782	5.782	838	5.782	807
Vidomes	Geldlening 61078	14,0%	15.000	15.000	2.175	15.000	2.094
Vidomes	Geldlening 61263	14,0%	15.000	15.000	2.175	15.000	2.094
Vidomes	Geldlening 61282	14,0%	12.500	12.500	1.812	12.500	1.745
Vidomes	Geldlening 61283	14,0%	9.000	9.000	1.305	9.000	1.257
Vidomes	Geldlening 61284	14,0%	10.000	10.000	1.450	10.000	1.396
Vidomes	Geldlening 61285	14,0%	2.000	2.000	290	2.000	279

Geldnemer	Doel geldlening	Gewaarborgd %	Totaal geldlening	Resterend per 31-12-2022	Gewaarborgd per 31-12-2022	Resterend per 31-12-2023	Gewaarborgd per 31-12-2023
Vidomes	Geldlening 61286	14,0%	3.630	1.398	203	1.229	172
Vidomes	Geldlening 61287	14,0%	3.630	1.268	184	1.092	152
Vidomes	Geldlening 61388	14,0%	20.000	20.000	2.899	20.000	2.793
Vidomes	Geldlening 61389	14,0%	10.000	10.000	1.450	10.000	1.396
Vidomes	Geldlening 61390	14,0%	12.500	12.500	1.812	12.500	1.745
Vidomes	Geldlening 61475	14,0%	15.000			15.000	2.094
Vidomes	Geldlening 61476	14,0%	10.000			10.000	1.396
Vidomes	Geldlening 61742	14,0%	25.000			25.000	3.491
Vidomes	Geldlening 61863	14,0%	15.000			15.000	2.094
Vidomes	Geldlening 61870	14,0%	20.000			20.000	2.793
Vidomes	Geldlening NRV13850	14,0%	17.121	15.160	2.198	17.121	2.391
Woonzorg Nederland	Geldlening 60385	0,1%	13.848	13.848	11	13.848	12
Woonzorg Nederland	Geldlening 60650	0,1%	25.000	25.000	20	25.000	21
Woonzorg Nederland	Geldlening 60659	0,1%	25.000	25.000	20	25.000	21
Woonzorg Nederland	Geldlening 60729	0,1%	25.000	25.000	20	25.000	21
Woonzorg Nederland	Geldlening 60734	0,1%	25.000	25.000	20	25.000	21
Woonzorg Nederland	Geldlening 61023	0,1%	25.000	25.000	20	25.000	21
Woonzorg Nederland	Geldlening 61218	0,1%		5.000	4		
Woonzorg Nederland	Geldlening 61244	0,1%	6.000	6.000	5	6.000	5
Woonzorg Nederland	Geldlening 61353	0,1%	25.000	25.000	20	25.000	21
Woonzorg Nederland	Geldlening 61354	0,1%	25.000	25.000	20	25.000	21
Woonzorg Nederland	Geldlening 61496	0,1%	25.000			25.000	21
Woonzorg Nederland	Geldlening 61562	0,1%	25.000			25.000	21
Woonzorg Nederland	Geldlening 61787	0,1%	25.000			25.000	21
Woonzorg Nederland	Geldlening 62101	0,1%	4.775			4.775	4
Woonzorg Nederland	Geldlening 62193	0,1%	8.435			8.435	7
Woonzorg Nederland	Geldlening 62194	0,1%	4.000			1.400	1
Woonzorg Nederland	Geldlening 62195	0,1%	5.000			1.795	2
Woonzorg Nederland	Geldlening 62275	0,1%	20.000			20.000	17
Woonzorg Nederland	Geldlening NRV4201	0,1%	47.667	47.782	38	47.667	40

Geldnemer	Doel geldlening	Gewaarborgd %	Totaal geldlening	Resterend per 31-12-2022	Gewaarborgd per 31-12-2022	Resterend per 31-12-2023	Gewaarborgd per 31-12-2023
Totaal			944.937	1.025.087	240.192	929.350	256.387

Niet in de balans opgenomen belangrijke financiële verplichtingen waaraan de gemeente voor toekomstige jaren is verbonden

Overeenkomsten

Op grond van artikel 53 BBV worden in de toelichting bij de balans opgenomen de niet in de balans opgenomen belangrijke financiële verplichtingen waaraan de gemeente voor toekomstige jaren is gebonden.

In de gemeentelijke administratie ontbreekt per 2023 een volledige verplichtingenadministratie. Daardoor kan geen volledig overzicht van langlopende financiële verplichtingen verstrekt worden. De verplichtingenadministratie isgedurende 2022 en 2023 deels ingevoerd, maar kan niet volledig ondersteund worden in het huidige financiële systeem.

Er zijn per ultimo 2023 geen lopende projecten met een aanbesteding per aanbieder van meer dan € 15 miljoen.

Arbeidskostengerelateerde verplichtingen

Voor arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. Deze personele lasten worden verantwoord in het jaar waarin de uitbetaling plaatsvindt. Daarbij moet worden gedacht aan overlopende verlofaanspraken (wettelijk- en bovenwettelijk verlof). Daarnaast kan het saldo vanuit overwerk meegaan naar 2024.

Eigen bijdrage op grond van de WMO

Een aanvrager van een voorziening op grond van de WLZ en de WMO (zoals hulp in de huishouding, begeleiding, hulp- en vervoersmiddelen of beschermd wonen) is op grond van de Wmo een bijdrage verschuldigd. De wetgever heeft bepaald dat de berekening, oplegging en incasso van deze eigen bijdrage wordt uitgevoerd door het CAK. De informatie van het CAK (om privacyredenen beperkt) is ontoereikend om als gemeente de juistheid op persoonsniveau en volledigheid van de eigen bijdragen als geheel te kunnen vaststellen.

Door de systematiek te kiezen van het vaststellen van de eigen bijdragen door het CAK, heeft de wetgever in feite bepaald, dat de verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de eigen bijdragen geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is. Dit betekent dat door de gemeenten geen zekerheden omtrent omvang en hoogte van de eigen bijdragen kunnen worden verkregen.

Overzicht van de incidentele baten en lasten

Incidentele lasten (bedragen x € 1.000)		Incidentele baten	
Programma	Lasten	Programma	Baten
Algemeen Bestuur en Organisatie			
Extra landelijke verkiezingen	154		
Sociaal Domein		Sociaal Domein	
Energietoeslag 2023	4.881		
Oekraïne	7.965	Oekraïne	8.113
Toeslagenaffaire	147	Toeslagenaffaire	169
Wonen en Leven		Wonen en Leven	
Gebiedsontwikkeling	1.091	Gebiedsontwikkeling	1.091
Gebiedsontwikkeling Pasgeld-West en Pasgeld-Oost	155	Verkoop vastgoed	356
Vergunningen (leges)	300		
Verliesvoorziening Rijswijk Buiten	-1.482		
Grex Eikelenburg	1.162	Grex Eikelenburg	3.162
Algemene dekkingsmiddelen		Algemene dekkingsmiddelen	
H4 SPUK terugontvangen bedrag 2022	-221		
ABP pensioencorrectie	790	Afboeken VSG Weg- en railverkeerslawaaï	488
Totaal programma's	14.942		13.379
Mutaties reserves			
Bestemmingsreserves			
		Onttrekking reserve corona maatregelenpakket	141
Storting reserve parkeren	2.589		
Storting res.investeringsfonds energietransitie/klimaat	135	Onttrekking reserve cultuur	27
Storting reserve Huis van de Stad	139	Onttrekking reserve innovatiefonds	2
Storting reserve woningisolatieprogramma Rijswijk 2023-2026	1.900	Onttrekking reserve nieuwbouw brandweerkazerne	128
		Onttrekking reserve realisatie kunst in de openbare ruimte	22
		Onttrekking reserve Huis van de Stad	1.517
		Onttrekking reserve wijkontwikkeling	228
Totaal	19.705	Totaal	15.444
		Saldo nadelig	-4.261

<i>Totaalcijfers (bedragen x € 1.000)</i>	Raming primitief	Raming gewijzigd	Jaarrekening
Lasten	220.033	242.597	235.541
Baten	226.377	228.434	227.419
Stortingen	1.798	4.071	4.764
Onttrekkingen	2.230	4.510	2.065
Saldo	6.776	-13.724	-10.821

<i>Incidenteel (bedragen x € 1.000)</i>	Raming primitief	Raming gewijzigd	Jaarrekening
Lasten	32.351	0	14.942
Baten	32.954	0	13.379
Stortingen	1.029	0	2.175
Onttrekkingen	1.134	0	1.709
Saldo	708	0	-2.029

<i>Structureel (bedragen x € 1.000)</i>	Raming primitief	Raming gewijzigd	Jaarrekening
Lasten	187.683	242.597	220.599
Baten	193.423	228.434	214.040
Stortingen	768	4.071	2.589
Onttrekkingen	1.096	4.510	356
Saldo	6.068	-13.724	-8.792

<i>Structurele stortingen en onttrekkingen aan reserves (bedragen x € 1.000)</i>	Storting	Onttrekking
<i>Parkeren</i>	2.589	0
<i>Nieuwbouw brandweerkazerne</i>		128
<i>Wijkontwikkeling</i>		228
Saldo	2.589	356

Toelichting op het overzicht van incidentele baten en lasten

In het overzicht van de incidentele baten en lasten worden de incidentele baten en lasten groter dan € 100.000 genoemd. Een last of baat is incidenteel als deze op zichzelf (los van de omvang) niet periodiek (veelal jaarlijks) terugkeert.

Programma Algemeen Bestuur en Organisatie

Extra landelijke verkiezingen

Vanwege de val van het kabinet Rutte IV zijn er op 22 november 2023 Tweede kamer verkiezingen gehouden. Het organiseren van de Tweede kamer verkiezingen heeft € 154.000 gekost. Hiervoor wordt, zoals eerder aangegeven, geen compensatie ontvangen.

Programma Sociaal Domein

Energietoeslag 2023

Door de energiecrisis in 2023 heeft het Rijk een extra energietoeslag uitgekeerd in de algemene uitkering aan de gemeenten, ten behoeve van onze inwoners met een laag inkomen. Totaal betreft het voor Rijswijk een incidentele uitgave van € 4,881 mln. in 2023.

Oekraïne

Het Kabinet heeft begin 2022 aan gemeenten gevraagd om opvangplekken voor ontheemden uit Oekraïne te realiseren. Het rijk heeft aangegeven deze kosten te vergoeden. Voor Rijswijk betreft deze financiële regeling in 2023 een uitgave van € 7,965 mln. Daar staan baten van het rijk tegenover van € 8,113. Tot nu toe blijven eventuele incidentele voordelen bij gemeenten op dit moment is nog niet met zekerheid te zeggen of dit onveranderd blijft.

Toeslagenaffaire

Rijswijkse gedupeerden van de toeslagenaffaire kunnen hulp krijgen van de gemeente, zoals hulp bij het aanmelden bij de Belastingdienst. Er is € 147.000 uitgegeven en € 169.000 als inkomsten ontvangen.

Programma Wonen en Leven

Gebiedsontwikkeling

Rijswijk is een dynamische stad in het hart van Haaglanden. Als gevolg van verdere ontwikkelingen zijn er meer incidentele uitgaven geweest bij een aantal lopende gebiedsontwikkelingen. Tegenover de extra uitgaven aan gebiedsontwikkeling staan wel ontvangsten (anterieure overeenkomsten waarvoor de ontwikkelaar vergoedt), beide € 1,091 mln.

Gebiedsontwikkeling Pasgeld-West en Pasgeld-Oost

De woongebieden Pasgeld-West en Pasgeld-Oost worden cf. het raadsbesluit van oktober 2021 ontwikkeld binnen een groenblauwe hoofdstructuur. De zogenaamde parkloper en bosloper verbinden alle groengebieden in het gebied, zoals het Elsenburgerbos, het slagenlandschap en de Drassige Driehoek, met elkaar. De integrale benadering van het plangebied maakt dat er advieskosten gemaakt worden voor gronden gelegen buiten de grondexploitatie van Sion - 't Haantje. Er is € 155.000 uitgegeven.

Verkoop vastgoed

Dit betreft een incidentele opbrengst van € 356.000 door de verkoop van gemeentelijk vastgoed.

Vergunningen (leges)

Deze voorziening ex artikel 44, lid 2 BBV is om de lasten voor de gemeente met betrekking tot grote (bouw)projecten te dekken, zo lang een project niet is opgeleverd, terwijl de baten geheel in het eerste (aanvraag)jaar van het project terechtkomen.

Verliesvoorziening RijswijkBuiten

Op basis van de Grondexploitatie Sion-'t Haantje Elfde herziening, 2023 is de verliesvoorziening bepaald op € 20,729 miljoen en in de 2e halfjaarrapportage 2023 is deze nog verhoogd met € 415.000,-. In de in april 2024 vast te stellen herziening wordt een verlaging van € 1,89 miljoen verwacht.

Grex Eikelenburgh

Bij Eikelenburgh zijn extra inkomsten omdat de in het verleden geplande sociale woningbouw wordt omgezet naar 24 woningen onder de NHG grens en 12 duurdere woningen. Ook is er nog een extra opbrengst voor de gemeente omdat de gemeente voor de helft mee deelt in de extra opbrengst die AM realiseert ten opzicht van de oorspronkelijke geraamde verkoopprijs waarop de berekeningen zijn gemaakt. Dit bedrag wordt bepaald na verkoop van alle woningen. Een winstneming van € 2 miljoen is daarmee verantwoord.

Storting reserve parkeren

Op basis van de bijgestelde ramingen wordt een positief exploitatiesaldo gestort in de bestemmingsreserve.

Storting reserve investeringsfonds energietransitie en klimaat

De opbrengst van de cumulatief preferente aandelen Stedin zijn conform het raadsbesluit in 2021 toegevoegd aan het investeringsfonds energietransitie- en klimaat. De omslagrente is hier conform besluit vanaf getrokken. Per saldo betreft het € 135.420.

Storting reserve Huis van de Stad

De huuropbrengsten bedragen € 139.460 en deze worden gestort in de reserve Huis van de Stad.

Storting reserve woningisolatieprogramma Rijswijk 2023-2026

Zoals in het raadsvoorstel van het Woningisolatieprogramma al is aangekondigd, blijft een groot deel van het beschikbare budget uit 2023 onbesteed vanwege de doorlooptijd van de implementatie. Dit budget (€ 1,9 miljoen) wordt bestemd voor de uitvoering van het Woningisolatieprogramma in 2024.

Onttrekking reserve corona maatregelenpakket

De door het Rijk aan de gemeenten toegekende ondersteunende coronamaatregelen, zijn in 2021 in een bestemmingsreserve Corona Maatregelenpakket Samen Rijswijk ondergebracht. Deze bestemmingsreserve wordt ingezet op het tegengaan van de korte termijneffecten van de covid-pandemie.

Onttrekking reserve cultuur

De gemeentelijke subsidies voor 2023 zijn niet evenredig meegegroeid met de gestegen kosten van culturele organisaties, omdat de hoge stijgingen van energie, lonen en prijzen later ging spelen dan in de aanvraagperiode voorzien of het geval was. Om hier enigszins een tegemoetkoming in te bieden, zal naar rato een bescheiden aanvulling met een onder- en bovengrens worden verstrekt bovenop de reeds verleende subsidies voor 2023. Als dekking voor de tegemoetkoming wordt de bestemmingsreserve cultuur, ter hoogte van € 27.150, ingezet.

Onttrekking reserve innovatiefonds

Bij de instelling van het Innovatiefonds zijn meerdere initiatieven beschreven, welke in 2022 tot en met 2025 worden uitgevoerd. Totaal gaat het om € 1.725 in 2023.

Onttrekking reserve nieuwbouw brandweerkazerne

Jaarlijks wordt er een bedrag van € 128.180 onttrokken aan deze reserve.

Onttrekking reserve realisatie kunst in de openbare ruimte

In 2022 is besloten tot de realisatie van een kunstwerk bij het Montessori IKC Parkrijk. In 2023 zijn € 22.000 aan realisatiekosten gemaakt en onttrekken aan de bestemmingsreserve realisatie kunst in de openbare ruimte.

Onttrekking reserve Huis van de Stad

Tot en met de verhuizing van de ambtelijke organisatie zijn er dubbele exploitatielasten. Verder zijn er nog meerdere kosten die verbonden zijn met de oplevering van Huis van de stad, zoals frictiekosten Trias, frictiekosten bibliotheek, afschrijvingslasten oude stadhuis etc. De totale kosten € 1.517.060 worden gedekt uit de reserve frictiekosten Huis van de stad.

Onttrekking reserve wijkontwikkeling

De jaarlijkse afschrijvingen van de uitgevoerde wijkontwikkelingsplannen worden aan deze reserve onttrokken

(€ 228.007).

Algemene dekkingsmiddelen

H4 SPUK terugontvangen 2022

Betreft een nagekomen ontvangst over 2022 van de Sisa rekening stimulering sport. Tijdens het opmaken van de jaarrekening 2022 was nog niet zeker of deze post ontvangen zou gaan worden, daarom is dit niet in 2022 als nog te ontvangen opgenomen.

Afboeken VSG Weg- en railverkeerslawaaï

Gelden ontvangen vanuit het ministerie stonden langer dan 10 jaar gereserveerd op de balans. Deze gelden komen vrij te vallen in boekjaar 2023.

Rechtmatigheidsverantwoording

Verantwoordelijkheid college van burgemeester en wethouders

De baten en lasten alsmede de balansmutaties moeten getrouw in de jaarrekening worden opgenomen. Uit het getrouw opnemen van de baten en lasten alsmede de balansmutaties, blijken een drietal rechtmatigheidscriteria niet expliciet. Dit betreffen het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium. In deze rechtmatigheidsverantwoording licht het college van burgemeester en wethouders toe in hoeverre bij de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium zijn nageleefd. Dit houdt in dat de verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties in overeenstemming zijn met door de raad vastgestelde kaders zoals de begroting en gemeentelijke verordeningen en met bepalingen in de relevante wet- en regelgeving. Bij de waarderingsgrondslagen in de jaarrekening is het door de raad op 12 december 2023 vastgestelde normenkader van de relevante wet- en regelgeving verder toegelicht.

Deze verantwoording hanteert een grensbedrag omdat alleen de van belang zijnde aspecten in de verantwoording hoeven te worden betrokken. Deze grens is door de raad bepaald en bedraagt 1% (maximaal 3) van de totale lasten inclusief toevoegingen aan de reserves en is daarmee vastgesteld op € 2,5 mln.

Bevinding

Het college is van mening dat de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties niet rechtmatig tot stand zijn gekomen binnen de daarvoor gestelde grens.

De geconstateerde afwijkingen betreffen:

Begrotingscriterium	
1A. Overschrijding lasten programma's (of indien van toepassing een ander door de gemeenteraad vastgesteld autorisatieniveau)	€ 6,4 mln
1B. Overschrijding investeringsbudgetten (kredieten)	€ 0,0 mln
2. Ongeautoriseerde reservemutaties p.s. veelal zijn dit ook getrouwe beeld fouten, die in de jaarstukken aangepast kunnen worden	€ 2,5 mln
3. Overschrijding van baten en/of onderschrijding van lasten en baten die niet tijdig tot een begrotingswijziging hebben geleid of te laat aan de raad zijn gemeld (hangt af van de intern vastgelegde spelregels in bijvoorbeeld de financiële verordening art. 212 Gemeentewet over de planning & controlcyclus, budgetafwijkingen, budgetoverheveling etc.).	€ 9,9 mln
Totaal begrotingsonrechtmatigheden	€ 18,9 mln
4. Totaal van de begrotingsonrechtmatigheden (van onderdeel 1 en 2) dat past binnen het vooraf vastgestelde beleid en daarmee vooraf als acceptabel is geïdentificeerd en vermeld en verwijzen naar dit vooraf vastgestelde beleid.	€ 4,2 mln
5. Resterend saldo aan begrotingsonrechtmatigheden (inhoudelijk hier toelichten en in de paragraaf bedrijfsvoering)	€ 14,7 mln
Voorwaarden criterium	
Inkopen ten onrechte niet Europees aanbesteed (inhoudelijk hier toelichten en in de paragraaf bedrijfsvoering)	€ 1,5 mln
M&O criterium	
Geen bevindingen	
Totaal van onrechtmatigheden	€ 20,4 mln

In de paragraaf bedrijfsvoering is op basis van de Kadernota rechtmatigheid van de commissie BBV en op basis van de afspraken met de raad aanvullende informatie opgenomen over de financiële rechtmatigheid. In deze paragraaf heeft het college ook beschreven welke actie hij onderneemt om vermelde afwijkingen in de toekomst te voorkomen.

Toelichting

Ad 1A. Overschrijding lasten programma's

Uitgangspunt voor begrotingsoverschrijdingen van de lasten is dat iedere afwijking van de begroting als onrechtmatig wordt beschouwd. Door de raad is in de financiële verordening artikel 11 lid 3 bepaald welke begrotingsonrechtmatigheden passen binnen het vooraf vastgestelde beleid en daarmee vooraf als acceptabel geduid worden. Hiervan is sprake in de volgende situaties:

1. Er is sprake van een overschrijding waarbij direct gerelateerde inkomsten de overschrijding compenseren, mits voorzien van een toelichting.
2. Er is sprake van een overschrijding op een open-einde regeling.
3. De overschrijding is geautoriseerd door middel van de vaststelling van een tussentijdse rapportage.

In onderstaande tabel zijn de afwijkingen van € 100.000 en hoger van de programma's opgenomen (overschrijding van de lasten) met daarbij de verklaring in hoeverre de afwijking past binnen het door de raad geformuleerde beleid.

Programma	Begr.Lasten	Werk.Lasten	Overschrijding	Staan inkomsten tegenover	Open-einde regeling	Resterend
Openbare Orde en Veiligheid	8.763	9.161	-398			-398
Onderwijs	7.026	9.165	-2.139	-2.139		
Sociaal Domein	105.164	106.027	-862		-862	
Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	4.640	5.389	-748	-748		
Overhead	30.768	33.048	-2.280	-458		-1.822
			-6.428	-3.346	-862	-2.219

Bedragen x €1.000

Toelichting

Openbare orde en veiligheid

De werkelijke lasten voor de FLO (Functioneel Leeftijd Ontslag) van het brandweerpersoneel zijn ondanks de bijstelling van € 113.000 in de 1e halfjaarrapportage, nog hoger uitgevallen. Daarnaast zijn er ook hogere kosten gemaakt voor de RVU (Regeling Vervroegd Uittreden).

Onderwijs

De post onderwijsachterstandbeleid verloopt altijd budgettair neutraal. Aan eind van jaar worden de daadwerkelijke uitgaven ook als inkomsten opgenomen (vanuit specifieke rijksuitkering onderwijsachterstandenbeleid waar de jaarlijkse inkomsten staan en eventueel aangevuld vanuit de voorziening onderwijsachterstanden beleid). Het Nationaal Programma Onderwijs (NPO) verloopt altijd budgettair neutraal; aan het eind van het jaar worden de daadwerkelijke uitgaven ook als inkomsten opgenomen (vanuit NPO-gelden waar de jaarlijkse inkomsten staan en eventueel aangevuld vanuit de voorziening NPO-gelden).

Sociaal domein

Het belangrijkste verschil binnen het sociaal domein heeft betrekking op de jeugdzorg. Op 1 september 2023 is de raad geïnformeerd over de stijgende kosten in de jeugdhulp in Rijswijk van € 3,3 miljoen voor 2023 (kenmerk IB 23 086). Dit heeft geleid tot een bijstelling van de begroting in de 2e halfjaarrapportage en een intensief onderzoek naar de kosten en ontwikkelingen binnen de jeugdzorg. Tijdens de forumvergadering van 27 februari 2024 is de raad gemeld dat de kosten voor jeugdzorg verder zijn gestegen tot 5 miljoen euro.

Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

Binnen dit programma worden de lokale heffingen verantwoord, de uitkering uit het gemeentefonds, overige dekkingsmiddelen en de vennootschapsbelasting. Tegenover een nadeel op de lasten van € 748.000 staat een voordeel op de baten van € 3.4 mln.

Overhead

Zowel de materiele kosten (zoals huisvesting, ICT, facilitair) als de personele kosten (eigen personeel en inhuur) vallen hoger uit dan begroot. Deels komt dit doordat de inflatie hoger is dan bij de begroting was uitgegaan. Verder heeft de gemeente moeite met het vullen van vacatureruimte, waardoor er meer personeel wordt ingehuurd. Omdat extern personeel duurder is dan intern personeel, biedt de vacatureruimte onvoldoende dekking voor de inhuurkosten. Deze negatieve consequentie wordt versterkt doordat de krappe arbeidsmarkt leidt tot hogere tarieven, wat ook geldt voor de uitbestede werkzaamheden. Omdat in deze tijden het extra belangrijk is om in eigen personeel te investeren, is er ook meer uitgegeven voor vorming en opleiding. Daarnaast zijn ook de baten zijn wat hoger uitgevallen dan oorspronkelijk begroot. Per saldo komt het resultaat van de overhead uit op een negatief saldo van € 1,8 miljoen.

Ad 1B. Overschrijding investeringsbudgetten (kredieten)

Fcl	Omschrijving FCL	Begrote lasten	Werkelijke lasten	Saldo Lasten
70122301	Uitbreiding voertuigen IOG 2023	90	96	-6
72009202	Herinrichting incl. fietspaden Steenlaan + Tulpstraat	318	343	-25
78200801	Van Vredenburgweg 985 (landhuis De Voorde)	0	18	-18
				-49

Bedragen x €1.000

Naast de begrotingsonrechtmatigheden op de programma's is er ook gekeken naar de overschrijdingen van investeringskredieten. In totaal is er een bedrag van € 49.000 onrechtmatig.

Ad 2. Ongeautoriseerde reservemutaties

Programma		Begroot	Werkelijk	Saldo
Mutatie reserve parkeren	U	1.747	2.589	-843
Mutatie reserve parkeren	I	1.667	0	1.667
Mutatie reserve groeifonds Rijswijk	U	126	135	-9

Bedragen x €1.000

Het belangrijkste verschil is er ontstaan bij de mutatie van de reserve parkeren. Tegenover de geraamde storting van € 1.747.000 staat een onttrekking van € 1.667.000, wat neer komt op een netto mutatie van € 80.000. Het resultaat op het beleidsproduct parkeren ten opzichte van de (bijgestelde) begroting bedraagt per saldo € 313.000 negatief. Dit betekent dat er in de jaarrekening een onttrekking aan de reserve had moeten plaatsvinden van € 233.000. De parkeerbalans laat echter een positief saldo van € 2.589.000 zien. Besloten is het werkelijke saldo te verwerken in de jaarrekening. De hogere storting in de reserve groeifonds heeft betrekking op het dividend van Stedin, dat niet tijdig is bijgesteld.

Ad 3. Overschrijding van baten en/of onderschrijding van lasten en baten

Bij deze categorie begrotingsonrechtmatigheden is het van belang om vast te stellen of de raad tijdig is geïnformeerd over deze afwijkingen. De bestendige gedragslijn is dat de raad over afwijkingen die na het vaststellen van de 2^e halfjaarrapportage bekend worden, wordt geïnformeerd in de jaarstukken.

Formeel zijn de overschrijdingen van baten en/of onderschrijdingen van lasten en baten die niet tijdig aan de raad gemeld onrechtmatig. Het betreft de verschillen die zijn ontstaan in de periode tussen de 2^e halfjaarrapportage en de jaarrekening.

Programma	Lasten onderschrijding	Correctie	Baten onderschrijding	Correctie	Baten overschrijding
Algemeen Bestuur en Organisatie	540				195
Openbare Orde en Veiligheid					20
Verkeer en Vervoer	54				502
Economie en Werken	306				125
Onderwijs					2.480
Sport, Cultuur en Recreatie	701		101		
Sociaal Domein					1.472
Wonen en Leven	11.833	-10.619	9.405	-9.158	
Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien					3.424
Budgetoverhevelingen		-1.458			
	13.434	-12.077	9.506	-9.158	8.218

Op 23 april heeft de raad het Grondexploitatie Sion - 't Haantje Twaalfde herziening vastgesteld. De afwijkingen op het programma Wonen en Leven zijn daarmee voor het grootste al aan de raad gemeld.

Op 23 mei 2024 heeft de raad een besluit genomen over de budgetoverheveling 2023 naar 2024 voor een bedrag van € 1.457.884. Omdat de raad hierover is geïnformeerd, wordt dit bedrag gecorrigeerd.

Per saldo resteert er een onrechtmatigheid op dit onderdeel van € 9.923.000

De onderschrijdingen van de lasten en de lagere of hogere baten per programma blijken uit het overzicht van baten en lasten. Deze verschillen worden per programma toegelicht in het jaarverslag.

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 09-03-2024

Verstrekkende	Uitkeringscode	Specifieke uitkering	Juridische grondslag	Ontvanger	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator						
BZK	C9	Specifieke uitkering woningbouwimpuls		Tranche 1 t/m 5 Gemeenten	Projectnaam/nummer	Aantal woningen waarvan bouw is gestart in (jaar T) komt overeen met fasering uit de projectaanvraag (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 15 verplicht	Afgesproken datum van start bouw van de eerste woning uit de projectaanvraag binnen 3 jaar na toekenning gehaald? (Ja/Nee)	Aantal woningen waarvan de bouw gestart is cumulatief (t/m jaar T)	Aantal betaalbare woningen waarvan de bouw gestart is cumulatief (t/m jaar T)	Aantal gerealiseerde woningen (t/m jaar T)	Aard controle n.v.t. Indicator: C9/06					
					Aard controle n.v.t. Indicator: C9/01	Aard controle n.v.t. Indicator: C9/02	Aard controle D1 Indicator: C9/03	Aard controle n.v.t. Indicator: C9/04	Aard controle n.v.t. Indicator: C9/05	Aard controle n.v.t. Indicator: C9/06						
					1 Gebiedstransformatie Bogaard stadscentrum	Nee	Ja	509	255	0						
					2 Gebiedstransformatie Havenkwartier	Ja	Ja	0	0	0						
					Kopie projectnaam/nummer	Uitvoering WBI-maatregelen verloopt conform fasering projectaanvraag (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 15 verplicht	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Opbrengsten (jaar T)	Cumulatieve opbrengsten (t/m jaar T)	Aard controle n.v.t. Indicator: C9/07	Aard controle n.v.t. Indicator: C9/08	Aard controle R Indicator: C9/09	Aard controle R Indicator: C9/10	Aard controle R Indicator: C9/11	Aard controle R Indicator: C9/12
					1 Gebiedstransformatie Bogaard stadscentrum	Nee	Ja	€ 568.260	€ 4.218.881	€ 195.650	€ 1.160.534					
					2 Gebiedstransformatie Havenkwartier	Ja	Ja	€ 472.088	€ 799.921	€ 256.947	€ 584.428					
					Kopie projectnaam/nummer	Prijscategorieën woningen komen overeen met projectaanvraag (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 15 verplicht	Toelichting afwijking(en)	Eindverantwoording/project afgerond (ja/nee)								
					Aard controle n.v.t. Indicator: C9/13	Aard controle n.v.t. Indicator: C9/14	Aard controle n.v.t. Indicator: C9/15	Aard controle n.v.t. Indicator: C9/16								
					1 Gebiedstransformatie Bogaard stadscentrum	Ja	Start bouw met ca. 21 maanden vertraagd, daarmee ook deels de realisatiemaatregelen. Verder was de SISA-verantwoording voor deze regeling in 2022 niet goed ingevuld. Dit is gecorrigeerd bij de indicatoren C9/10 en C9/12 (cumulatieve bedragen).	Nee								
					2 Gebiedstransformatie Havenkwartier	Ja	Subsidie toegekend eind december 2022. Verder was de SISA-verantwoording voor deze regeling in 2022 niet goed ingevuld. Dit is gecorrigeerd bij de indicatoren C9/10 en C9/12 (cumulatieve bedragen).	Nee								
					BZK	C32	Regeling specifieke uitkering ventilatie in scholen		Gemeenten	Beschikingsnummer /naam	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Start bouwactiviteiten uiterlijk 31 december 2023 (Ja/Nee)	Toelichting (verplicht als bij start bouwactiviteiten (indicator 04) 'Nee' is ingevuld)	Eindverantwoording (Ja/Nee)	Aard controle n.v.t. Indicator: C32/06
Aard controle n.v.t. Indicator: C32/01	Aard controle R Indicator: C32/02	Aard controle n.v.t. Indicator: C32/03	Aard controle D2 Indicator: C32/04	Aard controle n.v.t. Indicator: C32/05						Aard controle n.v.t. Indicator: C32/06						
1 SUVIS21-2-02586547	€ 0	€ 0	Ja							Nee						
2 SUVIS21-2-03057627	€ 177.591	€ 210.000	Ja							Ja						
Kopie Beschikingsnummer/Naam	Zijn de begrotingsposten waarvoor een uitkering is aangevraagd uitgevoerd? (Ja/Nee/N.v.t.)	Toelichting (verplicht als bij indicator 08 nee is ingevuld)														
Aard controle n.v.t. Indicator: C32/07	Aard controle D2 Indicator: C32/08	Aard controle n.v.t. Indicator: C32/09														
1 SUVIS21-2-02586547	Nee	Het project is nog in uitvoering														
2 SUVIS21-2-03057627	Ja															
BZK	C41B	Regeling specifieke uitkering flexibele inzet woningbouw		SiSa tussen medeoverheden	Hieronder per regel één provincie(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die provincie invullen	Besteding (jaar T) aan flexibele ondersteuning, capaciteit en expertise	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) aan flexibele ondersteuning capaciteit en expertise	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T)	Aantal projecten dat (in jaar T) is geholpen met middelen	Aantal projecten dat cumulatief (t/m jaar T) is geholpen met middelen	Aard controle n.v.t. Indicator: C41B/05					
					Aard controle n.v.t. Indicator: C41B/01	Aard controle R Indicator: C41B/02	Aard controle n.v.t. Indicator: C41B/03	Aard controle R Indicator: C41B/04	Aard controle n.v.t. Indicator: C41B/05	Aard controle n.v.t. Indicator: C41B/06						

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 09-03-2024

Verstrekkende	Uitkeringscode	Specifieke uitkering	Juridische grondslag	Ontvanger	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator
					1 030008 Provincie Zuid-Holland Kopie provinciecode	€ 5.599 Cumulatief aantal (t/m jaar T) woningen dat in deze projecten wordt gerealiseerd	€ 180.949 Eindverantwoording (Ja/Nee)	€ 36.190	1	1
					Aard controle n.v.t. Indicator: C41B/07	Aard controle n.v.t. Indicator: C41B/08	Aard controle n.v.t. Indicator: C41B/09			
BZK	C43	Regeling reductie energiegebruik woningen Gemeenten			1 030008 Provincie Zuid-Holland Beschikingsnummer/naam	2.500 Besteding (jaar T)	Nee Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Aantal bereikte woningen	Toelichting	Eindverantwoording (Ja/Nee)
					Aard controle n.v.t. Indicator: C43/01	Aard controle R Indicator: C43/02	Aard controle R Indicator: C43/03	Aard controle D1 Indicator: C43/04	Aard controle n.v.t. Indicator: C43/05	Aard controle n.v.t. Indicator: C43/06
					RREW2020-00450010	€ 0	€ 642.016	6.999	Het doelbereik is iets lager uitgevallen. Dit komt omdat met name het bereik bij de huurders minder was dan vooraf ingeschat. Tussentijds heeft nog een overheveling plaatsgevonden van huurders naar eigen huizenbezitters. Hierdoor is het bereik nog toegenomen. Actie voor particulieren was direct "uitverkocht". Het is niet duidelijk waarom het bereik bij huurders achterbleef. Wat een algemene bekend is, is dat huurders veelal denken dat de woningcorporatie hun volledige moet ontzorgen. De tijdsgesest was lopende de uitrol van dit programma was	Ja
BZK	C55	Aanpak energiearmoede			Het aantal huishoudens in huurwoningen aan wie energiebesparende voorzieningen zijn verstrekt die kunnen leiden tot vermindering van energiegebruik/de energierekening	Besteding (jaar T) van de onder indicator 01 gemoeide kosten	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 01 gemoeide kosten	Het aantal huishoudens in koopwoningen aan wie energiebesparende voorzieningen zijn verstrekt die kunnen leiden tot vermindering van energiegebruik/de energierekening	Besteding (jaar T) van de onder indicator 04 gemoeide kosten	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 04 gemoeide kosten
					Aard controle n.v.t. Indicator: C55/01	Aard controle R Indicator: C55/02	Aard controle n.v.t. Indicator: C55/03	Aard controle n.v.t. Indicator: C55/04	Aard controle R Indicator: C55/05	Aard controle n.v.t. Indicator: C55/06
					1.567 Het aantal huishoudens dat ondersteuning –bijvoorbeeld via advies aan huis- heeft gekregen in de vorm van advies over vermindering van het energiegebruik voor zijn specifieke woningen waar de bewoner direct zijn/haar energieverbruik mee heeft kunnen verminderen.	€ 435.344 Besteding (jaar T) van de onder indicator 07 gemoeide kosten	€ 667.313 Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 07 gemoeide kosten	323	€ 54.011	€ 54.011
					Aard controle n.v.t. Indicator: C55/07	Aard controle R Indicator: C55/08	Aard controle n.v.t. Indicator: C55/09			
					2.392 Het aantal kleine gasbesparende maatregelen (w.o. radiatorfolie en tochtstrips)	€ 124.910 Het aantal kleine elektriciteitsbesparende maatregelen (w.o. LED-lampen)	€ 125.180 Het aantal grote(re) gasbesparende maatregelen (w.o. dakisolatie, vloerisolatie, spouwmuurisolatie etc.)	Het aantal grote(re) elektriciteitsbesparende maatregelen (w.o. vervangen koelkasten, wasmachines etc.)	Het aantal gegeven adviezen met directe verlagings energieverbruik/energierekening tot gevolg.	Het aantal overige energierekening verlagende maatregelen
					Aard controle n.v.t. Indicator: C55/10	Aard controle n.v.t. Indicator: C55/11	Aard controle n.v.t. Indicator: C55/12	Aard controle n.v.t. Indicator: C55/13	Aard controle n.v.t. Indicator: C55/14	Aard controle n.v.t. Indicator: C55/15
					3.714	2.476	0	652	17	0
BZK	C56	Regeling huisvesting aandachtsgroepen			Beschikingsnummer	Projectnaam	Besteding (jaar T) per project	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) - per project Inclusief uitvoering door derde vanaf SiSa 2022	Aantal woonruimten en verblijfsruimten waarvan de werkzaamheden zijn gestart in (jaar T)	Aantal volledig gerealiseerde woonruimten en verblijfsruimten (t/m jaar T)
					Aard controle n.v.t. Indicator: C56/01	Aard controle n.v.t. Indicator: C56/02	Aard controle R Indicator: C56/03	Aard controle R Indicator: C56/04	Aard controle n.v.t. Indicator: C56/05	Aard controle n.v.t. Indicator: C56/06

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 09-03-2024

Verstrekkende	Uitkeringscode	Specifieke uitkering	Juridische grondslag	Ontvanger	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator
					1 RHA2021-02375298	studentenhuisvesting Polakweg	€ 26.693	€ 77.222	330	0
					Kopie Projectnaam	Opbrengsten jaar T	Cumulatieve opbrengsten (t/m jaar T)	Opgevoerde kostenactiviteiten zoals opgenomen in de aanvraag zijn onveranderd (t/m jaar T) (Ja/Nee)	De uitvoering loopt volgens de planning (ja/nee)	Zelfstandige uitvoering (ja/nee)
					Aard controle n.v.t. Indicator: C56/07	Aard controle R Indicator: C56/08	Aard controle R Indicator: C56/09	Aard controle R Indicator: C56/10	Aard controle n.v.t. Indicator: C56/11	Aard controle n.v.t. Indicator: C56/12
					1 studentenhuisvesting Polakweg	€ 26.693	€ 77.222	Nee	Nee	Ja
					Eindverantwoording (Ja/Nee)	Zijn binnen twee jaar na de datum van toekenning van de uitkering onomkeerbare stappen gezet?				
					Aard controle n.v.t. Indicator: C56/13	Aard controle n.v.t. Indicator: C56/14				
BZK	C62	Specifieke uitkering aan gemeenten voor de bekostiging van de kwijtschelding van gemeentelijke belastingen van gedupeerden door de t... n... n...			Gederfde opbrengsten (jaar T) die voortvloeien uit het kwijtschelden van gemeentelijke belastingen	Eindverantwoording (Ja/Nee)				
					Aard controle R Indicator: C62/01	Aard controle n.v.t. Indicator: C62/02				
					€ 9.917	Nee				
BZK	C85	Stimuleringsregeling flex- en transformatiewoningen			Projectnaam	Cumulatief aantal flex- of transformatiewoningen gerealiseerd per project (t/m jaar T) - betreft totalen	Cumulatief aantal woningen gerealiseerd voor Ontheemden of vergunninghouders per project (t/m jaar T) - betreft totalen	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per project – inclusief uitvoering door derden	Cumulatieve opbrengsten (t/m jaar T) per project – inclusief uitvoering door derden	
					Aard controle n.v.t. Indicator: C85/01	Aard controle n.v.t. Indicator: C85/02	Aard controle n.v.t. Indicator: C85/03	Aard controle R Indicator: C85/04	Aard controle R Indicator: C85/05	
					1 Centrum Flexwonen	0	0	€ 0	€ 0	
					Kopie projectnaam	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)	Eindverantwoording (Ja/Nee)			
					Aard controle n.v.t. Indicator: C85/06	Aard controle n.v.t. Indicator: C85/07	Aard controle n.v.t. Indicator: C85/08			
					1 Centrum Flexwonen	Nee	Nee			
BZK	C92	Regeling specifieke uitkering Informatiepunten Digitale Overheid			Besteding (jaar T)	Bedrag doorgeschoven naar t+1	Aantal informatiepunten dat de gemeente financiert	Aantal vragen dat in het afgelopen jaar bij de Informatiepunten in de gemeente behandeld is	Aantal gebruikte leermiddelen	
					Aard controle R Indicator: C92/01	Aard controle R Indicator: C92/02	Aard controle n.v.t. Indicator: C92/03	Aard controle n.v.t. Indicator: C92/04	Aard controle n.v.t. Indicator: C92/05	
					€ 53.981	€ 0	1	612	10	
BZK	C94	Regeling houdende regels verstrekking specifieke uitkering aan gemeenten verduurzaming [...] van eigenaars, woonverenigingen en wooncoöperaties			Beschikingsnummer	Besteding (jaar T)	Het aantal slecht geïsoleerde woningen [...], eventueel in samenhang met energiezuinige ventilatiemaatregelen zijn genomen [...]	Het aantal slecht geïsoleerde woningen [...] ,eventueel in samenhang [...] met een WOZ-waarde boven het gemeentelijk gemiddelde (peildatum 2022) of een WOZ-waarde van € 429.300	Het aantal woningen waarbij een hogere bijdrage dan € 4.000 is toegekend, het aantal woningen dat daarvan niet voldoet aan de betreffende uitzonderingsgevallen [...] en	Het totaalbedrag van de overschrijding boven de € 4.000 van die laatstbedoelde woningen
					Aard controle n.v.t. Indicator: C94/01	Aard controle R Indicator: C94/02	Aard controle n.v.t. Indicator: C94/03	Aard controle R Indicator: C94/04	Aard controle R Indicator: C94/05	Aard controle R Indicator: C94/06
					1 LAI/23-03494335	€ 0	0	0	0	€ 0
					Bedrag dat vanuit de specifieke uitkering besteed is aan gerichte ondersteuning en/of het bedrag waarvoor derden met de benodigde expertise zijn ingeschakeld als bedoeld in artikel 2, derde lid, onderdeel a, van de regeling	Besteding van middelen ten behoeve van uitvoering als bedoeld in artikel 2, derde lid, onderdeel b	Bedrag dat vanuit de specifieke uitkering besteed is aan die energiebesparende isolatiemaatregelen, eventueel in samenhang met energiezuinige ventilatiemaatregelen.	Eindverantwoording (ja/nee)		
					Aard controle R Indicator: C94/07	Aard controle R Indicator: C94/08	Aard controle R Indicator: C94/09	Aard controle n.v.t. Indicator: C94/10		
					1	€ 0	€ 0	€ 0	Nee	

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 09-03-2024

Verstrekkende	Uitkeringscode	Specifieke uitkering	Juridische grondslag	Ontvanger	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	
BZK	C105	Regeling specifieke uitkering startbouwimpuls			Projectnummer	Aantal woningen waarvan de bouw is gestart cumulatief (t/m jaar T)	Afgesproken datum van start bouw gehaald? (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 10 verplicht	Aantal woningen dat is gerealiseerd cumulatief (t/m jaar T)	Afgesproken datum van oplevering gehaald? (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 10 verplicht	Besteding (jaar T)	
						Aard controle n.v.t. Indicator: C105/01 2023-0000096088	Aard controle n.v.t. Indicator: C105/02	Aard controle D1 Indicator: C105/03	Aard controle n.v.t. Indicator: C105/04	Aard controle D1 Indicator: C105/05	Aard controle R Indicator: C105/06
					1	0	Nee	0	Nee	€ 0	
					Kopie projectnummer	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Prijscategorieën woningen komen overeen met projectaanvraag (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 10 verplicht	Toelichting afwijking(en) van datum start bouw, datum van oplevering en/of prijscategorieën woningen	Aantal betaalbare woningen waarvan de bouw gestart is cumulatief (t/m jaar T)	Afgesproken aandeel van betaalbare woningen gehaald? (Ja/Nee)	
						Aard controle n.v.t. Indicator: C105/07	Aard controle n.v.t. Indicator: C105/08	Aard controle n.v.t. Indicator: C105/09	Aard controle n.v.t. Indicator: C105/10	Aard controle n.v.t. Indicator: C105/11	Aard controle D1 Indicator: C105/12
1	2023-0000096088	€ 0	Ja	volgens beschikking start bouw in Q2 van 2024	0	Ja					
		Kopie projectnummer	Eindverantwoording (Ja/Nee)								
			Aard controle n.v.t. Indicator: C105/13	Aard controle n.v.t. Indicator: C105/14							
1	2023-0000096088	Nee									
BZK	C106	Tijdelijke regeling specifieke uitkering gebiedsbudget			Beschikingsnummer	Totale besteding (jaar T)	Cumulatieve totale besteding (t/m jaar T)				
						Aard controle n.v.t. Indicator: C106/01	Aard controle n.v.t. Indicator: C106/02	Aard controle n.v.t. Indicator: C106/03			
					2023-0000100068	€ 0	€ 0	€ 0			
					Cumulatieve aantal woningen bouw gestart (t/m jaar T)	Cumulatieve aantal betaalbare woningen bouw gestart (t/m jaar T)	Cumulatieve aantal woningen opgeleverd (t/m jaar T)	Cumulatieve aantal betaalbare woningen opgeleverd (t/m jaar T)	Eindverantwoording (Ja/Nee)		
						Aard controle D1 Indicator: C106/04	Aard controle D1 Indicator: C106/05	Aard controle D1 Indicator: C106/06	Aard controle D1 Indicator: C106/07	Aard controle n.v.t. Indicator: C106/08	
0	0	0	0	Nee							
		Naam gebiedsmaatregel	Besteding (jaar T) per gebiedsmaatregel	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per gebiedsmaatregel	Gebiedsmaatregel afgerond (Ja/Nee)						
			Aard controle n.v.t. Indicator: C106/09	Aard controle R Indicator: C106/10	Aard controle n.v.t. Indicator: C106/11	Aard controle n.v.t. Indicator: C106/12					
1	N.v.t.	€ 0	€ 0	Nee							
BZK	C209	Meerjarige regeling voor huisvesting aandachtsgroepen			Beschikingsnummer	Projectnaam	Besteding (jaar T) per project	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) - per project Inclusief uitvoering door derde vanaf SiSa 2023	Cumulatieve opbrengsten (t/m jaar T) - per project	Aantal woonruimten waarvan de werkzaamheden zijn gestart in (jaar T)	
						Aard controle n.v.t. Indicator: C209/01	Aard controle n.v.t. Indicator: C209/02	Aard controle R Indicator: C209/03	Aard controle n.v.t. Indicator: C209/04	Aard controle D2 Indicator: C209/05	Aard controle n.v.t. Indicator: C209/06
					1	RHA2023-03516437	Meerjarige regeling specifieke uitkeringen voor huisvesting aandachtsgroepen	€ 8.500	€ 8.500	€ 0	1
					Kopie Projectnaam	Aantal volledig gerealiseerde woonruimten (t/m jaar T)	De uitvoering loopt volgens de planning (ja/nee)	Zelfstandige uitvoering (ja/nee)			
						Aard controle n.v.t. Indicator: C209/07	Aard controle n.v.t. Indicator: C209/08	Aard controle n.v.t. Indicator: C209/09	Aard controle R Indicator: C209/10		
1	Meerjarige regeling specifieke uitkeringen voor huisvesting aandachtsgroepen	1	Ja	Indicator: C209/10							
		Eindverantwoording (Ja/Nee)									
			Aard controle n.v.t. Indicator: C209/11								
1	Nee										
OCW	D8	Onderwijsachterstand beleid 2023-2026 (OAB)			Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 159, eerste lid WPO)	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 158 WPO)	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en voerschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, ouders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 160 WPO)	Correctie besteding (jaar T-1)	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1)		

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d. d. 09-03-2024

Verstrekkende	Uitkeringscode	Specifieke uitkering	Juridische grondslag	Ontvanger	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator
Gemeenten					Aard controle R Indicator: D8/01	Aard controle R Indicator: D8/02	Aard controle R Indicator: D8/03	Aard controle R Indicator: D8/04	Aard controle R Indicator: D8/05	
€ 1.108.704 Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen					€ 836.100 Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstand enbeleid Bedrag	€ 96.206 Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	€ 0 Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstand enbeleid Bedrag	€ 1.117.387		
					Aard controle n.v.t. Indicator: D8/06	Aard controle R Indicator: D8/07	Aard controle n.v.t. Indicator: D8/08	Aard controle R Indicator: D8/09		
1										
OCW	D14	Regeling specifieke uitkering inhalen COVID-19 gerelateerde onderwijsvertragingen			Besteding (jaar T) maatregelen artikel 3, lid 2, a t/m e samen opgeteld	Besteding (jaar T) voor tijdelijke extra huur van bestaande huisvesting indien deze extra huisvesting nodig is voor de uitvoering van maatregelen die scholen of gemeenten in het kader van het Nationaal Programma Onderwijs nemen	Besteding (jaar T) voor ambtelijke capaciteit van de gemeente of inkoop van expertise voor de uitvoering van het Nationaal Programma Onderwijs	Correctie besteding (jaar T-1)	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1)	
					Aard controle R Indicator: D14/01	Aard controle R Indicator: D14/02	Aard controle R Indicator: D14/03	Aard controle R Indicator: D14/04	Aard controle R Indicator: D14/05	
€ 479.750 Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen					€ 0 Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering gemeenten t.b.v. het Nationaal Programma Onderwijs	€ 60.791 Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	€ 0 Van andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering gemeenten t.b.v. het Nationaal Programma Onderwijs	€ 535.367		
					Aard controle n.v.t. Indicator: D14/06	Aard controle R Indicator: D14/07	Aard controle n.v.t. Indicator: D14/08	Aard controle R Indicator: D14/09		
1										
OCW	D22	Regeling specifieke uitkering voor de voorschoolse educatie aan ontheemde peuters			Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Eindverantwoording (Ja/Nee)			
					Aard controle R Indicator: D22/01	Aard controle n.v.t. Indicator: D22/02	Aard controle n.v.t. Indicator: D22/03			
1					€ 0	€ 0	Ja			
OCW	D23	Regeling eenmalige specifieke uitkering en subsidies lokale bibliotheekvoorzieningen			Beschikingsnummer/referentienummer	Aard van de activiteit besteding (jaar T)	Besteding (jaar T)	Indien van toepassing: bedrag dat wordt meegenomen van 2023 naar 2024.	Aard van de activiteit Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)
					Aard controle n.v.t. Indicator: D23/01	Aard controle n.v.t. Indicator: D23/02	Aard controle R Indicator: D23/03	Aard controle n.v.t. Indicator: D23/04	Aard controle n.v.t. Indicator: D23/05	Aard controle n.v.t. Indicator: D23/06
1					1428125	b) De verruiming van bemande openingstijden	€ 0	€ 52.458	b) De verruiming van bemande openingstijden	€ 0
					Eindverantwoording (Ja/Nee)					
					Aard controle n.v.t. Indicator: D23/07					
1					Nee					
IenW	E3	Subsidieregeling sanering verkeerslawaa			Hieronder per regel één beschikingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Overige bestedingen (jaar T)	Besteding (jaar T) door meerwerk dat o.b.v. art. 126 Wet geluidshinder ten laste van het Rijk komt	Correctie over besteding (t/m jaar T)	Kosten ProRail (jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 6 van deze regeling ten laste van Rijksmiddelen
					Aard controle n.v.t. Indicator: E3/01	Aard controle R Indicator: E3/02	Aard controle R Indicator: E3/03	Aard controle R Indicator: E3/04	Aard controle R Indicator: E3/05	Aard controle R Indicator: E3/06
1										

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 09-03-2024

Verstrekker	Uitkeringscode	Specifieke uitkering	Juridische grondslag	Ontvanger	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator
					Kopie beschikingsnummer	Cumulatieve bestedingen ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie	Cumulatieve overige bestedingen (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie	Cumulatieve Kosten ProRail (t/m jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 6 van deze regeling ten laste van Rijksmiddelen Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie	Correctie over besteding kosten ProRail (t/m jaar T)	Eindverantwoording (Ja/Nee)
					Aard controle n.v.t. Indicator: E3/07	Aard controle n.v.t. Indicator: E3/08	Aard controle n.v.t. Indicator: E3/09	Aard controle n.v.t. Indicator: E3/10	Aard controle R Indicator: E3/11	Aard controle n.v.t. Indicator: E3/12
IenW E44B Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie 2021-2027 (SiSa tussen medeoverheden)				Hieronder per regel één CBS(code) uit (jaar T) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die medeoverheid invullen	Beschikingsnummer	Besteding (jaar T) ten laste van de verstrekker	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van de verstrekker	Besteding ten laste van cofinanciering (jaar T)	Besteding cofinanciering cumulatief (t/m jaar T)	
				Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/01	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/02	Aard controle R Indicator: E44B/03	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/04	Aard controle R Indicator: E44B/05	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/06	
	1	060503 Gemeente Delft	IENW/BSK-2022/282900	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0		
				Kopie CBS(code)	Kopie beschikingsnummer	Eindverantwoording (Ja/Nee)				
				Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/07	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/08	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/09				
	1	060503 Gemeente Delft	IENW/BSK-2022/282900	Nee						
			Kopie CBS(code)	Kopie beschikingsnummer	Naam/nummer maatregel	Maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) - per maatregel				
			Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/10	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/11	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/12	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/13				
1	060503 Gemeente Delft	IENW/BSK-2022/282900	IENW/BSK-2022/282900	Nee						
EZK F20 Regeling specifieke uitkering Impulsaanpak				Beschikingsnummer	Projectnaam	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Toelichting afwijking besteding (jaar T) conform projectplan	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Cofinanciering (jaar T)	
				Aard controle n.v.t. Indicator: F20/01	Aard controle n.v.t. Indicator: F20/02	Aard controle R Indicator: F20/03	Aard controle n.v.t. Indicator: F20/04	Aard controle n.v.t. Indicator: F20/05	Aard controle R Indicator: F20/06	
		SPUKIW22T2-03376400	Sterpassage (Orchard lenli)	€ 233.445		€ 233.445	€ 233.445	€ 233.445		
				Kopie beschikingsnummer	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T)	Aantal verblijfbobjecten binnen panden waarvan realisatie renovatie/transformatie gestart is (jaar T) komt overeen met de fasering uit de projectaanvraag	Cumulatief aantal verblijfbobjecten binnen panden waarvan realisatie sloop-nieuwbouw gerealiseerd (t/m jaar T)	Aantal verblijfbobjecten binnen panden waarvan realisatie sloop-nieuwbouw gestart is (jaar T) komt overeen met de fasering uit de projectaanvraag	Cumulatief aantal verblijfbobjecten binnen panden sloop-nieuwbouw gerealiseerd (t/m jaar T)	
				Aard controle n.v.t. Indicator: F20/07	Aard controle n.v.t. Indicator: F20/08	Aard controle D1 Indicator: F20/09	Aard controle n.v.t. Indicator: F20/10	Aard controle D1 Indicator: F20/11	Aard controle n.v.t. Indicator: F20/12	
		SPUKIW22T2-03376400	€ 233.445	Ja	0	Ja	0	Ja	0	
			Kopie beschikingsnummer	Realisatie fasering verloopt conform projectplan (ja/nee)	Toelichting (verplicht indien bij indicator F20/14 'Nee' is ingevuld)	Samenwerkingsovereenkomst aanwezig (ja/nee)	Eindverantwoording (ja/nee)			
			Aard controle n.v.t. Indicator: F20/13	Aard controle D1 Indicator: F20/14	Aard controle n.v.t. Indicator: F20/15	Aard controle D2 Indicator: F20/16	Aard controle n.v.t. Indicator: F20/17			
	SPUKIW22T2-03376400	Ja	Ja	Nee						
EZK F28 Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid				Besteding apparaatskosten (jaar T) : salarissen en sociale lasten voor ambtelijk personeel	Besteding apparaatskosten (jaar T): kosten voor ingeleend personeel	Besteding apparaatskosten (jaar T): overige goederen en diensten	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) apparaatskosten	Besteding (jaar T) overige kosten gerelateerd aan apparaatskosten	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) overige kosten gerelateerd aan apparaatskosten	
				Aard controle R Indicator: F28/01	Aard controle R Indicator: F28/02	Aard controle R Indicator: F28/03	Aard controle n.v.t. Indicator: F28/04	Aard controle R Indicator: F28/05	Aard controle n.v.t. Indicator: F28/06	
		€ 270.133	€ 526.942	€ 0	€ 797.075	€ 0	€ 0	€ 0		
				Eindverantwoording (Ja/Nee)						
			Aard controle n.v.t. Indicator: F28/07							
			Nee							

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 09-03-2024

Verstrekkende	Uitkeringscode	Specifieke uitkering	Juridische grondslag	Ontvanger	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator
SZW	G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeentedeel 2023 Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr			Besteding (jaar T) algemene bijstand	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) IOAW	Baten (jaar T) IOAW (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) IOAZ	Baten (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk)
					Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente
					I.1 Participatiewet (PW)	I.1 Participatiewet (PW)	I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)	I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)
					Aard controle R Indicator: G2/01	Aard controle R Indicator: G2/02	Aard controle R Indicator: G2/03	Aard controle R Indicator: G2/04	Aard controle R Indicator: G2/05	Aard controle R Indicator: G2/06
		€ 23.474.403	€ 356.924	€ 839.378	€ 5.990	€ 45.009	€ 0			
		Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud (exclusief Rijk)	Baten (jaar T) WWIK (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (exclusief Rijk)	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden gebundelde uitkering Participatiewet in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente Participatiewet (PW)			
Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente				
I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (Bbz 2004)	I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (Bbz 2004)	I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK)	I.7 Participatiewet (PW)	I.7 Participatiewet (PW)	I.7 Participatiewet (PW)	I.7 Participatiewet (PW)				
Aard controle R Indicator: G2/07	Aard controle R Indicator: G2/08	Aard controle R Indicator: G2/09	Aard controle R Indicator: G2/10	Aard controle R Indicator: G2/11	Aard controle R Indicator: G2/12	Aard controle R Indicator: G2/13				
		€ 81.811	€ 72.119	€ 0	€ 1.232.016	€ 0	€ 402			
		Mutaties (dotaties en vrijval) voorziening dubieuze debiteuren als gevolg van kwijt te schelden schulden gebundelde uitkering Participatiewet (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente Participatiewet (PW)	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)							
		Aard controle D2 Indicator: G2/13	Aard controle n.v.t. Indicator: G2/14							
		€ 0	Ja							
SZW	G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (uitsluitend kapitaalverstrekking)_gemeentedeel 2023 Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) 2004 Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.			Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking	Baten (jaar T) vanwege vanaf 1 januari 2020 verstrekt kapitaal (exclusief Rijk)	Baten vanwege vóór 1 januari 2020 verstrekt kapitaal (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) Bob	Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) onderzoekskosten artikel 52, eerste lid, onderdeel b, Bbz 2004 (Bob)
					Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente
					Aard controle R Indicator: G3/01	Aard controle R Indicator: G3/02	Aard controle R Indicator: G3/03	Aard controle R Indicator: G3/04	Aard controle R Indicator: G3/05	Aard controle R Indicator: G3/06
							€ 40.000	€ 0	€ 16.718	€ 0
		BBZ vóór 2020 – levensonderhoud (exclusief BOB)	BBZ vóór 2020 – kapitaalverstrekking (exclusief BOB)	BBZ vóór 2020 – levensonderhoud en kapitaalverstrekkingen (BOB)	BBZ vanaf 2020 – kapitaalverstrekking	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)				
Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ in (jaar T) (exclusief BOB) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BBZ in (jaar T) (exclusief BOB) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ en achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BOB in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BBZ in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BBZ in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BBZ in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire					
Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente					
Aard controle R Indicator: G3/07	Aard controle R Indicator: G3/08	Aard controle R Indicator: G3/09	Aard controle R Indicator: G3/10	Aard controle n.v.t. Indicator: G3/11						
		€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Ja				
SZW	G4	Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo)_gemeentedeel 2023			Welke regeling betreft het?	Besteding (jaar T) levensonderhoud	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking	Baten (jaar T) levensonderhoud	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (aflossing)	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (overig)

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 09-03-2024

Verstrekk	Uitkeringscod	Specifieke uitkering	Juridische grondslag	Ontvanger	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	
		Alle gemeenten verantwoord hier het gemeentedeel over Tozo (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr				Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente
					Aard controle n.v.t. Indicator: G4/01	Aard controle R Indicator: G4/02	Aard controle R Indicator: G4/03	Aard controle R Indicator: G4/04	Aard controle R Indicator: G4/05	Aard controle R Indicator: G4/06	
					1 Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	€ 0	€ 0	€ 0	-€ 575	€ 50.154	€ 2.765
					2 Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	€ 0	€ 0	€ 0	-€ 762	€ 20.830	€ 947
					3 Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	€ 0	€ 0	€ 0	-€ 13	€ 22.715	€ 1.727
					4 Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	€ 0	€ 0	€ 0	-€ 4	€ 3.593	€ 518
					5 Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	€ 1.390	€ 0	€ 0	€ 0	€ 355	€ 115
					6 Totaal	€ 1.390	€ 0	€ 0	-€ 1.354	€ 97.647	€ 6.072
					Kopie regeling	Aantal besluiten levensonderhoud (jaar T)	Aantal besluiten kapitaalverstrekking (jaar T)	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)			
					Aard controle n.v.t. Indicator: G4/07	Gemeente Aard controle R Indicator: G4/08	Gemeente Aard controle R Indicator: G4/09	Gemeente Aard controle n.v.t. Indicator: G4/10			
					1 Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	0	0	Ja			
					2 Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	0	0	Ja			
					3 Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	0	0	Ja			
					4 Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	0	0	Ja			
					5 Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	0	0	Ja			
					6 Totaal	0	0	N.v.t.			
					Kopie regeling	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht)	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht), aflossing	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht), overig	Uitvoeringskosten (jaar T) uitvoering Tozo buitenland (gemeente Maastricht)		
					Aard controle n.v.t. Indicator: G4/11	Aard controle R Indicator: G4/12	Aard controle R Indicator: G4/13	Aard controle R Indicator: G4/14	Aard controle R Indicator: G4/15		
					1 Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0		
					2 Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0		
3 Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0							
4 Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0							
5 Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0							
6 Totaal	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0							
Kopie regeling	Levensonderhoud - Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud Tozo in jaar T i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire	Levensonderhoud - Mutaties (dotaties en vrijval) voorziening dubieuze debiteuren (jaar T) als gevolg van kwijt te schelden schulden levensonderhoud Tozo i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire	Kapitaalverstrekkings n - Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen op kapitaalverstrekkings Tozo in jaar T i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire								
Aard controle n.v.t. Indicator: G4/16	Gemeente Aard controle R Indicator: G4/17	Gemeente Aard controle D2 Indicator: G4/18	Gemeente Aard controle R Indicator: G4/19								
1 Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0							
2 Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0							
3 Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0							
4 Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0							
5 Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0							
6 Totaal	0	0	0	0							
SZW G10 Wet inburgering 2021_ gemeentedeel 2023	Besteding (jaar T)	Baten (jaar T) (exclusief Rijk)	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)								
Alle gemeenten verantwoord hier het gemeentedeel over Wet inburgering 2021 (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Gemeente	Gemeente	Gemeente								
	Aard controle R Indicator: G10/01	Aard controle R Indicator: G10/02	Aard controle n.v.t. Indicator: G10/03								
	€ 396.395	€ 0	Nee								
SZW G12 Kwijtschelden publieke schulden SZW-domein hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire_ gemeentedeel 2023	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden Bijzondere bijstand in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden Wet Inburgering van 13 september 2012 in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)								
	Gemeente	Gemeente	Gemeente								

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 09-03-2024

Verstrekkende	Uitkeringscode	Specifieke uitkering	Juridische grondslag	Ontvanger	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator
		Alle gemeenten verantwoord hier het gemeentedeel (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr			Aard controle R Indicator: G12/01	Aard controle R Indicator: G12/02	Aard controle n.v.t. Indicator: G12/03			
					€ 10.935	€ 0	Ja			
SZW	G13	Onderwijsroute_ deel gemeente 2023		Alle gemeenten verantwoord hier het gemeentedeel (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Bestedingen onderwijsroute (jaar T) Gemeente	Baten onderwijsroute (jaar T) (exclusief Rijk) Gemeente	Bestedingen overige voorzieningen (jaar T) Gemeente	Baten overige voorzieningen (jaar T) (exclusief Rijk) Gemeente	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)	
					Aard controle R Indicator: G13/01	Aard controle R Indicator: G13/02	Aard controle R Indicator: G13/03	Aard controle R Indicator: G13/04	Aard controle n.v.t. Indicator: G13/05	
					€ 7.020	€ 0	€ 0	€ 0	Nee	
WWS	H4	Regeling specifieke uitkering stimulering sport		Gemeenten	Ontvangen Rijksbijdrage (jaar T)	Totale werkelijke berekende subsidie				
					Aard controle R Indicator: H4/01	Aard controle n.v.t. Indicator: H4/02				
					€ 620.214	€ 948.745				
					Activiteiten	Totale werkelijke berekende subsidie per project (jaar T)	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 17,5% (jaar T) Onroerende zaken	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 17,5% (jaar T) roerende zaken	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 17,5% (jaar T) overige kosten	Toelichting - Verplicht als het een activiteit betreft welke NIET in de toekenning meegenomen is
					Aard controle n.v.t. Indicator: H4/03	Aard controle R Indicator: H4/04	Aard controle R Indicator: H4/05	Aard controle R Indicator: H4/06	Aard controle R Indicator: H4/07	Aard controle n.v.t. Indicator: H4/08
					1 1.2 Onroerende zaken - renovatie	€ 137.913	€ 137.913			
					2 1.2 Onroerende zaken - renovatie	€ 385	€ 385			
					3 1.2 Onroerende zaken - renovatie	€ 517	€ 517			
					4 1.2 Onroerende zaken - renovatie	€ 160.080	€ 160.080			
					5 1.2 Onroerende zaken - renovatie	€ 10.501	€ 10.501			
					6 1.2 Onroerende zaken - renovatie	€ 0	€ 0			
					7 1.3 Onroerende zaken - onderhoud	€ 169.627	€ 169.627			
					8 2.1 Roerende zaken - aankoop	€ 175.657		€ 175.657		
					9 2.2 Roerende zaken - dienstverlening door derden	€ 18.309		€ 18.309		
					10 2.3 Roerende zaken - Beheer en exploitatie	€ 23.789		€ 23.789		
					11 3.1 Overige kosten	€ 100.776			€ 100.776	
					12 1.1 Onroerende zaken -niewbouw		€ 12.085			Art. 13 Sportcomplex Burgemeester Elsenlaan
					13 1.2 Onroerende zaken - renovatie	€ 12.085	€ 5.416			Art. 13 Vervanging verharding wielerveden de Spartaan
					14 1.1 Onroerende zaken -niewbouw	€ 5.416	€ 43.697			Art. 13 Accommodatie Sportpark Elsenburg
					15 1.3 Onroerende zaken - onderhoud	€ 43.697	€ 89.993			Art. 13 Onderhoud MOP sportaccommodaties
						€ 89.993				
WWS	H8	Regeling Sportakkoord 2020-2022			Beschikingsnummer	Totaal bedrag volgens beschikking	Besteding aanstellen sportformateur (jaar T)	Besteding uitvoering sportakkoord (jaar T)	Cumulatieve besteding aanstellen sportformateur (t/m jaar T)	Cumulatieve besteding uitvoering sportakkoord (t/m jaar T)
					Aard controle n.v.t. Indicator: H8/01	Aard controle n.v.t. Indicator: H8/02	Aard controle R Indicator: H8/03	Aard controle R Indicator: H8/04	Aard controle n.v.t. Indicator: H8/05	Aard controle n.v.t. Indicator: H8/06
					1 1042120	€ 56.575	€ 0	€ 28.689	€ 0	€ 56.575
					Kopie beschikingsnummer	Eindverantwoording (Ja/Nee)				
					Aard controle n.v.t. Indicator: H8/07	Aard controle n.v.t. Indicator: H8/08				
					1 1042120	Ja				
WWS	H12	Regeling specifieke uitkering lokale preventieakkoorden of preventieaanpakken			Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Is voldaan aan de uitvoering van het lokale preventieakkoord of aanpak? (Ja/Nee)	Eindverantwoording? (Ja/Nee)		
					Aard controle R Indicator: H12/01	Aard controle R Indicator: H12/02	Aard controle n.v.t. Indicator: H12/03	Aard controle n.v.t. Indicator: H12/04		
					€ 0	€ 34.608	Ja	Ja		

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 09-03-2024

Verstrekkende	Uitkeringscode	Specifieke uitkering	Juridische grondslag	Ontvanger	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	
VWS	H30	Specifieke uitkering versterking voor sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis 2023-2026			Naam onderdeel	Totaalbedrag (jaar T) toegekend per onderdeel	Besteding (jaar T) per onderdeel	Welk bedrag per onderdeel neemt u mee van 2023 naar 2024?	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per onderdeel	Voldaan aan afspraken in akkoorden (Ja/ Nee/ n.v.t.)?	
					<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H30/01</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H30/02</i>	<i>Aard controle R Indicator: H30/03</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H30/04</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H30/05</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H30/06</i>	
					1	Lokaal Sportakkoord	€ 40.445	€ 31.733	€ 8.089	€ 31.733	Ja
					2	Brede regeling combinatiefuncties	€ 278.445	€ 209.986	€ 55.689	€ 209.986	Ja
					3	Terugdringen Gezondheidsachterstanden	€ 62.222	€ 38.882	€ 12.444	€ 38.882	Ja
					4	Kansrijke Start	€ 46.667	€ 63.226	€ 9.333	€ 63.226	Ja
					5	Mentale Gezondheid	€ 21.778	€ 22.601	€ 4.356	€ 22.601	Ja
					6	Aanpak overgewicht en obesitas	€ 54.445	€ 4.101	€ 10.889	€ 4.101	Ja
					7	Valpreventie	€ 160.223	€ 82.559	€ 32.045	€ 82.559	Ja
					8	Leefomgeving	€ 31.111	€ 40.063	€ 6.222	€ 40.063	Ja
					9	OKO & Vroegsignalering alcoholproblematiek	€ 7.778	€ 998	€ 1.556	€ 998	Ja
					10	Versterken sociale basis	€ 113.556	€ 4.280	€ 22.711	€ 4.280	Ja
					11	Mantelzorg	€ 31.111	€ 21.457	€ 6.222	€ 21.457	Ja
					12	Eén tegen eenzaamheid	€ 31.111	€ 8.173	€ 6.222	€ 8.173	Ja
					13	Welzijn op recept	€ 17.111	€ 645	€ 3.422	€ 645	Ja
					14	Versterking kennis- en adviesfunctie GGD	€ 7.778	€ 293	€ 1.556	€ 293	Ja
					15	Coördinatiekosten regionale aanpak	€ 27.689	€ 1.044	€ 5.538	€ 1.044	Ja
						Kopie naam onderdeel		Meegewerkt aan de monitoring (Ja/Nee/ n.v.t.)?			
						<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H30/07</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H30/08</i>				
					1	Lokaal Sportakkoord		N.v.t.			
2	Brede regeling combinatiefuncties		N.v.t.								
3	Terugdringen Gezondheidsachterstanden		N.v.t.								
4	Kansrijke Start		N.v.t.								
5	Mentale Gezondheid		N.v.t.								
6	Aanpak overgewicht en obesitas		N.v.t.								
7	Valpreventie		N.v.t.								
8	Leefomgeving		N.v.t.								
9	OKO & Vroegsignalering alcoholproblematiek		N.v.t.								
10	Versterken sociale basis		N.v.t.								
11	Mantelzorg		N.v.t.								
12	Eén tegen eenzaamheid		N.v.t.								
13	Welzijn op recept		N.v.t.								
14	Versterking kennis- en adviesfunctie GGD		N.v.t.								
15	Coördinatiekosten regionale aanpak		N.v.t.								
	Eindverantwoording (Ja/Nee)										
	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H30/09</i>										
	Nee										
VWS	H32	Regeling specifieke uitkering Meerkosten Energie Openbare Zwembaden			Beschikingsnummer / kenmerk	Totaal ontvangen Rijksbijdrage (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Automatisch berekend	Automatisch berekend		
					<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H32/01</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H32/02</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H32/03</i>				
					MEOZ23221	€ 687.637	€ 687.637				
1	Naam zwembad	Totale verlening per zwembad (jaar T)	Cumulatieve besteding per zwembad (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Verduurzamingsplan aanwezig (Ja/Nee)	Toelichting						
	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H32/04</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H32/05</i>	<i>Aard controle R Indicator: H32/06</i>	<i>Aard controle D1 Indicator: H32/07</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H32/08</i>						
	Zwembad De Schip - Optisport	€ 687.637	€ 687.637	Ja							
VWS	H35B	Specifieke uitkering IZA-doelen 2023-2026 (SiSa tussen medeoverheden)			Hieronder per regel één code selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die medeoverheid invullen	Besteding (jaar T)					
					<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H35B/01</i>	<i>Aard controle R Indicator: H35B/02</i>					
	060603 Gemeente Rijswijk	€ 669.209									

Overzicht taakvelden

Taakveld (bedragen x € 1.000)	Omschrijving taakveld BBV	Lasten	Baten	Saldo
Algemeen Bestuur en Organisatie		8.096	945	-7.152
0.1	Bestuur	2.760	99	-2.661
0.2	Burgerzaken	5.289	845	-4.444
5.6	Media	47		-47
Openbare Orde en Veiligheid		9.161	20	-9.141
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	6.265	20	-6.245
1.2	Openbare orde en veiligheid	2.869		-2.869
2.1	Verkeer en vervoer	27		-27
Verkeer en Vervoer		11.929	4.983	-6.946
0.63	Parkeerbelasting	434	3.998	3.564
2.1	Verkeer en vervoer	9.405	941	-8.464
2.2	Parkeren	647	44	-603
2.4	Economische havens en waterwegen	339		-339
2.5	Openbaar vervoer	158		-158
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	947		-947
Economie en Werken		1.453	877	-576
0.5	Treasury		427	427
3.1	Economische ontwikkeling	805	203	-602
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	648	247	-401
Onderwijs		9.165	2.826	-6.339
4.1	Openbaar basisonderwijs	371	9	-362
4.2	Onderwijshuisvesting	3.349	26	-3.323
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	5.445	2.791	-2.654
Sport, Cultuur en Recreatie		11.068	2.415	-8.653
4.1	Openbaar basisonderwijs	65	46	-19
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	44	-12	-56
5.1	Sportbeleid en activering	336	60	-276
5.2	Sportaccommodaties	4.378	2.266	-2.112
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	2.525		-2.525
5.4	Musea	1.647		-1.647
5.6	Media	1.486	54	-1.432
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	587		-587
Sociaal Domein		106.027	35.877	-70.150
0.4	Overhead	7.965	8.113	148
1.2	Openbare orde en veiligheid	119		-119
5.1	Sportbeleid en activering	509	210	-299
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	8.655	2.308	-6.346
6.2	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	4.299	500	-3.799
6.3	Inkomensregelingen	36.134	23.684	-12.450
6.4	WSW en beschut werk	2.650		-2.650
6.5	Arbeidsparticipatie	3.963	100	-3.864
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	4.317	258	-4.059
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+		63	63
6.71a	Hulp bij het huishouden (WMO)	8.899		-8.899
6.71b	Begeleiding (WMO)	3.236		-3.236
6.71c	Dagbesteding (WMO)	1.064		-1.064
6.71d	Overige maatwerkarrangementen (WMO)	537	198	-340
6.72a	Jeugdhulp begeleiding	3.695		-3.695
6.72b	Jeugdhulp behandeling	1.834		-1.834
6.72c	Jeugdhulp dagbesteding	1.853		-1.853
6.72d	Jeugdhulp zonder verblijf overig	1.420		-1.420
6.73a	Pleegzorg	505		-505
6.73b	Gezinsgericht	811		-811
6.73c	Jeugdhulp met verblijf overig	1.728		-1.728
6.74a	Jeugdhulp behandeling GGZ zonder verblijf	4.602		-4.602

Taakveld (bedragen x € 1.000)	Omschrijving taakveld BBV	Lasten	Baten	Saldo
6.74b	Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	2.335		-2.335
6.74c	Gesloten plaatsing	650		-650
6.82	Geëscaleerde zorg 18-	60		-60
6.82a	Jeugdbescherming	1.172		-1.172
6.82b	Jeugdreclassering	133		-133
7.1	Volksgesondheid	2.845	250	-2.596
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	37	193	155
Wonen en Leven		40.204	35.381	-4.823
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	533		-533
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	7.078	94	-6.983
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	33		-33
7.2	Riolering	4.277	5.707	1.430
7.3	Afval	9.094	10.750	1.656
7.4	Milieubeheer	2.884	1.052	-1.832
8.1	Ruimte en leefomgeving	2.632	1.393	-1.239
8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	8.435	11.904	3.469
8.3	Wonen en bouwen	5.239	4.481	-757
Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien		5.389	142.700	137.311
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	3.965	1.416	-2.549
0.5	Treasury	-224	1.383	1.606
0.61	OZB woningen	401	6.972	6.572
0.62	OZB niet-woningen		6.303	6.303
0.64	Belastingen overig	340	24	-317
0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds		124.842	124.842
0.8	Overige baten en lasten	759	901	143
2.1	Verkeer en vervoer		324	324
3.4	Economische promotie		338	338
6.3	Inkomensregelingen	147	197	50
Overhead		33.048	1.395	-31.654
0.4	Overhead	33.048	1.395	-31.654
Mutaties reserves		4.764	2.065	-2.699
0.10	Mutaties reserves	4.764	2.065	-2.699
Eindtotaal		240.305	229.484	-10.821

Wet Normering Topinkomens

Informatie in het kader van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)

De WNT is van toepassing op Gemeente Rijswijk. Het voor Gemeente Rijswijk toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2023 € 223.000. Dit geldt naar rato van de duur en/of omvang van het dienstverband. Voor topfunctionarissen zonder dienstbetrekking geldt met ingang van 1 januari 2016 voor de eerste twaalf kalendermaanden een afwijkende normering, zowel voor de duur van de opdracht als voor het uurtarief.

Gegevens 2023 bedragen x € 1	P.M. Schuit	J.A. Massaar
Funcctiegegevens	Gemeentesecretaris/ Algemeen directeur	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2023	01/01 t/m 31/12	01/01 t/m 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1	1
Dienstbetrekking?	ja	ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	142.073	107.731
Beloningen betaalbaar op termijn	26.040	17.531
<i>Subtotaal</i>	<i>168.113</i>	<i>125.262</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	223.000	223.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.	N.v.t.
Bezoldiging		
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.	N.v.t.
Gegevens 2022 bedragen x € 1	P.M. Schuit	J.A. Massaar
Funcctiegegevens	Gemeentesecretaris/ Algemeen directeur	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2022	01/01 t/m 31/12	01/01 t/m 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte) ⁷	1	1
Dienstbetrekking?	ja	ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	132.773	103.365
Beloningen betaalbaar op termijn	22.360	18.212
<i>Subtotaal</i>	<i>155.133</i>	<i>121.577</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	216.000	216.000
Bezoldiging	155.133	121.577

Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen met een dienstbetrekking die in 2023 een bezoldiging boven het individueel toepasselijke drempelbedrag hebben ontvangen.

Aangenomen amendementen 2023

#	Raadsvergadering	Aangenomen amendement	Uitgevoerd/ afgerond	Toelichting
1	24 januari 2023	Amendement - Rigide WOZ-grenswaarde vervangen door flexibele NHG-kostengrens bij vergunningsplicht (D66 VVD)	Uitgevoerd	Dit is opgenomen in hoofdstuk 5 van de Huisvestingsverordening opgenomen.
2	21 februari 2023	Amendement - Goed werk voor praktisch geschoolden in Rijswijk (D66 BvR PvdA RB CU VVD)	Uitgevoerd	De definitieve versie van de Economische Visie zijn aangepast conform de teksten in het amendement.
3	21 maart 2023	Amendement - Startnotitie over de visie op de gemeentelijke rol inzake verenigingsgebouwen op gemeentelijke buitensportaccommodaties (VVD D66 GL PvdA Wij. Rijswijk)	Uitgevoerd	Tekst is vervangen door voorgestelde tekst.
4	21 maart 2023	Amendement - Budget reserveren in Actieplan Armoedebestrijding+ ten behoeve van doelgroep middeninkomens (CDA)	Afgedaan	Budget is in het actieplan opgenomen
5	21 maart 2023	Amendement - Zicht op plannen klankbordgroep Armoedebestrijding+ (VVD D66 Wij RB)	Afgedaan	In de definitieve tekst van het actieplan zijn de voorgestelde toevoegingen gedaan.
6	21 maart 2023	Amendement - Marimbahal (VVD D66 GL PvdA Wij. Rijswijk)	Uitgevoerd	Verwerkt in Raadsvoorstel Scenariokeuze Marimbahal in relatie tot het voorzieningsniveau in de Muziekburt (RV 23-087)
7	18 april 2023	Amendement - Plan Sociaal Domein ENECO gelden (VVD)	Uitgevoerd	Impuls scootmobielstallingen is uit het raadsvoorstel besteding innovatiefonds gehaald conform het amendement.
8	1 juni 2023	Amendement - Milieuzones (GL CDA D66 PvdA CU Wij. PG&R)	Uitgevoerd	De tekst van het besluit is aangepast. Het voorstel van de sloopregeling is uitgewerkt, de uitbreiding van de milieuzone is in voorbereiding. Na het reces volgt een RIB over de stand van zaken.
9	1 juni 2023	Amendement - CID Binckhorst (VVD Wij. CDA BvR)	Uitgevoerd	De tekstwijziging is overgenomen.
10	1 juni 2023	Amendement - Samen investeren in toekomstbestendige voorzieningen door en voor Rijswijk (PvdA GL D66)	Uitgevoerd	De beslissing over de Investering is meegenomen bij de begroting en begrotingsbehandeling.
11	27 juni 2023	Amendement - The Orchard (VVD GL CU)	Uitgevoerd	De tekstwijziging is overgenomen.
12	27 juni 2023	Amendement - Kosten klimaatbestendig Rijswijk in beeld (GL VVD PvdA CU D66 PG&R)	Uitgevoerd	De tekstwijziging is overgenomen en er wordt invulling aan gegeven.
13	29 juni 2023	Amendement - Zienswijze veiligheidsregio Haaglanden (CDA VDD D66 Wij. Rijswijk GL BvR PvdA PG&R RB CU)	Uitgevoerd	Zienswijze is aangepast en verzonden
14	29 juni 2023	Amendement - Pandbrigade (GL VVD D66 PvdA CU WIJ CDA RB)	Uitgevoerd	Er wordt met alle relevante afdelingen incl. Het sociaal domein samengewerkt. Pandbrigade is gestart per 1/1/24
15	29 juni 2023	Amendement – Rijswijkse Pandbrigade (VVD)	Uitgevoerd	Dekking is gevonden, pandbrigade is gestart per 1/1/24
16	4 juli 2023	Amendement - De jeugd een stem in Rijswijk (Wij D66 PGenR ChristenUnie GroenLinks PvdA)	Uitgevoerd	De strekking van het amendement is meegenomen in de uitvoering
17	7 november 2023	Amendement - Verlaging van de afvalstoffenheffing (VVD BvR PG&R)	Uitgevoerd	Het amendement is verwerkt in de financiële stukken
18	12 december 2023	Technisch amendement raadsvoorstel RV 23-075 (VVD)	Afgedaan	Het amendement is verwerkt in het besluit en daarmee uitgevoerd
19	14 december 2023	Amendement – Raadsvoorstel Afvalbeleid (D66)	Uitgevoerd	De tekstwijziging is overgenomen, pas is geldig in heel Rijswijk.

#	Raadsvergadering	Aangenomen amendement	Uitgevoerd/ afgerond	Toelichting
20	14 december 2023	Amendement - Schrappen tweemaal opgenomen verbod op lachgas APV Rijswijk 2024 (VVD PvdA)	Uitgevoerd	Artikel is verwijderd uit APV
21	14 december 2023	Amendement - Aanpassing art. 2.6 APV Rijswijk 2024b (VVD PvdA)	Uitgevoerd	Aanpassing is in APV verwerkt (verspreiding stukken en afbeeldingen) en over gecommuniceerd via website